

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE BÜYÜKŞEHİR YAPILANMASI:
KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ**

HATİCE KOÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
HAZİRAN - 2014**

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR YAPILANMASI:
KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ**

Danışman: Doç. Dr. Fikret MAZİ

Hatice KOÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
HAZİRAN - 2014**

**KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR YAPILANMASI:
KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No :

**Bu proje/...../2014 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği/Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.**

**Doç. Dr. Fikret MAZI
DANIŞMAN**

**Prof. Dr. Uğur YILDIRIM
ÜYE**

**Yrd. Doç. Dr. Zehra GÜL
ÜYE**

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

**Doç. Dr. Murat KARABULUT
Enstitü Müdürü**

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR YAPILANMASI:
KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ**

Hatice KOÇ

Danışman : Doç. Dr. Fikret MAZI

Yıl : 2014, Sayfa: 164+10
Jüri : Doç. Dr. Fikret MAZI (Başkan)
: Prof. Dr. Uğur YILDIRIM (Üye)
: Yrd. Doç. Dr. Zehra GÜL (Üye)

Türkiye, 2012 yılında, 6360 sayılı Büyükşehir Yasası ile Büyükşehir yapılanma sürecinde en kapsamlı ve radikal değişikliklere tanık olmuştur. Ülkemizde, 1960’lı yıllarda tartışılmaya başlayan büyükşehir yönetimi ve modeli, 1984 yılında yasalaşmakta, 2004 yılında genişletilmekte ve 2008 yılında ise bütünleştirme ile 28 yıllık bir yolculuk sonunda, 2012 yılında yapılan yasal değişiklikle, öncekilerden oldukça farklı yeni bir döneme girilmektedir. Bu değişiklikle birlikte alansal yönetim modeline geçilmektedir. 2012 yılında 6360 sayılı yasa ile Türkiye’de 16 olan büyükşehir sayısı 30’a çıkmıştır. Yeni büyükşehir yönetimine geçişi sağlayan 6360 sayılı Yasa ile büyükşehir statüsündeki 30 ilde; büyükşehir sınırı il mülki sınırına kadar genişlemekte; il özel idareleri, belde belediyeleri ve köy tüzel kişiliği kaldırarak üçlü yerel yönetim yapısından sadece belediyelerin var olduğu tekli yerel yönetim yapısına geçilmektedir. Büyükşehir olan illerde büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyesi olmak üzere iki kademeli bir belediye yönetim modeli uygulanmaktadır. Bu modelle belediyeler hem kentsel alanda hem de kırsal alanda hizmet etmektedir. Dolayısıyla sadece büyükşehir yönetimi değil yerel yönetim yapısı da bu düzenlemeden etkilenmektedir. Büyükşehir yönetimine yönelik yapılan bu düzenlemeler birçok eleştiriye de maruz kalmıştır. Eleştirilere maruz kalan ve köklü değişiklikler getiren Büyükşehir Yasası’nın gerekçesine göre; Büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesiyle ortaya çıkan ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalite yükselmekte, daha az kaynakla daha çok ve daha kaliteli hizmet sunulması mümkün hale gelmektedir. Bu bağlamda, Yasa’dan etkilenen Kahramanmaraş’ta farklı yerel yönetim biriminde görev almış temsilcileri kapsayan bu çalışma; 6360 sayılı Yasa ve özellikle Yasa’nın gerekçesi olan “ etkinlik ve verimliliğinin” algı, bilinç ve bilgi düzeyini anlamaya yönelik, yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye’de büyükşehir yapılanması, Büyükşehir yönetiminin arka planı, Dünyada büyükşehir yönetim modelleri, 6360 sayılı Büyükşehir Yasası ve modeli, Hizmetlerde etkinlik ve verimlilik(optimal hizmet ölçeği), 6360 sayılı Yasa’nın algılanışı, Kahramanmaraş

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
PUBLIC ADMINISTRATION FIELD OF STUDY

ABSTRACT

MA THESIS

**THE SETTLEMENT OF METROPOLITAN MUNICIPALITIES
IN TURKEY: THE CASE OF KAHRAMANMARAŞ**

Hatice KOÇ

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Fikret MAZI
Year : 2014, Pages: 164+10

Jury : Assoc. Prof. Dr. Fikret MAZI (Chairperson)
: Prof. Dr. Uğur YILDIRIM (Member)
: Assist. Prof. Dr. Zehra GÜL (Member)

Turkey witnessed comprehensive and radical changes with settlement of metropolitan municipalities due to the law no: 6360 Metropolitan Municipalities. In our country metropolitan municipalities administration and model started to become a point at issue by 1960s, passed into law in 1984, expanded their influence by 2004 and integrated in 2008 and lastly after a 28 year taking journey with legal adjustments a completely novel period began. With these adjustments the model of areal administration is being used. In year 2012, 16 metropolitan municipalities boosted to 30 with law no 6360 in Turkey. With law no: 6360, providing to access to metropolitan municipality administration, in 30 provinces the border of metropolitan municipalities expanded to the territorial boundaries, legal entities of special provincial administrations, town municipalities and villages are repealed and the triplet model of administration turns into single municipality. In metropolitan provinces, metropolitan municipality and metropolitan county municipality administration model is applied. So, not only the metropolitan municipality administration but also the structure of local administration is affected by this adjustment. Many arguments raised about the metropolitan municipality adjustments. According to the justification of the argued metropolitan municipality regulation; with conducting the services in the area by one hand, the raising scale economy related issues the usage of sources becomes more effective, the coordination and the quality of the service improves and the need for resources diminishes. Within this context, the present study which includes the administrators affected from the Law; aims to understand the perceived “efficiency” and “productivity” on the knowledge about the law no:6360 and in particular the justification of the mentioned law.

Keywords: The settlement of metropolitan municipalities in Turkey, the background of metropolitan municipalities, metropolitan municipality models in the world, Law no: 6360 and its model, efficiency and productivity in services (optimal service scale), the perception of law no: 63060, Kahramanmaraş

ÖNSÖZ

2025 yılında küresel nüfusun, yaklaşık üçte ikisinin şehirlerde yaşayacağı tahmini üzerine, bu yüzyıl şehir ve şehirli yüzyılı olarak tanımlanmaktadır. Dünyanın doğal kaynaklarının yüzde 75'ini kentler tüketmekte ve atıkların da yine yüzde 75'ini kentler üretmektedir. Tüm dünyada kentleşme oranı çok yüksek seviyelere gelmiş olup, artmaya devam etmektedir. Ülkemizde de benzer bir eğilim yaşanmakta olup ülke nüfusunun %75'i kentlerde yaşamaktadır. Kırsal alandan kentlere doğru olan göç artık günümüzde büyükşehirlere doğru yaşanmaktadır. Yaşam alanları olan şehirler/kentler, bizden önceki nesillerin bize bıraktığı ve bizim de gelecek nesillere bırakmamız gereken emanetlerdir. Dolayısıyla şehirlerin sağlıklı ve sürdürülebilir gelişmesi yolu ile kent halkının yaşam kalitesinin artırılması şehir yönetimlerinin temel sorumluluk alanıdır. Ve bu sorumluluk alanı gittikçe artmakta ve çeşitlenmektedir. Bu nedenle küreselleşen dünyada kent yönetimlerinin özeklikle de büyükşehirlerin yönetimleri ve model arayışları ülkelerin gündemine oturmuştur. Bu model arayışlarında iki farklı görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilkinde göre, yetki alanının genişlemesiyle kentsel sorunlara daha iyi çözüm bulunacağıdır. İkinci görüşe göre ise büyük kentlerde yerel demokrasinin sürdürülebilmesi için daha parçalı bir yönetim yapısı savunulmaktadır.

Türkiye’de ise alan ve nüfus bakımından büyüyen yerleşim yerlerinde kentsel hizmetlerin verimli ve etkili biçimde sunumunu sağlamak üzere büyükşehir belediyeleri, iki kademeli modeli benimseyerek, kurulmuştur. Ülkemizde büyükşehir yapılanması incelendiğinde; 1984 ‘ten 2012 yılına kadar büyükşehir sınırlarının genişletildiği görülmektedir. En son 6360 sayılı Yasayla büyükşehir sınırları il mülki sınırına kadar genişletilmiştir. 6360 sayılı Kanunla büyükşehir sayıları artırılırken, il özel idaresi, belde belediyesi ve köy tüzel kişiliği kaldırılmaktadır. Böylelikle ülkemizde sayıları 30’u bulan büyükşehirlerde sadece belediye yerel yönetim türünün yer aldığı bir yapı oluşmaktadır. Ülkemizde kentsel alana hizmet götürmekle sorumlu bu yapı artık kırsal alana da hizmet götürme sorumluluğundadır. Bu sorumluk ve Kanunun gerekçesi olan hizmetlerde etkili ve verimli hizmet sunumu sağlanabilecek midir? Yasa ve özellikle bu soruya cevap bulmak için Kahramanmaraş’ta farklı yerel yönetim temsilcileriyle mülakat yapılarak yerel yönetim temsilcilerinin Yasaya bakışları ortaya kumlaya çalışılmıştır. Farklı ülkelerdeki farklı yerel yönetimler incelendiğinde, yönetimde mükemmelliği sağlayan unsurun sistemlerin yapısal ya da idari özelliklerinden ziyade toplumun ve yöneticilerin zihniyeti olduğu görülmektedir. Özü uygulayıcılar tarafından tam olarak anlaşılmamış ve benimsenmemiş düzenlemelerin büyük çaplı değişimler yaratmasını belemek akılcı bir yaklaşım olamayacaktır. Bu nedenle Büyükşehir Yasasının uygulaması sırasında oluşacak aksaklıkların azaltılması ve çözümü için yerelde Yasayı uygulayacak olanlara anlatılması, bilgi düzeyinin artırılması gerekmektedir. Çalışma bu amacı gerçekleştirmek için yapılmıştır.

Çalışmanın konu seçiminden yazım aşamasına kadar bütün aşamalarında fikir ve görüşleriyle bize yön veren hocam sayın Prof. Dr. Uğur YILDIRIM’a ve danışman hocam Fikret MAZİ’ye teşekkür ederim. Bu konuda kaynakların temininde yardımcı olan Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreteri Sayın Hayrettin GÜNGÖR’e teşekkürü bir borç bilirim.

Hatice KOÇ
Haziran – 2014

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	III
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ	IX
KISALTMALAR LİSTESİ	X
1. GİRİŞ	1
2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR	4
3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
3.1. Kentleşme Olgusu	9
3.1.1. Kent Tanımı	11
3.1.2. Kentleşme Süreci	13
3.2. Büyükşehir Yönetimi Kavramı	15
3.2.1. Büyükşehir(Metropolitan Alan) Yönetim Sorunları	19
3.2.2. Büyükşehir Alan Yönetimlerine Yaklaşımlar	22
3.2.2.1. Bölgecilik (bütünleşmeci) Yaklaşım	23
3.2.2.2. Metropolitan Yönetim Yaklaşımı	23
3.2.2.3. Metropolitan Alan Yönetiminde Çok Merkezli Yaklaşım(Kamu Tercih Okulu)	25
3.2.3. Büyükşehir Sorunlarını Çözmek İçin Yapılan Yönetimsel Örgütlenmeler	26
3.2.3.1. Geçici ve Kısa Süreli Çözümler	26
3.2.3.1.(1). Yönetimler Arası Hizmet Anlaşmaları	27
3.2.3.1.(2). Kentsel Birlikler ve Kurullar	27
3.2.3.1.(3). Özel Amaçlı Anakentsel Örgütler	28
3.2.3.2. Uzun Süreli ve Kalıcı Yönetimsel Çözümler	29
3.2.3.2.(1). Yerel Federasyonlar	30
3.2.3.2.(2). Birleştirmeler	31
3.2.4. Büyükşehir Yönetimlerinde Ülke Uygulamaları	32
3.2.4.1. ABD’de Büyükşehir Yönetimi	33
3.2.4.2. Fransa’da Büyükşehir Yönetimi	35
3.2.4.3. İngiltere’de Büyükşehir Yönetimi	38
3.2.4.4. Japonya’da Büyükşehir Yönetimi	42
4. TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR UYGULAMASI	44
4.1. Türkiye’de Kentleşme Olgusu ve Gelişimi	44
4.1.1. Türkiye’de Kentsel Büyüklüklerin Sınıflandırılması	48
4.1.2. Sosyo-Ekonomik Açından Kentsel Büyüklüklerin Sınıflandırılması	51
4.2. Türkiye’de İlk Belediye Örgütünün Kuruluşu ve Tarihsel Süreç	52
4.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem	53
4.2.2. Cumhuriyet Döneminde Belediye Yönetimi ve Gelişimi	55
4.3. Türkiye’de Büyükşehir Yapılanma Süreci	58
4.3.1. Büyükşehir Geçiş Nedenleri ve Arka Planı	59
4.3.1.1. Kentleşmenin(Anakentleşme) Etkileri	59
4.3.1.2. Kentsel Hizmetlerde Verimlilik Açısından Optimum Kent Büyüklüğü	62
4.3.1.3. Küçük Belediyeler Sorunu ve Çözüm Arayışları	67
4.3.1.4. Büyükşehir Yasası öncesi Çalışmalar(Öneriler)- Yerel Yönetim Reform Çalışmaları	71

4.3.1.5. Bir Kentsel Büyüme Yönetimi Aracı Olarak Komşu (Mücvir) Alan Uygulaması ve Sorunları.....	74
4.4. Türkiye’de Büyükşehir Yapılanması ve Modeli	76
4.4.1. 6360 sayılı Yasa Öncesi BŞB Uygulaması	77
4.4.1.1. 1960 Öncesi Dönem	78
4.4.1.2. 1960 Sonrası Dönem, Büyükşehir Yönetimlerinde Arayışlar	79
4.4.1.3. Türkiye’nin Büyüğeşhre Geçiş ve Deneyimi: İl Merkezinde BŞB Dönemi.....	82
4.4.1.3.(1). BŞB’nin Kuruluş Dönemi	82
4.4.1.3.(2). Genişletme Dönemi.....	84
4.4.1.3.(3). Bütünleştirme Dönemi	87
4.4.2. 6360 sayılı Yasa Dönemi ve Yasanın Değerlendirilmesi.....	88
4.4.2.1. Yeni BŞB modelinin Tanımlanması.....	90
4.4.2.2. Yeni Büyükşehirlerin Kurulması ve Büyükşehir Sınırlarının Genişletilmesi	92
4.4.2.3. İl Özel İdarelerinin Kaldırılması	94
4.4.2.4. Belde Belediyeleri ve Köylerin Mahalleye Dönüştürülmesi	96
4.4.2.5. Hizmet Bölüşümü ve Etkinlik.....	96
4.4.2.6. Mali Yapıdaki Değişiklikler(Belediye Gelirlerinin Artması)	99
4.4.2.7. Yeni BŞB ve Yerindelik ilkesi.....	101
4.4.2.8. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı.....	102
4.4.2.9. Büyükşehir Yasası’nın Kırsal Alanlara Etkisi	103
5. KAHRAMANMARAŞ’IN SOSYO- EKONOMİK YAPISI	105
5.1. Kahramanmaraş’ın Demografik Yapısı	108
5.2. Kahramanmaraş’ın Ekonomik Yapısı.....	112
5.2.1. Sektörlerin İlçelere Göre Dağılımı.....	116
5.3. 6360 Sayılı Kanunun ve Kahramanmaraş.....	117
6. ALAN ARAŞTIRMASI	122
6.1. Metodoloji	122
6.2. Mülakat Soruları ve Değerlendirilmesi.....	122
7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	155
KAYNAKLAR	161
ÖZGEÇMİŞ	
EKLER	

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 4.1. Sayılarla Türkiye’de Kentleşme	46
Tablo 4.2. Nüfus Büyüklüğü Kriteri ile Şehir Ayırımı	50
Tablo 4.3. TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2013 Yılı verilerine Göre İl Nüfusu 750.000’i Geçen İller Sıralaması	51
Tablo 4.4. İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması(2014).....	52
Tablo 4.5. BŞB Modelinin Dönemlendirilmesi	7878
Tablo 4.6. Büyükşehir Belediyeleri Kuruluş Yılları ve Genişletme Dönemleri.....	86
Tablo 4.7. 30 BŞB'nin Nüfusu ve Yüzölçümü (2012)	93
Tablo 4.8. Yeni Büyükşehir Yasası’na Göre Büyükşehirlerin Gelirlerindeki Artışlar	100
Tablo 5.1. Kahramanmaraş İlinin Yüzölçümleri ve Nüfusu 2012.....	107
Tablo 5.2.İlçelere Göre İl/İlçe Merkezi ve Belde/Köy Nüfusu-2013	109
Tablo 5.3 Türkiye-Kahramanmaraş Nüfus Artış Hızları (1975-2009).....	110
Tablo 5.4. 2009 Yılı Kır-Kent Oranları.....	111
Tablo 5.5 Kahramanmaraş İli Yıllara Göre Kent-Kır Nüfus Dağılımı (1975-2009)	112
Tablo 5.6. İlçelere Göre İşgücünün Dağılımı	115
Tablo 5.7. 2009 Yılı İlçeler Ölçeğinde İşgücünün Sektörlere Göre Dağılımı (Kent Nüfusu)	116
Tablo 5.8. Kahramanmaraş’ ta BŞB Kanunundan Sonra Belediye Meclis Üye Sayısı(2014)	120

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 5.1. Kahramanmaraş İli Lokasyon Haritası.	106
Şekil 5.2. Kahramanmaraş İli Güney-Kuzey İlçeleri Arasında İdari Sınır Haritası.....	107
Şekil 5.3. Kahramanmaraş İlinin Nüfus Grafiği	108
Şekil 5.4. Kahramanmaraş Nüfus Artış Hızları.	110
Şekil 5.5. 2009 Yılı, Kent- Kır Oranları.	111
Şekil 5.6. Kahramanmaraş İli Yıllara Göre İş Gücünün Sektörel Dağılımı	117

KISALTMALAR LİSTESİ

BŞB	: Büyükşehir Belediyesi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
OECD	: Ekonomik Kalkınma İşbirliği Örgütü
LBY	: Londra Büyükşehir Yönetimi
AYÖŞ	: Avrupa Birliği Yerel Yönetimler Özerklik Şartı
YİKB	: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı
TUSİAD	: Türkiye Sanayiciler ve İşadamları Derneği
KYTKT	: Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı
IULA	: Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
IMF	: Uluslararası Para Fonu
EPCI	: Belediyeler Arası İşbirliği Kamu Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
ASKİ	: Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
İSKİ	: İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
EPCI	: Belediyeler Arası İşbirliği Kamu Kurumu
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
GBVG	: Genel Bütçe vergi Gelirleri
KÖY-DES	: Köylere Hizmet Götürme Birlikleri
BEL-DES	: Beldelere Hizmet Götürme Birlikleri
UKOME	: Ulaştırma Koordinasyon Merkezi
GBVG	: Genel Bütçe Vergi Gelirleri
KASKİ	: Kahramanmaraş Kanalizasyon ve Su İdaresi Genel Müdürlüğü

1. GİRİŞ

Günümüzde devletlerin yönetsel yapılanmalarında önemli bir yer tutan yerel yönetim örgütleri, yerel halkın ihtiyaç ve beklentilerine daha uygun ve daha etkili bir düzeyde yanıt verebilme özelliği ile modern ve demokratik bir yönetim yapısının vazgeçilmez unsurları arasında değerlendirilmekte ve artan bir ilginin odağına da yerleşmektedir. Dünyanın son dönemine damgasını vuran yeni teknolojik gelişmeler, kentleşme ve küreselleşme süreçleri ile ulus-devletler aşınarak, yerel yönetimlerin güçlenmesi gündeme gelmektedir. Son yıllarda her alanda yaşanan hızlı değişim, ülkemizin siyasi, ekonomik ve sosyal hayatını etkilediği gibi idari yapımızı da etkilemektedir. Sanayileşmiş Batı ülkelerinde ortaya çıkan çağdaş ve demokratik değerler, Avrupa ile bütünleşme çabasında olan ülkemizi de yakından ilgilendirmektedir. Bu değerlere sahip çıkma bütünleşme için zorunlu olduğu kadar, ülkemizin demokratik gelişmesi ve refah toplumu için de bir zorunluluk teşkil etmektedir.

Yirminci yüzyılın sonundan bu yana bütün dünyada yaşanmakta olan hızlı değişim ve bu bağlamda ortaya çıkan sorunlara uluslararası çözüm arayışları, küreselleşme sürecini öne çıkarmaktadır. Küreselleşme süreci, gerek ulus devletin nitelik ve yapısını, gerekse yerleşik dünya düzeninin işleyiş ve biçimlenmesini kökten, hem niceliksel ve hem de niteliksel bir biçimde değişimlere uğratan bir temel işlev görmektedir. Küreselleşmeye paralel olarak, yerel yönetimlerin ve özellikle kentlerin öne çıktığı günümüzde, gelişmekte olan ülkelerin, gelişmiş ülke seviyelerini yakalamalarında potansiyel enerji merkezi konumundaki kentsel alanlar, etkin kamu hizmeti sunmada önemli işlevler yüklenmektedir. Bu tür mekânlar, ortaya çıkmakta olan, Yeni Dünyanın ekonomik ve toplumsal yapısının ana referans noktalarını ve temel öğelerini oluşturmaya başlamışlardır. Küreselleşmenin dinamik yapısının neden olduğu değişimler yanında kentleşmenin ve beraberinde getirdiği kontrolsüz kentsel büyümenin, çarpık yapılaşmanın, çevre kirliliği gibi sorunların büyüyen kentlerin kapasite eksikliklerini ve kaynak yetersizliklerini daha da belirginleştirmektedir. Bu süreçte, çok büyüyen kentsel mekânlarda etkin hizmet sunumu ve yönetim modelleri geliştirmek için birçok ülkede denemeler yapılmaktadır.

Küresel düzeyde yaşanan yerelleşme eğilimleri, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yerel, bölgesel inisiyatifleri ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın odağında yer almaya zorlamaktadır. Dolayısıyla yerel girişimcilik, yerel kaynakların harekete geçirilmesi, bilgi ve beceri birikimi ve diğer yerel potansiyellere de bağımlı olarak, belirli sektörlerde uzmanlaşabilen kentler, dünya ve ülke ekonomisi içerisinde karşılaştırmalı üstünlükler elde edebilmektedir (Ökmen ve Parlak,2010:65). Bu sayede ülke ortalamanasından daha fazla büyüme ve gelişme şansı bulurken, ülkenin genel büyümesine, refah ve istikrarına daha fazla katkı sağlayabilmektedirler.

Son zamanlarda yerel yönetimlerimizde yapılan reformların özellikle büyük kentler ve bunların yönetimlerine yönelik yapıldığı görülmektedir. Çünkü artık ülkeler arası rekabet kentler ve bölgeler arası rekabete dönüşmektedir (Ökmen,2008:3). Kentler hem nüfusun büyük çoğunluğunun yaşadığı yerler hem de ekonomik kalkınmanın bir ivmesi göreviyle küresel dünyada önemli roller üstlenmektedir. Bu rolleri etkin olarak yerine getirebilmesi için; çabuk karar alıp uygulayabilen, esnek ve dinamik kurumsal yapılara ihtiyaç duyulmaktadır.

1980'lerden buyana kentler köklü bir değişime uğrayarak yeni bir kent olgusuna doğru dönüş yaşamaya başlamıştır. Kentlerin kimlikleri, fonksiyonları, içerdikleri nüfusun çeşitliliği de değişmektedir. Ekonomik gelişmelere bağlı olarak kentlerin idari

olarak yeniden tanımlanması ve sınırlarının yeniden belirlenmesi gibi çalışmalar, ağırlık kazanmıştır. Yerel yönetimlere kentlerin ekonomik gelişmesinde yeni işlevler yüklenmesi, bu yönetimlerin önemini arttıran önemli bir unsur olmuştur.

Ülkemizde yapılan son yasal düzenlemeler özellikle belediyelerin bu yönde gelişimini sağlayacak düzenlemeler getirmektedir. Bu düzenlemelerle, yerel kalkınma sürecine liderlik yapacak olan belediyelerin kent ekonomisini ve ticaretini geliştirmeye yönelik çalışmalar ve aynı zamanda teşvik mekanizmalarını da yürürlüğe koyabilecekleri konuma gelmeleri sağlanmaktadır. Günümüzde gelişmiş ülkelerde yerel yönetimlerin kalkınmada etkin rol almaları genel kabul gören bir yaklaşım olmaktadır. Bu konuda Avrupa Kentsel Şart'ında "Yerel yönetimler, kentte ekonomik kalkınmayı teşvik edecek koşulları yaratır, girişimcilere yardımcı olma olanaklarını sağlar. Kentsel mekânlar; üretim, dağıtım, alış-veriş ve tüketim gibi ekonomik dayanaklara sahip olduklarından, ulusal ekonomide önemli bir rol oynarlar" ifadesi yer almaktadır. Bu yönü ile Türkiye'deki yerel yönetim yapılanmasının Avrupa kentsel Şartı ile uyumlu olduğu savunulmaktadır (TBB,2012:4). Büyükşehirler, bu nitelikleri sağlayan yapılara kavuşturulmaktadır.

Kentlerin sürdürülebilir kılınması salt kentler açısından değil, ülkesel ve bölgesel gelişme açısından da çok önemli görülmektedir. Yerel ekonomi açısından bölgelerinin en önde gelen kurumları olan büyükşehir belediyeleri gerek istihdam ve gerekse yatırım güçleri ile önem arz etmektedir. Bu nedenle büyükşehirler, kaynaklarını etkin kullanımı ve yerel ekonominin gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Kısıtlı kamu kaynaklarını kullanan büyükşehirlerin bu konuda hassas davranması beklenmektedir. Bunun yanında irili ufaklı birçok belediyelerin sayısal çoğalmaları da bir dizi sorunlar meydana getirmektedir. Vergilerden ayrılan paylar ile genel bütçeden yapılan aktarımların daha çok sayıda birim arasında paylaştırılması, büyük kentlerin idari olarak, başta planlama olmak üzere çoğu yönlendirici yetkilerin parçalanmasına, eşgüdümün zorlaşmasına neden olduğu gibi hizmetlerin niteliğini zayıflatmakta ve kaynak israfına neden olmaktadır. Dolayısıyla kentlerin sağlıklı gelişimi, kentte yaşayanların medeni ve mali ortak ihtiyaçlarının etkin biçimde karşılanabilmesi, ancak belediye yönetimlerinin etkinliğinin artırılması ile mümkündür. Belli bir coğrafi alanda çok sayıda yerel yönetimin yetkili olması planlama ve koordinasyonun sağlanamamasına ve bu nedenle kaynak israfına yol açmaktadır.

Ülkemizde kentsel nüfus her geçen gün artmaktadır. Kentsel nüfustaki bu hızlı artış karşısında, belediyeler başta altyapı olmak üzere tüm alanlarda etkin ve verimli hizmet üretmede yetersiz kalmaktadır. Hızlı kentleşme büyükşehirler açısından daha büyük sorunlara yol açmaktadır. Büyükşehirler hem mekân, hem nüfus, hem de kent hizmetleri olarak genişlemektedir. Kentler giderek ihtisaslaşma gerektiren bir alan yönetimine dönüşmektedir. Ülke kalkınmasında giderek daha önemli hale gelen kent yönetimleri aynı zamanda iktidarın başarısının da göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bir yandan iktidarın, bir yandan da kent paydaşlarının, daha yaşanılabilir ve yönetilebilir kentsel mekânlar oluşturma yönündeki sorumlulukları, artmaktadır. Gerek katılımcılığın ve hizmet etkinliğinin sağlanması gerek iktidarın sürdürülebilirliği adına kentlerin kontrolünü ele geçirme temelinde kent yönetim modellerinin sıkça değiştirildiği görülmektedir.

1960'lardan itibaren büyükşehirlerin sorunlarını çözmek üzere büyükşehir yönetim arayışları başlamıştır. Bu ihtiyacı karşılamak üzere 1984'de 3030 sayılı Büyükşehir Yasası çıkarılarak, iki kademeli yönetim modeline geçilmiştir. Bu yasa ile birlikte daha sonra İstanbul dışındaki büyükşehirlerde de büyükşehir yönetimlerine geçilmiştir. Büyükşehir olmak isteyen şehirlerle bu sayı zamanla artmış ve 1999 yılında

büyükşehir sayısı 16'ya çıkmıştır. Kamu yönetimi reformunda esas alınan ilkeler çerçevesinde 2012 tarihinde “6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ismiyle nüfusu 750 binin üzerinde olan 13 il daha büyükşehir ilan edilmiştir. Kahramanmaraş İlının de içinde bulunduğu bu 13 il ve mevcut 16 ille birlikte 29 ilde yeni büyükşehir yönetimine geçiş sağlayan 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir statüsündeki 29 ilde, büyükşehir sınırı il mülki sınırına kadar genişletilmiştir. Bu sayıya 6447 sayılı Kanunla Ordu ilinin de eklenmesiyle birlikte büyükşehir sayısı 30'a yükselmektedir (

Büyükşehir sınırı içinde bulunan bucak, köy ve belde belediyeleri ile il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. İl özel idarelerinin yerel hizmetlere ilişkin görevleri belediyelere devredilmektedir. Böylece, toplam 1582 belde ve 16.082 köyün tüzel kişiliği kaldırılmaktadır. 13 büyükşehirle birlikte, 24 ilçe kurulmaktadır. 133 ilçe dönüştürülmektedir. Toplam belediye sayısı 2.950'den 1.392'ye düşmektedir. Köy sayısı 34.283'den 18.201'e inmektedir. Türkiye'de 2012 yılında yapılan Yasa ile hem büyükşehir sayıları artmış hem de yerel yönetim geleneğinde köklü değişiklikler yapılmıştır.

Yeni büyükşehir modeli ile ilgili düzenlemeleri içeren 6360 sayılı Kanunun getirdiği en büyük değişiklik, büyükşehir olarak kabul edilen yerlerde büyükşehir sınırının, il mülki sınırına kadar genişletilmesidir. Diğer bir ifade ile büyükşehir belediye sınırı il mülki sınırı ile örtüştürülmektedir. 2012 yılı itibariyle Türkiye yeni bir Büyükşehir alan yönetimine geçmiştir. Bunun yanında büyükşehir sınırı içinde kalan köylerin ve beldelerin tüzel kişiliğinin kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesi, il özel idarelerinin kaldırılması bu modelin sadece büyükşehir yönetimlerinde değil yerel yönetim yapısında da büyük değişikliklere neden olduğu dile getirilmektedir. Bu değişiklikler yanında yasanın düşünülmeden, yerel seçimler öncesi siyasi kaygıyla ve acele edilerek çıkarılmasına yönelik eleştiriler de yapılmaktadır. Ayrıca yasanın ve modelin Anayasamıza ve yerel yönetim ilkelerine aykırı yönlerinin olduğu da dile getirilmektedir.

Bu çalışma, 6360 sayılı Büyükşehir Yasası'nın, Kahramanmaraş'ta farklı yerel yönetim biriminde görev almış temsilcilerle yapılan mülakatlar üzerinden algı, bilinç ve bilgi düzeyini anlamayı amaçlamaktadır. Çalışma beş temel bölümden oluşmaktadır. Çalışmada öncelikle, Yeni Büyükşehir Yasasının arka planını anlamak adına Dünyadaki ve Ülkemizdeki gelişmeler, yerel yönetimleri etkileyen ve öne çıkan kavramlar ile büyükşehir yönetimi yaklaşımı, yönetim örgütleri ve ülke uygulamalarına yer verilmektedir. İkinci bölümde; Türkiye'de belediyeçiliğin tarihsel süreci, büyükşehir yönetimine geçiş nedenleri(arka planı) ve Türkiye'de dönemsel olarak Büyükşehir yapılanması, yeni büyükşehir yasası ve modelin analizi yapılmaktadır. Üçüncü bölümde Kahramanmaraş'ın sosyo –ekonomik ve coğrafi yapısı ile Büyükşehir Yasasının getirdiği modelle ilişkisi incelenmektedir. Dördüncü bölümde ise Kahramanmaraş İli genelinde farklı yerel yönetim temsilcileriyle, mülakat tekniği kullanılarak, yapılan görüşme tutanaklarının yer aldığı alan çalışması ve bu alan çalışmasından elde edilen verilerin değerlendirilmesi yer almaktadır.

2. KONU İLE İLGİLİ ÖNCEKİ ARAŞTIRMALAR

Arıkboğa (2013), “Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Modeli” adlı makalesinde; Büyükşehir modelinin dünü, bugünü ve muhtemel yarının analizi yapılmaktadır. Bu analizde BŞB modeli üç temel dönemleme üzerinden okunmaya çalışılmaktadır. Bu dönemler ve adlandırılmaları; 1984 öncesi “Arayış Dönemi”, 1984 ile 2012 arasındaki 28 yıllık süreç (kuruluş, genişletme ve bütünleştirme) “İl Merkezinde BŞB Dönemi” ve 2012 sonrası “Alansal BŞB Dönemi”dir. Bu dönemlemelerle, Türkiye’de büyükşehir deneyiminin temel gelişim çizgileri analiz edilmektedir. Ayrıca makalede Yeni BŞB modeli, yedi tema üzerinden değerlendirilmektedir. Bunlar; “yasanın tanımlanması, yerleşim esasından alansal yönetime geçiş, belde belediyelerinin kaldırılması ve özerklik, yerindelik, hizmet bölüşümü ve etkinlik, vesayet, uygulanabilirlik ve sürdürülebilirlik” temalarıdır. Yasa bu temalar üzerinden analiz edilmektedir.

Gül ve Batman (2013), “Dünya ve Türkiye Örneklerinde Metropoliten Alan Yönetim Modelleri ve 6360 Sayılı Yasa” adlı makalesinde; Büyükşehir yönetim modellerine ilişkin yapılan tartışmalara katkı sağlanmaktadır. Çalışmada, metropoliten alan kavramı, metropoliten alan yönetim modelleri ve Dünyadan örnekler (ABD, Fransa, Türkiye) karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Bu analizlerden sonra yeni il büyükşehir yasası, metropoliten alan yönetim ilkeleri ve ölçütleri ile dünya ülkeleri deneyiminin ortaya koyduğu veriler çerçevesinde değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Özer (2013) “6360 sayılı Kanun’un Düşündürdükleri” adlı makalesinde; Türkiye’de yerel yönetimlerde son dönem reform çalışmaları 6360 sayılı yasa kapsamında “reformda reform” bakış açısı ile analiz edilmektedir. Yasanın büyükşehir yasası ile Türk yerel yönetimler sistemine getirdikleri ve bu yasaya yönelik eleştiriler ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir.

Güngör (2013), “Yeni Büyükşehir Yönetimi ve Geçiş Nedenleri” adlı çalışmasında; 6360 sayılı Yasa ile 29 ilde üçlü (İl özel idaresi, belediye, köy) yerel yönetim yapısından, tekli yerel yönetim yapısına (belediye) geçilmesine vurgu yapılarak, bu düzenlemenin faydaları açıklanmaktadır. Yeni Yasa ile personel ve mali yetersizliği olan belediyelerin (belde) kapatılmasının isabetli oluşu belirtilmiştir.

Gürbüz (2013), “Kahramanmaraş Büyükşehir Sınırları İçerisindeki Yerleşmelerin Fonksiyonel Özellikleri” adlı tez çalışmasında; Kahramanmaraş ilinde belediye teşkilatı bulunan yerleşmelerin fonksiyonel analizi ve belediye kurma kriterleri açısından değerlendirilmesi yapılmaktadır. Kahramanmaraş sınırları içerisindeki yerleşmelere ait sosyo-ekonomik ve kültürel veriler de değerlendirilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda Kahramanmaraş’ın yüzölçümünün büyük olması, topoğrafik olarak da çok grift bir özellik göstermesi, yerleşme sayısının fazlalığı vb. gibi nedenlerle yerel hizmetlerin götürülmesinde sorunlar yaşayacağı öngörülmektedir. Bu nedenle de Kahramanmaraş ilinin coğrafi yapısına ve sosyo-ekonomik özelliklerine uygun bir büyükşehir belediye yönetimi kurulması önerisi getirilmiştir.

Yıldırım ve Aliyev (2013), “Fransa Yerel Yönetimler Sisteminde Belediyeler Arası İşbirliği Kamu Kurumu: Yatırım, İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı için Bir Model Önerisi” adlı çalışmada; Belediyeler Arası İşbirliği Kamu Kurumu (EPCI)’nin alt türlerinden biri olan metropolün örgütlenme yapısı, Yatırım, İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı için model olarak sunulmaktadır. Bu modelde Yatırım, İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, yerel kalkınma odaklı olup ilde kalkınmanın sağlanması, koordinasyonu ve takibinden sorumlu olması önerilmektedir. Bu model çerçevesinde söz konusu amacın yerine getirilmesi için; Başkanlık Genel Kurulu, Büro, Belediye Başkanları Konseyi, Etki Değerlendirme Komitesi ve Danışma Kurulu olmak üzere beş

farklı organdan oluşan bir örgüt yapısına sahip olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda bu Başkanlığın valilikten bağımsız bir birim olmasının önemi üzerinde durulmaktadır.

Karasu (2013), “6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve Olası Etkileri, Şanlıurfa Örneği” adlı çalışmada; 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu Türk kamu yönetiminde önemli değişiklikler yapmaktadır. Öncelikle büyükşehir belediyelerinin bulunduğu kentlerde il özel idareleri ve köylerin tüzel kişiliği kaldırılmaktadır. Belediye sınırları ile kentin mülki idare sınırları aynı olmaktadır. Böylelikle büyükşehirler “bütünşehirler” dönüştürülmektedir. Merkezi idarenin temsilcisi olan valinin denetleyici rolü tartışmalı hale gelmektedir. Bu çalışmada, 6360 sayılı Kanunun olası etkileri Şanlıurfa özelinde değerlendirilmektedir. İki bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde, 6360 sayılı Kanun ele alınmaktadır. İkinci bölümde, 6360 sayılı Kanunun Şanlıurfa’da neden olacağı olası sonuçlar üç başlık halinde incelenmektedir. Bu başlıklar: idari ve mali sonuçlar, siyasi sonuçlar, sosyal ve kültürel sonuçlardır. 6360 sayılı Kanun düşünüldüğünde, köy sayısının fazlalığı, kentsel alan büyüklüğü, sosyal ve ekonomik alanda geri kalmışlık Şanlıurfa’nın durumunu zorlaştırırken; büyükşehir olmanın getireceği yeni mali kaynaklar ve yatırım fırsatları kent halkının umutlarını arttırdığı belirtilmektedir.

İzci ve Turan (2013), “Türkiye’de Büyükşehir Belediye Sisteminde Meydana Gelen Değişimler ve Van Örneği” adlı makalede; Dünyada ve Türkiye’de büyük kentlerin yönetimine yönelik bu güne kadar denenmiş farklı yaklaşım ve uygulama modellerine yönelik yapılan tartışmaların iki ana eksen üzerinde yapıldığı vurgulanmaktadır. Birinci eksen hangi ölçekte hizmetlerin etkin ve verimli sunulacağı diğeri de hangi ölçekte yerel demokrasinin daha fazla işleyeceği ile ilgilidir. Bu çalışmada sözü edilen iki eksen üzerindeki kuramsal tartışmalar analiz edilerek ülkemizde büyük kent yönetimlerine ilişkin düzenlemelerde hangi modelin esas alındığı 6360 sayılı Kanun ve ondan önceki düzenlemeler üzerinden ortaya konulmaktadır. 6360 sayılı Kanun’un büyükşehir sisteminde meydana getirdiği idari, mali, siyasi ve kamusal hizmetlerin sunumu bakımından hangi değişiklikleri getirdiği Van ili örneği üzerinden ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Van ili örnek olay seçilmiş ve söz konusu değişikliklerin Van ilini hangi boyutlarda nasıl etkilediği Van’a ilişkin verilerin tablolaştırılması yoluyla saptanmaktadır. Çalışma ile yeni büyükşehir sisteminin temel özelliklerini belirlenmesi, kamuoyunda ve akademik çevrelerde konunun nasıl ele alındığının aktarılması ve somut bir örnek üzerinden tartışmalara katkıda bulunulması amaçlanmaktadır. Çalışmada ayrıca yeni Yasa ile “güçlü başkan” modeline geçildiği vurgusu yapılmaktadır.

Arikboğa (2012), “Büyükşehir Belediye Modeli ve Reform” adlı makalesinde; Büyükşehir belediye modeli ve bu modelin reformu incelenmiştir. Makalede BŞB modeli, temel kurgusu ve uygulama mekanı şeklinde iki temel ekseninde analiz edilmektedir. Yine bu çalışmanın sonuçlarından hareketle uygulayıcıların BŞB modeline ilişkin değerlendirmeleri aktarılmaktadır. Daha sonra, bu analiz ve değerlendirmelerden hareketle modelde nasıl reform yapılabileceği açıklanmaya çalışılmaktadır.

Keser ve Gökmen (2012), “Büyükşehir Belediyesi Kuruluş Sürecinin Analizi” adlı makalesinde; Türkiye’de metropoliten alan yönetim uygulamalarına ilişkin olarak, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ölçütleri veri alınarak, mevcut büyükşehirlerden hangilerinin ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından gerekli şartları taşıyıp taşımadıkları hususunda analiz tekniği kullanılarak saptamalar yapılmıştır. Bu çalışma ile büyükşehirlerin kuruluşuna ilişkin uygulanmakta olan kamu politikasının geçmişe dönük niceliksel bir analizi yapılmıştır. Çalışma sonunda elde edilen veriler

büyükşehir olmuş illerin bazılarının bu kriterleri sağladığı bazılarının ise sağlamadığı tespit edilmiştir. Bunun yanında büyükşehir kurulma kriterleri olarak sadece nüfus ve salt gelir temelli ekonomik gelişmişlik anlayışından kurtarılması gerektiği vurgulanmaktadır. Avrupa mekânsal Gelişme Perspektifi esaslarına uygun bir kamu politikası oluşturulması için büyükşehir belediyelerinin kuruluşuna ilişkin esaslar belirlenmiştir. Bu esaslardan özellikle, illerin gelişmişlik düzeyleri incelenirken, sosyo – ekonomik ölçütler yanında; korunması ve yönetilmesi gereken tabiat ve kültür varlıkları ve illerin fiziki yerleşim kriterlerini de kapsayan analizlerin yapılması önerilmektedir.

Gündüzöz (2012), “Bir Senaryo Çerçevesinde Metropol Belediye Kavramı ve Fayda / Maliyet Analizi” makalesinde; Büyükşehir belediye yönetimi hangi sebep ve koşullara dayalı olarak ortaya çıkmakta sorusuna cevap aranmaktadır. Büyükşehir Belediye Yönetiminin avantaj ve dezavantajları (fayda-maliyet analizi)irdelenmiştir. 6360 Yasadan önce il nüfusu 750 bini geçen illerde büyükşehir kurulması senaryosu çerçevesinde mali bir analiz yapılmıştır. Bu analizler sonucunda yeni büyükşehir belediye senaryosuna göre, büyükşehir belediyelerinin bazı hizmetlerinde kişi başı maliyetlerin azalacağı, önemli bir kısmında ise özellikle ilk dönemlerde artacağı vurgulanmıştır.

Keleş (2012) “Yeni Anakent(Büyükşehir) Belediyeleri Oluşturulmalı mı?” Adlı çalışmada; Büyükşehir yönetimlerinin hangi şartlarda oluştuğu, büyükşehir olmak için yasalarda hangi kriterler olduğu ve yeni yasanın getirdikleri anlatılmaktadır.

Üzmez, (2012), “Türkiye’de Orta Ölçekli Kentsel Alanlar Sorununa Çözüm Arayışları: Zonguldak Örneği” adlı makalede; Dünya ve Türkiye literatürlerinde orta ölçekli kent kavramları, Türkiye’de orta ölçekli kentlerin başlıca sorunları, bunların çözümüne yönelik geliştirilen alternatif modeller ve bu modellerin uygulamalarına dair teorik çerçeve çizilmektedir. Bu konu, Zonguldak Orta Ölçekli Kentsel Alanı örneği üzerinde yapılan saha çalışmasının verileri ışığında incelenerek bu alanın yönetim ve hizmet sorunlarının çözümüne yönelik geliştirilen öneriler sunulmaktadır. Sunulan önerilerde temel olarak Zonguldak Orta Ölçekli Kentsel Alanın bütünlüğünün sağlanması vurgusu yapılmaktadır.

Adıgüzel ve Tek (2011), “ Büyükşehir Belediyesi Olma Sürecinde Antakya Metropolitan Alanında Yerel Siyaset” adlı makalesinde; Antakya’da kurulan belde belediyelerinin, Antakya kenti ve kentin gelişimi açısından sorun oluşturduğu belirtilerek, Antakya’nın bu sorunun çözümü, Büyükşehir belediye statüsü ile birlikte değerlendirilmekte ve öneri getirilmektedir.

Ak Parti Genel Merkezi Yerel Yönetimler Başkanlığı(2012), “Sorular ve Cevaplarla Yeni Büyükşehir Belediye Yasası” kitapçık çalışmasında; Yasa tüm yönleri ile anlatılarak kamuoyunda düşünülen sorulara cevaplar verilmiştir. Yasanın amacı, yerindelik ilkesi, yeni BŞB yasının sağlayacağı imkânlar üzerinde durulmuştur.

Kılınç (2010), “Çeyrek Asırlık Bir Tecrübe: Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin Yapılanması ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi Örneği” adlı makalede; Türkiye’de çeyrek asırlık bir geçmişe sahip metropoliten yönetim sisteminin kuruluş ve gelişim süreci incelenmekte ve bu süreç içinde Kayseri Büyükşehir Belediyesinin yapılanması ve son yasal düzenlemelerin etkileri değerlendirilmektedir. Makalede 1980 sonrası özellikle sanayileşmenin getirdiği dinamikler hızlı bir kentleşme ve dönüşüm süreci içine giren Kayseri’de metropoliten sistemi altında beklenen gelişmenin sağlanamadığı vurgulanmaktadır.

Çınar, Çiner, ve Zengin, (2009), “Bütünşehir Yönetimi: Bütünleştirme Süreci” adlı kitap çalışmasında; 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Yasa’ya nüfusu 2000’in

altına düşen belediyelerin tüzel kişiliklerini kaybetmesi ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası'yla sınırların genişlemesi ile büyükşehre katılan ilk kademe belediyelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılması sonucunun ayrıntılı analizi yapılmaktadır. Büyükşehir belediye sınırlarının genişletilmesi ve bu sınırlar içerisinde yer alan ilk kademe belediyelerinin ortadan kaldırılması sonrasında ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyesi arasında yeni bir işbölümünün çıktığına vurgu yapılmaktadır. Bu nedenle, sınır değişikliği sürecinde ortaya çıkan yeni işbölümü, Ankara ve Mersin Büyükşehir Belediyesi örneği üzerinden ayrıntılı olarak araştırılıp Türkiye'deki durum uluslar arası yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

Tekel (2009), "Metropolitan Planlamanın Önemi ve Gerekliliği" adlı makalede; Metropolitan planlamanın gelişimini engelleyen kent ve planlama karşıtı eğilimler ile 20.yüzyıl kent kuramları ve bunların metropolitan planlamaya yansımalarını teorik çerçevede irdelemekte ve bu kuramların Türkiye'de metropolitan planlamanın gelişimine etkilerini ortaya koymaktadır. Çalışmada, metropolitan alan tanımları yapılmakta ve metropolitan alanların imar planlama ve yasaları üzerinde durulmaktadır. Bilimsel Metropolitan alan sınırlarının bilimsel yöntemlerle saptanması ve imar planları ile ilişkilerinin önemi vurgulanmaktadır.

Ceritli (2002), "Yerel kent Hizmetlerinin Verimli Sunumu Açısından En Uygun Kent Büyüklüğü ve Türkiye Örneği" adlı makalesinde; Türkiye örneğinde optimum kent büyüklüğü belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Türkiye'de nüfusu 50 bin-1 milyon arasındaki 106 kentten 36'sında veriler alınmış ve bu verilerin ekonometrik analizinden hareketle, bazı yerel kent hizmetleri(su sağlama, atık su uzaklaştırma, katı atık toplama ve kent içi toplu taşıma hizmetleri)bağlamında en uygun kent büyüklüğü belirlemeye çalışılmıştır.

Yeter (2002), "Metropolitan Alan Yönetiminde Yeni Arayışlar" adlı çalışmasında; İstanbul'un yönetimine ilişkin hukuki ve idari önlemler sıralanmaktadır. İstanbul'un sorunlarının ülkenin genel yönetim sorunlarından soyutlanamayacağı görüşüyle, İstanbul örneği üzerinden, İstanbul'un daha iyi yönetimine ilişkin görüşler ortaya konulmaktadır. Getirilen öneriler:"İstanbul'da merkezi idare ile yerel yönetimin tek idari birim haline getirilmesinin tartışılabilir olduğu, ilçelerin güçlendirilmesi gerektiği ve il yönetiminin makro ölçekli hizmetleri yerine getirmesi" önerisi getirilmektedir.

Kavruk (2002), "Anakent'e Bakış: Türkiye'de Anakent Belediyeciliği ve Kent Hizmetlerinin Yönetimi" adlı kitapta; Türkiye'de kentleşme süreci ile birlikte anakentleşme yaşandığı, anakentte kent hizmetlerinin yönetimi için ayrı bir yönetim modeli oluşturulduğu ve bu modelin iki kademeli belediyecilik olduğu vurgusu yapılmaktadır. Aynı zamanda Anakent belediye örgütleriyle kent hizmetlerinin sunulması ve hizmet üzerine örgütlenme açısından, kentsel alanda yerel düzeyde yerleşme yerine merkezileşme eğiliminin yaşandığı da belirtilmektedir. Kitap beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kent, kentleşme ve anakent yönetimleri ile ilgili açıklamalar yapılmış ve Türkiye'de kentleşme yapısına ve anakentlerin oluşum süreçlerine ilişkin bilgiler sunulmaktadır. İkinci bölümde İngiltere, Fransa, Japonya ve Kanada yerel yönetim sistemleri ve anakent yönetim biçimleri ile yerel federasyon biçiminde örgütlenmiş olan kent örneklerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde Türkiye'de anakent belediyeciliğinin kuruluşu, gelişimi ve ihtiyacı değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde ise anakent yönetimlerinin oluşumuna temel dayanak olan anakent alanındaki kent hizmetleri üzerinde durulmaktadır. Son olarak da Türkiye'deki anakent belediyeciliğinin sorunları, yabancı ülke anakent yönetim modelleri ile kıyaslanarak, tartışılmakta ve anakent yönetimi için bir model önerisi sunulmaktadır.

Topal ve Özyurt (1999), “Avrupa Ülkelerinde belediyelerin konsolidasyonu Eğilimleri ve İstanbul İçin Optimal Bir Plan Önerisi” adlı makale çalışmasında; II. Dünya Savaşından sonra yaşanan kentleşme, demokratikleşme ve refah devleti anlayışının doğuşu sonucunda kamu sektöründe meydana gelen değişimler gelişmeler, yerel yönetimlerin hizmet üretimindeki fonksiyonlarını çeşit ve boyut bakımından büyütmüş, buna karşılık örgüt yapılarının, fonksiyonel kapasitelerinin ve finansal kaynaklarının yetersiz kalmasına neden olmuştur. Bu nedenlerle Avrupa ülkelerinde yerel yönetim sistemlerinin yeniden yapılandırması ihtiyacına karşılık ilk yapılan yerel yönetim reform basamağını, küçük ölçekli yerel birimler konsolide edilerek daha geniş yerel birimler elde edilmiştir. Geniş ölçekli idari ünitelerin küçük oranlara oranla daha ekonomik etkin olduğu ve daha büyük bir fonksiyonel kapasiteye sahip olduğu görüşü, küçük ölçekli yerel birimlerin konsolide edilerek, daha büyük ölçekli yönetim birimlerinin temel dayanağı olmuştur. Ancak küçük ölçekli yerel yönetim birimlerinin konsolide edilmesinin ortaya çıkaracağı sonuçlar iki ana grup tarafından tartışılmıştır. Bu gruplardan biri konsolidasyon uygulamalarının yerel yönetimlerde katılım ve demokratikliği azaltacağını savunurken, ikinci grup konsolidasyonla idari ünitelerin büyütülmesinin hizmet üretiminde ölçek ekonomilerini ortaya çıkaracağı ve bunun hizmet maliyetlerini düşüreceğini savunmuştur. Makale, bu iki grubun savunularının detaylarını içermekte ve çalışma sonunda optimal belediye büyüklüğünün belirlenmesi ile İstanbul için, Optimal konsolidasyon plan önerisi sunulmaktadır.

Yaşamış (1995), “Büyükşehir Sorunsalı” adlı makalesinde; Türkiye’de hızla artmakta olan ve gelecekte daha da artacağını öngördüğü büyükşehir belediye sayısı karşısında şu sorulara: Büyükşehir olabilmenin rasyoneli nedir?, Şehirleri büyük yapan nedir? ve Büyükşehir olmanın ölçütü var mı? Sorularına cevap aranmaktadır. Çalışmada büyükşehir olabilmenin ölçütleri olarak temel dokuz sosyo-ekonomik parametre saptanmıştır. Buna göre büyükşehir sayıları arttıkça BŞB kapsamı içine giren belediyelerin sahip oldukları sosyo-ekonomik parametrelerin nominal değerleri azalacağı tespiti yapılmıştır. Buna rağmen Büyükşehir Belediyesi olma arzusunun altında, yalnızca bazı akçalı olanaklardan yararlanmak olduğu görüşü savunulmaktadır.

Eke, (1982), “Anakent Yönetimi ve Yönetimler arası İlişkiler” adlı kitapta; Anakent Yönetimi başlığı altında kentleşme ve anakentler, anakentlerin yönetsel sorunları ve bu sorunları çözmek için yapılan yönetsel örgütlenmeler; ikinci bölümde yerel federasyon biçimi örgütlenme kavramı ve Tokyo, Londra, Toronto örnekleri; üçüncü bölümde merkezi yönetim- yerel yönetim ilişkilerine diğer ülkelerden örnekler ve Türkiye örneği ile karşılaştırmalara yer verilmektedir.

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Kentleşme Olgusu

Kentleşme, 19. ve 20. Yüzyılların ayırt edici özelliklerinden biridir. Tarihsel olarak, sanayileşme ve modernleşmenin yarattığı toplumsal yapıda köklü niteliksel ve mekansal değişime yol açmaktadır (Gül, vd., 2008:355). Sanayi Devrimi bugünkü anlamda kentleşmeyi başlatan önemli bir dönüm noktasıdır. Kentleşmenin dünyada sanayileşmeye en erken geçen ülke olan İngiltere’de başladığı kabul edilmektedir. İngiltere’de başlayan ve daha sonra diğer Avrupa ülkelerinde yaşanan kentleşme olgusunun, ülkemizde uzun bir süre sonra, ancak, çok daha hızlı yaşandığı görülmektedir. Bu durum, kentlere göç sürecinin başladığı 1950’li yıllardan itibaren kentlerin hızla, hazırlıksız ve ani bir biçimde büyümesine yol açmaktadır. Ülkemizde kentleşme süreci Avrupa ülkelerinden farklı olarak yüzyıllık bir döneme yayılarak değil de, 50 yıl gibi kısa bir zamanda yoğun bir şekilde yaşandığı belirtilmektedir. Bu hızlı ve hazırlıksız gelişim, kentlerde önemli fiziksel, ekonomik ve sosyal sorunlara yol açmaktadır (Es, 2008: 102).

Basit anlamda nüfusun yer değiştirmesinin çok ötesinde ekonomik, toplumsal, kültürel ve politik alanda büyük çaplı dönüşümleri de beraberinde getiren kentleşme olgusu gelişmiş ve az gelişmiş ülke ayrımı esasında, kent ve kentleşme özellikleri de farklılık arz etmektedir. Genel olarak söylenebilecek bir değerlendirme ile gelişmiş ülkelerde kentleşmenin daha düzenli-dengeli ve az sorunlu olduğu, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde ise, dengesiz, belli kutuplarda yoğunlaşan, düzensiz ve çok sorunlu olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla bu ülkelerde sorunlar çıktıkça çözüme kavuşturulmuş, biriktirilmemiştir. Çünkü hızlı bir kentleşme yerine ekonomik kalkınma ile birlikte kentleşme yaşamıştır. Az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde kentleşme ekonomik kalkınmanın bir adım önünde gitmektedir. Bu ülkelerde kentleşmenin ortaya çıkardığı problemlerin çözümde güçsüz kalınması, sorunların yığılıp karmaşık bir hal alması ve bu karmaşıklığın kentin özelliği haline gelmesinden (Kavruk, 2002:43) kaynaklanmaktadır.

İlk olarak kırsal alandan tarım sektöründen kopup gelen nüfusun kentteki sanayilerde istihdam edilmesini olanaklı kılması üzere; kentlerde yığılan işçilerin barınma sorunları, kötü yaşam koşulları, sefalet, yoksulluk, düzensiz, plansız ve çarpık yapılaşmalara neden olmaktadır (Gül, vd., 2008:355).

Kentleşme kavramı, dar anlamda kent sayısının ve kentsel alanlarda yaşayan nüfusun artması olarak tanımlanmaktadır. Demografik sonuçları açısından kentleşme belirli süre içinde kentlerde yaşamakta olan kişi sayısının artmasını ifade etmektedir (Öner, 2006:249). Bu anlamda kentleşme ölçütü olarak nüfus (demografi) kriterinin esas alındığı ve nüfus artışının da doğurganlık oranı ile ya da göçler ile sağlanacağı belirtilmektedir. Ancak tek başına nüfus ölçütünün alınması doğru sonuçlar vermemektedir. Kentleşme bir süreçtir ve belli bir zaman boyutu ile bu zaman içerisinde birbirine bağlı çeşitli unsurların birbirlerini tamamlayacak şekilde gelişmesini gerektirmektedir. Bu nedenle kentleşme nüfus-mekân bütünleşmesi ile başlayan bir süreç olup, zamanla o mekânda yeni nüfusa hitap edecek ya da barındırabilecek düzeyde iş kollarının, konut, ulaşım, eğitim, sağlık, altyapı, eğlence vb gibi temel ekonomik ve sosyal unsurların harekete geçirilmesi gerekmektedir. Ancak bu süreç kendiliğinden ve hissedilmeden oluştuğu ve özellikle yerel yönetimler için hazırlıksız bir yakalanış olduğunda sağlıklı bir kentleşme olabilmektedir (Kavruk, 2002: 31).

Kentleşmenin, salt bir nüfus hareketi olmadığı, aynı zamanda ülkenin ekonomik ve toplumsal yapısındaki değişimi de ifade ettiği kabul edilmektedir. Bu bağlamda Kentleşme, “sanayileşme ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumda artan oranda örgütlemeye, uzmanlaşmaya ve insanlar arası ilişkilerde kentlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikimi süreci” (Ökmen,2010:233) olarak tanımlanmaktadır.

Kırsal alandan kente doğru yaşanan göç ve dolayısıyla kentleşmenin nedenleri dört ana kategoride toplanmaktadır. Bunlar; itici nedenler, çekici nedenler, iletici nedenler ve sosyo-psikolojik nedenler olarak adlandırılmaktadır. Kırsal alanın yokluk ve yetersizliklerinden kaynaklanan nedenler iletici nedenler, kentte çeşitli hizmetlerin rahat ulaşılabilir olması ise çekici nedenleri oluşturmaktadır. Çekici nedenlerle kentler bir cazibe merkezi gibi görülmekte ve kırsal nüfusu kendine çekmektedir. Sosyo-psikolojik nedenler ise kentlere atfedilen olumlu bir takım nitelermeler ile kırsal yaşamı olumsuzlayıcı görüşlerle, tavırlarla ve hislerle ilgili olmaktadır. İletici nedenler ise çekici, itici ve sosyo-psikolojik nedenlerle göç etmek isteyenlere hareket olanağı sağlayan araç, gereç ve teknolojilerin gelişmesi ile oluşmaktadır (Gül, vd., 2008: 356.)

Kentleşme, iki ucu olan bir çözülme, yoğunlaşma ve akım olayı olarak devam eden bir süreci tanımlamaktadır. İki uçtan birisi kır, diğeri ise kenttir. Çözülme, tarımsal üretimde verim düşüklüğü, tarımsal gelirin azlığı, gelirin ve toprak iyeliğinin dengesiz dağılması, mülkiyet-miras düzenine bağlı olarak tarım topraklarının giderek parçalanması ve tarımsal üretimde daha çok makine daha az insan kullanımı sonucu kırdan oluşmaktadır. Kırdan çözülme, kentte yoğunlaşma olmaktadır. Kentler barınma, eğitim, sağlık, ulaşım vb. olanakların fazlalığı, üretim maliyetinde düşme ve gelirde artışa yol açan uzmanlaşma (içsel ekonomiler), tamamlamıcılık ilişkisi içinde olan işletmelerin birbirinden sağladıkları yerleşme ekonomileri (localization economies), farklı ekonomik etkinlikleri gerçekleştiren birimlerin bir arada olma sonucu sağladıkları kentleşme ekonomileri (urbanization economies) faydaları sağlamaktadırlar (Topal,2008:111-112).

Üretim şeklindeki değişimin yani iktisadi ögeğin kentleşme tanımında önemli bir yeri bulunmaktadır. Kentleşmenin tarımsal üretimden daha ileri bir üretim düzeyine geçiş olarak tanımlanabilmesinin asıl nedeni de budur. Kentleşme bir yandan kent nüfusunun artışını anlatırken öte yandan kent kültürü olarak nitelendirebileceğimiz davranış ve tutumların benimsenmesi olarak da görülmektedir. Ayrıca kentleşme zaman içinde bir değişimi de anlatmaktadır (Ulusoy ve Akdemir,2010:281).

Kentleşme süreci yönetsel bir örgütlenme sürecini de beraberinde getirir. Kentleşme sürecindeki hızlanmaya paralel olarak kentlerdeki büyüme de hızlanmıştır. Hızla büyüyen kentlerde sorunlar da hızla artış göstermektedir. Böylece artan sorunlara çözüm bulmak amacıyla yeni yönetsel örgütlenmelere gidilmektedir. Büyük kent yönetimi biçimindeki örgütlenmeler bu değişimin tipik bir örneğidir (Ertürk ve Sam,2011: 13).

Öncelikle kentleşmenin olabilmesi ya da kentleşme sürecinin başlaması için, kentsel değerler taşıyan bir mekânın varlığına ihtiyaç vardır. Çünkü “kentleşme, kent denilen yerleşim birimlerinde ortaya çıkan nitel ve nicel değişimler” (Kavruk,2002: 33)olarak görülmektedir ve kent tanımları bu anlamda önem kazanmaktadır. Basit anlamda nüfusun yer değiştirmesinin çok ötesinde ekonomik, toplumsal, kültürel ve politik alanda büyük çaplı dönüşümleri de beraberinde getiren kentleşme olgusu gelişmiş ve az gelişmiş ülke ayrımı esasında, kent ve kentleşme özellikleri de farklılık arz etmektedir. Genel olarak söylenebilecek bir değerlendirme ile gelişmiş ülkelerde kentleşmenin daha düzenli-dengeli ve az sorunlu olduğu, az gelişmiş ya da gelişmekte

olan ülkelerde ise, dengesiz, belli kutuplarda yoğunlaşan, düzensiz ve çok sorunlu olduğu vurgulanmaktadır (Kavruk,2002: 43).

3.1.1. Kent Tanımı

Genel anlamda kentler, öncelikle belli bir nüfus büyüklüğüne ve yoğunluğuna erişmiş, sanayi üretimi ve hizmet sektörünün gelişmiş, büyük oranda örgütlenmiş, karmaşık işbölümüne ve yüksek uzmanlaşma düzeyine erişmiş, fiziksel altyapısı belirli bir düzeye ulaşmış yerleşim birimleridir (Es, 2008: 92).

İnsanların yaşadıkları mekânların farklı özellikleri dikkate alınarak yapılan kent tanımlarının karşıtı olarak köy ya da kırsal mekân kavramının kullanıldığı görülmektedir. Bu iki mekân arasındaki belirgin farklar ortaya konularak kavramlar tanımlanmaktadır. Köy ya da kırsal yerleşim biriminden farklı olarak kentin sadece kalabalık bir yerleşim yeri olmadığı, yeni bir ekonomik teşkilatlanma ve değişmiş bir fiziki çevreyi de belirmediği, aynı zamanda insanın düşünce ve davranışlarına da tesir eden farklı bir sosyal düzeni de ifade ettiği (Kavruk, 2002:24) belirtilmektedir.

Nitekim kent ile aynı anlamda kullanılan “medine” kelimesi kent dışı alanlardaki yaşam biçimleriyle, ekonomik ve toplumsal yapı farklılıklarını ortaya koymak için kullanılmıştır. Bu bağlamda kent yaşamı organize edilmiş bir sosyal hayatı(uygarlığı) içermektedir (Ertürk ve Sam,2011:40). Latin kökenli dillerde medeniyet anlamına gelen ‘civilization’ kent anlamına gelen ‘civitas’ sözcüğünden türemiştir (Ulusoy ve Akdemir,2010:281). Kent sözcüğü devamlı olarak medeniyet ile eş anlamlı olarak kullanılmakta ve dolayısıyla uygarlık tarihi, kentlerin tarihine dayanmaktadır.

Kentsel alan ya da kent genel anlamda bir yerleşim birimi olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde yaygın kabul görmüş bir tanıma göre, nüfusu 10 bin ve üstü yerleşim yerleri ile tüm il ve ilçe merkezleri kent olarak kabul edilmektedir. Genel anlamı ile kent, sosyo-ekonomik, kültürel, yönetsel, demografik özellikleri bakımından kırsal alanlardan ayırt edilen üretim biçiminin farklılaştığı, teknolojik ve ekonomik gelişme açısından belirli bir büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeyine varmış, ikincil toplumsal ilişkilerin egemen olduğu, toplumsal farklılaşma, uzmanlaşma ve hareketliliğin yaygın olduğu, toplumsal denetimin görece zayıfladığı yerleşim alanıdır. Kent çoğu kez arazi üzerine inşa edilmiş yapılardan oluşan yerleşik mekân gibi algılansa da, aslında üzerinde yaşayan toplulukla bir bütündür. O topluluğun kültürel yapısını yansıtmakta ve onu tekrar üretmektedir. Aslında kentsel mekânlar farklı sınıfların ve grupların yarışma ve çatışma alanı olmaktadır. Bir boyutuyla da kapitalist toplu üretimin, toplu tüketim alanı olarak tanımlanmakta ve kentsel mücadele ve kentsel sosyal hareketlerin mekânı (Gül, vd.,2008:357) olduğu savunulmaktadır.

Bu tanımdan hareketle kent kavramının tek bir tanımını ortaya koymak güçtür ve ayrıca tarihsel gelişim içinde kentin kavramsal içeriğinde değişik nitelikler de öne çıkmıştır. Toplumdan topluma ve farklı zaman dilimlerinde kent anlayışı değişebilmektedir. Ancak, yine de ortak ve temel kriterler etrafında genel kabul görececek tanımlamalar yapılmaktadır. Keleş’in Kentbilim Terimleri Sözlüğünde;“Sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, çalışma, dinlenme, eğlenme ve gidiş-geliş gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi” olarak tanımlamaktadır (Keleş,1998:75. Kentin ayırt edici özellikleri olarak yerleşme yerindeki sunulan hizmetler, yerleşme yerinin ekonomik yapısı ve yerleşme yerinin demografik yapısı belirtilmektedir

Ekonomik kriterler esasında kent nüfusunun daha çok tarım dışı faaliyetlerle uğraştığı, mal ve hizmetlerin üretim, dağıtım ve tüketimi sürecinde toplumsal ihtiyaçların sürekli karşılandığı yerleşim mekânları olarak görülmektedir. Sosyolojik açıdan ise kentler, belli bir nüfus çokluğu, yoğunluk, işbölümü, uzmanlaşma, çeşitli düzeylerde örgütlenme unsurları ve türdeş olmama gibi özellikler dikkate alınarak tanımlanmaktadır (Kavruk,2002:25).

Nüfus kriteri tek başına yeterli kriter olmasa da kent tanımı için öncelikli kullanılmaktadır. Kentler, kasaba ve köylere göre daha fazla insanın yaşadığı yerleşim birimleridir. Öyle ki, bazı küçük devletlerin nüfusundan daha fazla insanı barındıran şehirler bulunmaktadır. Nüfus miktarı kadar yoğunluğu da kent ayrımı için önemli bulunmaktadır. Nüfus kriteri ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Örneğin: Japonya’da 30.000, Kore’de 40.000, ABD’de 2.500 kişilik nüfus kriteri aranmaktadır. Ülkemizde, kurumlar bile kent tanımı için farklı kriterler kullanmaktadır. Devlet İstatistik Enstitüsü(DİE), 20.000 kişinin yaşadığı yerleri şehir kabul etmekten, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı 10.000 kişilik yerleşme alanını şehir olarak kabul etmektedir. Ayrıca yerleşme bölgeleri ayrımında, nüfus yoğunluğu kriteri üzerinde durulmaktadır. Örneğin Fransa’da km²’ye 500 ve daha fazla, Almanya’da 2.500 ve daha fazla nüfus düşen yerleşme bölgeleri kentleşmiş bölge olarak kabul edilmektedir. Kentler, belirli bir yönetsel örgüt biriminin sınırları içinde kalan yerlerdir. Bazı araştırmacılara göre bir yerleşimin kent sayılabilmesi için, o yerleşmelerin belediye teşkilatına sahip olması gerekmektedir. Bir başka deyişle, o yerleşim biriminde belediye hizmetinin verilmesi gerekmektedir (Kaya, vd.,2007:11-12).

Kentler, tarih boyunca kültür ve uygarlıkların doğduğu, geliştiği ve çeşitli uygarlıkları da bu varlığıyla etkileyen yerleşim mekânları ve daha öte vasıflar taşıyan merkezler olmuştur. Günümüzde ise kentler birbirleriyle rakabet etmekte, bu rekabette ülkelerin önüne geçmekte ve gelecek yüzyılın güç belirleyicisi olarak dünya sahnesinde yerlerini almaktadır. Kentlerin karşı konulamaz büyümesine bağlı olarak hizmetlerin yerine getirilmesinde verimliliğin sağlanması ve bunun kent büyüklüğü ile ilişkisi, bu bağlamda büyük kentlerin örgütlenmesi konuları günümüzde giderek önemini artırmaktadır. Kent yönetim sisteminin temelinde, "hizmetlerde etkinlik" ve "demokratik katılımın" sağlanması için gerekli koşulların yaratılması yatmaktadır. Günümüzde demokratik yerel yönetimden beklenen, sadece seçime iştirak eden belde halkının diğer katılım yollarını da kullanacak kent yönetiminin içinde yer almasına izin verilmesi değil, aynı zamanda hetorejen yapıya sahip kent halkının seçilenler eliyle temsil edilebilmesi ve meclis içinde de demokratik yapılanmanın geniş anlamıyla gerçekleştirilmesi (Toprak,2010:9-10) gerekmektedir.

Büyük kentler, kamu hizmetlerinin hepsi ya da çoğu için ortak bir alandır. Bu nedenle merkezi yönetim, kentlerin kurumsal düzenleme biçimleriyle yakından ilgilenmek durumundadır. Bu ilgi, büyüklük ve hizmet ilişkilerinin akılcı düzenlenmesi gerekliliğinin yanı sıra demokratik katılımın yönünü etkileyebilme hedefiyle de yakından ilişkilidir. Çünkü yerinde karar almanın başarısında halkın katılımı da önemli bir paya sahiptir. Metropol/büyükkent alanlarında yönetim ve kurumsal biçimin incelenmesinde genelde üç temel faktör önem taşımaktadır. İlk olarak büyükkent alanında yerel gücün sahipliği nasıl oluşmaktadır. İkincisi; merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki il veya bölge düzeyindeki kontrolü için hangi ilkeler dikkate alınmaktadır. Son olarak da yerel yönetimlerin mali özerkliğinin sınırı nedir. Bu faktörler, “özerklik”, “paylaşım” ve “etkinlik” olarak formüle edilmektedir. Belirtilen bu gelişim, büyük kent alanların yönetsel yapı arayışlarına süreklilik kazandırmaktadır. (Toprak,2010:9). Son, yıllarda Dünya’da ve Türkiye’de yerel yönetimlere yönelik

yapılan reform çalışmaları ve model arayışlarının özellikle büyük şehir yönetimlerine yönelik olduğu görülmektedir. Çünkü kentleşmenin ve beraberinde getirdiği kontrolsüz kentsel büyümenin yarattığı sorunlar ile büyükşehir alan yönetimlerinin kapasite eksiklikleri ve kaynak yetersizlikleri bu arayışları arttırmıştır. Bununla birlikte nüfusun ve sanayileşmenin arttığı büyükşehirlerde kamu hizmetleri sürekli olarak genişlemekte ve çeşitlenmektedir.

3.1.2. Kentleşme Süreci

Batı'da kentlerin gelişimi, 18. Yüzyıl boyunca, tarımsal üretimdeki artış ve onun yarattığı tarımsal ticaret ve tarımsal sanayileşme ile başlamıştır. Buhar gücünün insan gücü yerine kullanımı, yeni hammadde kaynakları, kitle iletişim ve ulaşımındaki gelişmeler bu süreci hızlandırmıştır. Bunlara ek olarak, merkezi devletlerin oluşumu ile geniş alanlarda kamu denetimi ve esenliği sağlanabilmiştir. Ayrıca iş bölümü ve uzmanlaşmanın yaygınlaşması, toplumsal örgütlerin kurularak bütünlüğün ve toplumsal eşgüdümün gerçekleştirilebilmesi, Avrupa ve Kuzey Amerika'da endüstriyel büyük kentlerin doğuşuna yol açmaktadır (Eke,1982: 6).

Batı'da kentleşme sürecinin hız kazanmasında en önemli etken sanayi devrimi olmuştur. İngiltere'de başlayan sanayi devrimi belirli aralıklarla, Almanya, Fransa, İsviçre, Belçika gibi diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır. Kentleşme, olgusunun en temel özelliği nüfusun belirli bir alanda yoğunlaşması olsa da, esasında ekonomik büyüme sorunu ile özdeşleşmektedir (Ertürk ve Sam,2011: 1-13).

Batı'da endüstri devrimini izleyen yıllarda başlayan kentleşme hareketleri, teknolojik gelişmeyle birlikte ivme kazanmıştır. Hızla artan kentleşme hareketiyle birlikte, dünya nüfusunun büyük bir kısmı iş olanağı olan ve gelişme potansiyeline sahip şehirlerde yoğunlaşmıştır. XX. Yüzyılın başlarında belli bir düzeye ulaşan kentleşme hareketleri, 1950 sonrasında büyük kentler ve metropol yerleşim alanlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır.1950 sonrasında yaşanan gelişmelerin bir başka özelliği, hızlı kentleşme sürecinin az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkmış olmasıdır. 1950-2007 döneminde gelişmiş ülkelerde kentli nüfus oranı %20 artış gösterirken, bu artış gelişmekte olan ülkelerde %26,2 olarak gerçekleşmektedir. Aynı dönemde ülkemizde de hızlı bir kentleşme sürecinin yaşandığı görülmektedir.1950-2007 döneminde kentlerde yaşayan nüfusun toplam dünya nüfusuna oranı %29.8'dan %50'ye çıkarken, Türkiye'de %24.8'den %68'e yükselmiştir (Ulusoy ve Akdemir, 2010: 283-284).

Kentleşme sanayi devrimi ile başlayan, sanayileşme ve modernleşmenin yarattığı toplumsal bir olgu olarak görülmektedir. Sanayi devriminin birçok etkisinin yanı sıra üç önemli sonucu bulunmaktadır. Bunlar: Üretimde yenilik, sosyal yapıda farklılık ve nüfus mobilitesinde hızlilik olarak tespit edilmektedir. Kentleşme, sanayi toplumlarının bir ürünüdür. Aynı zamanda sanayileşme de kentlerin bir ürünüdür. Kentleşme ve sanayileşme birbirini üreten, geliştiren olgulardır. Kentleşme toplumsal değişimin hem nedeni hem de bir sonucudur (Kaya, vd.,2007:16-17).

Kentsel alanların büyümesinde en önemli unsur olan göçün ve kentleşmenin nedenlerini, itici, çekici, iletici ve sosyo-psikolojik olarak nitelendirilmektedir. Kırsal alanın yokluk ve yetersizliklerinden kaynaklanan nedenler itici nedenleri oluştururken, kentte çeşitli hizmetlere rahat ulaşılabilir olması ise çekici nedenleri oluşturur. Çekici nedenler kentleri bir cazibe merkezi haline getirerek kırsal nüfusu sosyo-psikolojik nedenlerle kendine çeker. Bu çekim hareket olanağı sağlayan araç, gereç ve teknolojinin gelişimi ile olmaktadır. Bu da iletici nedenleri oluşturmaktadır (Gül, vd.,2008:356).

Büyükşehirler yüksek nitelikte çaba ve koordinasyon gerektiren faaliyetlerin yapılmasında avantajlı konuma sahip bulunmakta ve cazibe merkezleri olarak nüfusu çekmektedirler.

Kentleşmenin şekli boyutunu oluşturan nüfus hareketliliği; demografik dönüşümle kitlelerin kırsal kesim dışında bir yerleşim biriminde öbekleşmesi olup, bu kentleşmenin sadece bir ayağını oluşturmaktadır. Kentleşme üç farklı dönüşümü içermektedir. Demografik açıdan kentleşme, özellikle kırdan kente yaşanan göçlerle beslenen nüfus yoğunluğunu ifade etmektedir. Sosyal açıdan kentleşme, farklılaşma, uzmanlaşma, örgütlenme sürecini kapsayan bir dönüşümü ve davranış biçimini içermektedir. Ekonomik açıdan kentleşme, tarım dışı faaliyetlerin(sanayi ve hizmetler) yoğunlaşmasıdır. Dolayısıyla kentleşmenin tam olarak gerçekleşmesi sosyo-kültürel ve ekonomik dönüşüm ile olmaktadır. Bu bağlamda kentleşmeden söz etmek için bu üç unsurun bir arada asgari düzeyde gerçekleşmesi gerekmektedir (Kaya, vd., 2007:16).

Ancak, kentin ve kentleşmenin tanımlanmasında dikkati çeken nüfus büyüklüğü ölçütü, yönetsel sınır ve yapı ölçütü, ekonomik nitelik ölçütü ve sosyolojik ölçütlerin belirlenmesinde ülkeler arası farklılıklar vardır. Bu farklılık düzeyi, ülkelerin sosyo-ekonomik özelliklerinin yanı sıra kentleşme biçimlerine de bağlı bulunmaktadır. Dengesiz kentleşmenin söz konusu olduğu ülkelerde tek büyük kentte nüfus düzeyi olağanüstü artarken, dengeli kentleşme sürecini yaşayan ülkelerde, kentlerin nüfus düzeyleri birbirine yakın olabilmektedir (Ertürk ve Sam, 2011: 41-48).

Kentleşme hareketleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında farklı cereyan etmektedir. Gelişmekte olan ülkelere kentleşme, gelişmiş ülkelere farklı olarak iki ayrı kaynaktan beslenmektedir. Gelişmekte olan ülkelere kentleşme, kentlerdeki kentli nüfusunun belli bir oranda artması ve kırdan kente yoğun göç ile yaşanmaktadır. Gelişmiş ülkelere ise kentleşme hareketi tarihsel gelişim içinde ekonomik kalkınma ile birlikte yürümekte dolayısıyla kentleşme doğal süreci içinde yaşanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelere ise kentleşme, ekonomik gelişmeden ileride seyretmektedir. Bu nedenle sanayileşme ile ilişkilendirilen kentleşme süreci gelişmiş ülkelere “dengeli kentleşme”, gelişmekte olan ülkelere ise “dengesiz kentleşme” şeklinde ifade edilmektedir (Kavruk, 2002: 37).

Endüstriyel gelişimini tamamlamamış, dünya nüfusunun üçte ikisini barındırmalarına karşılık dünya üretiminin sadece sekizde birine sahip gelişen ülkelere kentleşme daha hızlı olmaktadır. Bu nüfus artışının ise özellikle büyükşehirlerde yoğunlaşması oldukça karışık sorunları da beraberinde getirmektedir. Sınırlı ekonomik ve teknolojik kaynakları, yeterli siyasal ve yönetsel yapıları olan bu ülkeler aşırı kentleşmenin doğurduğu sorunların çözümünde de zorlanmaktadır (Eke, 1982:12).

Az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin hızlı kentleşme karşısında başarısızlığının bir sebebi de kentsel ve kırsal alanların tek bir sisteme ait iki ayrı parça olduğunu kavramada ve bu parçalardan birini etkileyen kararların diğerini etkileyeceğini anlamda başarısız olduğu görülmektedir. Çünkü bu ülkeler kırsal ve kentsel gelişmeyi farklı olgular olarak görme eğiliminde bulunmaktadır. Nitekim, bu ülkelerin kırsal ve kentsel gelişim için birbirinden ayrı kurumsal yapılar oluşturmaları, bu eğilimin en açık göstergesi sayılmaktadır (Topal, 2008:110).

Avrupa ve Kuzey Amerika’da büyük kentler(anakentler), endüstri devrimi etkisiyle kırsal yörelerden kentlere doğru yoğun göçün sonucu olarak doğmuşlardır. Endüstriyel gelişim sonucu kentler kırsal alandaki nüfusu kent merkezine çekmiş, daha sonra kitle iletişim araçlarının gelişmesi, otomobilin yaygın olarak kullanılması nüfusu kent çevrelerine kaydırarak uydu ve yatakhane kentlerinin doğmasına yol açmıştır. Bu çevrede yaşayanların çekirdek kentte çalıştığını, yine çekirdek kentin, kültürel,

profesyonel, ekonomik her tür olanaklarını çekirdek kentte sürekli oturanlar kadar serbestçe kullanabilmektedirler (Eke,1982:6-8).

Günümüzde sürekliliği olan büyük kentsel yayılmanın varlığının arkasında yatan neden 20.yüzyılda yaşanan metropolitenleşme sürecidir. Bu süreçte, özel otomobile dayalı olarak kentlerin merkezden dışa doğru genişlemesi, insanların kent merkezinin kirlilik, gürültü, yoğunluk gibi olumsuz özelliklerinden kaçarak kent dışında alt kentlerde yaşamayı tercih etmesi, iletişim ve ulaşım teknolojilerin gelişimi ile zaman ve mekan kavramlarında yaşanan algı kaymaları, sermayenin hızlı akışkanlığı ile mekan üzerindeki etkileri ve hızla genişleyen kentlerin çevresindeki diğer kentleri yutması gibi faktörlerin etkisi olmuştur (Yazar,2008: 89).

Büyüme ve kentleşme çoğu kez eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Günümüzde büyümeye ilişkin eylemlerin gerçekleştiği mekânların çok büyük ölçüde kentsel ya da metropoliten alanlar olduğu görülmektedir. Ancak, ekonomik ya da nüfus anlamında büyümenin kent açısından anlamı, mekânsal ve alt-yapısal büyüme ya da genişleme olduğu belirtilmektedir. Bu süreçte, kentsel alanın daha geniş mekana yayılmasına neden olan kentsel nüfus yoğunlaşması, bu nüfusun ihtiyaçlarının karşılanması için yeni yerel yönetim birimleri kurulmasını da beraberinde getirmekte ve metropoliten alanlarda yönetsel bölünmüşlüğe de neden olmaktadır (Gül ve Batman,2013:10).

Yerel yönetimler hizmet yetersizliklerini gidermeyi amaçlasa da metropoliten alan ölçeğinde hizmet aksamaları devam etmekte ve kentsel büyümenin yönetilmesi güçleşmektedir. Bunun yanında, metropoliten alan ölçeğinde, çarpık kentleşme, hizmetlere erişim güçlüğü, hizmet sunumunda eşitsizlikler, çok sayıda yerel yönetim birimlerinin hizmetleri arasındaki koordinasyonsuzluk, hizmet örtüşmeleri ya da aksamaları, yetersiz işbirliği ve kaynak israfı gibi sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunları aşmak için, yeni yönetim modelleri denenmektedir (Gül ve Batman,2013:10).

Endüstriyel gelişimini tamamlamamış, dünya nüfusunun üçte ikisini barındırmalarına karşılık dünya üretiminin sadece sekizde birine sahip gelişen ülkelerde kentleşme daha hızlı olmaktadır. Bu nüfus artışının ise özellikle büyükşehirlerde yoğunlaşması oldukça karışık sorunları da beraberinde getirmektedir. Sınırlı ekonomik ve teknolojik kaynakları, yeterli siyasal ve yönetsel yapıları olan bu ülkeler aşırı kentleşmenin doğurduğu sorunların çözümünde de zorlanmaktadır (Eke,1982:12).

Dünya nüfusunun hızla yükseldiği günümüzde kentleşmenin etki ve sonuçlarıyla bütün ülkeler karşılaşmaktadır.1800' lü yıllarda 75 milyon kişi kentlerde yaşarken, bu rakam 1970'de dünya nüfusunun %22'sine ulaşmıştır (Kavruk,2002:35). 25 yıl önce toplam küresel nüfusun %40'ı kentsel alanlarda yaşarken bu gün bu oran % 50'i bulmaktadır. 2025 yılında ise küresel nüfusun, yaklaşık üçte ikisinin kentlerde yaşayacağı tahmin edilmektedir. Buradan hareketle bu yüzyılı şehir ve şehirli yüzyılı olarak tanımlayabiliriz. Bu kent yönetimlerinin sorumluluklarının artışı da beraberinde getirmektedir. Dünyanın doğal kaynaklarının yüzde 75'ini kentlerin tükettiği ve atıkların da yine yüzde 75'inin kentlerin ürettiği (TBB,2012:10) belirtilmektedir. Buradan hareketle doğal kaynakların dengeli kullanımının kentlerin değişim ve gelişimi ile tutarlı hale gelmesinin önemi anlaşılabacaktır. Bu nedenle küreselleşen dünyada kent yönetimlerinin özeklikle de büyükşehirlerin yönetimleri ve model arayışları ülkelerin gündemine oturmuştur.

3.2. Büyükşehir Yönetimi Kavramı

Ülkemizde 1950'li yıllardan itibaren yaşanmaya başlayan sanayileşme ve buna bağlı olarak kentleşmenin artması nedeniyle "kent" kavramı yeni anlamlar kazanmaya

başlamıştır. Bu çerçevede Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük yerleşim alanlarındaki gelişmelerin bilinen kent tanımları çerçevesi içinde açıklanamayan büyümesini tanımlamak üzere “büyükşehir”, “büyük kent” ve “anakent” kavramları kullanılmaya başlandığı görülmektedir (Öner,2006: 251).

Tarihsel süreç içinde gittikçe büyüyen yerleşimler için kent yerine “büyük kent” kavramı üzerinde durulmaya başlanmıştır. Büyük kent kavramı hemen hemen bütün dillerde “metropolis” veya metropoliten” kelimeleri ile adlandırılmıştır. Yerel yönetimler literatüründe “metropol”, “metropoliten alan”, “anakent”, “metropolis” gibi farklı kelimeler birbirinin yerine kullanılırken metropoliten alan kavramına ilişkin olarak farklı tanımlar yapılmaktadır. Metropoliten alan kavramı genelde; “Nüfusun yoğun olduğu ekonomik, sosyal ve yönetim açısından o bölgenin merkezi durumunda bulunan merkez kent veya kentlerin çevre kentleriyle oluşturdukları birim” olarak tanımlanmaktadır (Öner,206:251).

İngilizce karşılığı “metropol” olan kavram, dilimizde “büyükşehir” ve “anakent” terimleri ile de ifade edilmektedir. Metropol kavramı, ana anlamına gelen “metro” sözcüğü ile kent anlamına gelen “polis” sözcüğünün birleşmesinden türetilmiş olup antik çağların kent devletlerini tanımlamak için kullanılmaktadır. Aynı zamanda metropoliten, “anakent ile ilgili”, “böyle bir sistemi içine alan” anlamına gelmektedir (Çınar, vd., 2009: 36). Anakent ise çevresi ile toplumsal ve ekonomik açıdan organik bütünlük gösteren kenti tanımlamak için kullanılmaktadır (Eke,1982:169).

Metropoliten alanda kent merkezi veya çekirdek kent olarak adlandırılan bir yapı bulunmaktadır. Bu yapıda, söz konusu kent merkezi aynı zamanda cazibe merkezi konumundadır. Merkezin çevresinde çeşitli büyüklüklerde birçok kent vardır. Fakat bu kentlerin varlığı ve yaşamı gerçekte cazibe merkezi olan merkezi kentten kaynaklanmaktadır (Öner,2006:251).

Anakent kavramında da bir ülke ya da bölgenin çevresindeki tüm kentsel ve kırsal topluluklara ekonomik ve toplumsal yönlerden egemen bulunan ve genellikle ülkenin diğer ülkelerle olan sosyo- ekonomik ilişkilerinin sağlandığı en büyük kenti ya da bu anlamda ve ülke ölçeğinde ülkedeki kentlerden herhangi biri olarak tanımlanmaktadır (Çınar,2009: 36). Anakent, çağımızda gittikçe yaygınlaşan, çok yönlü, karmaşık bir olgudur. Anakent bir yönetim düzeni, bir toplumsal organizma, bir ekonomik birim, insanların ve binaların oluşturduğu bir birikim ya da sadece bir coğrafik alan olarak düşünülebilir (Eke,1982:15) denilmektedir. Yukarıdaki tanımlarda anlaşılacağı üzere metropol anakente göre daha geniş bir alana etki etmektedir.

Eke, anakent yönetim kavramını şu şekilde tanımlamaktadır: “Bir bütünlük gösteren ekonomik ve toplumsal alt- dizgelerin işlev yaptığı kentsel alanda, aynı sınırlara sahip kamu örgütleri eliyle yerel kamu kararlarının alınıp uygulamaya konulmasıyla ilgili siyasal ve yönetsel süreçleri anlatır” demektedir. Daha açık bir ifade ile, anakentsel alanlardaki özerk yerel yönetimlerin sayıca azaltılarak güçlendirilmesi ve işlevsel eşgüdüm sağlanması ya da tüm kentsel alanı yöreyi içeren alanda kamu kararları almak ve uygulamak üzere yeni düzeyde veya biçimde yönetimler kurulması anlamını taşımaktadır (Eke,1982:13).

Başka bir tanıma göre anakent yönetimi kavramı; bir bütünlük gösteren ekonomik ve toplumsal alt sistemlerin faaliyette bulunduğu kentsel alanda, aynı sınırlara sahip kamu örgütleri eliyle yerel kamusal kararların alınması ve uygulanmasına ilişkin siyasal ve yönetsel süreçleri anlatmaktadır. Başka bir anlatımla anakent yönetimi, “anakentsel yöredeki özerk yerel yönetimlerin sayıca azaltılarak güçlendirilmesi ve işlevsel eşgüdüm sağlanması ya da tüm kentsel yöreyi içeren alanda kamu kararları

almak ve uygulamak üzere yerel düzeyde veya biçimde yönetimler kurulması anlamını taşımaktadır (Kavruk, 2002: 51).

Türkçe literatürde metropoliten kent yönetimine ilişkin olarak yapılan tanımlardan biri şu şekildedir: “Büyük bir anakent etrafında mevcut olan mahalli idare birimlerinin (belediye, köy, vb.) belli bir gelişme alanı (metropoliten alan) içinde, gerek bölge planı gerek şehir planının uygulanmasında bir araya gelerek, bazı ana hizmetlerin, görev, yetki ve uygulamalar bakımından, bir elden yapılmasını sağlamak üzere daha üst kademe bir mahalli idare birimi, bir başka deyişle mahalli idare birliği, kurmalarıdır”. (Çınar, vd., 2009: 37). Türkçe literatürde birbirinin yerine kullanılan metropol, anakent ve büyükşehir kavramları tanımlardan da anlaşılacağı üzere farklılıklar göstermektedir. Ancak ülkemizde büyük kent ve yönetimleri büyükşehir adlandırılması ile yapılmaktadır.

Büyük kentlerde, özekten(merkezden) kopuk, onunla bütünleşmemiş çevresel yerleşim yerleri oluşmakta, bunlarla özek arasındaki ekonomik, toplumsal, siyasal ve yönetsel ilişkiler grift bir biçim almaktadır. Özekteki belediye ile bütünlük sunmayan, ondan kopukluk gösteren yeni yerleşmeler, genellikle özekteki kentin sağladığı hizmetlerden gereği gibi faydalanamamaktadırlar. Özekteki kent yönetiminin de bu uzak yerlere hizmet götürme gücü yoktur. Hizmetlerin karşılığını ödeyecek güçleri bulunmayan çevre yerleşmeleri kendi sınırlı olanakları içinde, kalitesi düşük hizmetlerle yetinmek zorunda kalmaktadırlar. Kimi zaman da özekteki belediyelere yük olmaktadır (Keleş, 2012: 313).

Büyükşehir yönetimi kavramı, bir bütünlük gösteren ekonomik ve toplumsal alt sistemlerin faaliyette bulunduğu kentsel alanda, aynı sınırlara sahip kamu örgütleri eliyle yerel kamusal kararların alınması ve uygulanmasına ilişkin siyasal ve yönetsel süreçleri anlatmaktadır. Bir başka anlatımla büyükşehir yönetimi, “anakentsel yöredeki özerk yerel yönetimlerin sayıca azaltılarak güçlendirilmesi ve işlevsel eşgüdüm sağlanması ya da tüm kentsel yöreyi içeren alanda kamu kararı almak ve uygulamak üzere yerel düzeyde veya biçimde yönetimler kurulması anlamını taşımaktadır (Kavruk, 2002: 50).

Büyükşehir belediyesi ise anakentlerin nüfuslarının hızlı artışı, yerleşim düzenlerinin yaygın, dağınık ve plansız şekilde gelişmesi sonucunda kentsel hizmetlerin daha uygun bir biçimde verilmesini sağlayan yönetim ve planlama modeli olarak tanımlanmaktadır. Büyükşehir belediyesi, büyük yerleşim yerlerinde merkezdeki ana belediye ile çevredeki yerleşim birimleri arasındaki kamu hizmeti uyumsuzluklarını, altyapı ve planlama sorunlarını çözmek üzere kuruldukları görülmektedir. (Çınar, vd., 2009: 38).

Ekonomik ve toplumsal ilişkileri yönünden birbirlerinden ayrılamayan özek ve çevre belediyelerinde kamusal kent hizmetlerinin ayrı ayrı belediyelerce sunulması, hizmetin bölünmezliği ilkesine ters düşen, savurganca yönetime yol açmaktadır. Ayrıca, özekteki belediye, çevresindeki küçük belediyelerin, halkını yararlandığı hizmetler karşılığında onlardan (vergi olarak) bir karşılık almak yetkisine sahip bulunmadığından, türlü yerel yönetim birimleri arasında tüzel anlaşmazlıklar da ortaya çıkmaktadır. Öte yandan her hizmetin en etkin ve verimli görülebileceği düzeye aktarılmasını sağlamak amacını güden bir ayıklama da yapılmadan, küçük küçük her birimin her hizmeti üstlenmeye, onlara kaynak ayırmaya kalkmasının doğuracağı sonuçlar hem plan bütünlüğünü sarsmakta hem de kaynak israfına sebep olmaktadır. Örneğin, ulaşım, kanalizasyon, konut, imar ve planlama gibi hizmetlerin küçük birimlerden her birince ayrı ayrı görülmesinde yarar ve gereklilik bulunmamaktadır. Ancak çocuk oyun alanları,

imar ve yapı denetimleri ve sokak temizliği gibi hizmetlerin yerel birimler düzeyinde görülmesinde bir sakınca yoktur (Keleş,2012:314).

Bu nedenle bütün bu anakentleşme sorunlarının çözülmesi, anakentler ölçüsünde planlı çalışmalar yapılmasını, bu kentlerin yönetimi için özel yönetim biçimleri oluşturulmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca büyükşehirler, devletin ekonomik ve toplumsal politikalarının ürünü olduğundan devletin bu yönetimlere destek sağlaması bir zorunluluktur. Özel durumu bulunan şehirlerin (Başkent Ankara gibi) belediyeye yüklediği ek yükleri devletin üstlenmesi gerekmektedir (Keleş,2012:315)

Büyük şehirler, yüksek nitelikte çaba ve koordinasyon gerektiren faaliyetlerin yapılmasında avantajlı konuma sahiptirler ve ulusal ve uluslar arası siyasi, ekonomik ve kültürel kurumların merkezlerinin bulunduğu yerlerdir (Şengül,2011:114). 2001 Nisan Tasarısında büyükşehir kavramı:”belediye sınırları içerisinde birden fazla ilçe ve/veya alt kademe belediyesi bulunan şehir” olarak (Öner,2006:256) tanımlanmaktadır. Klasik kentsel yönetimlerden farklı nitelikler gösteren bu yönetim örgütleri yaygın olarak metropoliten yönetim veya anakent yönetimi gibi isimler almaktadır. Türkiye’de ise alan ve nüfus bakımından büyüyen yerleşim yerlerinde kentsel hizmetlerin bütüncül şekilde ve etkin biçimde sunumunu sağlamak üzere büyükşehir belediyeleri kurulmuştur (Şengül,2011:113-115). Kuram ve pratik açısından Türkiye’de büyükşehir/anakent ve metropoliten kavramlarının kullanımına rastlanmaktadır. Ancak hukuki düzenlemenin etkisiyle 1980’li yıllardan bu yana “büyükşehir belediyesi” kavramının ağırlıklı olarak kullanılmaktadır.

Ancak zaman zaman metropolleşme kavramı ile kentsel büyüme ve büyükşehir konumuna gelme olguları birbirine karıştırılsa da metropolleşme esas itibarıyla belirli bir coğrafi bölgede birbirlerine yakın hatta sınırda çok sayıda yerel yönetim biriminin ortaya çıkması ve bu yönetimlerin ortak kentsel hizmet sorunlarına ortak kurumsal çözüm yolları bulmaları ile ilgilidir. Büyükşehir olgusunun ise esas itibarıyla kentin kendi bünyesi ve sınırları içindeki sosyo-ekonomik karakteristiklerdeki gelişmelerle ilgili olduğu bir durum (Yaşamış,1995:95) olarak değerlendirilmektedir.

Görüldüğü gibi büyükşehir kavramının tanımı üzerinde, doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Çünkü bu kavramın ekonomik, sosyal, idari ve hatta siyasi boyutları bulunmaktadır. Ülkemizde Büyükşehir olma süreci incelendiğinde öncelikle “Hangi etkenlerle büyükşehir oluşturuldu?” ya da “büyükşehir belediyesi olma ölçütü nedir?” sorularına cevap aramak gerekmektedir. Ancak bundan önce metropol ve büyükşehir kavramlarını birbirinden ayırmak gerekmektedir.

Dünyadaki metropoliten yönetim biçimlerinin oluşturulmasındaki temel etmen, birbirlerine yakın hatta sınırda olan çeşitli büyüklük ölçeklerindeki yerel yönetimlerin kentsel hizmet üretiminde verimliliğin ve etkinliliğin sağlanabilmesi için büyüklük ekonomilerinden ve değişik örgütlenme almasıklarının önereceği yönetsel kolaylıklardan yararlanabilmek arzusunun olduğu (Yaşamış,1995:95) belirtilmektedir. Nitekim pek çok ülkede çeşitli yerel yönetim birimleri kendi tüzel kişiliklerini kaybetmeksizin veya bölünme ve parçalanmaya konu olmaksızın bir veya birden çok kentsel hizmet alanında yeni örgütler yaratmak yoluyla ilginç ve başarılı metropoliten yönetim örnekleri geliştirmişlerdir.

Metropoliten alan ile ilgili yapılan bir tanımda; “Geniş bir city (ABD’de beledi kuruluşların yüksek derecesini oluşturan yoğun nüfuslu yerleşme merkezi)ve onu çevreleyen çok sayıda uydu kentsel topluluklar. İdari yönden ayrı olmakla beraber, doğal ve ekonomik bir ayniyet göstermektedirler”. Bir başka tanımda ise metropoliten alanın özelliğinden bahsedilmektedir. *Metropoliten alan*: “Bir merkezin ve/veya kentsel bölgenin etrafında kutuplaşmış ve devamlı genişleme halindeki toplulukların geniş bir

alandan toplanmasıdır". Bu toplanmanın sadece fiziksel ve coğrafi anlamda olmadığı, bunun idari anlamının da olduğu belirtilmektedir. Metropoliten alanda öncelikle bir çekirdek kent ve bu çekirdek kent adete bir cazibe merkezi konumunda bulunmaktadır. Bunun etrafında birçok irili ufaklı kentler (uydu kentler) bulunmaktadır. Bu kentlerin varlığı da bu cazibe merkezinden kaynaklanmaktadır. İşte bütün bu alanın tümü için ayrı bir yönetim tarzı benimsenirse karşımıza metropoliten alan kavramı ve idaresi çıkmaktadır (Nadaroğlu,2001:113).

İlk olarak 1800'lü yıllarda Londra'da ve sonrasında da ABD'nin büyük kentlerinde yerel kurumların isimlerinin önüne "metropoliten" sıfatı kullanılmaya başlanmıştır. Metropoliten alanlar, genellikle bir merkez anakent ile onu çevreleyen ve onunla ekonomik olarak bütünleşik yöre kentler ve ilçe yerel yönetimlerinden oluşmaktadır. Bir diğer metropoliten alan tanımı ise; nüfusun yoğun olduğu ve ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan bölgenin merkezi olarak kabul görecektir kent ya da kentlerin tamamının oluşturduğu bütün alan olarak tanımlanmaktadır (Arıkboğa,2013:9). Ülkemizde ise bu tanımlamalara uyan İstanbul; Karadeniz'den Marmara ortalarına, İzmit Körfezi kıyılarından Trakya içlerine kadar uzanan bir (metropoliten alan) büyük kent ve İzmir'in de ancak metropoliten çevre karakteri taşıdığı belirtilmektedir. Ankara'nın ise henüz metropoliten nitelik taşımadığı ifade edilmektedir. Çünkü, sadece geniş ve kalabalık olmak bir büyük kent için yegane kriter olmamaktadır. Büyük kentin öncelikle büyük bir havzayı kapsaması ve çok kuvvetli bir manyetik etkiye sahip bulunması ve dolayısıyla yoğun bir göçe hedef teşkil etmesi gerektiği (Nadaroğlu,2001:113-116) belirtilmektedir.

Genelde belli bir büyüklüğü aşan kentlere metropoliten kent denilmektedir. Eğer şehrin nüfusu yarım milyonu aşmış, merkezdeki banliyöleri hızlı kalkınma içine girmiş, çevredeki yerleşmelerin kentleşme hızı merkezdeki kentin kentleşme hızına yakın ya da onu geçmiş ise merkez kent ile çevresindeki yerleşmelerin oluşturduğu bütüne "metropoliten bölge" adı verilebilmektedir. Metropoliten bölgelerin gelişmesini etkileyen etmenlerin başında coğrafi etmen (doğal şartların elverişliliği ve ulaşım kolaylığı) gelmektedir. Ardından demografik etmen, kentlerdeki kamu hizmetleri(Konut, sağlık ve ulaşım hizmetleri gibi çeşitli gündelik ihtiyaçları karşılayacak hizmetler), ekonomik etmenler(sanayileşme, hizmet ve mal alışverişi), hukuksal ve siyasal etmenler sayılmaktadır (Tortop, vd.,2008:259).

Ülkemizde büyükşehirlerdeki oluşumlar metropol olarak kabul edilmektedir (Tortop, vd.,2008:260). Ancak, Ülkemizde belirli bir büyüklüğe ulaşmış olmaları nedeniyle ussal koşullar altında yönetilemez konuma gelmiş kurumsal yapıların bölünerek yönetilebilir küçüklüklere ayrılma isteği metropolleşme anlayışının temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle ülkemizde uygulanan BŞB sistemini metropoliten yönetim biçimi olarak algılamak ve kabul etmek olanaklı görülmemektedir. BŞB sistemi metropoliten özellikler gösteren alanların yönetim sorunlarının çözülmesinden daha çok, büyümüş ve bu nedenle, verimli şekilde yönetilebilme yolunda önemli sorunlarla karşılaşmış olan belediyelerin kurumsal sorunlarına karşılık vermeyi amaçlar nitelikte (Yaşamış,1995:95) olduğu belirtilmektedir. Ancak akademik yazında bu kavramlar birlikte kullanılmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada anlam karmaşasına neden olmamak için, kavram farklılıkları göz ardı edilerek, kullanılacaktır.

3.2.1. Büyükşehir(Metropoliten Alan) Yönetim Sorunları

Tarihsel açıdan bakıldığında anakentlerin sorunlarını çözmek için 19. Yüzyıl başlarından itibaren çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Günümüzde, dünyanın her

yerinde görülen kentleşme özellikle gelişmekte olan ülkelerde daha hızlı bir gelişim göstermektedir. Hızlı kentleşme sonucunda büyük kentlerin daha çok büyümesi ve sorunlarının derinleşmesi, anakent yönetimlerinin model arayışlarına da güncellik kazandırmaktadır.

Bazı çevreler ise anakent sorunlarının hatalı yönetim yapısından kaynaklandığını, yönetsel düzenlemelerle bu sorunların çözümlenebileceği varsayımıyla “yönetsel reform geleneği” görüşünü savunmaktadırlar. Ancak bu görüşe dayalı uygulamalar istenilen düzeyde başarılı olamamıştır. Bunun nedeninin yönetimlerin, yetkilerinin o dönemdeki yerleşik alanla sınırlı olması, nüfus ve ekonomik gelişmeyle büyüyen alanlara planla müdahale yapılamaması olarak belirtilmektedir (Eke,1982: 13).

Anakentsel sorunların çözümü için Studenski klasik yapıtında,” nitelik ve tekdüzelik sağlayacak yerel görevleri alt yönetimlere bırakırken, tüm anakentle ilgili stratejik konularda planlayıcı, düzenleyici ve akçal yetkilerle donatılmış demokratik bir yönetim kurma gereğinden” söz etmektedir. Willbern ise “Kentlerin Çöküşü” adlı yapıtında anakentleşme sürecinin doğurduğu devingenlik karşısında geleneksel yönetimlerin bütünüyle işlevlerini yitirdikleri savını ileri sürmektedir. Yönetsel reform geleneğinin yerini hizmet anlayışları, birlikler ve küçük ölçekli geçici çözümler almaktadır. Buna karşılık, kimi Avrupa ülkeleri yasalar yoluyla köklü ve kapsamlı çözümlere yöneldikleri görülmektedir (Eke,1982: 14).

Eke, özetle anakentlerin yönetsel sorunlarını; coğrafi birlik ve işlevsel eşgüdüm olarak kümelendirmektedir. Bunlardan birincisi görevler, yetkiler ve akçal kaynakların çok sayıda yerel yönetimler arasında paylaştırılmasından kaynaklı sorunlardır. Dolayısıyla bütün hizmetler için uygun(optimal) bir büyüklük saptamak olanaklı olamamaktadır. Çoğu yerel hizmetler büyüklükten yarar sağlarken, aşırı büyüklük ise ucuzluk yerine pahalılık nedeni olabilmektedir. Anakentlerde görülen irili ufaklı çok yönetim ölçek yararını önleyici bir etki yapmaktadır. Su, Kanalizasyon, ulaşım gibi yerel nitelikli kamu hizmetleri tüm anakent için planlandığında daha düşük maliyetli olabilmektedir (Eke,1982:14).

İkincisi olarak, yüksek gelirliilerin oturduğu alanlarla düşük gelirliilerin oturdukları alanlar arasında büyük uçurumlar bulunmaktadır. Bu anakentlerde görülen gelir ve hizmet dengesizliği sanayileşmiş ülkelerle gelişen ülkelerde farklı özellikler göstermektedir. Ülkemizde olduğu gibi gelişen kentlerin çevresi düşük gelir kümelerinin yerleşim alanına dönüşmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise Yüksek gelirliilerin uydu kentlerde yaşamayı yeğlemeleri sonucu boşalan konutları düşük gelirliiler doldurmaktadır. Bu durum ise çekirdek kentin vergi tabanının zayıflamasına neden olmaktadır. Dördüncü olarak anakentsel nitelik taşıyan planlama, ulaşım, güvenlik, sağlık gibi önemli hizmetlerin değişik yerel yönetimlerce paylaştırılması, eşgüdüm yokluğu, görev alanlarının çakışması kaynak israfına yol açmaktadır (Eke,1982,15-16).

Metropolitan alanların sorunları çözümünde iki temel öge öne çıkmaktadır. Birincisi; metropoliten idarenin yetki alanının isabetli belirlenmesi, ikincisi; gerekli finansman kaynaklarının sağlanmasıdır. Öncelikle metropoliten idarenin yetki alanı saptanırken kenti değil, bölgeyi esas almak gerekmektedir. Çünkü metropoliten alandaki yerleşme birimleri arasında doğal ve ekonomik bir bütünlük(aynıyet) mevcut bulunmaktadır. Bu anlayışla yapılan planlamanın ve bunun yönetiminin hayata geçirilmesi çok zor görülmektedir. Çünkü bölge büyüdükçe koordinasyon imkânları azalmaktadır. Bu nedenle metropoliten alanın optimumu ancak, alan üzerindeki merkezi ve yerel idareler arasındaki koordinasyonun etkin bir biçimde sağlanabildiği noktada belirlenebilmektedir. Metropolitan idarelerin finansmanı ise diğer mahalli idarelerin finansmanından farklı düşünülmemektedir (Nadaroğlu,2001:117).

Büyük ölçekli yönetimler merkezi planlama ve uygulama, ekonomik ve yönetsel etkenlik için elverişli olmakla birlikte, demokratik denetim ve katılımı olumsuz etkilemektedir. Kentin küçüklüğü halkın doğrudan katılımına daha çok fırsat verirken, ekonomiklik ve verimlilik için gerekli uygun büyüklükten yoksun olmaktadır. Anakentler toplumsal ve ekonomik devingenlik açısından organik bir bütünlük gösterirken, yönetimi ise dağınıklık ve eşgüdüksüzlük içinde bulunmaktadır. Hizmet alanlarının genişlemesi, çeşitlenmesi, hizmet bekleyen kitlelerin büyümesi var olan yönetimlerin yapılarında bu beklentileri karşılayacak değişiklikleri zorunlu kılmaktadır. Kimi ülkeler tüm anakent için genel amaçlı bir yönetim kurma yoluna giderken, kimileri ise özel amaçlı örgütler kurma yolunu benimsemektedir (Eke,1982:16-17).

Gelişen ülkelerde, anakentleşmeye yönetsel uyumda başvurulacak yollardan biri de önemli görevlerin doğrudan merkezi yönetimce üstlenilmesidir. Dolayısıyla anakentleşmenin en ilginç özelliklerinden biri de merkez-yerel yönetim ilişkilerinin yoğunluk kazanmasıdır. Çünkü sorunların çözümünde mevcut yerel yönetimlerin yapısal, akçal ve teknik açılardan yetersizliği merkezi yönetimlerin müdahalesine neden olmaktadır.

Kentleşmenin ve beraberinde getirdiği kontrolsüz kentsel büyüme, çarpık yapılaşma, çevre kirliliği ve diğer sorunlar büyük kent alan yönetimlerinin kapasite eksikliklerini ve kaynak yetersizlikleri belirginleşmektedir. Bu süreçte çok büyüyen kentsel mekânlardaki etkin hizmet sunum ve yönetim modelleri geliştirmek için birçok ülkede denemeler yapılmış ve yapılmaktadır. Anakentlerde kentleşme, planlama ve imar hizmetleriyle öteki kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir biçimde görülebilmesi amacıyla, yeryüzünde denenmiş türlü modeller birkaç kümede toplanmaktadır. Bu gruplamaya göre: Birinciler, geçici ve küçük ölçekli çözümler, ikinciler ise uzun süreli modeller olarak adlandırılmaktadır (Keleş,2012:316).

Bazı çevrelerce, anakentlerin yönetiminde tek kademenin var olduğu anakent yönetimleri, iki kademenin olduğu anakent yönetimleri, özel yönetim bölgeleri ve yönetimler arası işbirliğinden (hizmet satın almaları ve birlikler)oluşan farklı yönetim biçimleri (Ulusoy ve Akdemir,2010:286)önerilmektedir.

Büyükşehir yönetim modellerini, metropoliten idarelerin kuruluş biçimlerine göre gruplandıran çalışmalar da bulunmaktadır. Metropoliten idarelerin ne şekilde kurulması gerekeceği hususunda çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan herhangi birinin, her hangi bir ülkede uygulanabilmesi ancak, o ülkenin anayasasında ve yasalarında bu uygulamaya engel olacak bir hüküm bulunmaması koşuluna bağlanmaktadır. Dolayısıyla hukuki koşulların elverişliliği veri kabul edildiğinde, metropoliten idare uygulamasına ilişkin başlıca yöntemler üç şekilde sıralanmaktadır (Nadaroğlu,2001:115):Merkeziyetçiliğin hâkim olduğu uygulama yöntemleri, Adem-i merkeziyetçiliğin hakim olduğu uygulamalar ve Karma nitelikteki uygulamalardır.

Buna göre Merkeziyetçiliğin hâkim olduğu ülkelerde, metropoliten alanlardaki mahalli idare birimleri zorunlu olarak bir birliğin etrafında toplanmaktadır. Bu birliklerin karar ve yürütme organlarında merkezi idareden de görevliler yer alabilmektedir. Mahalli idare geleneğinin ve bilincinin hâkim olduğu ülkelerde ise metropoliten alanlardaki mahalli idareler kendi rızaları ile aralarında kentsel topluluk birimleri kurmakta ve metropoliten alandaki hizmetleri kendilerinin düzenleyecekleri esaslara göre ortaklaşa yürütmektedirler. Bazı ülkelerde ise adem-i merkeziyeti kabul etmekle birlikte, mahalli idarelerin rızalarını almaya gerek görmeksizin kanun yolu ile onları ortak bir idare altında toplayıp hizmetleri ortaklaşa görmeye mecbur bırakmaktadırlar. Türkiye bu yöntemi benimseyen bir girişimde bulunarak, 3030 sayılı “Büyükşehir Belediyesinin Yönetimi Hakkında Kanun” ile belirli kamu hizmetlerinin

görülebilmesi için Bakanlar Kurulu'nun izni ile birlik kurulabilmesi esasını getirmektedir. Bu izin idari vesayetin göstergesi olarak kabul edilmektedir (Nadaroğlu, 2001:116).

3.2.2. Büyükşehir Alan Yönetimlerine Yaklaşımlar

Mekânsal ölçeğin büyüklüğü ya da küçüklüğü kalkınma politikalarının temel değişkeni olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla üretim, tüketim ve bölüşüm ilişkilerinde mekânın önemi anlaşılmaya başlandıkça, mekânsal ölçek büyüklüğü tartışmaları da önem kazanmaktadır. Kamu Tercih Okulu, "küçük güzeldir" savıyla küçük ölçekli yerleşim birimlerinin erdemlerini savunurken, bazı kuramsal yaklaşımlar da "büyük canlıdır" varsayımı etrafında daha büyük ölçekli yerleşimlerin savunusunu yapmaktadırlar. Yeni yönetim modellerinin uygulamaya sokulması bazı durumlarda sınır değişikliği ile eş zamanlı gündeme gelmektedir. Bazı durumlarda ise sınır değişikliğinin kendisi yeni bir yönetim anlayışının ortaya çıkmasında etken olmaktadır. (Çınar, vd., 2009:8-10) .

Aristo'nun yüzyıllar önce ortaya koyduğu sorun, günümüzde de karşılaştırılan temel sorun olma niteliğini korumaktadır. Buna anlayışa göre; "Bir kent çok küçükse, kendini koruma gücünden yoksun ve bu büyük bir eksiklikler. Eğer çok büyükse gerekli savunma gücü var demektir. Ancak o bir kent değil artık ülke gibidir. Ona uygun yönetim kurmak çok zor olacaktır. Bir kent için gerekli olan ilk şey nüfusun, hemşehrilerini siyasal yapısında mutlu yaşatmaya yetecek sayıda olmasıdır" (Eke, 1982:12).

Konuyu işlevsel açıdan ele alan görüşe göre; kentsel hizmetlerin sağlanmasında kent yönetimlerinin sınırlarının yeniden yapılanmasının "yönetimsel etkinlik", "halk sağlığı", "çevre", "yaşam kalitesi" ve "finansman" açısından önemli boyutlarının olduğu ileri sürülmektedir. Bu konudaki işlevsellik, yerel kamu hizmetlerinin sağlanması açısından "ölçek" ve "biçim" çerçevesinde ortaya konulmaktadır. Yerel yönetimlerin ne kadarlık alanda yetkili olması gerektiği en uygun "ölçek" seçimi olarak sunulurken, kanalizasyon, su ve itfaiye hizmetlerinin karşılanmasıdaki uygunluk, "biçim" çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu doğrultuda yerel yönetimlerin işlevlerinin değişmesi ile sınırlarının yeniden biçimlenmesi arasında doğrudan bir ilişki kurulmaktadır. Dolayısıyla, yerel yönetimlerde sınır değişiklikleri sadece mali yükler açısından gündeme gelmemektedir. Bunun yanı sıra bazı akademisyenler, yeni hizmet yapısı ile mali yük ilişkisi dışında sınır değişiklikleriyle kentsel alanlara yönelik kamu politikalarıyla ilişkilendirmektedirler (Çınar, vd., 2009:10-12).

Metropolitan alanlarda yönetim ölçeğinin ne yönde değiştirilmesi gerektiğine yönelik olarak yapılan kuramsal tartışmalarda temelde iki farklı görüş bulunmaktadır. Bütünleşme arayışında olan bu görüşlerden ilkinde göre bazı yerel yönetim reformcuları metropolitan yetki alanının genişletilmesiyle kentsel sorunlara daha iyi çözümler bulunabileceği, metropolitan alanlarda uygun politika geliştirmek için daha geniş mekânsal ölçek arayışı ve savunusu yapılmaktadır. Bu savunu, yeni bölgeci (new regionalist) yaklaşım olarak da bilinen düşünce okulunun temsilcileri tarafından yapılmaktadır (Çınar, vd., 2009: 12).

Metropolitan alanların sorunlarının çözümüne yönelik ikinci yaklaşım; Kamu Tercih Okulu'nun destekleyicileri tarafından ortaya konulmaktadır. Bunlar metropolitan alanlarda parçalı bir yerel yönetim sisteminin ortadan kaldırılması gerektiğini savunan bütünleşmecî görüşün temsilcilerinin aksine, büyük kentlerde yerel demokrasinin sürdürülmesi açısından daha parçalı bir yönetim yapısını önermektedirler.

Bu doğrultuda, kentsel hizmetlerin yürütümünde zorunlu kalındığı hallerde belediyeler arasında işbirliği ya da belediye birlikleri modelini öngören bir kentsel yönetim anlayışını savunmaktadırlar. Bu kurumsal yaklaşıma göre birbirine yakın küçük kentsel yönetimler kamu politikası sorunlarını çözmek için daha uygun bir ölçek oluşturacaktır (Çınar,vd.,2009:12)

Metropoliten alan kavramı ile bölge kavramı zaman zaman örtüşebilmektedir. Şehir bölgeleri(city-regions) ölçek ekonomilerinden yararlanmak için şehre bağlı bir bölgeyi “metropol alan yönetimi” haline getirmeyi ifade etmektedir. Şehir-bölgeleri yaklaşımı çerçevesinde konuya bakılırsa; *üniter metropol* yönetim ve *dualist(ikili) metropol* yönetim kavramları *şehir-bölgesi* kavramının alt türünü teşkil etmektedir. Son zamanlarda farklı Avrupa ülkelerinde (Örneğin Fransa, İspanya, İtalya ve Belçika) alana dayalı orta düzey bölge yönetimleri(territorialmeso-goverments) pür üniter bölgesel yapılar olarak kurulmaktadır. Şimdiki metropol yönetimlerin geçmişteki örneklerine göre kuruluş dinamikleri farklılık göstermektedir. Geçmişteki metropol alanlar bir çekirdek şehrin (core city) büyüyerek çevresine yayılması ve böylece çevredeki mahalli idareleri içine alması suretiyle kendiliğinden ortaya çıkmış yapılardır. Metropol alanda dualist(ikili) yönetimde ise, bir metropol alan veya bölge içinde küçük mahalli idareler ve metropol yönetim veya bölge (region) yönetimi bir arada yer almaktadır. Bölge hiyerarşik olarak diğerlerine nazaran daha güçlü bir konumdadır (Gündüzöz,2012:44).

Bir sınıflamaya göre bu modeller; geçici ve sınırlı görevli metropoliten yönetim birimleri(yönetimler arası hizmet anlaşmaları, birlikler ve ASKİ, İSKİ gibi özel amaçlı metropoliten yönetimler) ile birleşmeyle, federasyon ya da daha özerk yeni bir yapı kurarak oluşturulan, genel görevli ve sürekli yeni yönetim birimleri olarak iki temel gruba ayrılabilir. Kübler ve Heinelt ise metropoliten alan biçimlerine ilişkin üç yaklaşımdan bahsetmektedir. Bu yaklaşımlar: Metropoliten reform geleneği, Kamu tercihi okulu ve yeni bölgecilik akımıdır (Gül ve Batman,2013:11). Metropoliten alanların yönetimlerine ilişkin kavramsal çerçeveyi çizen yaklaşımlar “Bütünleşmeci Yaklaşımlar”, “Metropoliten Yönetim yaklaşımı” ve “Kamu Tercihi Okulu, olmak üzere üç ana başlık altında incelenmektedir (Keser ve Gökmen, 2012:25). Bu yaklaşımlar hem ülkelerin hem de ülkeler arası politikaları da belirlediğinden daha detaylı bakmak gerekmektedir.

3.2.2.1. Bölgecilik (bütünleşmeci) Yaklaşım

Bütünleşmeci yaklaşımlar içerisinde literatürde ön plana çıkan Yeni Bölgeci ve Kent Bölgeleri Yaklaşımıdır. Gerek ”yeni bölgeci yaklaşım” olsun, gerekse” kent bölgeleri yaklaşımı” olsun, Kamu Tercihi Okulunun aksine çok parçalı bir yapı yerine, kıt kaynakların daha etkin kullanımına olanak sağlayacağını ileri sürdükleri, küçük yönetim birimlerinin güçlerinin daha büyük bir merkezde birleştirildiği bölge temelli veya kent temelli bir yapıyı savunmaktadırlar (Keser ve Gökmen.2012:25).

Bölgecilik(*regionalizm*), belirli bir kentsel mekânda ya da metropoliten alanda yer alan farklı toplulukların ya da birimlerin, yerel ya da bölgesel ortak çıkarlarını gerçekleştirmek için birlikte çalışabilme anlamındadır. Eski bölgeci ya da metropol reform yaklaşımında, bir kentsel alanda çok sayıda irili ufaklı yerel yönetim biriminin olması, etkin,adil ve koordineli hizmet sunumuna engel olarak görülmektedir.Bu tür sorunları engellemenin yolu olarak da kentsel alanlardaki çok sayıda yönetimin birleştirilerek, kentsel ölçekte sunulacak hizmetlere uygun bir yönetsel yapı oluşturulmasıdır. Yeni bölgecilik yaklaşımı ise, kentsel alanlarda daha esnek ve

çeşitliliğe olanak veren bölgesel ölçekli hizmet sunum modellerinin olanaklılığını savunmaktadır (Gül ve Batman,2013:12).

Özetle metropol alanlara yönelik başvuru yöntemlerinden biri kentsel alanlarda kent merkezinde yer alan belediye ile çevresindeki yerel yönetimleri tek bir yönetim çerçevesinde birleştirmedir. City-Country birleştirmesi uygulamaları ABD’de 19. Yüzyılın başlarından itibaren başvuru bir yöntemdir. Literatürde City-Cauntry birleşmesi olarak adlandırılan bu yöntemde kent merkezinde yer alan belediye ile country ve o cauntry’e bağlı diğer belediyeler tek bir yönetim birimi haline getirilmektedir. Bu doğrultuda bütünleştirmenin yapıldığı alandaki tüm yerel yönetim birimlerinin tüzel kişilikleri ortadan kaldırılarak, o alanda genel amaçlı tek bir yerel yönetim birimi kurulmaktadır (Çınar, vd.,2009:14).

1990’lardan itibaren yaygınlaşan yeni bölgecilik modeli, “bölgesel yönetim yaklaşımı” olarak da adlandırılmakta ve bu yaklaşımın kökenleri ABD ve Kuzey Amerika deneyimlerine dayandırılmaktadır. Bu yaklaşımda; bölgesel düzeyde zorunlu yönetsel yapılar oluşturulması ya da parçalanmış bir yapıda çok sayıdaki yerel birim arasında bir rekabet ortamı yaratılması yerine; var olan aktörler arasındaki ilişkilerin yeniden düzenlenerek, yönetim yaklaşımı çerçevesinde etkinleştirilmesi savunulmaktadır. Yerel yönetim birimleri arasında, üst düzey yönetimlerin zoruna dayanmayan ve hiyerarşik olmayan, katılımcı ve etkileşimci bir yaklaşımla, anlaşmalar, hizmet sözleşmeleri yapılması, hizmet birlikleri kurularak yerel halkın ihtiyaçlarının ,metropolitan ölçekte daha iyi karşılanabileceği dile getirilmektedir (Gül ve Batman, 2013: 12). Özetle yerel yönetim birimlerinin hizmetleri doğrudan kendileri üretmeden de sağlayabileceği kabul edilmektedir.

Yeni Bölgecilik, toplumsal ve ekonomik yapının değişimini pek çok açıdan ele alarak yeniden yorumlayan bir yaklaşımdır. Bu çerçevede yerel yönetimlerin yeniden yapılması, yerel yönetimler içinde yeni bir kademe olarak bölge yönetimlerinin oluşturulması, planlama ve ölçek ekonomilerinden üst düzeyde yarar sağlama konularına odaklanmaktadır. Daha büyük ölçekte yetki sahibi olan yönetimlerin, kişi başına daha düşük maliyetlerle hizmetleri sağlayabileceği varsayılmaktadır (Çınar, vd.,2009: 20-21)

Bütünleşmeci yaklaşım çerçevesinde değerlendirilebilecek “Kent-Bölgeleri” yaklaşımı ile metropolitan alan yönetimine sınırlarını değiştirme yetkisi verilmektedir. Bununla birlikte yerel yönetimlerin yeniden örgütlenmesi kırsal toplulukların kentsel kullanımlara aktarılmasını da beraberinde getirmektedir. Bunun sonucunda; kırsal ile kentsel arasındaki ayrımın esnek kentlerin kurulmasıyla ortadan kalkacağını, böylece kent, kır ve banliyö alanlarını içine alan kent-bölgelerinin(city-region) kurulacağı söylenmektedir. Modelde tüm bu alanların tek bir yönetim altında birleştirilmesi söz konusudur (Çınar, vd., 2009: 22).

3.2.2.2. Metropolitan Yönetişim Yaklaşımı

“Piyasa dostu etkin devlet” paradigmasıyla birlikte bölgelerin avantajlarını daha “rekabetçi” bir anlayış içinde yer temelli ve yerel ortaklı bir ekseninde arttırma hedefi, bölge politikalarının temel amacı haline gelmektedir. 2000’li yıllarda yerel ve bölgesel politikalarda, refah devleti yaratmak adına dezavantajlı bölgeleri kalkındırmak, bölgelerarası dengesizliği azaltmak tüm bölgelere benzer altyapı yatırımları götürmek hedefi değerini yitirmektedir. Bunun yerine “metropolitan yönetim” anlayışı, bölgesel gelişme politikalarının önemli kavramlarından ve uygulama araçlarından biri haline dönüşmektedir. Bu paradigmaya göre küresel birikimin temel odakları

konumunda olan metropoliten bölgeler, içinde yer aldıkları ülkenin de uluslar arası rekabetini arttırmak için yaşamsal bir rol oynamaktadırlar. Bu nedenle etkin bir metropoliten yönetim ve planlamanın, küresel sermayeyi kendine çekmek için de önemli bir işlev kazandığı (Çınar, vd., 2009:24-25) ifade edilmektedir.

3.2.2.3. Metropoliten Alan Yönetiminde Çok Merkezli Yaklaşım(Kamu Tercihi Okulu)

Kamu Tercihi Okulu, esas olarak iktisat disiplini içinden doğmuştur. Temel varsayımları ekonomik insan ve bireyciliktir. Bu okul, siyasal ve yönetsel alanı ekonomi disiplininin kavramları çerçevesinde açıklamaya çalışmaktadır. Bu okul liberalizmin, toplumun bireyler toplamından oluştuğu varsayımını kendine temel almaktadır (Çınar, vd., 2009:16).

Metropoliten alan yönetiminde çok merkezli yaklaşım “kamu tercihi okulu” olarak da bilinmektedir. Çok merkezli yaklaşımda, küçük yerel yönetimlerin birleştirilerek tek bir metropoliten yönetim oluşturulmasına karşı çıkılmakta ve adem-i merkeziyetçi metropoliten yerel yönetim yapılarının korunması savunulmaktadır. Çünkü birleştirme yönetimler arası rekabetin faydalarını ortadan kaldırdığı, tekelci hizmet sunumunu oluşturduğu, merkezileşmeye yol açarak demokratik kontrol kanallarını ve seçme özgürlüğünü azalttığı (Çınar, vd., 2009:12) savunulmaktadır. Bu Okulun görüşlerine göre, metropoliten bir alanda sayıları yüzlere varabilen yerel yönetim birimlerinin varlığına dayalı, parçalı bir yönetim yapısını oluşturmaktır (Keser ve Gökmen, 2012:25).

Kamu Tercihi Okulu temsilcilerine göre: metropoliten alanın genişletilmesine ve kentsel hizmetlerin sunumuna ilişkin sorunlar piyasacı bir mantıkla ele alınmaktadır. Okulun kuramcılarınca, metropoliten alanda bütünleştirilmiş tek bir yönetimin, yurttaşların(müşterilerin)farklı düzeydeki ihtiyaçlarını farklı hizmet ve vergi düzeyleri belirleyerek karşılayamadığı ileri sürülmektedir. Bir başka deyişle, metropoliten alanda parçalı bir yönetim yapısı ile kamu hizmetlerinin maliyeti ve niteliği göz önünde bulundurularak yer seçim kararları belirlenebilmektedir. Böylelikle kimi yurttaşlar daha düşük vergi oranlarını tercih ederek buna uygun bir yerleşim biriminin kendilerine yerleşim yeri olarak belirleyebilmektedir (Çınar, 2009:16-17). Bu yatırım ve yerleşim konusunda karar vereceklerin tercih özgürlüğünü arttırmaktadır.

Kuramcılar, metropoliten alanda yer alan yerel yönetim birimleri arasında rekabeti arttırıcı bir rol oynayacağını, ortaya çıkacak bu rekabetin de doğal olarak hizmet etkinliğini yükselteceğini savunmaktadırlar. Kamu tercihi okulunun kuramcılarına göre bu rekabetçilik ortamının yaratılması, hizmet sunma yöntemlerini de piyasaya uygun hale getirecektir. Yerel yönetim birimleri rekabetle daha yüksek kalitede hizmetler sunarken vergi indirimleri arayışında da olacaklardır. Böylece parçalı bir metropoliten alanda hizmet sunumunda özelleştirme başta olmak üzere alternatif yöntemlerin uygulanması için daha uygun yönetsel ve toplumsal koşullar da sağlanmış olacaktır (Çınar, 2009:17-18). Bu rekabetçi piyasa ortamı, yenilikçilik, etkin ve kaliteli hizmet sunumu, katılım ve hesapverebilirlik açısından yararlı bulunmaktadır.

Kamu Tercihi Okulu çok merkezli kent bölgeleri savunusunun yanında, 1990’lı yıllarda farklı kamu mallarının üretimi için farklı, en uygun(optimal) ölçeklerin varlığına da vurgu yapmaktadırlar. Bunun mantıksal sonucu; işlevsel uzmanlaşma ve tek amaçlı yönetimlerdir. Diğer bir deyişle çok sayıda küçük ölçekli mekansal topluluk düşüncesinden vazgeçip, bunun yerine işlevleri sınırlandırılmış, çok düzeyli yönetimleri savunmaya başladıkları görülmektedir (Çınar, vd., 18-19) .

ABD’de tek bir hizmeti gerçekleştirmek için özel bölgeler kurulmaktadır. Aslında özel bölgeler, tek bir hizmeti gerçekleştirmek amacına yönelik bir mahalli idare birimi olarak kabul edilmektedir. Özel bölge(special district) üye devletlerin sınırlı bir coğrafi bölgede sulama, su temini, taşkın kontrolü, sağlık veya okul sistemi gibi belirli bir kamu hizmetini sağlamak üzere ihdas edilmiş bulunan siyasal bir alt bölüm olarak ifade edilmektedir. Özel bölgelerin kurulmasıyla bazı mahalli hizmetlerin gerçekleştirilmesinde pratik ve yararlı sonuçlar elde edilmektedir. Çünkü belirli bir hizmet için optimal büyüklükteki bölgenin seçimi nisbi olarak daha kolay olmaktadır. Özellikle yakıt ve enerji, su, telefon ve ulaşım gibi hizmetlerde özel bölgeler başarılı sonuçlar almaktadır. Özellikle kırsal bölgeler için birkaç özel bölgenin kurulması, kırsal bölgelerin varlıklarını sürdürmelerinin en büyük garantisi olarak kabul edilmektedir. Ancak bu uygulamanın kolaylığı yanında, ters siyasal sonuçlar yarattığı da belirtilmektedir (Nadaroğlu,2001:118).

3.2.3. Büyükşehir Sorunlarını Çözmek İçin Yapılan Yönetmelik Örgütlenmeler

Büyükşehirlerin yönetmelik sorunlarını çözmek için 19. Yüzyıldan itibaren çalışmalar yapıldığı, uzun yıllar “yönetmelik reform geleneği” nin benimsendiği sonra bu yaklaşımın yerine “hizmet anlaşmaları”, “birlikler” gibi kısa ve küçük ölçekli çözümlerin aldığı belirtilmektedir. Yönetmelik reform geleneği, anakentlerin sorunlarının hatalı yönetim yapısından kaynaklandığı ve yönetmelik düzenlemeler ile bu sorunların üstesinden gelinebileceği temel varsayımı ile açıklanmaktadır. Yönetmelik reform geleneği, yerel yönetim birimlerinin birleştirilmesi, anakentsel hizmetlere yönelik özel amaçlı örgütlerin kurulması, anakentlere özgü genel amaçlı yerel yönetim örgütü oluşturulması gibi yasal hükümler ile yönetimin yeniden düzenlenmesini öngörmektedir (Kavruk,2002:50).

Anakentsel sorunların çözümü için Studenski klasik yapıtında,” nitelik ve tekdüzelik sağlayacak yerel görevleri alt yönetimlere bırakırken, tüm anakentle ilgili stratejik konularda planlayıcı, düzenleyici ve akçal yetkilerle donatılmış demokratik bir yönetim kurma gereğinden” söz etmektedir. Willbern ise “Kentlerin Çöküşü” adlı yapıtında anakentleşme sürecinin doğurduğu devingenlik karşısında geleneksel yönetimlerin bütünüyle işlevlerini yitirdikleri savını ileri sürmektedir. Dolayısıyla Yönetmelik Reform geleneğinin yerini, hizmet anlaşmaları, birlikler ve küçük ölçekli geçici çözümler almaktadır. Buna karşılık, kimi Avrupa ülkeleri yasalar yoluyla köklü ve kapsamlı çözümlere yönelmişlerdir. Bölge kent kavramı bu düzenlemelerden biridir. (Eke,1982: 14).

3.2.3.1.Geçici ve Kısa Süreli Çözümler

Anakentlerde kentleşme, planlama ve imar hizmetleriyle diğer kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir biçimde uygulanabilmesi amacıyla, ülkelerin denemiş olduğu modeller, iki kümede toplanmaktadır. Bunlar, geçici ve kısa süreli çözümler ile uzun süreli çözümlerdir. Geçici ve kısa süreli çözümlere; yönetimler arası hizmet anlaşmaları, kentsel birlikler ve kurullar, özel amaçlı anakentsel örgütler sayılmaktadır. Uzun süreli çözümlere ise; birleştirme ve yerel federasyonlar örnek verilmektedir. (Eke,1982:17). Geçici ve kısa süreli çözümler reform geleneğinin başarısızlığı karşısında geliştirilmiştir.

3.2.3.1.(1).Yönetimler Arası Hizmet Anlaşmaları

“Yönetimler arası hizmet anlaşmaları”, anakentsel sorunlara yönetsel çözümlerden biri olarak değerlendirilmekte, geçici ve küçük ölçekli çözümler arasında sayılmaktadır. Yerel yönetim birimlerinin anakentsel hizmetleri etkin bir biçimde yapabilmek için, kendi aralarında veya başka kamu kurum ve kuruluşlarıyla belirli hizmetleri görmek üzere hizmet alım satımı için yaptığı anlaşmadır. Belirli bir veya birkaç hizmeti üretmeyen veya pahalıya mal eden ya da istenilen nitelikte sunamayan yerel yönetimler, hizmet satın almak üzere anlaşma yapabilmektedirler. Bu yöntem ile yerel yönetim kendi varlığını ve özelliğini koruyarak hizmeti sunabilme imkanına sahip olabilmektedir (Kavruk,2002:51).

Amerika Birleşik Devletleri’nde köklü çözümler içeren kent ve “country” yönetimlerinin birleştirilmesi ve yerel federasyon kurulması önerisi çabalarının yerini son yıllarda hizmet anlaşmaları, bölgesel kurullar ve özel amaçlı örgütler kurma uygulamaları almaktadır. Hizmet anlaşmaları uygulaması, yerel yönetimlerin kendi aralarında, eyaletle ya da diğer kamu ve özel kuruluşlarla hizmet alım satımı için yaptığı anlaşmalardır. Bu yolla belirli bir hizmeti sunamayan, pahalıya mal eden ya da istenilen nitelikte yapamayan yerel yönetimler bu hizmetleri satın almak üzere anlaşmalar yapmaktadırlar. Hizmet anlaşmaları yoluyla Los Angeles Country Yönetimi birçok yerel yönetime kütüphane, sağlık kurumları, sağlık denetimi, itfaiye, polis, planlama, bölgeleme, hapishane, mühendislik, vergi toplama gibi hizmetleri kapsayan hizmetler vermektedirler. Örgütlenme hizmetlere göre yapılmakta, hizmet üretiminde etkinlik, verimlilik, uygunluk ve ölçek yararı sağlanmaktadır. Amerika’da Lakewood Planı olarak bilinen bu uygulamalar, halk gereksinimlerinin belirlenmesi ve karşılanmasının aynı yönetsel örgütçe yapılması uygulamasını ortadan kaldırmaktadır. Kent yönetici hizmet üreten bürokratik birimleri yönetmek yerine, hizmetlerin niteliğini ve fiyatlarını görüşen pazarlıkçı bir tarafa dönüşmektedir (Eke,1982: 18-20).

Amerika Birleşik Devletleri’nin bir çok eyaletinde yaygın olarak uygulanan bu yöntemle, savurganlığı önleme, özel amaçlı örgütler oluşturma gereğini ortadan kaldırma gibi üstünlükleri yanında, yerel birimlerin varlıklarını ortadan kaldırmama gibi olumlu sonuçları da bulunmaktadır. Bununla birlikte, anakenti oluşturan yerel birimler arasındaki çıkar çatışmaları, bütün anakent için bağlayıcı anlaşmalar yapmanın olanaklı olmayışı, anlaşmaların sürekli oluşu ve halkın denetim görevini yapmasına elverişli bulunmayışı, hizmet anlaşmaları yolunun sakıncaları arasında sayılmaktadır (Keleş,2012:316). Ülkemizde anakent hizmetlerinin yerine getirilmesinde yönetimler arası hizmet anlaşmalarının yapıldığı ve hizmet birliklerinin kurulduğu bilinmektedir. (Kavruk,2002:207).

3.2.3.1.(2). Kentsel Birlikler ve Kurullar

Anakentlerin sorunlarına geçici ve küçük ölçekli yönetsel çözümlerden biri de “kentsel birlikler” dir. Yerel yönetimler kendi aralarında gönüllü katılım ilkelerine dayalı olarak, belli veya birkaç anakentsel hizmet amacı üzerine işbirliği sağlamak üzere “birlik” kurabilmektedirler (Kavruk,2002:51). Bu yerel yönetim birlikleri anakent alanlarında özel yönetim modeli aranırken başvuru olan önemli yöntemlerden biridir. Bu hizmet birlikleri, yerel yönetimlerin, kendi aralarında birlikler kurarak belli hizmetleri daha etkin olarak görmeye çalışmaları yöntemidir. Kamu görevleriyle, yetkiler, birlik oluşturan birimlerle birlik arasında paylaştırılmaktadır. Birlik; planlama, altyapı, konut, ulaşım, eğitim ve sağlık gibi büyük çaptaki görevleri, birimler ise, yalnız başlarına gerçekleştirebilecekleri, anakent ölçüsünde eşgüdüm gerektirmeyen küçük çaptaki işleri

üstlenirler. Almanya, Japonya, Hollanda, İsveç ve Belçika gibi ülkelerde, bu tür birliklere çok rastlanmaktadır. Birlikler, gönüllü birleşmelere dayandığı sürece yerel yönetimin demokratik ve özerk niteliğini de korumaktadır (Keleş,1987:317).

Belediyeler tek başlarına yerine getiremeyecekleri ya da ortaklaşa yapıldığı takdirde daha etkin ve verimli yerine getirebilecekleri görevleri birleştirerek gerçekleştirmekte. Bu sebeple bazen birkaç belediye özel bir görevi yerine getirmek için birlik oluşturmaktadırlar (Ulusoy ve Akdemir,2010:166). Belçika’da su, elektrik gibi temel hizmetlerin yerel birlikler aracılığı ile yerine getirildiği görülmektedir (Eke,1982: 21)

Kırsal ve küçük kentsel yörelerde başarılı sonuçlar veren birliklerin anakentlerde aynı etkinliklerde olmadığı görülmektedir. Yönetimler arası hizmet anlaşmalarına getirilen eleştiriler birlikler için de geçerlidir. Bu oluşumların gönüllü katılıma dayanması, görevleri ve yetkilerinin sınırlılığı gibi nedenlerle tüm anakent için köklü, kapsamlı ve bağlayıcı düzenlemeler yapmasının olanaklı olmadığı belirtilmektedir (Eke,1982: 23).

Ülkemizde anakent belediyeçiliğine geçilmeden önce, anakentsel sorunlara yönetsel çözüm arayışları içerisinde hizmet birliklerine dayalı anakent yönetimi kurma girişimleri bulunmaktadır (Kavruk,2002:52). Ülkemizde de geçtiğimiz yıllarda, İmar ve İskan, İçişleri bakanlığınca hazırlanan yasa tasarılarının hemen hemen hepsi, bu modele dayanmıştır.1972’de hazırlanan metropoliten Hizmet Birliği Yasa tasarısı, nüfusu 100 bini aşan yerleşim yerleriyle bunları çevreleyen birimlerin zorunlu olarak katılacakları hizmet birliklerine dayalı bir anakent yönetimi öngörmektedir. Yine 1978, İçişleri ve İmar bakanlıklarınca ortaklaşa olarak 1980 yıllarında hazırlanan ve her ikisi de büyük kent Birliği yasa tasarısı adını taşıyan tasarılarıdaki model de yerel yönetim birliklerine dayanmaktadır (Keleş,2012:318).

Türkiye’de yerel yönetim birliklerinin kurulmasına ilişkin hukuki mevzuat 1580 sayılı Belediye Kanunu’na dayanmaktadır. 1978 yılında kurulan Yerel Yönetim Başkanlığı döneminde çok amaçlı ve kapsamlı belediye birliklerinin kurulmasının desteklendiği görülmektedir. İl Özel İdarelerinin katıldığı birlikler, vilayet hizmet birliği şeklinde örgütlenmektedir. 1580 sayılı Kanun döneminde kurulan belediye birliklerinin faaliyet alanları tüketicinin korunması, kentsel temizlik, yeni yerleşim alanlarının oluşumu, toplu konut, ortak makine parkının kurulması, üye belediyelerinin haklarının korunması, belediye yönetimlerinin iyileştirilmesi, halkla ilişkiler, proje ve danışmanlık ve çevre sorunları alanlarında yoğunlaşmaktadır. Birlikler sayesinde taşradaki mülki idare amirleri çeşitli hizmetleri sunmada maddi kaynağa kavuşmaktadır. Özellikle 1990’lı yıllardan itibaren çevre, kentsel altyapı ve turizm amaçlı birliklerle kırsal alanların altyapı hizmetlerinin karşılanması hedeflenmektedir. Birliklerin kurulmasına yol açan etmenlerin başında ortak hizmet ihtiyacı, parasal güç sağlama ve alan itibarıyla etkenlik sağlama bulunmaktadır (Şengül,2011:227).

3.2.3.1.(3). Özel Amaçlı Anakentsel Örgütler

Anakentsel sorunlara yönetsel çözüm aramada başvurulmuş bir örgütlenme biçimi de özel amaçlı(ad hoc) örgütlerdir. Bu tür örgütler, genellikle anakent alanına yaygın, teknik özellikleri ağır basan, uzmanlık alanı gerektiren anakentsel hizmetlerden biri üzerine kuruludur. Su, kanalizasyon ve kentiçi ulaşım hizmetleri üzerine kuruludur. Örgütlenme yapısı ve çalışma usulü tek tip değildir, çünkü hizmetin niteliğine göre örgütlenme yapılmıştır. Bazı ülkelerde güvenlik ve itfaiye hizmetleri de özel amaçlı örgütler eliyle yönetilmektedir (Kavruk,2002:53).

Yerel yönetim birimlerinin, yapılarının, akçal ve teknik olanaklarının karşılamaya yetmediği kimi hizmetlerin görülmesi, anakent ölçüsünde bu hizmetler için “özel amaçlı” örgütler kurmayı gerektirmektedir. Çünkü bu örgütler coğrafi ve fonksiyonel açılardan geniş bir alanı kapsamakta ve ölçek ekonomisi sağlamaktadırlar. Bu kuruluşlarla bürokrasinin hantallığından kurtularak, hizmetler daha etkin ve verimli sunulmaktadır. Bu örgütlerin bir işletme gibi etkin çalışabileceği inancı, belirli bir hizmetle uğraşan ve sorumluluğu bu hizmet alanıyla sınırlanan örgütlenmenin bürokratik engellerden uzak olabilmesi ve sadece bu hizmet alanında olduğundan uzmanlaşabilmesi imkânı bulunmaktadır. Özel Amaçlı örgütler özellikle Anglo-Sakson kültürünün egemen olduğu ülkelerde(örneğin İngiltere’de, Amerika Birleşik Devletleri’nde ve Kanada’da) daha sık görülmektedir. Günümüzde bir çok ülkede, bu tür özel amaçlı örgütlerin sayısı giderek artmaktadır (Keleş,2012:318-319).

Özel amaçlı yerel yönetim birimlerinin, hizmet alanı örtüşmelerini önlediği, eksik ve fazla kapasitesi olan yerel yönetimlerin güçlerini birleştirerek daha etkin ve ekonomik hizmet sunumu sağladığı, hizmet sunumunda israfı önlediği ve bölgesel düzeydeki hizmet sunumlarında ölçek ekonomilerinden yararlandığı belirtilmektedir. Bu açılardan diğer yerel yönetim birimlerinden daha yararlı ve başarılı oldukları belirtilmektedir. Bunun yanında, özel amaçlı yerel yönetim birimleri hizmet karşılığı olarak, daha kolay kullanım ücreti, harç, vergi vb. toplayabilmekte; sözleşme temelinde hizmetleri başka yerel yönetimlere de satarak gelir elde edebilmektedirler. Bu birimlerin daha profesyonel, ekonomik ve etkin hizmet sunumuna katkı yaptığı kabul edilse de, kentsel bölgelerde yaygın olarak karşılaşılan hizmet sunumunda koordinasyonsuzluk ve yetersizlik ile kentsel hizmetlere erişimde eşitsizlik ve adaletsizlik sorunlarına da bir çözüm getiremediği için eleştirilmektedirler. Çünkü düşük gelirli ya da yoksul olanların durumuna yönelik bir sosyal duyarlılık gösterememektedirler (Gül ve Batman,2013: 3:22).

Özel amaçlı örgütlerin ülkemizdeki ilk uygulaması 1981 tarihinde 2560 sayılı yasa ile kurulan İSKİ(İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü)’dür. Özel amaçlı yerel yönetim birimleri, Türkiye’deki su ve kanalizasyon idarelerine ve yerel yönetim birliklerine benzetilmektedir. Ancak, özellikle ABD’de yaygın olarak uygulanan özel amaçlı yerel yönetimler çok daha özerk ve demokratik yönetim yapılarına sahiptirler ve yerel yönetimlerin özgür iradeleri ile kurulmaktadır. Ayrıca bu birimlerin karar ve yürütme organlarının oluşumu bu birimleri oluşturan yönetimlerce karara bağlanmaktadır (Gül ve Batman,2013:21). Özel amaçlı örgütlerle belediye işletmeleri arasında da fark vardır. Özel amaçlı örgütler yerel yönetimlerden bağımsız işlev görmektedir iken belediye işletmeleri, bağlı bulundukları yerel yönetim sınırları içinde hizmet sunmaktadırlar. Ülkemizde İSKİ buna en iyi örneği teşkil etmektedir (Keleş,1982:320).

3.2.3.2. Uzun Süreli ve Kalıcı Yönetmel Çözümler

Büyükşehirlerin sorunlarına uzun süreli ve kalıcı yönetmel çözümler olarak “birleştirme” ve “yerel federasyon” uygulamaları yaygın olarak uygulanmaktadır. Son dönemlerde Dünyada ve ülkemizde yerel yönetimlerin sorunlarının çözümüne yönelik yapılan düzenlemelerde bu iki yönetmel çözümün bir araç olarak kullanıldığı görülmektedir.

3.2.3.2.(1). Yerel Federasyonlar

Metropoliten alanlarda bir başka metropoliten alan yönetimi modeli iki düzeyli yerel yönetim birimi oluşturmaz. Literatürde yerel yönetimler alanında federatif çözümler olarak da nitelenen bu modelde City-Contrty birleşme modelinden farklı olarak metropoliten alan içerisinde yer alan yerel birimlerin tüzel kişilikleri ortadan kaldırılmadan bu birimler alt birimlere dönüştürülerek tüm alana yönelik bir üst yönetim ortaya konulmaktadır. Ancak söz konusu alt birimlerle üst birimler arasında hiyerarşik bir ilişki oluşturulmamaktadır. Bu birimlere kimi zaman ortak kimi zaman da ayrı ayrı belirlenmiş görev ve sorumluluklar verilmektedir. Bazen de bir görevin farklı aşamalarından bu yönetimler sorumlu hale getirilmektedir (Çınar, vd.,2009:15).

Anakentleşme olgusuna yönetsel uyumu sağlama açısından yapılan önerilerden, anakent federasyon modeli sorunları çözmek üzere, yerel yönetimlerin birleştirilmesi yerine, mevcut yerel birimler ile eyalet ya da ulusal yönetimler arası bölgesel nitelikli bir yönetim kurulmasını öngörmektedir. Yetki ve sorumluluklar iki düzeyli bir yönetsel yapı arasında paylaşılmaktadır. Tüm kentsel bölgeden sorumlu olarak üst düzeyde genel amaçlı bir yönetim kurulmakta ve stratejik hizmetler üstlenmektedir. Alt yerel yönetimler ise ikincil yollar ve kanallar, sokak temizliği, aydınlatma, çöp toplama, dağıtım gibi hizmetler üstlenmektedir (Eke,1982:27). Hizmetler, federasyonu oluşturan, üst düzey yönetim ile alt düzeydeki birimler arasında, kendi olanak, güç ve teknik düzeylerine göre paylaştırılmaktadır. Üst kademe yeni kurulmuş tek bir yapıdır. Alt kademe ise genellikle eski yerel yönetim birimlerinden oluşur veya birleştirme, katılma ve hizmet alanının genişletilmesi yollarıyla yeni kurulmuş birimlerdir. Anakentsel federasyon yasayla düzenlenmektedir (Kavruk,2002:54).

Yerel Federasyon modeli ile yerel hizmetleri etkin ve verimli olarak yerine getirmek. Kentleşmenin yarattığı düzensiz kent gelişimini önlemek, en uygun büyüklükteki yerel yönetim birimleri çerçevesinde hizmetler arasında eşgüdüm sağlamak yanında, yerel özerklik ve katılma gibi demokratik ilkelerden olabildiği ölçüde ödün vermemek gibi amaçlara hizmet etmektedir (Keleş,2012:323).

Federatif türdeki anakent yönetimi düzenlemeleri genellikle iki düzeyli olmaktadır. Bu modeli uygulayan ülke sayısı hızla artmaktadır. Anakentsel federasyon biçimi örgütlenmesinin belirgin örnekleri arasında Tokyo, Toronto, Londra ve Paris bulunmaktadır. Dünyanın nüfus açısından en büyük kent yönetimine sahip olan Tokyo merkezi yönetimin altında, iki düzey yönetim görülmektedir (Eke,1982: 29).

Bu ülkelerin hiçbirinde, ülkemizde olduğu gibi il ve belediye ayrımı bulunmamaktadır.. Hizmetler, federasyonu oluşturan üst düzey yönetim ile alt düzeydeki birimler arasında bölüştürülmüş durumdadır. Anakentin genel karar organı olan meclis, genellikle seçimle gelen üyelerden oluşmaktadır. Ancak, Paris'te meclis üyelerinin bir bölümünün özeysel yönetim yani merkez tarafından atandığı görülmektedir. Anakent yönetiminin yürütme organı olan kişi de genellikle seçimle gelmektedir. Kimi yerlerde ise atanmış olduğu gözlenmektedir. Alt birimler yasalarla kendilerine verilmiş olan görevleri yerine getirebilmek için, gereksinimleri oranında, üst düzey yönetimden ve her ikisinin özeysel yönetimden yardım almaktadırlar. Aynı zamanda iki düzeyli oluşturulan bu düzenlemede, anakenti oluşturan birimlerin kuruluş evresinde özgür istençlerine başvurulmadığı görülmektedir (Keleş,2012:324).

Türkiye'de Büyükşehir yönetimine geçişi sağlayan 3030 sayılı kanunla ortaya konan modelin Londra, Tokyo ve Toronto'nun yönetim modelinden esinlenerek oluşturulduğu ifade edilmektedir. Türkiye'deki iki düzeyli büyükşehir yönetim modelinde her iki düzey, kanunla belirlenen kendi görev, yetki ve gelir kaynaklarına

sahiptir. İki düzeyli modelle öncelikle anakent ölçeğinde kentsel hizmetlerin koordinasyonun sağlanması amaçlanmaktadır. Diğer modellere göre iki düzeyli model optimal hizmet sağladığı gibi demokratik katılıma da imkan sağlamaktadır (Şengül, 2011: 117).

3.2.3.2.(2). Birleştirmeler

Bu yöntem, yerel yönetimlerin yeniden düzenlenmesinde, yerel birimlerin büyüklüklerine en uygun sınırların çizilmesi amacıyla, ya da kentsel komünlerin bu toplulukları oluşturan insanların istençlerine bakılmaksızın özeysel yönetim eliyle yasayla birleştirilmesidir. Bu yol birçok ülkede, anakent alanlarında en uygun yönetim modelini oluşturmak için başvurulmuş bir yöntem olmaktadır. Birleştirme adı verilen yönetimin, hizmetlerde etkinlik sağlama ve anakentin sınırlarını ussal bir biçimde çizmede sağladığı yararları karşın, yerel birimlerin özerkliklerinin zedelenmesi yönünde büyük sakıncalar taşımakta olduğu belirtilmektedir (Keleş,2012:322-323).

Birleştirme fiziki hizmet alanının genişlemesine, görevlerin birleştirilmesine ve katılmaya yönelik uygulamayı da beraberinde getirir. Genellikle yerel tüzel kişiliğin ortadan kalkması ve daha geniş yeni bir alanı kapsayan tüzel kişiliğin oluşumu ile sonuçlanmaktadır (Kavruk, 2002: 54).

1990'lı yıllardan itibaren Dünya'da pek çok ülkede Metropoliten alan yönetimlerine yönelik reform girişimleri yapılmaktadır. Bu modelin örneklerine Japonya, İsveç, İngiltere ve Danimarka ülkelerinin anakentlerinde rastlanmaktadır. Ancak bu reform tartışmalarına paralel olarak pek çok ülkede kentsel alanlarla yönetsel sorumluluk alanlarının birbirine denk düşmemesinden kaynaklı sınırların yeniden belirlenmesi yönünde arayışlar görülmekte ve politikalar ortaya konmaktadır. Bu çerçevede yerel yönetimlerde birleştirme uygulamaları ile kaynak dağılımında etkinliğin, verimliliğin ve saydamlığın arttırıldığı, yönetim teknikleriyle kentsel saçılmanın kontrol altına alınmasıyla da maliyetlerin düşürüldüğü ileri sürülmektedir (Çınar, vd.,2009: 26).

Dünyada metropoliten uygulamalarının incelemesi sonucunda yapılan bir sınıflamada da metropoliten uygulamaların altı grupta toplandığı görülmektedir (Gül ve Batman,2013:13) :

- Üniter metropoliten yönetim modeli;
- Dikey olarak koordine edilmiş iki kademeli metropoliten yönetim modeli;
- Yatay olarak koordine edilmiş iki kademeli metropoliten yönetim modeli;
- Yatay olarak örgütlenmiş iki kademeli gönüllü metropoliten yönetimler;
- Koordine edilmemiş iki kademeli metropoliten yönetim modeli;
- Koordine edilmemiş ve parçalanmış tek kademeli metropoliten yönetim modeli

Bunlardan ilki üniter metropoliten yönetimi, bütünleşik ya da bölgeci yaklaşım dediğimiz metropoliten yönetim modelidir. Kentsel alanın tümünü içeren bu tür yönetimler genellikle alt kademe yönetimlerin birleştirilmesi ile oluşmakta ve bütün metropoliten alandaki tüm kentsel hizmetlerin sunumundan sorumlu tutulmaktadır. Tek kademeli bütünleşik modelin koordinasyonu, etkinliği, ölçek ekonomisinin faydalarını, daha açık hesap verebilirliği sağlamada yararlı bulunmaktadır. Ancak tek kademeli aşırı büyük bir metropoliten yönetimin hem bürokratikleştiği hem de demokratiklikten ve

hesap verebilirlikten uzaklaştığını ileri sürenler de bulunmaktadır. Bunun yanında birleştirilmiş yönetim yapılarının harcamalarda etkiliği arttırmadığına dönük çok sayıda araştırma bulgusu bulunmaktadır. Tokyo’da yapılan bir çalışmada; il ile kent belediyesini tek büyük bir metropoliten yönetim altında toplamının ekonomik kalkınma anlamında umulduğu gibi bir etkinliği ve ölçek ekonomilerini arttırmadığı belirtilmektedir. Kişi başına düşen kamu hizmetlerinin maliyetleri azalmışsa da metropoliten alan uygulamalarının ekonomik etkinliği düşürdüğü belirtilmektedir (Gül ve Batman,2013:14).

İkinci grup, Türkiye’nin de içinde yer aldığı dikey olarak koordine edilmiş iki kademeli metropoliten yönetim modelidir. Bu modelde, hem metropoliten meclisler hem de alt kademe yerel yönetim birimlerinin karar ve yürütme organları seçimle oluşmakta ve görece özerkliklerini korumaktadırlar. Ancak, genellikle üst yönetimin önemli gözetim, onama ve denetim yetkileri bulunmaktadır. Bu model, eski İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri ile yeni oluşturulan, il ve kent yönetim yetkilerini büyük ölçüde tek bir metropoliten yönetimde toplandığı 30 il büyükşehir belediyelerine benzemektedir. Bu modelin en önemli özelliği; bölünmüşlüğü ve hizmet örtüşmelerini azaltarak, kaynak tasarrufu sağlamasıdır. Bu model her ne kadar bir çok ülkede uygulansa da her ülke kendi içinde farklılıklar barındırmaktadır.örneğin tokyo uygulamasında yerel yönetim birimleri daha karmaşık bir statüde(kent,kasaba ve kırsal yönetim birimleri olarak)varlıklarını devam ettirmektedirler.Bir diğer grup olan yatay olarak koordine edilmiş iki kademeli metropoliten yönetim modelinde, metropoliten ve alt kademe ilçe belediyelerinin net olarak belirlenmiş ve ayrıştırılmış bağımsız görev alanları bulunmaktadır (Gül ve Batman,2013:16-17).

Yatay olarak örgütlenmiş iki kademeli gönüllü metropoliten yönetim modelinde, çok sayıdaki yerel yönetimler metropoliten ölçekteki hizmetlerin sunumunu gerçekleştirebilmek için gönüllü birlikler ve işbirlikleri oluşturmaktadırlar. Üst düzey metropoliten yönetim birimleri, yerel yönetimler arası gönüllü bir anlaşmaya dayalı olarak, saptanan metropoliten hizmetin yürütülmesinden ya da koordinasyondan sorumludurlar. Bu modele genellikle ABD kentlerinde çok sık rastlanmaktadır. ABD’de yerel yönetimler arasında bölgesel ölçekli sorunlara çözüm bulmak amacıyla oluşturdukları gönüllü birlikler olan hükümet konseyleri bu modele örnek olarak verilmektedir. Bu tür yapıların özel amaçlı yerel yönetim birimlerine göre daha esnek ve geçici niteliği bulunmaktadır. ABD’de yerel yönetimler ve kamu-özel sektör arası ortaklıklar ve hizmet sözleşmeleri ile özel sektörden hizmet alımı, özellikle 1980’ler sonrasında çok yaygınlaşmıştır (Gül ve Batman,2013:3:17).

3.2.4. Büyükşehir Yönetimlerinde Ülke Uygulamaları

Yukarıda sınıflandırılan modellerden herhangi birinin seçilip seçilemeyeceği ya da hangisinin seçileceği, her ülkenin yapısına, demokratik gelişme düzeyine, olanaklarına, gereksinmelerine göre değişmektedir. Büyükşehir yönetim modelleri için ABD, Fransa, İngiltere ve Japonya örnekleri seçilmiştir. Bu ülkelerin seçilme nedeni büyükşehir yönetimleri için ağırlıklı uyguladıkları iki kademeli anakent federasyon modeli yanında farklı uygulamalara da yer vermiş olmalarıdır. Bir yönüyle de Türkiye’de uygulanan büyükşehir modeli ile benzer ve farklı yönleri bulunmaktadır. Bu ülke örneklerinden görülecektir ki her ülkede aynı model uygulanmadığı gibi, modellerden bir kaçının aynı anda uygulandığı, öyle ki zamanla model değişimine, gidildiği de görülmektedir. Geçmişten günümüze anakentsel alanlarda uygulanan ülke örnekleri incelendiğinde bu daha iyi anlaşılmaktadır.

3.2.4.1. ABD’de Büyükşehir Yönetimi

Amerika Birleşik Devletleri federal bir devlet olarak egemenliğini Federal Devletle Federe devlet arasında paylaştırmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Anayasası yanında her federe devletin kendi anayasası bulunmaktadır. ABD’de yerel yönetimlerin geçmişi 18.yüzyıla kadar uzanmasına rağmen tek merkezli ya da uniform bir model ortaya çıkmamıştır. Ve yerel yönetimler Federal Anayasada düzenlenmemiştir. Yani Anayasa’da yerel yönetimlerle ilgili herhangi bir madde bulunmamaktadır. Bu konudaki yetki federe devletlere bırakılmıştır. Bu nedenle yerel yönetimlerin yapıları, organları ve personeli konusunda eyaletten eyalete farklılıklar göze çarpmaktadır (Karaaslan,2008:36). Eyaletler herhangi bir engelle karşılaşmaksızın, kendi topraklarındaki yerel yönetimleri istedikleri gibi düzenleyebilmektedirler. İdari bağımsızlığa sahip büyükşehirler hariç, bütün yerel yönetimler, eyalet yasalarında kendilerine verilen yetkiler ve işler dışına çıkamamaktadırlar (Şahin,1999:122).

Ülkede 50 eyalet olması, yerel yönetimler açısından farklılaşmalara neden olmaktadır (Eke,2002:67). ABD’de yerel yönetimler esas itibariyle üç ana başlık altında incelenmektedir. Bunlar; “Kentsel Yerel Yönetimler”, “Kırsal Yerel Yönetimler” ve “Özel ve Büyükşehir (metropolitan) Bölgeler” dir. Bu üç yerel yönetim birimi de kendi içinde ayrılmaktadır. Kentsel yerel yönetimleri kendi içinde kentlere (cities), kırsal yerel yönetimler vilayetler (counties) ve kasabalara (township), Özel bölgeler ve metropolitan bölgeler ise, özel bölgelerin bir alt birimi olarak okul bölgeleri ve değişik genel amaçlı hizmet birimlerine ayrılmaktadır (Şahin,1999 :123).

ABD’de çok sayıda özel bölge yönetimi bulunmakta ve sayıları gittikçe artmaktadır. Faaliyet alanları genelde sınırlı olan bu birimlerin, bazıları içme suyu temin etmekte, bazıları haşere ile uğraşmakta, bazıları da havaalanını temizlemekle uğraşmaktadırlar. Bazı eyaletlerde özel bölgelerin görev alanı, belediyelerle veya özel alanlarla sınırlı iken, bazı eyaletlerde bu alan bütün vilayeti kaplayabilmektedir. Amerika’da 14.500’den fazla okul bölgesi bulunmaktadır. Aslında okul bölgeleri de özel bölgeler arasında sayılmaktadır. Bunlar okulların bakım, yapım, onarım ve idaresi için vergi toplama ve yönetme yetkisine sahip, belirli bir coğrafi bölgede kurulmuş özel yönetim birimleridir (Şahin,1999:123-130). Bu parçalı yönetim yapısının etkin bir kentsel yönetimi sağlayamadığı çok sayıda akademisyen tarafından dile getirilmektedir (Çınar,vd.,2009:27).

Kentleşme oranının çok yüksek olduğu ABD’de Amerikalıların çoğunluğu şehirlerde yaşamaktadır. Kentli halk, büyük kentlerde, bu kentlerin banliyölerinde ve kasabalarında yaşamaktadır. Bundan dolayı çok büyük boyutlara ulaşmış kentlerin yönetimi federal ve eyalet yönetimi kadar önemli görülmektedir. Kent yönetimlerine eyaletler tarafından yetki belgeleri (charter) verilmekte ve bu yetki belgeleri, kent yönetimlerinin amaç ve yetkilerini ayrıntılı olarak belirlemektedir. Bu yetki belgesi, özel ve genel yetki belgeleri şeklinde iki türe ayrılmaktadır. Özel yetki belgesi, belirli kentlere(örneğin New York)verilmekte ve şehrin neleri yapıp, neleri yapmayacağı bu yetki belgesinde belirtilmektedir. Genel yetki belgesi ise kent nüfusu gibi belirli bir sınıflandırmaya giren kentlere verilmektedir (Şahin,1999:124).

Amerika’da ulaşım imkânlarının gelişmesi ve şehir merkezlerinin pahalılaşması ve fakirleşmesi sonucu halk şehirden banliyölere doğru bir göç sürecine girmiştir. Şehirde çalışıp, orada alışveriş yapan fakat vergisini orada ödemeyen insanların sayısı son derece artmıştır. Bu ise kent yönetimlerini güçsüz bırakmaktadır. Bu sorunlar için bir çok çözüm yolu önerilmektedir. Bunlardan biri metropoliten alanların tamamının bir yönetim altında toplanması olmaktadır. Bunun bir yöntemi mücavir alanların merkezi

kente katılması şeklinde olmaktadır. Metropoliten sorunlar için önerilen bir diğer çözüm yolu da; vilayet yönetimi ile kent yönetimini bir çatı altında birleştirme olarak sunulmaktadır. San Francisco, Boston ve Suffolk tek bir vilayet ve kenttir. New York şehri de asrın başında beş vilayetin birleştirilmesinden oluşmaktadır (Şahin,1999:131).

Bu model önerilerinin temel noktası, özellikle metropoliten alanlarda yer alan yerel yönetimlerin bölgesel konulardaki işbirliğini ya da bir kısım yetkilerini bölgesel bir yerel yönetime devretmesini içermektedir. Ancak yerel yönetim geleneğinin çok güçlü olması, metropoliten alanlarda yer alan küçük yerel yönetimlerin bölgesel ölçekli yerel yönetim yapılanması için yetkilerinden vazgeçme önerilerine, özellikle metropoliten alanların çeperlerinde yer alan yörekent yönetimlerinin, şiddetle karşı çıkmalarına neden olmaktadır. Bu nedenle de ABD’de tek tip bir model uygulaması bulunmamaktadır. Genellikle gönüllülük temelinde çeşitli metropoliten yönetim modellerine ve işbirliğine rastlanmaktadır (Gül ve Batman,2013:19).

Diğer bir çözüm yolu ise metropoliten bir yönetim oluşturulmaktadır..Bu sistemde bazı yetkiler yerel yöneticilerin elinde bırakılırken tüm alan tek bir elden yönetilmektedir.Bu bir çeşit federal bir yönetim sistemidir(Şahin,1999:132).Belediye ve ilçe yerel yönetimlerin birleşmesiyle oluşmuş birleşik ya da bütünleşik metropoliten yönetimlerde, birleşme sonrasında hem belediye hem de ilçe yerel yönetim birimleri varlıklarını genellikle devam ettirmektedirler.Yerel konular kent yönetimlerine bırakılırken, metropoliten alan tamamen metropoliten yönetimden sorulmaktadır. Bu kentler bölgesel yerel yönetim niteliğinde metropoliten belediye yönetimlerine sahip bulunmaktadır. Ancak ABD’de son yıllarda en yaygın uygulama olan yönetimler arası hizmet anlaşmaları, bölgesel kurullar ve özel amaçlı örgütler kurmaya doğru kaymaktadır. Yerel yönetim sınırlarını aşan, yerel yönetimlerin insiyatifi ile bölgesel ölçekte, genellikle belirli bir hizmeti sunmak üzere oluşturulmuş 37 binden fazla özel amaçlı yerel yönetim birimi bulunmaktadır. Özel amaçlı yerel yönetim birimleri; varlık temelini eyalet yasalarından alan, özerk kamu tüzel kişileridir. Bu sistem birleşme sorunları oluşturmadan profesyonel bir yönetimin yaralarını sağlamaktadır (Gül ve Batman, 2013: 20-21).

1950’lere kadar değişik kent ve yerleşim alanlarına hizmet satmak üzere her hizmet için ayrı anlaşma yapan Country, 1954 yılında “Lakewood Planı” olarak adlandırılan bir yolla çok sayıda hizmeti içeren paket anlaşmalar uygulamasını başlatmıştır. Bu uygulama ilerleyen yıllarda öyle bir hal almıştır ki “Lokewood Planı Kentleri” adı verilen ve bu tür anlaşmalar yapan kentlerin olduğu görülmektedir. “Lakewood Planı”nın yönetim bilimi açısından en ilginç yanının örgütlenmenin hizmetlere göre yapılması ve hizmet üretiminde etkinliğin sağlanması olmaktadır (Eke,2002:19).

ABD’de birçok metropolde 1990 yılından itibaren, kentsel politika yapma koalisyonlarının yörekentleşme temelinde bir bölgeselleşme gözlenmektedir. Bu bölgeselleşmede, yeni liberal küreselleşmenin yol açtığı kentler arası rekabetin de önemli bir etkisi bulunmaktadır. Öyle ki küresel sermayenin talepleri yerel halkın ihtiyaçlarının ve isteklerinin önüne geçtiği şeklinde eleştirilmektedir. ABD’nin başkenti olarak, herhangi bir eyaletin parçası olmayan ve Amerikan Federal hükümetin yetki alanında bulunan Washington D.C. İki bağımsız kent ile Washington ilçe yerel yönetimlerinin birleşmesinden oluşan, bir metropoliten belediye yönetimidir. Bir başka uygulama ise Maime’de oluşturulan iki düzeyli (fedaratif) metropoliten yönetimdir. Burada ilçe yerel yönetimi kentsel bölge ölçeğindeki toplu taşıma, kentsel planlama, sağlık, polis ve itfaiye gibi yerel hizmetleri sunma görevini de üstlenerek, belediyeler üstü bir metropoliten

yönetim birimi olmuştur. Ancak yerel kentsel hizmetleri yine belediyeler sunmaktadır (Gül ve Batman,2013: 21).

3.2.4.2.Fransa’da Büyükşehir Yönetimi

Fransa, üniter devlet fikrini ortaya çıkaran ülke olmak yanında dünya hukuk sistemine farklı model ve ekoller de sunmaktadır. Bunların en önemlilerinden biri merkeziyetçi yönetim sistemidir. Fransa’nın üniter bir devlet modeli ve merkeziyetçi yapıyı tercih etmesinin arka planında feodal dönemden gelen parçalanmışlığın ve yerel güç odaklarının direncini kırmak amacı olduğu (Karaaslan,2008:41) belirtilmektedir.

Merkezi yönetim açısından Fransa 21 bölgeye,96 il’e ve 313 ilçeye ayrılmış bulunmaktadır. Bunlar yönetimin taşra örgütünü oluşturmaktadır. Her ilde hükümetçe atanmış bir vali bulunmaktadır. Bakanlıkların iller yerine bölgeler düzeyinde örgütlenmesi ile 1964 yılında bölge valilikleri oluşturulmuş ve merkezi yönetimin bütün taşra birimlerinin hemen hepsi bölge valiliklerine bağlanmıştır. Bölge valilerinin konumunun, il valileri karşısında güçlendiği ve belli bir düzey farklılığı olduğu genellikle kabul edilmektedir (Kavruk,2002:128).

1958 tarihli Fransa Anayasası üç tür yerel yönetim birimi tanımıştır. Bunlar; belediye (Komün), il (department), ve deniz aşırı ülkelerdir. Anayasa, yasayla yeni yerel yönetim birimleri oluşturulabileceğini belirtmiştir. Fransa’da en küçük yerleşim yerinden en büyüğüne kadar bütün yerleşim mekânlarında kurulan komünlerin sayısı çok yüksektir. Bunun nedeni Fransa’da ayrıca köy yönetimi bulunmamasıdır. Toplam 36.551 adet belediye mevcut olup, belediye kurmak için nüfus kriteri şartı yoktur. Öyle ki nüfusu 50 kişi, 700 kişi ve daha az olan belediye sayıları oldukça yüksektir. Bunların 28 binden fazla bir kısmının nüfusu binin altındadır. Nüfusu 100 binin üzerinde belediye sayısı ise 36’dır.Belediyelerin organları, karar organı belediye meclisi, yürütme organı belediye başkanıdır(Kavruk,2002:134). Paris’in tarihsel gelişimi ve başkent statüsünden dolayı özel bir konumu vardır. Paris’ten başka Lyon, Marsilya, Toulouse ve Nice kentlerinde iki kademeli anakent yönetimi bulunmaktadır (Ulusoy ve Akdemir,2010;154).

Fransa’da merkezi yönetimin taşra örgütü olan il, aynı zamanda bir yerel yönetim birimidir. Karar organı halkça seçilen il özel yönetiminin yürütme organı ise il valisidir.(Eke 70). Department (İl özel idareleri), tarihsel gelişim sürecinin özelliklerinden, organlarının oluşumundaki demokratik yöntemden ve yetkilerinden dolayı güçlü ve köklü yerel yönetim birimidir. İli ilgilendiren ve başka özel ya da kamusal bir tüzelkişiliğe bırakılmamış her alan il yönetimi kapsamındadır. Başlıca görevleri; sağlık, sosyal yardım, eğitim, okul taşıtları, yollar, altyapı, ekonomik gelişme, istihdam, turizm ve çevrenin korunması, köy kalkınması gibi görevleri bulunmaktadır. 1980’li yıllarda yapılan düzenlemelerde en karlı çıkan birim il yerel yönetimleridir. Bölge yönetimleri ise 1882 tarihli yasayla oluşturulmuş ve sayıları 26’dır..Bu tarihten önce de bölge örgütlenmesi bulunmaktadır. Ancak bu örgütlenme merkezi yönetimin bir taşra örgütlenmesi ve kamu kurumlarının bölgesel örgütlenmesi şeklindedir. Bölge yerel yönetimin organları bölge meclisi ve bölge başkanıdır (Kavruk,2002,134-139).

Otoriter rejimlerin daha çok önem verdikleri güvenlik ve birlik gibi amaçlar nedeniyle Bonapartist yönetsel sistemi, Avrupa, Asya ve Latin Amerika’daki bir çok ülke tarafından benimsenmiştir (Eke,1982:70). Türkiye ve Fransa arasında yönetsel sistem ve yapı açısından tarihten gelen büyük benzerlikler bulunmaktadır. Osmanlı Devleti’nin son dönemindeki yönetsel düzenlemeler ile Türkiye Cumhuriyeti devlet yapısı Fransız sisteminin etkisi altında şekillenmiştir. Cumhuriyetçi “ulusal egemenlik”

kavramının etkisiyle hem Fransa’da hem de Türkiye’de merkeziyetçi devlet egemenliği anlayışı ön planda olmuştur (Gül ve Batman,2013:22).

Ancak bu anlayışın Fransa’da 1980’lerden itibaren, toplumsal ve ekonomik içerikli hizmetler için yetersizliği görülerek, adem-i merkeziyetçi bir yönetsel yapıya ve hatta federal devlet sistemlerine kayışı hızlandırmaktadır. Başta Fransa olmak üzere çoğu uygulayıcı ülkelerde bu yapının değiştirilmeye, yumuşatılmaya çalışıldığı (Karaaslan,2008:70) belirtilmektedir. Fransa’da kurulan bölge valilikleri ve kentsel birliklerin bu anlayışların bir sonucudur (Kavruk, 2002: 128) denilmektedir.

2003 yılında 1980 sonrasında sürdürdüğü yerinden yönetime ağırlık veren uygulamalarda yeni bir aşamaya geçilmiştir (Ulusoy ve Akdemir,2010;154). Küreselleşme, Avrupa Birliği süreci, artan etnik bilinçlenme gibi nedenlerle 1982’de sadece yasal düzeyde başlayan değişim, 2003 yılında Anayasa değişikliği ile daha köklü bir biçim alarak “Yerinden yönetim” ve “bölgeselleşme” yönetimin temel ilkeleri haline gelmekte ve merkeziyetçi ulus devletin yerini adem-i merkeziyetçi devlet yapısı almaktadır. Fransa’da bölgenin bir yerel yönetim birimi olarak oluşturulma nedenleri olarak ilin yönetim çevresinin dar olması, mevcut ihtiyaçlara daha uygun bir kademe ve hizmet sunumunda optimal alanı sağlayabilme çabası bulunmaktadır (Gül ve Batman,2013:23-24).

2003’te yapılan anayasa değişikliklerinin yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları açısından getirilen yeniliklerden en dikkat çeken ve ülkemiz sistemi için de değerlendirilebilecek olan “deneysel uygulama yetkisi” dir. Deneysel uygulama, sınırlı bir konu ve süre için yasa ve düzenleyici işlemlerin farklı yerel yönetimlerde farklı içerik taşıyabilmesine olanak tanımaktadır. Bir diğer önemli değişiklik ise, yerel yönetimlere yerel vergileri toplama yetkisi verilmekte ve merkezi yönetimin vergilerinin kendilerine transfer edilmesi sağlanmaktadır. Bu uygulama mali özerklik ve yerel yönetimlerin güçlenmesi açısından son derece önemli görülmektedir. Bu gelişmelere paralel olarak yerel yönetimlerin bütçeden aldığı pay yüzde 3,5’ten yüzde 8,5’e yükseltilmektedir. Bu reformlarla hem merkezi yönetim ve hem de yerel yönetimde değişiklik yaparak; gelecek yüzyılın güç belirleyicisi olarak görülen “kentsel alanların” yönetimi günün koşullarına uyumlu hale getirilmeye ve yüzyılın hızına cevap verilebilecek şekle dönüştürülmeye çalışılmaktadır (Gül ve Batman,2013:24). 2003 yılında Anayasada yapılan bu değişikliklerin metropoliten alanlar açısından da birçok konuda esneklik sağladığı görüşü bulunmaktadır.

Fransa’nın en büyük ve başkenti olan Paris belediye teşkilatlanması 1884 yılından bu yana yapısal olarak ve çeşitli düzenlemeler geçirdiği görülmektedir. Paris ve bazı kentler, sanayileşme ve nüfus yığılmasına maruz kalarak anakent haline gelmiştir. 1975 yılına gelinceye kadar ayrı bir yönetim şekliyle yönetilmiş olan Paris’in belediye başkanlığı Paris valiliğince yürütülmektedir. Bu tarihten itibaren ise belediye başkanı seçimle işbaşına gelmeye başlamıştır (Kavruk,2002:141).

Paris bölgesi yönetiminin, geleneksel olarak, ülkedeki egemen kalıptan ayrı biçimde oluşturulmuş ve ulusal hükümetin sıkı denetimi altında tutulmuştur.1968 tarihinde yürürlüğe giren yeni düzenlemeye kadar Paris’te yönetim iki valilik arasında paylaştırılmış bulunmaktaydı. Anakentsel bir yaklaşımla ele alınan yeni düzenlemeyle, 9 milyon kişinin yaşadığı Paris anakentinde bölgesel bir yönetim kurulmuş ve başına doğrudan başbakana karşı sorumlu bir bölge valisi atanmıştır. Bölge valisine yardımcı olmak üzere üyelerin yarısı alt yönetimlerce seçilmiş, öteki yarısı ulusal hükümetçe atanmış 28 kişilik bir meclisi bulunmaktaydı. Yetkileri ve akçalı olanakları oldukça sınırlı tutulan anakent yönetimi, anakentsel alan için stratejik plan yapmaktadır. Anakent yönetiminin altında 8 il bulunmakta ve çekirdek Paris’e de il statüsü

verilmiştir. Ayrıca anakent bölgesinde sayıları 1.100 bulan yerel yönetim birimi de bulunmaktaydı. 1997 yılında yapılan yasal değişiklikle çekirdek Paris için demokratik bir yerel yönetim kurulmuştur. Paris kent yönetimi doğrudan halk tarafından seçilmiş meclis ve meclis tarafından seçilmiş başkan tarafından yürütülmektedir (Eke,1982:28).

Büyüyen anakent sorunlarının çözümü amacıyla, anakent merkezlerindeki ilçelerde birer belediye kurulması öngörülerek 1982 tarihli yasa ile ilk olarak Paris, Lyon ve Marsilya gibi anakentlerde, daha sonra da Toulouse ve Nice’de büyük kent yönetimi çerçevesinde iki kademeli bir belediye yapısı kurulmuştur. Böylelikle bir anakent belediyesi ve bu belediyenin hizmet alanı sınırları içerisinde birden fazla ilçe belediyesi kurulmuştur. Her ilçenin belediye meclis üyeleri, nüfusları oranında 10 ile 40 arasında değişmektedir. İlçe belediye meclis üyelerinin yarısı aynı zamanda anakent belediye meclisinin üyesidir (Kavruk,2002:141).

Fransa’da, 2003 yılından bu yana hemen tüm metropoliten ya da kentsel alanlar, metropoliten yönetimlerce ile yönetilmektedir. Üst kademe yönetsel yapılar olan bu metropoliten yönetimler, nüfusu 500.000 ve üzeri kentsel alanda kurulan, belediyeler arası işbirliği örgütlenmeleri şeklindedir. Bu örgütlenme şekli nüfusu 50.000 ve 500.000 arasında olan yerlerde kentsel alan yönetimleri olarak kurulmaktadır. Örgütlenme 50.000 nüfus şartını tek başına bir belediyenin karşılaması aranmamakta, civar belediyelerle birlikte 50 bine ulaştığında kurulabilmektedir. Bu yapıda üst kademe metropoliten belediyenin varlığı ve alt kademe belediyelerin iradesi ile kurulmaktadır. Gönüllü işbirliği, en az düzeyde yönetsel ve bürokratik yapılanma esas alınmaktadır (Gül ve Batman, 2013: 26).

Paris, hem bir bölge yönetimi hem de metropoliten belediye yönetimi özelliği taşımaktadır. Paris metropoliten alanında 20 adet ilçe(alt kademe belediye) bulunmaktadır. Belediyelerin meclisleri doğrudan seçimle oluşmakta ve belediye başkanı bu meclis tarafında seçilmektedir. Metropoliten ölçekte oluşan Paris Meclisi, hem bölgesel hem de metropoliten kent meclisidir. Ayrı ayrı meclisler yoktur. Ancak, Bölgesel yönetici olarak Meclisçe seçilen bir de başkan bulunmaktadır (Gül ve Batman2013:26). Paris şehri 20 ilçeye karşılık olan 20 seçim bölgesine bölünmüştür. Paris şehrinin alanı Paris belediyesi ve Paris il sınırını kapsamına almaktadır. Paris şehri ve ili 163 üyeli ve belediye başkanının başkanlık ettiği aynı meclis tarafından yönetilmektedir (Tortop ve Aykaç,2008: 286).

Bilindiği gibi Fransa’da tüm belediyelerde belediye başkanı, Türkiye’de olduğu gibi doğrudan halk tarafından seçilmez. Belediye meclisleri, kendi üyeleri arasından belediye başkanını seçmektedir. Paris belediye başkanı1975 yılından itibaren seçimle işbaşına gelmektedir. Bu tarihe kadar Paris belediye başkanlığı Paris valiliğince yürütülmektedir. Paris, Marsilya, Lyon gibi birçok ilçeleri olan büyükşehirlerde yalnız bir belediye başkanının bulunması sakıncalı görülmektedir (Tortop ve Aykaç,2008: 284).Belediye başkanı bir yandan yerel yönetici, diğer yandan da devlet memuru olarak çeşitli görevler üstlenmektedir. Başkan belediye idaresinin başı olarak, belediye hizmetlerinin etkili bir şekilde yürütülmesinden, kamu düzeni ve güvenliğinden sorumludur (Ulusoy ve Akdemir,2010:157).

Paris metropoliten meclisine yardımcı olacak şekilde yasal olarak oluşturulmuş bir de sosyal ve ekonomik konsey (*Social Economic Council*)bulunmaktadır. Bu konsey, iş çevreleri, sendikalar ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerinden oluşmakta ve danışma işlevi gören bir yönetim organı görevindedir. Planların hazırlanması ve uygulanması, bütçenin hazırlanması, bölgesel kalkınma konularında bu konseyin görüşünün alınması zorunludur (Gül ve Batman2013:27).

3.2.4.3. İngiltere’de Büyükşehir Yönetimi

Üniter bir devlet olan İngiltere’de yerel yönetimler, tarihsel gelişimi içinde oluşmuş, kendi öz kurumları olarak bugünkü yapısını almıştır. Yerel yönetim yapısının bugünkü biçimine kavuşması anakentler dâhil, ancak 19. Yüzyılda özellikle 1888 tarihli Yerel Yönetimler Yasası ile olmuştur. Ancak il (Country), belediye (borough) ve köy (parish) idareleri çok eski tarihlere kadar uzanmaktadır. 1913 yılında İngiltere’de yerel yönetim birimleri tür olarak 14’e, sayı olarak da 27.069’a ulaşmıştır Yerel yönetim geleneğinin en güçlü olduğu ülkelerden birisi olan İngiltere, 1977 reformundan önceki dönemde, geleneksel yapısı itibariyle yerel yönetim düzeni en karışık ülkelerdendir. Bunun nedeni hemen her kentin ayrı bir tarihe ve idare düzenine sahip olmasıdır (Kavruk, 2002: 102).

1974’den itibaren Yerel Yönetimler Yasası ile yerel yönetimler nüfus yoğunluğu ve sosyo ekonomik durumlarına göre yeniden düzenlenmiş ve mevcut yerel yönetim birimlerinin sayıları azaltılarak, üçlü bir sistem oluşturulmuştur. Bu sınıflandırmada birinci kademede il (Country), ikinci kademede bölge (districts) ve üçüncü kademede de köyler (parishes) yer almaktadır. 1974 düzenlemesi ile İngiltere’de yerel yönetimler bir yandan il, bölge ve köy kademelerine ayrılırken, diğer yandan da bu kademeler metropoliten olup olmadıklarına göre sınıflandırılmaktadır. 1963’te Başkent Londra’da oluşturulan Büyük Londra Yönetiminin ise ayrıca düzenlendiği belirtilmektedir (Kavruk, 2002: 110).

Yerel yönetim biriminin birinci kademesi ve en geniş olan il (Country), coğrafi alanda belli sınırlara sahip bir il’i değil, yerel yönetim anlamında idari ili ifade etmektedir. İl yerel yönetiminde il meclisleri oluşturulmakta ve yerel hizmetlerin yönetimi bu meclis tarafından sağlanmaktadır. 1974 yılında iki anakentte kurulan, metropoliten iller (metropoliten country) özel bir statüye sahip olarak kurulmaktadır. Bu düzenleme ile oluşturulan 6 adet metropoliten il ile yerel yönetim yapısına metropoliten ve metropoliten olmayan yerel yönetim anlayışı getirilmektedir. Ancak bugün il, birinci kademe yerel yönetim birimi olarak sadece metropoliten olmayan alanlarda mevcuttur ve sayıları 56’ı bulmaktadır (Kavruk, 2002: 112).

Bölge (District), İl içinde yer alan ve belli ölçülere göre bölünerek oluşturulmuş illerin alt kademeleri durumundaki yerel yönetim birimleridir. İngiltere ve Galler’de kurulmuş olan iller, 369 bölgeye bölünerek ikinci kademe yönetimler olan bölge meclisleri şeklinde düzenlenmiştir. 6 metropoliten il’in ikinci kademesinde 36 metropoliten bölge meclisi; metropoliten olmayan 39 İl’in ikinci kademesi olarak da 296 metropoliten olmayan bölge meclisi oluşturulmuştur. 1986 düzenlemesinde kaldırılan metropoliten il meclisinin yetki ve görevleri 36 bölge meclisine dağıtılmıştır. Böylece bölge meclisleri, tek kademeli ve yerel hizmetlerden doğrudan sorumlu birimler iken metropoliten olmayan alanlarda ise il sisteminin ikinci kademesini oluşturmaktadırlar. Yerel yönetimin üçüncü kademesini oluşturan köyler (parish), 200’de fazla seçmene sahip olmakla oluşmakta ve sayıları 10 binin üzerinde bulunmaktadır. Bu köylerin bir kısmının meclisleri olup, yerel hizmetler bu meclisler eliyle yürütülmektedir. Bazı köylerin nüfusu sayıca az olduğundan meclisleri bulunmamakta ve bütün köy halkı bir araya gelerek karar almaktadır. Köyler doğal olarak kırsal özelliklere sahip olduğundan, birkaç istisna hariç, metropoliten olmayan bölgeler içerisinde yer almaktadır (Kavruk, 2002: 113).

Londra, Dünyada kentleşme sürecine ilk giren ülke özelliğindedir. Kentsel nüfus yoğunluğunun 19. yüzyıl sonlarında %75’ler’de olduğu görülmektedir. Bu nedenle yönetim arayışları çok erken tarihlerde başlamıştır. Kentsel nüfusun yaklaşık yarısı

başta Londra olmak üzere altı anakentte yoğunlaşmış bulunmaktadır (Eke,1982:41) Büyük yerleşim mekanları için özel yönetim biçimleri uygulanmış, bazı dönemler tek kademeli anakent belediyeçiliği esası getirilmiş, daha sonra metropoliten il uygulaması ile iki kademeli sisteme kavuşturulmakta ve tekrar tek kademeli yapı oluşturulmaktadır (Kavruk, 2002: 116).

1855 yılında Anakent Yönetim Yasası ile bir çok yerel yönetim birimini içine alan ve bütün Londra'ya hizmet sunacak tek belediye yönetimi, her bir belediyeden ve köyden az sayıda temsilciler ile kurulmuştur. İlk metropoliten yerel yönetim olarak Londra'da metropoliten Hizmetler Meclisi oluşturulmuş ve çok sayıda özel amaçlı örgütler de sistem içerisinde yerlerini almıştır. 1888'de altyapı hizmet eksikliğini gidermek için kurulan Anakent Bayındırlık Yönetimi yerel hizmetlerde istenilen başarıyı gösterememiş ve 1899 tarihli Londra Yönetim Yasası ile Country içinde 28 "brough" yönetimi kurularak iki düzeyli yönetim yapısı kurulmuştur. Bu yapı içinde tarihsel nitelikli Londra Özel Yönetimi ayrı bir birim olarak korunmuştur. Bu reform ile Londra'da 19. Yüzyılın sonlarında dünyanın en geniş belediye yönetimlerinden biri olarak Londra İl Meclisi kurulmuştur (Kavruk,2002:118-119).

1963 yılında yeni düzenleme ile Büyük Londra (Greater London) meclisi kurulmakta ve alt kademe belediyeleri yeniden düzenlenmektedir. Büyük Londra Yönetimi adı altında iki kademeli yani yerel federasyon modeli şeklinde örgütlenmektedir. Birinci Kademe Büyük Londra Meclisi, İkinci kademede ise sayıları 32 adet olan Londra Belediye Meclisleri ve Londra Kenti bulunmaktadır. Londra Country Yönetimi kentsel planlama, eğitim, sağlık gibi tüm alanı ilgilendiren görevler üstlenirken, 28 "brough" ile Londra Özel Yönetimi ise vergileme, yerel yollar ve parklar, konut gibi küçük ölçekli hizmetleri yüklenmektedir. Kapsamlı bir yerel federasyon kurulmasına karşın; ulaşım, polis, su gibi hizmetleri sunan özel amaçlı kuruluşlar, 1965 yılına kadar varlıklarını sürdürmektedirler (Eke,1982:42). Bu tür iki kademeli belediyeçilik sisteminin dünyada ilk model olarak Londra'da uygulandığı görülmektedir.

İngiltere'de yerel yönetimlerin en etkili organı meclistir. Bu nedenle yerel yönetimler "meclis" olarak ifade edilmektedir (Kavruk,2002:123). İngiliz yerel yönetimlerin tek organı durumundaki meclis, karar almak ve uygulamak görevine sahip bulunmaktadır. Güçler ayrılı ilkesi yerel yönetimler için geçerli değildir. Meclis yürütme yetkisini kendi içinden, hizmet kümelerine göre seçtiği uzman kurullar eliyle kullanmaktadır. Ancak ana konularla ilgili karar ve denetim yetkisi meclisin elindedir. Meclis (the Assembly) Belediye Başkanının çalışmalarını izlemekte, kararlarını sorgulamakta ve ayrıca Londralılar için önem taşıyan, ulaşım, polisiye hizmetler, itfaiye ve kriz planlama, ekonomik kalkınma, planlama, kültür, çevre ve sağlık konularında Belediye Başkanına, tavsiyeler ve tekliflerle yönlendirmektedir. Başkanın bütçesini 2/3 çoğunluk kararıyla geliştirilmesini sağlamak amacıyla değiştirme yetkisine sahip bulunmaktadır. Kentin ileriye yönelik olarak gelişmesine ilişkin Belediye başkanının stratejilerine ilişkin kamuoyu bilgilendirmelerinin yanı sıra, Londra'ya ilişkin önemli konularda soruşturma yetkisine sahiptir (Eke,1982: 45)

Londra'nın resmi sözcüsü niteliğinde olan Londra Belediye Başkanı, Meclis tarafından seçilmektedir. Belediye Başkanı, Londra'nın idari sınırlar içindeki gelişiminden, çevre korumayla bütünleşik ekonomik kalkınma bağlamında kentsel hizmetlerin temini için stratejiler geliştirme (biyo-çeşitlilik planı, katı atık stratejisi, hava kalitesi, gürültü ve kültür) ve başkentte temel kamu hizmetlerine (polis, ulaşım, itfaiye, sağlık, acil durum planlaması, alandaki fiziksel ve ekonomik çalışmalar) yönelik

çalışmalar ile Londra'nın dünya kentleri içinde öne çıkmasını sağlamak ile yükümlüdür (Özgür ve Kösecik, 2005: 502).

Gelirlerin %60'ı ulusal bütçe aktarımlarından oluşmakta ve merkezi yönetim denetçileri tarafından incelenmektedir. Londra Anakent Yönetimi vergi koyma yetkisine sahip değildir. Gelirleri, sınırları içindeki 33 alt yönetimin (brough) taşınmaz mal vergisi üzerine konulan ve bu alt birimlerce toplanarak anakentte aktarılan paylar, sunduğu hizmetlerden aldığı karşılık ve harçlar, kira gelirleri, ulusal bütçe yardımları ve borçlardan oluşmaktadır. Brouglar ve Londra özel Yönetimi vergi koyma yetkisine sahiptir. Brougların diğer gelirleri, merkezi hükümetin yaptığı yardımlar, kira gelirleri, hizmetlerden aldıkları parasal karşılıklar ve borçlardan oluşmaktadır (Eke,1982: 49).

1986'da Büyük Londra Yönetiminin birinci kademesini oluşturan Büyük Londra Meclisi fesh edilerek, yetki ve görevleri mevcut belediyeler ve ilgili idareler arasında dağıtılarak tek kademeli bir yapıya dönüşmüştür (Kavruk,2002:114). Üst kademenin kaldırılması hükümete iki açıdan cazip gelmektedir. Birincisi, iki basamaklı bürokrasiyi teke indirmek ve diğeri de vergi yükümlüsü ile vergi toplayan ve harcayan belediye arasında yakın ilişki temin etmek. Çünkü hizmet alanı genişleyen yönetimin yerel halkla da ilişkileri uzak kalmaktadır. Alt kademedeki belediyeler, Büyük Londra Meclisinin yavaşlığından, hantallığından ve hizmete uzaklığından yakınmaktadırlar. Ayrıca Büyük Londra Meclis üyelerinin çoğunluğu İşçi partisine, Londra belediyelerinin bir çoğunun üyeleri ise muhafazakar Partiye mensup olmaları, bu yakınmaları siyasal ortama taşımaktadır (Kavruk, 2002:125).

Büyük Londra Meclisi ve diğer altı metropoliten il meclisinin fesh edilmesiyle, Londra'da ve diğer metropoliten alanlarda anakentin tamamını kapsayan tek bir anakent yönetimi değil, anakentin hizmet alanları ön plana çıkmakta ve bu hizmetler, hizmetlerin çeşidine göre farklı idare, belediye ve komitelere dağıtılmaktadır. Özel sektör, özelleştirme uygulamaları ile hizmetlerdeki etkinliğini arttırmaktadır. Bunun sonucunda alt kademe belediyeleri ve Londra belediyesi konumlarını güçlendirdiği, bazı yerel kamu hizmetlerinin ise merkezileştiği belirtilmektedir. Özel amaçlı örgütler, genel amaçlı yerel yönetimlerinin yerini almakta, karar organlarında atanmış kişiler halkın seçtiği meclis üyelerinin yerini almakta ve merkezileşme gibi yerel yönetim anlayışı açısından maliyeti yüksek bir değişim yaşanmaktadır. Bu süreç, yerel yönetimlerin harcama kalemlerinin artmasına neden olduğu için, dönemin hükümetinin özelleştirme uygulamalarının yerel yönetimlere yönelmesini kolaylaştırmaktadır (Kavruk, 2002:127).

1998'de Londra'da yapılan referandumdan olumlu sonuç çıkmasıyla, 11 Kasım 1999'da Londra Büyükşehir Yönetimi Yasası(LBY) ile LBY'nin kuruluş süreci tamamlanmaktadır. 1965-1986 dönemi, LBY'nin alt kademe belediyeleriyle çatışma içerisinde geçirdiği bir dönemdir. (Canpolat ve Haktankaçmaz,2010:94.) Londra Anakent Yasası, 1986 yılında kaldırılan Londra Anakent Belediyesi'nin bir benzerini yeniden kurmak amacıyla kabul edilmiş yasal bir düzenlemedir. Yasa içerik açısından son derece ayrıntılıdır (Özgür ve Kösecik,2005:503). Bu nedenle yeniden kurulan LBY, geçmişte yaşanan bu olumsuzlukların tekrarlanmamasını önlemek amacıyla stratejik bir yapı olarak düzenlenmiş ve LBY'nin alt kademe belediyeleri ile görev ve yetki ayırımı net bir biçimde ve özenle tespit edilmektedir (Canpolat ve Haktankaçmaz,2010:94).

Bu yeni stratejik yapıdaki en önemli yönetsel etkinlik 'danışma' faaliyeti olarak düşünülmüş, büyükşehir yönetimi başkan ve meclisin danışmayı en geniş anlamda gerçekleştirebilmesi için Londra'daki alt kademe belediyeleri, yarı bağımsız idareler, merkezi yönetim birimleri, özel sektör ve gönüllü kuruluşlarla yakın çalışmasını sağlayacak bir yapı kurulmuştur. Stratejik nitelikli bir örgütün başı olan LBY başkanına doğrudan doğruya kullanabileceği icrai bir güç verilmemiştir. Belediye başkanı bütçe

hazırlama ve strateji geliştirme gibi görevlerin yürütülmesi aşamasında Meclisle birlikte çalışmak zorundadır. Kritik hizmetlerin işlevsel esasa göre örgütlenmiş idareler tarafından yerine getirildiği görülmektedir. LBY''in sorumluluğundaki dört önemli görev; Londra Ulaşım İdaresi, Londra Kalkınma İdaresi, Büyükşehir Polis İdaresi ve İtfaiye ve Acil Durum Planlama İdaresi'dir. Bu idarelerin, yerel yönetişimin gereği olarak yerel halka ya da onların temsilcilerine hesap vermeleri bir yana tam olarak kime karşı sorumlu oldukları tartışılmaktadır (Canpolat ve Haktankaçmaz,2010:95-96).

Londra Anakent Belediyesi'nin örgüt yapısında Belediye başkanı ve yardımcısı en üst düzey yönetici durumundadır. Meclis içerisinde oluşturulan komisyonlar doğrudan Belediye Meclisi'ne bağlı olarak çalışmaktadır. Başkan yardımcısı, başkan tarafından Meclis üyeleri arasından atanmaktadır. Başkanın sadece, 2 danışman ve 10 uzman personel olmak üzere sadece 13 kişilik bir atama yetkisi bulunmaktadır. Bunun dışındaki bütün atamalar, Londra Anakent Belediye Meclisi tarafından yapılmaktadır (Özgür ve Kösecik,2005:507).

Bu kısıtlı yetkiyle, stratejik plan, bütçe ve performans ölçütleri gibi çok önemli belgeleri hazırlayan büyükşehir yönetimi çalışanlarının belirlenmesinde başkanın hiç bir tasarrufunun olmadığı görülmektedir. Bu durumda LBY başkanının, LBY'nin sunmakla yükümlü olduğu hizmetlerde köklü değişiklikler yapması ne de kendi stratejisini ve hedeflerini uygulamaya koyması mümkün görülmemektedir (Canpolat ve Haktankaçmaz,2010:97). Bunun yanında Londra Anakent Yönetimi'ni oluşturan'' fonksiyonel hizmet birimleri'', doğrudan başkan yardımcısına bağlı bulunmakta ve başkan yardımcısı belediye örgütünü Başkan adına yöneten profesyonel bir yönetici görünümünde bulunmaktadır (Özgür ve Kösecik,2005 ;507).

Londra'da hizmetlerin görülmesinde özel amaçlı örgütlerin de önemi büyüktür. Bunların bazıları: Metropolitan Polis, Londra Liman İdaresi, Londra taşıma İdaresi,İç Londra Eğitim İdaresi'dir.Bunların dışında Büyük Londra Yönetimi kurulmadan önce de mevcut olan Londra Kent Birliği yerel yönetimlerin en önemli gelir kaynağı olan vergilerin toplanması yetki ve görevi ile varlık göstermektedir. Bu görev bir de Londra belediyeleri meclisine verilmektedir. Türkiye'de büyükşehirlerde iki kademeli yönetsel yapıya geçerken1964 Nisan'da gerçekleşen Büyük Londra Meclisi uygulaması model alındığı belirtilmektedir (Kavruk,2002:122).

1855- 1996 dönemlerine ilişkin değerlendirmelerde, Londra'nın 150 yıllık tarihi geçmişine bakıldığında yönetim yapılanmasında tek, iki veya çoklu kademelenme uygulamasının tercih edildiği görülmektedir. Ancak bu idari yapısal değişikliklerin Londra ile sınırlı olmayıp İngiltere ve Galler'i de kapsadığı ancak sürekli değişikliğin kurumsallık sağlanamaması bağlamında istikrarsız olduğu ve yeni değişikliklerin her zaman beklenebileceği belirtilmektedir. Dışarıdan bakıldığında büyük alanlarda yeniden yapılanma tercihlerinde, tek kademe veya iki kademeli yönetsel yapının savunulmasında, çoğu kere makul ekonomik mazeretler öne sürülse de, yapısal değişikliklerin temelinde aslında hükümette iktidarı ele geçiren partilerin "gücün sürdürülebilirliğini sağlama adına" geliştirdikleri politik tercihlerden bahsedilmektedir. Hükümetler, nüfus yoğunluğuna bağlı olarak oy depoları olarak gördükleri büyük kentleri ve metropoliten alanları kontrol altına almak için sürekli model geliştirmektedirler (Toprak,2010:38).

1990'ların sonunda İngiltere bölgesinde toplam 46 yeni tek kademeli yerel otorite oluşturulmuştur. 1996 yılında Galler bölgesinde 22 yeni tek düzey yerel otorite kurulmuştur. Yeni kurulan tek kademeli yönetimler yanında, İngiltere'nin birçok yerinde üçüncü düzeyde, "parish yönetimleri gibi" yerel yönetimler korunmaktadır. Bu değişiklik için, hükümet "belde halkına en yakın olması gereken bir kuruluş

durumundaki yerel yönetimlerin halkın istediği etkinlikte ve ekonomik bir şekilde hizmetleri temin etmesi gerektiğini belirterek”, Londra’da uygulanan bu iki kademeli yönetsel yapının bu amacı başaramadığını, belirtilmektedir. 2000 yılına gelinceye kadarki dönemde Londra’nın bütününe hitap eden bir seçilmiş kurum yapılanması bulunmamaktadır. Yerel yönetimlerin yapılanmasına yönelik 1999 tarihli Büyük Londra Yönetimi Kanunu (Greater London Authority Act) ile Mayıs 2000 de halkın seçtiği ilk Londra Belediye Başkanlığı seçimleri yapılarak Büyük Londra Yönetimi, yerel yönetimler listesine eklenmektedir (Toprak,2010:32).

3.2.4.4. Japonya’da Büyükşehir Yönetimi

Japonya’nın II. Dünya Savaşı sonrasında yerel özerklik ilkesini anayasayla garanti altına almadığı ve çeşitli demokratik mekanizmaları yerel yönetimlerin bünyelerine ilave ederek statülerini tamamen değiştirdiği görülmektedir. Doğrudan halk tarafından seçilen vali, belediye başkanı ve meclis üyeleri yanında çeşitli yönetsel komitelerin de bulunduğu çoğulcu bir yürütme organı ile halkın yönetime katılımı sağlanmaktadır. Japon yerel yönetimleri, merkezi yönetimin bir parçası olmayıp her biri yerel özerklik prensibi doğrultusunda kurulmuş bağımsız birer yönetsel birimdir (Haktankaçmaz,2006: 69).

Ülkede gerçekleştirilen beş büyük birleşme dalgası sonucunda küçük ölçekli belediye sayısında çok büyük düşüşler sağlanarak,1888’de toplam71.314 olan kasaba ve köy sayısı, 2004 yılında 3000’e ve 2005 tarihi itibariyle de 2.3952e gerilemektedir. Bunun yanında hizmetlerin gerek nitelik gerekse nicelik yönünden farklılık arz etmesi nedeniyle bazı yerel yönetimler için özel idari ve mali düzenlemeler yapılarak, bu belediyelere özel statü verilmektedir.. Tokyo Metropolitan Yönetimi de özel statüye sahip bulunmaktadır (Haktankaçmaz,2006:71-73).

Üniter bir devlet yapısına sahip olan Japonya’da yönetim sistemi merkezi yönetim, valilikler ve belediyeler olmak üzere temelde üç basamaklı bir yapıya sahip bulunmaktadır. Tokyo hariç tamamen aynı statüde bulunan valilikler yanında Belediyeler ise temelde nüfus büyüklüğüne bağlı olarak kent, kasaba ve köy olarak üçe ayrılmaktadır. Bunlar arasında statü, işlevsel ve örgütsel farklılıklar bulunmaktadır. Bunun yanında valilikler ve belediyeler yanında Yerel özerklik yasası çeşitli özel amaçlı yerel yönetimler tanımlamaktadır. Bu özel yerel yönetimler, Tokyo Metropolitan Yönetim sınırları içinde kurulmuş 23 belde belediyesini ve diğer dört tip özel amaçlı yerel yönetimi kapsamaktadır (Haktankaçmaz,2006: 71-73).

1943 yılında Tokyo ili ve Tokyo Kent Yönetimi birleştirilerek, Tokyo Anakent Yönetimi kurulmaktadır. Anakent yöneticiliği görevi ise hükümetin atadığı valiye verilerek yerel yönetimin özerkliğinin kısıtlandığı görülmektedir. Ancak bu durum uzun sürmeyerek, valinin seçimle iş başına gelmesi sağlanmıştır. İçkentlerin sayısı da 23’e indirilerek, Tokyo Anakent Yönetimi, 23 içkent, 26 kent, 7 kasaba, ve 8 köyden oluşmaktadır. İçkent yönetimlerinin yetkileri ve gelirleri, Anakent yönetiminin sıkı denetimi altında olduğundan özerkliği de sınırlanmaktadır (Eke,1982 29-31).

Japonya’da genel amaçlı özerk yönetimler il(valilikler) ve yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimler, yerel nitelikte hizmetlerden sorumludur. Valilikler ise tüm il, ya da geniş alanları ilgilendiren, belediyeler arasında işbirliği ve koordinasyonu gerektiren, ölçek ekonomileri veya diğer nedenlerle belediyelerce yürütülmesi uygun olmayan hizmetlerden sorumludur (Haktankaçmaz,2006:73). Genel amaçlı özerk bir yönetim olan Tokyo Anakent Yönetimi, 23 içkentnin durumu dışında, bu yönetsel kalıba uymakta

ve bir bütünlük gösteren iki düzeyli federasyon modeli oluşturmaktadır (Eke,1982: 31-32).

Ülke coğrafi olarak, 47 valiliğe ayrılmakta ve tüm valilikler tamamen aynı statüde bulunmaktadır. Sadece Tokyo için metropoliten yönetim biçimi benimsenmekte ve 23 bağlı belde belediyesine ayrılmaktadır. Tokyo Metropolitan Yönetimi bazı belediye hizmetlerini bağlı beldeler dâhil tüm Tokyo Metropolitan Yönetimi sınırlarında vermektedir (Haktankaçmaz, 2006:73).

Bu federe yapının tabanında, özerk, doğrudan halk tarafından dört yıl için seçilen meclisi ve başkanı bulunan içkent, kent, kasaba ve köy yönetimleri bulunmaktadır. Alt yerel birimler, doğrudan yasalarca verilmiş merkezi yönetim veya Anakent Yönetimince aktarılmış görevler üstlenmektedir. Ancak özerklikleri olmasına rağmen Anakent Yönetiminin denetimi altındadırlar. Gelir Kaynakları ise Yerel vergiler, ulusal ve Anakent bütçesinden yapılan aktarımlar ile sundukları hizmet karşılığından oluşmaktadır (Eke,1982:32).

Tokyo Anakent Yönetimi, genel karar organı olan meclis ve yürütme organları olan anakent yöneticisi ve özel kurullardan oluşmaktadır. Meclis doğrudan halk tarafından seçilen 125 üyeden oluşmaktadır. Meclisin ayrı bir başkanı vardır. Meclis başkanı, anakent yöneticisi, hükümet ve ulusal yasama organı ile olan ilişkileri yürütmektedir. Meclisin görevlerini sıralayacak olursak; Bütçe yapımı, blanço ve kesin hesabın kabulü; yerel vergi matrah ve oranlarını saptamak, tarifeleri ve ihaleleri onaylamak; Anakent taşınmaz malları ile ilgili işlemler; bağış ve yardımların kabulü; Yönetimin üçüncü kişilere karşı temsili; bağlı örgütlerin eşgüdümü olarak sıralanmaktadır (Eke,1982:32).

Yürütme yetkisi anakent yöneticisi ile bazı kurullar arasında paylaştırılmış bulunmaktadır. Anakent yöneticisi dört yıllık bir dönem için seçilmektedir. Hem meclis kararlarının uygulanmasından sorumlu, hem de merkezi hükümetin ajanı olarak görev yapmaktadır. Yani bu sıfatla merkezi yönetimce aktarılan işleri yaptığı gibi, alt yerel yönetimlerin merkezi yönetim adına yapmak zorunda oldukları görevleri de denetler. Yöneticiye hiyerarşik olarak bağlı planlama, saymanlık, vergileme gibi 15 eylemci birim vardır. Ayrıca ulaşım, su işleri, kanalizasyon için kurulmuş olan üç işletme de yöneticinin doğrudan denetimi altında bulunmaktadır (Eke,1982:33).

4. TÜRKİYE'DE BÜYÜKŞEHİR UYGULAMASI

Büyükşehirlerin yönetimlerine ilişkin mekânsal sınırlarda ve yetki dağılımında değişiklikler getiren Büyükşehir yapılanması Türkiye'ye mahsus bir yapı değildir. Dünya'da da farklı uygulama örnekleri bulunan yapılanmanın arka planında ortak nedenler bulunmakla birlikte yerel yönetimlerimizin sorunlarının çözümüne yönelik ve mevzuatlardaki sıkıntıların aşılmasına dair çözüm arayışları yanında büyükşehir olmanın avantajlarından yararlanma da bulunmaktadır. Bu arayışların ilk 1984 yılında yasalaştığı ve zamanla yasa değişiklikleri ile büyükşehir sayılarında ve yapılanmasında değişiklikler görülmektedir. Bu değişiklikler 2012 yılında 6360 sayılı Yasa ile gerçekleştirilmiştir. Bu Yasayla “yeni bir döneme” [E.A] girildiği belirtilmektedir. Radikal değişiklikler içeren Yasaya nasıl bir süreçten geçilerek gelindiği bu bölümde analiz edilmektedir.

4.1. Türkiye’de Kentleşme Olgusu ve Gelişimi

Türkiye’de kentleşme, bazı farklılıklara rağmen, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kentleşme süreçlerine benzemektedir. Bu benzerlik ya da farklılık niteliklerinin temel parametreleri ise, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, sanayileşme-kentleşme sürekliliği, yerel yönetim- kent sürekliliği gibi kavramlarla yakından ilgilidir. Bu anlamda Türkiye’de kentleşme olgusundan ancak 1950’den sonra söz edilebilmektedir (Ökmen,2010:233).

Toplum yapısındaki ve ekonomik değişimlerle yakından ilgili bulunan kentleşme, Türkiye’de bir yandan kentlerin sayısını arttırırken, bir yandan da, kentlerin nüfus ve alanca büyümesine ve bu süreç içinde de iç yapılarında örgütlenmelerinde önemli değişikliklere yol açmaktadır.1960-2000 yılları arasında 40 yıllık süre içinde kentsel nüfusumuz 7 milyondan 42 milyona yükselerek yaklaşık 6 katı kadar artış göstermektedir. Kentsel nüfusun genel nüfus içindeki oranı ise %25’ten %75’e yükselmektedir. Bu dönemdeki nüfus artışı incelendiğinde nüfusun beşte dördü kentlerde yer almaktadır. Kırsal nüfus artışı%1 iken, kentsel nüfus artışı ortalama %6 oranında artmaktadır (Keleş,2012:309).

Kentleşme hemen her ülkede itici-çekici, iletici ve siyasal unsurların etkisi ile ortaya çıkmaktadır. Ancak bu unsurlar ülkemizdeki kentleşme olgusu açısından bazı önemli farklılıklar ortaya koymaktadır. Genel olarak kentleşmeyi meydana getiren itici ve çekici nedenler; “üretim faktörlerinin bileşimindeki değişim; köy ve kent yerleşim birimlerinin sosyal ve kültürel açıdan farklı imkânlar sağlaması ve demografik gelişim” olarak sıralanmaktadır. Kentleşmenin iletici nedenleri ise daha çok kırdan kente gelmeyi teşvik eden ulaşım, haberleşme imkânlarının, sağlıktan eğitime kadar yaşam standartlarının ve imkânlarının kıra göre taşıdığı farklılıkların kır nüfusu tarafından öğrenilmesi olarak gösterilmektedir (Öner,2006:250).

Bunların yanı sıra kentleşme olgusu siyasal ve sosyo- psikolojik nedenlere bağlı olarak da gelişme göstermektedir. Örneğin; ülkemizde 1950’lerden sonra izlenen liberal ekonomi politikası, nüfus hareketinin yönünün belirlenmesinde rol oynamıştır. Dolayısıyla yıllardır ulaşım, eğitim, dış politika alanında uygulanan politikalar kentleşme sürecini etkilemiştir (Tortop, v.d,2008:254).

Türkiye kentleşmesinde herkesin uzlaştığı faktörlerin başında hızlı nüfus artışı gelmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Türkiye’nin nüfusu hızlı bir biçimde artmaya başlamıştır. Daha sonra 1940’lı yıllarda tarımda traktörün kullanılmaya başlaması, ulaşım araçlarındaki gelişmeler ile 1950’li yıllarda karayolu yapımındaki

gelişmeler ve bu arada sanayileşme Türkiye’de kentleşme sürecini hızlandırmıştır (Ökmen,2010:234).

Gelişmiş ülkelerin kentleşme süreçleri ile Türkiye’nin kentleşme süreçleri birbirinden yapısal farklılıklar içermektedir. En büyük farklılık sanayileşme ve teknolojinin bu ülkelere çok sonra başlamış olmasıdır. Türkiye’de kentleşme, sanayileşme ile yakın ilişki içinde olmasına rağmen, sanayileşme ile orantılı bir biçimde gelişmemesi ve sanayileşmenin doğurduğu ihtiyaçlara cevap vermemesi nedeniyle sağlıklı ve düzensiz bir biçim almaktadır. “Buna kentleşmenin hızının sanayileşmenin hızını geçmesi “denilmektedir Sanayileşmeyle desteklenmeyen kentleşmenin sahte, sağlıklı, aşırı ya da çarpık gibi özelliklerle anılmasına neden olmaktadır. Bu da en çok büyük kentlerimizi sosyal ve ekonomik sorunlarla karşı karşıya bırakmaktadır (Ökmen,2010:235-236).

Ülkemiz kentleşme hızına hazırlıksız yakalanmaktadır. Türkiye’de,1950’lere kadar nüfusun yüzde 80’inden fazlası köylerde yaşayan, tarım ve hayvancılıkla uğraşan bir yapıda bulunmaktadır. Tek partili bir siyasal sistemden 1946’da çok parti siyasal sisteme geçilmesiyle Marshall yardımları ile Amerika ile yakın ilişkilere girilmiştir.1950-1960 döneminde ekonominin canlanmasında ve kentleşmenin artmasında, sanayi ve ticarete giren yabancı sermaye ile tarımda makineleşme önemli rol oynamaktadır. 1950 yılında toplam 21 milyon Türkiye nüfusunun 3,8 milyonu kentlerde yaşarken, 1960 yılında kentte yaşayan nüfus 7,3 milyona ve kentli nüfus oranı da 26,3’e yükselmektedir. 1980 yılına gelindiğinde ülkenin liberal politikaları benimseyen iktidarın başa gelmesi ve dış kredi musluklarının açılması ile kentleşme, yeni bir ivme kazanmaktadır. 1980 yılında 44,7 milyon nüfusun 20,3 milyonu(yüzde 45,4’ü) kentlerde yaşarken, 1990 yılında kentte yaşayan nüfus 31,8 milyona ve kentli nüfus oranı da yüzde 56,3’e yükselmektedir. 1980’lerin ikinci yarısında yakalanan görece hızlı yatırım ve ekonomik kalkınma ivmesi ve toplumsal barış ortamı, 1990’larda Güneydoğu sorununun alevlenmesi ile kırsaldan bölgedeki kentlere doğru göç hız kazanmakta Van, Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman, Gaziantep, gibi kentler, büyük göç almaktadır. Bunun yanında Anadolu kentlerinde artan yüksek eğitim olanakları da Eskişehir, Isparta, Elazığ gibi Anadolu kentlerinin çekim gücünü arttırmaktadır. (Gül,vd.,2008:358).

Türkiye’de hâkim olan kentleşme özelliğinin bir sonucu, kentlerin yerleşme özelliklerinde ortaya çıkmaktadır. Kentleşme hızının düşük olduğu dönemde birbirinden kopuk, irili ufaklı biçimde dağılan kentler, nüfus artışı ve kentsel yayılmanın etkisiyle, Ege ve Marmara kıyıları gibi bazı yerlerde diğerlerine ek olarak coğrafi koşullarında etkisiyle, birbirlerine daha yakın, hatta birbirlerine değen, kısa aralıklarla sıralanmış, bir havza veya büyükçe bir bölge içinde yığılmaya başlamaktadırlar. Kentlerin bu gelişimi, il merkezleri haricinde, bazı ilçelerin hatta beldelerin 100.000 ve daha üstü nüfusa ulaşarak “kentsel alan bütünleri” olarak tanımlanan alanların oluşmasına neden olmaktadır. Bu alanlar: İdari ve siyasi açıdan parçalanmış; nüfusu 100.000’den fazla olup büyükşehir belediyesi statüsü ile ilişkilendirilmemiş; kendi yöresi içinde alt bölge merkezi konumunda olması; yerleşim alanlarının iç içe geçmiş bulunması; gelişmişlik düzeyi; yerleşim biriminin fazlalığı; geniş bir hinterlanda sahip olma ve ard bölgesine üst düzey kentsel hizmetleri sunabilecek kapasiteye sahip olma gibi özellikler taşımaktadırlar. Türkiye’de bu türden kentler bulunmaktadır. Bu kentlerden il merkez ilçesi olanlardan bazıları 6360 sayılı yasa ile büyükşehir olmuştur. Bazıları ise ilçe olup da belediye nüfusu 100.000, ilçe nüfusu 200.000 sınırını aşmış olanlardır. Bunlara örnek olarak Tarsus, Alanya, İnegöl, İskenderun gibi kentler verilmektedir. Bu kentlerden

Osmaniye hariç il merkezi belediyesi olanların büyükşehir kapsamın alındığı ancak diğerleri için herhangi bir düzenleme getirilmediği görülmektedir (Genç,2008:149-150).

Türkiye'nin artan nüfusu, özellikle 1950 sonrasında kentsel alanlarda toplanmaktadır.1927 yılında toplam nüfusun sadece %24,2'si kentsel alanda yaşarken, bu oran bu oran 1950 yılında %25'e,1980 yılında %43,9'a ve 2010 yılında ise %75,5'e yükseldiği görülmektedir. Günümüzde ise artık nüfusumuzun yüzde 75'i kentlerde yaşamaktadır. Dolayısıyla Türkiye, kent nüfusu ve kentsel nüfus artış hızı ile dünyanın önde gelen ülkeleri arasına katılmış bulunmaktadır. (Demir ve Suat,2010:205).

Tablo 4.1. Sayılarla Türkiye'de Kentleşme (Genç, v.d, 2008: 359;Demir ve Suat,2010:205).

Yıl	Kırsal Nüfusu (Milyon)	Kent Nüfusu (Milyon)	Kentleşme Oranı (%)	Nüfusu 10 Bin ve üzeri Olan Yerleşim Sayısı	Nüfusu 50 Bin ve Üzeri Olan Yerleşim Sayısı	Nüfusu 100 Bin ve Üzeri Yerleşim Sayısı
1927	11.4	2.2	16.4	66	5	2
1927	11.4	2.2	16.4	66	5	2
1935	13.4	2.7	16.9	84	7	2
1940	14.6	3.2	18.0	97	9	3
1950	17.2	3.8	18.1	102	11	5
1960	20.4	7.3	26.3	147	27	9
1970	22.9	12.8	35.8	238	40	20
1980	24.4	20.3	45.4	320	61	29
1990	25.7	31.8	56.3	424	101	43
2000	26.3	41.7	61.4	471	127	56
2005	26.3	45.5	65	490	135	60
2007	20.8	49.7	70.4			
2010	17.7	54.8	75.5			
2012	17.1	58.4	77.2			

Tablo 4.1.'de tarihsel olarak kentleşme verileri yer almaktadır. Tablo kentleşmenin hızlı olduğunu açıkça göstermektedir.2010'lu yıllar itibaren Türkiye artık yüzde 75'i kentlerde yaşayan bir topluma sahiptir.2010'da Türkiye nüfusu (17.754.093), 1955 yılı düzeyine(17.134.420) gerilediği görülmektedir. 2011 yılı itibariyle Türkiye nüfusunun % 23,2'si (17,338,563) kırsal alanda(belde ve köyler) yaşarken, %76,8'i (57,385.706) kentsel(il ve ilçe merkezleri) alanlarda yaşamaktadır. Yine 2012 yılı itibariyle nüfusun yüzde 75,8'i nüfusu 10.000'in üstündeki yerleşim birimlerinde yaşamaktadır. Bu eğilim devam ettiği takdirde 2050 yılında yüz milyona ulaşacak Türkiye'nin, ancak %10'lar civarında bir kesimi köylerde yaşayacağı öngörülmektedir. Türkiye gibi kırsal potansiyelleri yüksek olan bir ülke için bu oranlar kırsal yapının çökmesi anlamına geleceği kadar, ülke yüzeyinde var olan nüfus dağılımı dengesizliğini de arttıracaktır (Demir ve Çabuk,2010:205).

1950-1960 döneminde demografik büyümenin hızlandığı görülmektedir.1960-1990 döneminde ise kentsel nüfus %25'ten %55'e çıkmaktadır. Bu dönemde kırsal nüfus ortalama %1 artarken kentsel nüfus artış hızı ortalama %6 olmuştur. Göç hareketi ile yer değiştirenler nüfusu 100.000 ve üzeri olan şehirleri tercih etmişlerdir. Türkiye'de yaşanan iç göçlerin temel özelliklerinden birisi bu göçlerin öncelikli olarak büyükşehirler ve büyükşehirleri çevreleyen alanlarda olmasıdır (Şengül,2010:106).

Kentleşmenin bir başka özelliği de özellikle İstanbul ve İzmir gibi kentlerde anakentleşme(metropolitenleşme) eğilimlerinin hız kazanmasıdır. Bütün büyük kent öteklerinde olduğu gibi, bu kentlerimizde de, kentin büyümesi ötekten çok çevrede

olmaktadır. Örnek olarak verilen İstanbul'da özekteki nüfus artışı %24,3 olurken, çevredeki artış oranı % 80,1' i bulmaktadır. Büyük kentlerden her birinin nüfusları son yirmi yıl içinde 2,5 ile 3 katı arasında büyümektedir. En büyük kentlerin hızlı büyümesi daha küçük kentlerin hızlı büyümesinden daha ayrı nitelikte sonuçlar doğurmaktadır (Keleş,2012:312).

Türkiye toplam nüfus içerisinde metropoliten kentlerin(nüfusu en az 1 milyon) payı hızla artmaktadır. 1955 yılında %5,3 düzeyinde olan metropoliten nüfus, 1970 yılında %9,5'a, 1985 yılında %18,2'ye ve 2010 yılında %37,9'a yükselmektedir. Nüfusu 1 milyondan fazla olan metropoliten kentler grubunun nüfusu ise eklenen yeni metropoller nedeniyle kesintisiz olarak gelişme göstermektedir. 2010 nüfus sayımı sonuçlarına göre ülke nüfusunun %37,1'ine, kentsel nüfusun ise %51,5'ine hakim duruma gelmektedir. Bugünkü nüfus gelişimleri ile 2020 yılına kadar Antalya, Kayseri, Mersin, Diyarbakır kentleri metropoliten nüfus ölçüsünü sağlayan gruba ekleneceği öngörülmüşken (Demir ve Suat,2010:211); 2013 yılında yapılan 6360 sayılı yasal düzenleme ile metropoliten kent ölçeğini sağlayan 19 kent oluşmuştur.

Kentsel büyüme fiziksel içeriği ağır olan bir süreç ve kentleşmeden daha dar anlamı bulunmaktadır. Buna göre kentsel büyüme, geliştirilmiş, altyapısı tamamlanmış alanın-mekanın yaygınlaşmasını ifade etmektedir. Ayrıca, kentsel nüfusun yoğunlaşması ve kentsel alan kabul edilen mekânın genişlemesi anlamında da kullanılmaktadır. Kentsel alanlarda nüfusun yoğunlaşması *dikey büyüme*, mekan üzerinde genişleme ise *yatay büyümedir*. Kentsel büyüme genellikle gelişmenin ve kalkınmanın göstergesi olarak kabul edilmektedir. Aslında kentsel büyümeden; “planlı, denetimli ve sağlıklı büyüme” kastedilmektedir. Ancak Türkiye örneğinde de yaygın olarak görüldüğü gibi *kentsel büyüme* bazen çok hızlı, çarpık, düzensiz, denetimsiz ve plansız olabilmektedir (Gül, v.d,2008:360).

Hızlı kentsel büyümenin birçok nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenler arasında, ekonomik büyümeye alan yaratma gereksinimi; nüfus artışı, göç ve yöre-kentleşme yüksek rekabet sonucu artan talepleri karşılamak ve pazar kaybetmemek için büyüme stratejisinin benimsenmesi; ulaşım ve iletişim altyapısının ve araçların gelişmesi; kentsel alanların artan olanakları ve hizmetleri; merkezi yönetim yatırımları sayılmaktadır (Gül, v.d,2008:361).

Kentleşme düzeyleri bakımından coğrafi bölgeler arasında önemli ayrımlar bulunmaktadır. Bu ayrımlar, Marmara, güney Anadolu, Ege ve İç Anadolu bölgelerinde kimi yerleşim birimlerinin giderek büyümesini, anakent niteliğinde olanların ise daha da yaygınlaşmasını özendirmektedir. Bu yüzden, en çok kentleşmiş yörelerle en az kentleşmiş yöreler arasındaki ayrım da giderek büyümektedir (Keleş,2012:312)

Kentleşmenin nedenlerinden ziyade çalışmamız açısından sonuçları üzerinde de durmak gerekmektedir. Kentleşmenin sonuçlarının en başında ekonomik sonuçlar gösterilmektedir. Olumlu ekonomik sonuçları arasında da sanayi ve hizmet kuruluşlarının ve bunlara bağlı olarak nüfusun kentsel alanda yığılmasının yarattığı dışsal tasarruflar ve kentsel nüfusun ekonomiye kattığı değerin görece olarak yüksek oluşu sayılmaktadır (Tortop, v.d,2008:254). Kentlerin, ekonomik olumlu sonuçları yanında olumsuz denebilecek sonuçları da bulunmaktadır. Bunlar; tüketim alışkanlıklarının hızlı biçimde değişmesi, tasarruf eğiliminin düşmesi, düşük verimli marjinal sektörlerin genişlemesi, kent toprağında spekülasyonların artması vb. sayılmaktadır.

Kentleşme sonuçları itibari ile özellikle büyük kentlerde, yaşam ve kültür düzeyleri ve dünya görüşleri birbirine karşıt bireylerden oluşan bütünleşmemiş bir toplumsal yapı oluşturmaktadır. Bu niteliği kentleşmenin sanayileşmeden daha hızlı

olması karşısında, kentlere göçün, kentlerde yaratılan iş olanaklarıyla koşut gitmesinden kırsal yoksulluğun kentsel yoksulluğa dönüşmesinden doğmaktadır. Ülkemizde büyük kentlerde, gecekonduların, kent çevresini bir yoksulluk kuşağı gibi sarması, bu dengesizliğin belirtisi olarak değerlendirilmektedir. Öyle ki kentsel nüfusun, Ankara’da %72’sinin, İstanbul’da yarısının ve İzmir’de de bir o kadarının gecekonduarda yaşadığı bilinmektedir (Keleş,2012:312).

Kentleşme ile kalkınma arasında ciddi bir ilişki bulunmaktadır. Kentleşme ile ilgili istatistiklere bakıldığında gelişmiş ülkelerde kentleşme oranının da yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çünkü hızlı kalkınmanın gerektirdiği yatırımlar ve sanayi ile hizmetler kesiminin aradığı gelişme ortamı kentlerde yaratıldığından kalkınmanın yolu da kentlerden geçmektedir. Öyle ki Dünya Bankası uzmanlarının yaptığı bir araştırmada, kişi başına düşen ulusal gelirin en yüksek olduğu ülkeler aynı zamanda kentli nüfus oranının en yüksek olduğu ülkeler olarak tespit edilmiştir (Tortop, v.d,2008:255). Bu nedenle kentli nüfus, gelişmişlik göstergesi olarak kullanılmaktadır.

Özetle; Kentleşmenin ekonomik faydaları olması yanında kentsel sorunlar, ülkemizde her geçen gün artmakta ve acil çözümler beklemektedir. Bunlar arasında en önemlileri; köylerle kentler arasındaki dengesizliklerin giderilmesi, coğrafi bölgeler arasındaki gelişme farklılıklarının azaltılması, farklı büyüklükte kentler arasında her yönden görülen eşitsizliklerin giderilmesi ve özellikle büyükşehirlerde farklı toplumsal kümeler arasındaki dengesizliklerin en aza indirilmesidir (Tortop, v.d,2008:254). Bu sorunları en aza indirmek, kentleşmeyi sağlıklı bir süreç durumuna getirmek hızlı sanayileşmenin yanında bölgeler ve toplumlar arasındaki gelir dağılımı dengesizliklerini giderici önlemlerin alınmasını da gerekli kılmaktadır.

Hızlı kentleşme sonucunda ayrıca kentsel alanlar büyümekte, kentsel yönetim birimleri üzerindeki baskı artmaktadır. Bu ise kentsel alanlarda gerçekleşen büyümenin etkin yönetimini gerekli kılmaktadır (Genç, v.d,2008:356). Hızlı ve ölçsüz kentleşmenin temel sonuçlarından birisi şehirlerin hizmet sunma kapasitesinin olumsuz etkilenmesidir. Yoğun ve çarpık kentleşme ile beraber sorunların çeşitlenmesi karşısında geleneksel belediye yönetimi yetersiz kalmıştır. Hizmet maliyetlerinin yükselmesi ve hizmet sunumunun karmaşık hale gelmesi mevcut belediye yönetimlerinin etkinliğinin zayıflamasına neden olmuştur (Şengül2010:106). Ancak, bu güçlükleri aşmanın yolu yine kentlerin ve kentsel büyümenin etkin yönetiminden geçmektedir. Etkin yönetimle hem planlı ve düzenli kentleşmeyi sağlamak, hem de ulusal kaynakların yanlış kullanımının ya da israfının önüne geçebilmek amaçlanmaktadır.

4.1.1.Türkiye’de Kentsel Büyüklüklerin Sınıflandırılması

Türkiye’de kentsel büyüklükleri tanımlayan yasal çerçeve, bu büyüklüklerin sınıflandırılmasında doğrudan nüfus ölçütünü kullanmaktadır. Bu bağlamda, kentsel büyüklükleri sınıflayan en eski yasa 1924 tarihli, 442 sayılı Köy yasasıdır. Bu Yasanın birinci maddesinde “nüfusu iki binden aşağı yurtlara “köy” ve nüfusu 2.000 ile 20.000 arasında olanlara “kasaba” ve 20.000’den çok nüfusu olanlara “şehir” denilerek kenti tanımlayan alt nüfus olarak 20.000 kişilik bir sınır belirlenmiştir. Ayrıca Yasada “Belediyelerimiz dört dereceye tefriki(ayrılması) lüzumlu görülerek bu dört dereceden her birine köy, kasaba, şehir, büyük şehir unvanı verilmekte ve her derece için ayrı kanunlar çıkarılması öngörülmektedir (Yazar, 2008:96).

Yasal çerçeve içerisinde kentsel büyüklüğün tanımlanmasına dönük bir başka sınırlama da Büyükşehir Belediyesi Yasasında görülmektedir.Yürürlükten kaldırılan

3030 sayılı yasada büyük şehirlerin kurulması ile ilgili olarak net bir ölçüt getirilmemiştir. 5216 sayılı Yasanın büyükşehir belediyelerinin kuruluşunu düzenleyen 4. maddesinde ise “belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000’den fazla olan il belediyelerinin *fiziki yerleşim* durumları ve *ekonomik gelişmişlik* düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir” ifadesi yer almaktadır. Büyükşehir belediyesi olabilmek için alt sınır olarak 750.000 kişilik nüfus büyüklüğünü kabul etmektedir. Ancak Yasa tasarısının gerekçelerinde ve yasanın büyükşehir görevlerini düzenleyen maddelerinde hem sosyal hem de ekonomik gelişmeye ilişkin hususlar ön plana çıkarıldığı halde kuruluş açısından yalnızca nüfus ve ekonomik gelişmişlik düzeylerine bakılmaktadır. Bununla birlikte, burada illerin ekonomik gelişmişlik düzeylerinin ölçütünün ne olacağı, hangi düzeyde ekonomik gelişmişliğe ulaşan bir il belediyesinin büyükşehir sayılacağı ise belirsiz kalmaktadır (Keser ve Gökmen, 2012:28).

Ülkemiz açısından kentsel büyüklüklerin sınıflandırılmasında kentleşmenin hangi boyutuyla ele alınacağı önemli bir sorun oluşturmaktadır. Salt nüfus ölçütüne göre yapılacak bir değerlendirme ülke gerçeklerinden dolayı gerçeği yansıtmayacağı gibi, salt sosyal-ekonomik gelişmişlik açısından yapılacak bir değerlendirme de doğru görülmemektedir. Dolayısıyla hem nüfus ölçütü hem de sosyal-ekonomik gelişmişlik sıralamasının birlikte değerlendirilmesi sonucu kentlerin sınıflandırılması gerekmektedir. Bu konuda birçok çalışmanın yapıldığı ama ortak bir görüşe varılmadığı görülmektedir.

Yapılan akademik bir çalışmaya göre; yerleşim biriminin kent olabilmesi için en az 9.000 kişilik bir nüfusa sahip olması gerekmektedir. Nüfusu 50.000’e kadar olanları küçük kentler, 50.000 ile 300.000 arasındaki nüfus aralığına sahip olanları ise orta büyüklükteki kentler, bu nüfus diliminden sonra ise büyük kentler ve giderek daha da büyüyen kentler yer almaktadır. Büyük kent için getirmiş olduğu alt limit ise 300.000 kişilik nüfustur. Gerçi büyük kentin nüfusunun en alt sınırı hakkında kesin bir şey söylenememektedir. Bununla birlikte “ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, büyük kentlerin 250.000 nüfustan küçük olamayacağı genellikle kabul edilmektedir (Yazar, 200: 99).

Kentleri büyüklüklerine göre sınıflayan başka bir çalışma da Orhan Göçer tarafından yapılmaktadır. Bu sınıflama aşağıdaki tabloda verilmektedir. Tabloya göre; kentler için alt sınır 10.000 kişi olarak verilmekte olup, büyük kentlerle ilgili olarak da alt sınır 100.000 kişi olarak belirlenmektedir. Kentsel büyüklükler ile ilgili bu genellemeler ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Ülkemiz açısından da kent sayılabilme ile ilgili olarak farklı nüfus ölçütlerinin kabul edildiği ve farklı sınıflandırmaların yapıldığı görülmektedir

Tablo 4.2. Nüfus Büyüklüğü Kriteri ile Şehir Ayırımı (Yazar,2008: 100).

Yerleşme Tipi	Nüfusu
Küçük yerleşme merkezleri	Nüfusları bazı yazarlara göre 10.000 kişiye kadar olan yerler, fakat genellikle limitleri olmayan ve erişilebilirlik aktörüne bağlı yerler
Küçük şehir merkezleri	20.000 kişiye kadar nüfuslu yerler
Orta büyüklükte şehirler	20.000 - 100.000 arası nüfusu olan yerler
Büyük şehir merkezleri	100.000 - 500.000 arası nüfusu olan yerler
Metropoller	500.000'den fazla nüfusu olanlar

Ülkemizde nüfus sayımı yapan Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK), kent tanımını idari bölünüş yapısını dikkate alarak yapmakta ve il ve ilçe merkezlerinde bulunan nüfus kent nüfusunu; bucak, ve köylerde bulunan nüfusu da köy nüfusu olarak tanımlamaktadır. Böylece, nüfus sayısına bakılmaksızın bir kent-kır ayrımının yapıldığı görülmektedir. Bir başka yaklaşım da Türkiye’de yerleşme yerlerinin merkezlerinin nüfusları ve işlevlerine göre yapılan gruplamadır. Buna göre; “10.000-100.000 nüfus grubunu tarımsal hizmet merkezleri,100.000-500.000 nüfus aralığı, potansiyel büyüme merkezleri(orta ölçekli kentler), 500.000 ve daha çok nüfuslu merkezler(hizmet merkezleri) Metropoliten merkezlerdir” (Yazar,2008:101).

Nüfus ölçütü kullanarak kenti tanımlayan başka bir yaklaşım da Devlet Planlama Teşkilatı’nca (DPT) yapılmaktadır. Buna göre DPT, nüfusu 10.000 kişiden fazla olan yerleşmeleri kent olarak görmektedir. Bununla birlikte, 1980’li yıllarda DPT’nin hazırlamış olduğu beş yıllık kalkınma planında ise bu sınır 20.000 olarak kabul edilmektedir. Görüldüğü gibi kentin kabulü ve buna bağlı olarak kentsel sınıflama bağlamında ne kurumlar açısından ne de akademik çevreler açısından üzerinde görüş birliğine ulaşılmış net bir ölçüt bulunmamaktadır. Bunun nedeni olarak da ülkemizde net bir kentleşme politikasının olmaması gösterilmektedir. Bu nedenle kır-kent, kent-kent, kent-bölge, bölge-bölge arasında dengesizlikler daha da derinleşmektedir. (Yazar,2008:101).

2010 yılından itibaren TBMM’ye çeşitli illerde büyükşehir kurulması için verilen yasa tekliflerinde 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunun ön şart olarak getirdiği 750.000 sınırının tamamen kaldırılması veya teklifte öngörülen makul sınırlara (400.000) çekilmesi esasını öngörmektedir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun, büyükşehir belediyelerinin kuruluşunu düzenleyen 4. maddesi, 750.000 nüfus ölçütünü bir ön koşul olarak getirmektedir (Keser ve Gökmen,2012:37). Yine 6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası bu ön koşul nüfusu 750.000 kabul etmekte ancak, bu nüfus il mülki sınırlarının tamamını içermektedir. Ancak ekonomik veya sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine bakılmaksızın iller değerlendirildiğinde, TÜİK veri tabanında 2014 yılı verilerine göre büyükşehir olabilecek nüfus yeterliliğine ulaşmış iller Tablo 4.3.’de sunulmaktadır. Bu ön koşulda merkez nüfusun (400.000) dikkate alınmadığı görülmektedir.

Tablo 4.3. TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2013 Yılı Verilerine Göre İl Nüfusu 750.000’i Geçen İller Sıralaması

TOPLAM NÜFUSA GÖRE İL SIRASI	İL ADI	İL MERKEZİ NÜFUSU	İL TOPLAM NÜFUSU (İLÇE VE BELDELER DÂHİL)
1	İSTANBUL		14.160.467
2	ANKARA		5.045.083
3	İZMİR		4.061.074
4	BURSA		2.740.970
5	ANTALYA		2.158.265
6	ADANA		2.149.260
7	KONYA		2.079.225
8	GAZİANTEP		1.844.430
9	ŞANLIURFA	922.539	1.801.970
10	MERSİN		1.705.774
11	KOCAELİ		1.676.2002
12	DİYARBAKIR		1.607.437
13	HATAY	743.439	1.503.066
14	MANİSA	924.267	1.359.463
15	KAYSERİ		1.295.355
16	SAMSUN		1.261.810
17	BALIKESİR	694.926	1.162.761
18	K.MARAŞ	636.828	1.075.706
19	VAN	539.619	1.070.113
20	AYDIN	588.552	1.020.957
21	DENİZLİ	641.093	963.464
22	SAKARYA		917.373
23	TEKİRDAĞ	545.481	874.475
24	MUĞLA	350.050	866.665
25	ESKİŞEHİR		799.724
26	MARDİN	428.899	779.738
27	ERZURUM		766.729
28	MALATYA	480.144	762.538
29	TRABZON	415.652	758.237
30	ORDU	404.675	731.432

Tablo 4.3.’de Türkiye’deki büyükşehirlerin il nüfusları sıralaması bulunmaktadır. 6360 sayılı Yasa sonrası büyükşehir olan illerin 2010 yılı merkez nüfusları ve il nüfusları birlikte görülmektedir. Görüldüğü üzere merkez nüfusları dikkate alındığında nüfus sıralaması değişmektedir. Bu iller, Muğla hariç, merkez nüfusları itibariyle ön koşul olan 400.000 nüfusu geçmektedir.

4.1.2. Sosyo-Ekonomik Açından Kentsel Büyüklüklerin Sınıflandırılması

Türkiye’de kentleri sınıflandırma doğrultusunda nüfus ölçütünden sonra ele alınacak bir diğer ölçüt, kentlerimizin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyeleri oluşturmaktadır. İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamalarını saptayan çalışmanın amacı “eşdeğer gelişmişlik seviyesine sahip illerin belirlenmesi ve bu şekilde ülke genelinde homojen alanların saptanmasıdır.” Bu çerçevede, Devlet Planlama Teşkilatı ülke kentlerini 5 ayrı gelişmişlik kademesine ayırmaktadır. 2012 yılında yapılmış olan illerin sosyo ekonomik gelişmişlik sıralamasını gösteren tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.4. İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması(2014) (24.05.2014,
<http://ekonomi.isbank.com.tr>

	İL	İGE	İL	İGE	İL	İGE		
1	İstanbul	36,56	28	Elazığ	-0,51	55	Erzincan	-1,57
2	Ankara	12,54	29	Kütahya	-0,54	56	Artvin	-1,62
3	İzmir	8,84	30	Zonguldak	-0,56	57	Osmaniye	-1,63
4	Antalya	6,85	31	Kırklareli	-0,64	58	Kastamonu	-1,64
5	Bursa	4,14	32	Malatya	-0,77	59	Giresun	-1,71
6	Kocaeli	3,40	33	Nevşehir	-0,89	60	Niğde	-1,73
7	Muğla	2,64	34	Afyon	-0,90	61	Batman	-1,80
8	Adana	2,09	35	Erzurum	-0,91	62	Sinop	-1,84
9	Konya	2,07	36	K. Maraş	-0,96	63	Mardin	-1,86
10	Gaziantep	1,79	37	Düzce	-0,96	64	Kilis	-1,97
11	Eskişehir	1,74	38	Karabük	-0,97	65	Çankırı	-1,98
12	Denizli	1,28	39	Uşak	-0,98	66	Van	-2,16
13	Mersin	1,26	40	Kırıkkale	-1,01	67	Gümüşhane	-2,19
14	Kayseri	1,17	41	Diyarbakır	-1,05	68	Adıyaman	-2,22
15	Trabzon	0,76	42	Bilecik	-1,06	69	Yozgat	-2,28
16	Tekirdağ	0,65	43	Karaman	-1,08	70	Bayburt	-2,34
17	Sakarya	0,52	44	Rize	-1,10	71	Kars	-2,39
18	Balıkesir	0,49	45	Sivas	-1,12	72	Tunceli	-2,47
19	Samsun	0,43	46	Burdur	-1,18	73	Şırnak	-2,54
20	Manisa	0,39	47	Şanlıurfa	-1,29	74	Bingöl	-2,67
21	Aydın	0,37	48	Bartın	-1,43	75	Siirt	-2,72
22	Hatay	0,37	49	Kırşehir	-1,44	76	Iğdır	-2,91
23	Isparta	0,23	50	Amasya	-1,47	77	Muş	-2,98
24	Çanakkale	0,13	51	Tokat	-1,47	78	Bitlis	-3,02
25	Yalova	-0,05	52	Çorum	-1,48	79	Ağrı	-3,02
26	Bolu	-0,09	53	Ordu	-1,55	80	Ardahan	-3,04
27	Edirne	-0,24	54	Aksaray	-1,56	81	Hakkâri	-3,15

Gerek akademik araştırmalarda gerekse ülkenin en üst planlama kuruluşu olan DPT'nin alt nüfus olarak kabul ettiği 10.000 kişilik bir büyüklüğe sahip olan yerleşmelerin kent sayılmasının doğru bir yaklaşım olduğu ancak, büyükşehir olmak için yasal çerçeve ile getirilen 750.000 kişilik nüfus bükülüğü yaklaşımının yeniden ele alınması gerektiği belirtilmektedir. Kentlerin büyüklüklerinin sınıflandırılmasına yönelik yapılan gerek akademik çalışmalar gerekse diğer ülkelerin değerlendirilmesine bakıldığında; 300.000- 1.000.000 nüfuslu yerler büyük kentler, 1.000.000'un üzerinde olan yerleşmeler de metropolitenler olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla bir yerleşimin gerçek anlamda büyükşehir statüsünü sahip olabilmesi için il merkezi nüfus sıralama tablosu ile ekonomik gelişmişlik tablosu karşılaştırılması yapıldığında gerçek büyükşehir statüsüne geçecek illerin tespiti yapılabilecektir (Yazar,2008: 109).

4.2. Türkiye'de İlk Belediye Örgütünün Kuruluşu ve Tarihsel Süreç

Türkiye'de belediye örgütünün Osmanlı'dan günümüze kuruluşu, gelişim süreci ve yasal mevzuat değişiklikleri bu kısımda incelenmektedir. Belediye örgütünün ülkemizdeki ilk kuruluşu ve uygulaması İstanbul'da olmaktadır. İlk belediye örgütünün kuruluşundan bu döneme kadar olan gelişmeler görülmektedir.

4.2.1.Cumhuriyet Öncesi Dönem

Türkiye’de Batılı anlamda yerel yönetimlerin çok eski bir geçmişi yoktur. Batı’da feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinde bir evrim olarak ortaya çıkmış olan yerel yönetimler Osmanlı’nın toplumsal yapısı içinde ortaya çıkamamıştır. Bu nedenle günümüz mahalli idarelerinin temelleri esas itibariyle Tanzimat sonrası yapılan idari reformlarla atılmıştır. İdari reformların yerel yönetimleri kurumsallaştırmaya çalışmasının asıl nedeni, demokrasiyi ve demokratik katılımı sağlamak ya da özerk bir yerel yönetim yapısı oluşturmaktan çok ekonomik ve siyasal beklentilerle, hizmetin daha iyi görülmesi gibi gerekçeler olduğu (Karaaslan,2008: 96) belirtilmektedir.

Yine tarihçiler, Osmanlı İmparatorluğu’nda resmileşmiş bir yerel yönetim statüsünün ancak merkeziyetçilik sisteminin yerleşme gereği ve özellikle azınlık unsurlarının siyasal katılması ve etnik haklarını elde etmeleri yönünde dış devletlerin yaptığı baskıların sonucunda ortaya çıktığını belirtmektedirler (Keleş, 2012: 157).

Türkiye’de İl idareleri Fransızların departmanlarından esinlenerek oluşturulmuştur. Yine belediyeler de Fransızların komünlerinden esinlenerek kurulmuştur. Ancak Türkiye’deki uygulamada komün idaresi köy ve belediye idareleri şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmuş ve yasal açıdan iki ayrı türde mahalli idare ünitesi oluşturulmuştur. Oysa bu konuda örnek olarak alınmış olan Fransa’da, komün idaresi hem köy, hem de belediyeye aynı şekilde uygulanmaktadır. Bir başka ifade ile, Fransa’da köylerde de belediye idaresi vardır. Türkiye’deki gibi ayrı bir köy idaresi yoktur (Nadaroğlu,2001:197).

Tanzimattan önceki dönemde belediye idaresi İslami esaslara dayanmakta ve kadı tarafından temsil edilmektedir. İdari, adli ve beledi yetkilere sahip olan kadı, hem şehrin yargıci hem vakıfların denetçisi hem de asayiş, beledi hizmet ve zabıta hizmetlerinin amiriydi. Kadının bahsedilen tüm bu görevleri tek başına yerine getirmesi mümkün değildi. Kadının beledi hizmetlerindeki yetkilerini kullanırken yanında “muhtesib” adı verilen bir yardımcısı bulunmaktadır. Muhtesip, bugünkü belediye zabıta müdürüne muadil sayılmaktadır. Mevcut görevliler ve yönetim yapısıyla, beledi hizmetlerin görülmesinde yetersizlikler yaşanıyordu. Bu yüzden, bazı beledi hizmetleri, vakıflar, mesleki gruplar, loncalar ve halk ile işbirliği içerisinde gerçekleşmiştir. Bu yüzden temel felsefe, şehirlerin başında bulunan kadı aracılığıyla beledi hizmetleri görmekten ziyade, hizmetleri halka yaptırmak ve onları söz konusu hizmetler için örgütlemek olmuştur (Ökmen ve Parlak,2010:189).

19. yüzyılda Osmanlı taşra vilayetlerinde yer alan şehirlerde yer alan şehirlerde belediye yönetimi ile ilgili iki olgu öne çıkmaktadır. Birincisi, elverişli konumu nedeniyle uluslar arası ticaretin etkileri yanında Tanzimat reformlarının getirdiği yeni düzen içinde ekonomik, sosyal, fiziki dönüşüm geçiren şehirlerde modern belediye kurumları ve hizmetlerin ortaya çıkmasıdır. Bu şehirlerin içinde liman şehirleri, ekonomik potansiyellerinin yüksekliği ve Avrupa ile ilişkilerinin yoğunluğu nedeniyle, belediye kurumunun diğerlerine göre daha fazla geliştiği yereler olarak öne çıkmaktadır. İkinci olgu ise, söz konusu dönüşüme elverişsiz konumu ve yetersiz potansiyeli nedeniyle yaşamayan, klasik dönem şehir düzeninin sürdürülmeye çalışıldığı, modern belediyenin kurulamadığı şehirlerdir (Bozlağan,2008.143).

Osmanlı İmparatorluğu’nda modern belediyelerin kurulma arzusu ve kent hizmetlerini gerçekleştirme görevinin bu örgütlere bırakılması eğilimi ancak Tanzimat’ı izleyen yıllarda yoğunluk kazanmıştır. Nitekim Kırım Savaşı sırasında İstanbul’a gelen kalabalık sayıdaki İngiliz, Fransız ve İtalyan askerlerinin barındırılması ve buna yönelik alt yapı yetersizliği, müttefik devletlerin de etkisiyle 1854 yılında Fransız tarzında bir

kent yönetim sistemine geçilmesiyle sonuçlanmıştır.¹³ Haziran 1854 tarihinde yayımlanan bir nizamname ile belediye hizmetlerinde “Şehremini” dönemi başlamış ve dolayısıyla İstanbul Şehremaneti ilk kurulan yerel yönetim örgütü olmuştur (Gündüzöz, 2012:23).

1855 yılında yasayla kurulan Şehremaneti'nin başında Şehremini adı verilen ve padişah tarafından atanan bir belediye başkanı bulunmaktaydı. Yürütme organı olan Şehremininin yanında on iki üyeden oluşan, karar ve istişare organı olan Şehir meclisi bulunmaktaydı (Karaaslan,2008:101). Meclise Şehremini başkanlık etmektedir. Şehir meclisinin göreve gelmeleri de atamayla olmaktadır. Meclis üyelerinin “güvenilir ve saygın” kişilerden olması koşulunun bulunması, yerel kurulun oluşmasındaki seçkinci anlayışı yansıtmaktadır. Belediye idaresi konusunda bilgi ve tecrübe sahibi olmayan kimselerden kurulu Şehremaneti başarılı olamaması üzerine İntizam-ı Şehir(Kent Düzeni) Komisyonu kurulmuştur. Bu kurulun görevi, kurulması düşünülen belediye örgütüne ilişkin önerilerde bulunmaktaydı. Osmanlı tebaasından dil bilen ve Avrupa görmüş Müslim ve gayri Müslim kimselerle İstanbul'daki yabancıların oluşturduğu bu komisyonun, öneriler doğrultusunda Paris örnek alınarak 1858'de İstanbul'un Beyoğlu ve Galata semtlerini içine alan Altıncı Daire-i Belediye adı altında fiilen ilk belediye kurulmuştur. Bu daire Şehremanetine değil, doğrudan Babı-ali'ye bağlanmış ve belediye örgütüne o tarihe kadar başka hiçbir kuruluşa tanınmayan ayrıcalıklar verilmiştir. Ayrıca azınlıkların çoğunlukta bulunduğu Beyoğlu ve Galata semtlerinde kurulan ilk belediye örgütünün adı Paris'in altıncı mahallesine gönderme yapılarak, Türk yerel yönetim yapısı üzerinde Fransız yerel yönetim sisteminin etkilerinin olduğunu göstermektedir (Özgür ve Parlak,2006:282-283).

İki düzeyli federatif bir yapı olarak kurulan Şehremaneti, alt düzeyde çeşitli semtlerin yerel yönetiminden sorumlu on dört daire ayrılmaktadır. Bu belediye dairelerinin üstünde Şehremaneti'nin üç organı olan; Şehremini, Şehremaneti Meclisi ve Cemiyet- Umumiye vardır. Şehremini ve Meclis üyeleri Babı-ali tarafından atanmakta, Cemiyeti Umumiye ise Şehremini başkanlığında belediye dairelerinin Reisleri ile bu Daire'lerin kendi üyeleri arasından seçecekleri üçer üyeden oluşmaktadır (Keleş,2012:159).Ancak 1868 Nizamnamesi'nin etkin ve yaygın bir biçimde uygulanamaması sonucunda on dört Daire'den ancak bir kısmı kurulabilmiştir.

Ortaylıya göre: “Osmanlı'da belediye; ne kentin kendisini yönetmesi ne de bir tüzel kişilik anlamında değildi. Bunun yanında belediye, şehre ait işler demektir ve şehrin fiziki varlığı, temizliği aydınlığı ile ilgili bir memuriyeti ifade etmekteydi. Osmanlı aydın bürokratları belediyeyi başkent ve büyük şehirlerin kentsel altyapısı için düşünmüşlerdir. Bununla birlikte Osmanlı belediyesi ismi var olan ama örgütlenme ve yaşamını kuramamış bir varlıktır”.Dolayısıyla Osmanlı belediye kurumları otoriter bir merkezîyetçiliğin geliştiği bir dönemde doğması nedeniyle merkezi yönetimin bir parçası olarak algılanmaktadır. Bu anlayış etkisiyle vilayet ve kaza meclisleri bir çeşit yerel yönetim meclisleri olmalarına karşın merkezi hükümetin etkisinde kalarak, danışma meclisi olarak çalışmaktadır (Öner,2006:34).

İstanbul'da kurulmaya çalışılan şehremaneti yanında 1868 yılında çıkarılan bir talimatla taşrada da belediye teşkilatı kurulması öngörülmüş ve bu talimat hükümleri 1870 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi ile de teyit edilmiştir. Bu nizamnameye göre vilayet, sancak ve kaza merkezlerinde birer belediye örgütü kurulması yasal hale gelmiştir. 1869'da çıkarılan Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi ile belediye örgütünün, Beyoğlu ve Galata dışında da tüm İstanbul'a yayılmasına karar verilmektedir. Bu idarelerin organları, merkezden atanan belediye reisi ile mahalli ihtiyar heyetlerince seçilen üyelerden oluşan belediye meclisinden

oluşmaktadır. Bu arada 1876 tarihli Kanuni Esasi'nin 112. maddesi belediye idaresini bir yönetim kuruluşu olarak güvence altına almaktadır. Kanuni Esasi, gerek İstanbul'da gerekse taşrada kurulacak olan belediyelerin, seçimle iş başına gelecek meclislerce yönetilmesini, kuruluş, görev ve meclis üyelerinin seçim usulünün özel kanunla düzenleneceğini öngörmektedir (Nadaroğlu,2001:201).

Belediye örgütleri için asıl önemli yasal düzenlemeler I. Meşruiyet döneminde yapılmıştır. Teşkilatı Esasiye Kanuna göre iki ayrı Kanun tasarısı hazırlanmıştır. İstanbul için hazırlanan Belediye Kanun tasarısı ve İstanbul dışındaki kentler için hazırlanan Vilayet Belediye Kanun tasarısının her ikisi de kabul edilerek belediyeler için yeni bir dönem başlamıştır (Gündüzöz,2012:24). Böylece, Osmanlı taşrasındaki tüm belediyeler aynı kanun çatısı altında toplanmaktadır.

Türkiye'de belediyeler İstanbul ile İstanbul dışında kalan yerlerde ayrı ayrı zamanlarda kurulmaktadır. Bu ayrılık belediyelerin sadece kuruluş tarihler için değil, İstanbul ile İstanbul dışındaki belediyelerin tabi olacakları mevzuat için de geçerli olmaktadır (Nadaroğlu,2001:196).

Vilayet Belediye Kanunu'nda tüm şehir ve kasabalarda belediye kurulması öngörülmektedir. Nüfusu 40 bini aşan yerlerde ise birden fazla belediye dairesi kurulabilecektir. Nüfusa göre 6 ile 12 arasında üyeye sahip belediye meclisleri seçimle belirlenmektedir. Belediye meclisi üye seçimi, İstanbul'da olduğu gibi, seçmen ve aday olabilmek için olağan şartlar yanında belli bir emlak vergisi ödeme şartının bulunduğu, temsilin kapsamını daraltan bir uygulama olarak görülmektedir. Kanunda belediye meclis başkanının dışarıdan atanması uygulamasına son verilerek, Başkanın meclis içinden atanması hükmü getirilmektedir. Ayrıca, müşavir üye sıfatına sahip birer mühendis, tabip ve veteriner üye meclisinde yer almaktadır (Bozlağan,2008:146).

Vilayet Belediye Kanunu'nda öngörülen ve İstanbul'da bulunmayan bir yapı Cemiyet-i Belediye yapılanmasıdır. Cemiyet, vilayette ya da liva düzeyinde o yerin belediye meclisi ile idare meclisinin bir araya gelerek oluşturdukları karma bir meclis niteliğine sahip bulunmaktadır. Bu yapıyla merkezi yönetimin belediyeler üzerindeki denetimine de imkân sağlanmaktadır. Vilayet belediye kanunu ile belediyelerin fonksiyonları şehirdeki birçok yerel hizmeti kapsayacak şekilde genişletilmekte, mali kaynakları ve teşkilat yapıları da ayrıntılı biçimde düzenlenmektedir. Vilayet belediye Kanunu, Osmanlı dönemi yanında Cumhuriyet'in ilk yıllarında 1930'a kadar yürürlükte kalarak taşradaki belediyelerin temel hukuki altyapısını oluşturmaktadır (Bozlağan,2008: 146).

4.2.2. Cumhuriyet Döneminde Belediye Yönetimi ve Gelişimi

Türkiye'de Cumhuriyet'in 1930 yılına kadar olan ilk dönemindeki belediye yapılanması, Osmanlı sisteminin bir devamı niteliğindedir. Belediyelerin temel hukuki altyapısını Osmanlı Dönemi'nde çıkarılmış kanunlar oluşturmaktadır.1923'de Lozan Antlaşması'nda kabul edilen sınırlar içinde Osmanlı Devleti'nden devralınan 389 belediye bulunmaktadır. Bu belediyelerin sahip olduğu alt ve üst yapı hizmetleri çok sınırlı durumdaydı. 1923'ten sonra belediye alanında ülkenin karşı karşıya olduğu temel problemlerden ilki, savaş sırasında Batı Anadolu'da harap olan şehirlerin yeniden imar edilmesi Cumhuriyet'ten sonra yapılan mübadele sonucu bu şehirlerde ortaya çıkan üretim ve hizmet sektörlerindeki açıkların kapatılmasıdır. İkinci olarak, Ankara'nın başkent olarak ilanı ve şehrin yeni niteliğine uygun şekilde imar edilmesi oluşturmaktadır. Ankara'daki uygulamalardan elde edilen deneyim, ülkedeki diğer belediyeler alanına aktarılmaktadır. Osmanlı Dönemi'nde İstanbul'un modern belediye

alanındaki öncü rolünü, Cumhuriyet Dönemi'nde Ankara üstlenmektedir (Bozlağan, 2008: 147).

Osmanlı Devleti'nden devralınarak, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da yerel yönetimlere ilişkin temel yasal mevzuat durumunda olan bu düzenlemeler, belediyelerin gerçek anlamda görev ve işlevlerini yerine getirebilmelerine yetmiyordu. Sonuçta belediyelerin dağınık olan bu işlevleri 1930 tarihinde 1580 sayılı Belediyeler Yasası ile tek elde toplanarak 12 Eylül 1980 dönemine kadar yürürlükte kalmıştır. Bu dönem sonrasında ise belediyeçilik anlayışı yeni bir takım gelişme ve yaklaşımlara konu olmaktadır (Gündüzöz,2012:24).

1580 sayılı Belediye Kanunu ile 1877 tarihli Dersaadet ve Vilayet belediye Kanunları ile ek düzenlemelerin tümü kaldırılmaktadır. 1580 sayılı Kanun ile köy dışındaki nüfusu 2000'i aşan bütün yerleşim birimleri ile kaza ve vilayet merkezlerinde belediye teşkilatı kurulmuş ve belediye: “ *beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyette müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tefsiye ile mükellef hükmi bir şahsiyet*”(md.1) olarak tanımlanmaktadır(öner,2006:36). Bu yasa çıkarılırken, ülkede *planlı kentlerin* oluşması, *çağdaş kentleşmenin* gereklerine uygun düzenlemelere gidilmesi amaçlanmaktadır. Bu anlayış, imara dayalı bir belediye anlayışını yansıtmaktadır. Ayrıca Yasanın birinci maddesinde belediyelerin tüzel kişiliği olduğu vurgulanarak, özerk bir yönetsel yapıları olduğunun altı çizilmektedir. Ancak bu sınırlı bir özerkliktir. Katılım olgusu açısından ise Yasaya göre belediyenin bir görevi de halkı, toplumsal ve siyasal sistemle ilgili olarak eğitmek, kısaca demokratikleşme sürecinde bir rol üstlenmektir (Çukurçayır,2009:72).

1580 sayılı Kanun 15. maddesinde belediyenin görevlerini liste halinde sıralanmaktadır. Kanunun 19. maddesi ise genellik prensibini çağrıştırdığı şeklinde yorumlanmaktadır. Maddeye göre belediyeler, kanunda belirtilen görevleri yaptıktan sonra belde sakinlerinin medeni ve ortak ihtiyaçlarını görebileceklerdir. Belediye kanununda belirtilen görevler oldukça geniş kapsamlı ve çeşitlilik arz etmektedir. Yasanın ilk halinde 76 bent halinde listelenen görevleri; İç İşleri Bakanlığı yaptığı bir çalışmada 8 grupta toplamaktadır. Bunlar:1-Sağlık ve sosyal Yardım,2- Şehircilik,3-Eğitim,4- Tarım,5- Ekonomi,6- Hemşerilerin Yaşam Kalitesi, 7-Ulaşım,8-Diğer (Şengül, 2011: 78).

1580 sayılı Kanun'un uygulandığı dönemde, belediye sayılarındaki artışa dikkat çekilmektedir. Belediye statüsü kazanmanın, merkezi yönetimden sağlanan yardımlar yönünden özendirici olması bu hızlı artışın başlıca etkeni olarak kabul edilmektedir. Bunun yanında çok partili siyasal hayata geçilmesi, yerel yönetimlerin demokratik gelişmeyle özdeşleştirilme anlayışına uygun olarak, belediye sayısındaki artışı da etkilediği belirtilmektedir. Bu artış da politikacıların her zaman yeni belediyelerin kurulmasına karşı hoşgörülü olması da etken olarak gösterilmektedir (Ökmen, 2010:206).

Bunun sonucu olarak, çok sayıda güçsüz belediye türediği görülmektedir.1961'de planlı döneme girilmesiyle artış hızı yavaşlatılarak, 1980 askeri müdahalesinden sonra ise, Sıkıyönetim Komutanlıkları'na verilen yetkiyle, kaldırılan belediye tüzel kişilikleri nedeniyle, sayı 1727'den 1587'ye düşürülmektedir.1984-1991 sonrasında ise yeniden yükselen rakam 1998'de 2900'e yaklaşmaktadır. Ancak bu belediyelerin çoğu; nüfusu 10 bini bulmayan, başka tanımlarla kent dahi sayılamayacak küçük belediyelerin toplam içindeki payı %80 dolayındadır. Nüfusu 5 binden küçük olanların toplam içindeki oranı ise, %61,5 kadardır (Ökmen,2010:206). Bu oranlar bize, belediyelerin büyük çoğunluğunun küçük ölçekli belediyeler olduğunu dolayısıyla

etkinlik ve verimlilik açısından optimal olmayan ölçeklerde bir belediyeciliğin ağırlıklı olarak var olduğuna işaret etmektedir.

1580 sayılı Kanun'un Türkiye'de yapılan yasal düzenlemelerin en iyisi olduğu vurgulanmakta, hazırlandığı dönem itibariyle; demokratiklik, katılımcılık, halkla bütünleşme açısından olduğu kadar başkan, meclis ve encümen unsurları ile olumlu bir kanun olduğu savunulmaktadır. Ancak 1580 sayılı kanunun bir süre için yararlı olduğu ve koyduğu hedefe kısmen ulaşıldığının belirtilmesine karşın, ortak bir eleştiri de getirilmiştir. Bu eleştirilerin ortak noktası; mevcut düzenlemelerin günümüz Türkiye'si için yetersiz olduğu noktasında odaklanmaktadır. Ayrıca, kanuna dayalı belediye kurumunun, gerçek belediye niteliklerinden geniş ölçüde yoksun olduğu vurgulanmaktadır (Öner, 2006: 38).

Bu nedenledir ki Türk kamu yönetiminde merkezi yönetim-yerinden yönetim ilişkileri odaklı olarak devam eden yapılandırma çabaları 2000'li yıllarda, somut bir yapıya bürünmekte ve bu reform çalışmasının bir parçası olarak 74 yıl yürürlükte kalan, 1580 sayılı kanun 2004 yılında 5272 sayılı kanunla yürürlükten kalkmaktadır (Ökmen, 2010: 206). 5272 sayılı Belediye Kanunu'nun Anayasa Mahkemesi tarafından iptali üzerine, 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu kabul edilmektedir (Şengül, 2011: 78). Yeni belediye kanunun yapılmasında son dönemlere damgasını vuran küreselleşme-bölgeselleşme ve yerelleşme dinamikleri ile kentleşme sürecinde toplumumuzun kazandığı yeni nitelikler çerçevesinde ortaya konan bir reformun parçası olarak hazırlandığı görüşü bulunmaktadır (Ökmen, 2010: 208).

5393 sayılı Belediye Kanunun genel gerekçesine göre yeni bir belediye kanunun kabul edilmesinde kamu yönetiminde yaşanan değişimler önemli rol oynamaktadır. Çünkü yeni mevzuat (belediye kanunu) geniş ölçüde yeni kamu yönetim ilkeleri olan; etkinlik, verimlilik, stratejik ve performans yönetimi, vatandaş memnuniyeti, hizmet kalitesi gibi temel ilkeleri yansıtmaktadır. Ayrıca Belediye kanunun oluşumunda devletin üniter yapısı, anayasada yer alan idarenin bütünlüğü ile idarenin merkezden ve yerinden yönetim ilkeleri, Avrupa yerel Yönetimler özerklik şartı ile Avrupa Birliği'nin yerel yönetim anlayışının dikkate alındığı belirtilmektedir. Kanunla belediyelerin demokrasi, özerklik ve etkinlik açısından güçlendirildiğinin amaçlandığı belirtilmektedir (Şengül, 2011: 78-79). 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda ayrıca bilgi toplumunun oluşumu, bilgi edinme hakkı ve kurumsal açıklığa ilişkin hükümler bulunmaktadır (Öner, 2006: 429). Yasanın 13. Maddesinde hemşehrilik düzenlemesi yapılmış, belde halkının kararlara "katılabileceği" ve "bilgilendirileceği" şeklinde demokratik vurguların yapıldığı görülmektedir (Çukurçayır, 2009: 76).

5393 sayılı Belediye Kanunun 3. maddesinde belediye: "belde halkının yerel ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, karar organları seçimle işbaşına gelen ve idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir" şeklinde tanımlanmaktadır (Ökmen, 2010: 209). Tanımlardan da görüldüğü gibi belediyenin varlık sebebi beldede yaşayanların mahalli müşterek nitelikteki gereksinmelerini karşılamaktır. Mahalli müşterek nitelikten ne anlaşılması gerektiğine dair kanunda net bir tanımlama bulunmamaktadır. Mahalli müşterek ölçütü 1982 Anayasası'nın 127. maddesinde yerel yönetimlerin görev ve yetki alanlarının belirlenmesinde bir ölçüt olarak kullanılmaktadır. Anayasa mahkemesi bir kararında mahalli müşterek ihtiyaca ilişkin şu tanımlı vermiştir: "*Mahalli müşterek ihtiyaç, herhangi bir yönetim biriminin sınırları içinde yaşayan kişi, aile, zümre ya da sınıfın özel çıkarlarını değil, aynı yörede birlikte yaşamaktan doğan eylemli durumların yarattığı, yoğunlaştırdığı ve sürekli güncelleştirdiği, özünde etkinlik, ölçek ve sağladığı yarar bakımından yerel sınırları*

aşmayan, bölünebilir ve rekabet konusu olabilen yerel ve kamusal hizmet karakterinin ağır bastığı ortak beklentileri ifade etmektedir.” (Şengül,2011:81).

5393 sayılı Belediye Kanunu’nda dikkati çeken bir husus da belediyelerin “*idari ve mali açıdan özerk olduklar*” hükmüdür. Bu hükümle belediye kavramına uluslar arası yönetim literatürüne ve anlayışına uygun bir içerik kazandırılmaktadır. Belediyeler ilişkin idari ve mali özerklik hükmü 5393 sayılı kanunda yer almakla birlikte, özerklik ilkesi ulusal mevzuatımıza ilk kez 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile girmektedir (Öner,2006:55).

Belediye tanımında geçen “belde” kelimesi ise 5393 sayılı Belediye Kanununda; “Belediyesi bulunan yerleşim yeri” olarak tanımlanmıştır (Ökmen ve Parlak,2010:55). Keleş, Arapçada “kent” anlamına gelen “belde”, ya da belediye kelimesinin, dilimizde, toplumbilimsel bir birim olarak kenti değil, fakat bir yerel yönetim birimini anlatmak için kullanıldığını, bu nedenle de yasal koşulları yerine getirerek belediye statüsü kazanmış her yerleşme birimine, toplumbilimsel anlamda “kent” diyebilmek olanağının olmadığını ifade etmektedir (Keleş, 2012:254).

Belediyelerin görevleri belediye kanunun 14. Maddesinde belirtilmektedir. Kanunun ilk şeklinde 14. Maddenin 2. Fıkrasında genellik yetkisine imkan veren bir düzenleme içermektedir. Bu düzenleme “belediye, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahalli müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar veya yaptırır” şeklindeydi. Ancak Anayasa Mahkemesi söz konusu hükmü iptal etmiştir. 1580 sayılı kanunda liste halinde belirtilen belediye görevleri 5393 sayılı kanunda gruplandırılmaktadır (Şengül,2011:82).

5393 sayılı Kanun bazı kesimler tarafından tatmin edici bulunmamaktadır. Ancak pek çok doğruyu bir araya getirdiği için önemli bir adım olarak görülmektedir. Yasa; Kent Bilgi Sistemi, Stratejik Planlama, Performans Planları, Kent Konseyi, Kadro Planlaması, özelleştirme, Yap-İşlet-Devret Modeli, Kentsel Dönüşüm, sanayi ve ticarete kalkınma ve gelişme adına etkin müdahale, arsa ve konut üretimindeki yeni olanaklar gibi uygulamalar bütün belediyelere sunulmaktadır (Aksu,2008:36). 5393 sayılı Kanunun hükümlerinin tanımladığı kavramlar ile belediyeler, yetki ve görevlerin uygulanmasında sınırsız imkânlar kazanmaktadır.

5393 sayılı kanun ile bir yerleşim alanında belediye kurulması veya birden fazla yerleşim alanının birleşerek belediyeleşmesine ilişkin süreç bazı değişikliklere uğramaktadır. Bu değişikliğe göre, Belediye kurulmasında 1580 sayılı Kanun’da dikkate alınan 2000 nüfus kriteri 5000’e yükseltilmekte ve belediye kurulmasına ilişkin bürokratik süreç kısaltılmaktadır (Öner,2006:56). Dolayısıyla, 5747 sayılı Kanun ile nüfus kriterine uymayan küçük belediyeler kapatılmakta ve belediye sayılarının azaltılması sağlanmaktadır.

4.3. Türkiye’de Büyükşehir Yapılanma Süreci

Türkiye’de BŞB’lerin uygulamasına ve gelişimine bakıldığında bu konuda akademik tartışmalarda ziyade siyasilerin belirleyici olduğu ve büyükşehir yapma konusunda bir keyfiliğin olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, Siyaset kurumunun bu tür kararları almasında, il merkez belediyeleri etrafında oluşan parçalı kentsel alanın bütünleştirilmesi önemli bir etken olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra kentin ekonomik gelişimini teşvik etme, bölgesel ölçekte yeni çekim merkezleri oluşturma, göçü yönlendirme, bölgesel kalkınmayı sağlama ve hatta deprem gibi, ikinci grup unsurların da etken olduğu (Arıkboğa,2012:7) ifade edilmektedir.

4.3.1. Büyükşehir Geçiş Nedenleri ve Arka Planı

Büyükşehir belediyelerinin Türkiye’deki uygulaması ve gelişimine bakıldığında şu hususlara vurgu yapıldığı ve eleştirildiği görülmektedir. Bu eleştirilerin temelinde büyükşehir yapma konusunda bir keyfiliğin olduğu belirtilmektedir. Uygulamaya bakıldığında ise bu konuda akademik tartışmalardan ziyade siyasilerin belirleyici olduğu söylenmektedir. Siyasilerin bu tür kararları almasında, merkez belediyeleri etrafında oluşan parçalı kentsel alanın bütünleştirilmesinin önemli bir etken olduğu görüşü bulunmaktadır. Bununla birlikte ülkemizde, kentin ekonomik gelişimini teşvik etme; bölgesel ölçekte yeni çekim merkezi oluşturma; göçü yönlendirme, bölgesel kalkınmayı sağlama; kentler arasında rekabetin artırılması; kentlerin uluslar arası ekonomi ve ticaret açısından çekici odaklar haline getirilmesi; bu süreçlerde etkinlik ile verimliliğin sağlanmasına ilişkin politikalar ve hatta deprem gibi ikinci unsurların da büyükşehir geçişte etken olduğu görülmektedir (Arıkboğa, 2012:7).

6360 sayılı Yasayla büyükşehir belediye yönetimine geçiş nedenleri aşağıdaki başlıklar altında açıklamaktadır. Bu başlıklar: “Ölçek sorunu ve kademeli yerel yönetim; Plan ve hizmet bütünlüğünün sağlanması; Şehirlerin rekabet gücünün artırılması, Yeterli ve uzman personel istihdamının sağlanması; Yerel hizmetlerin standardının ve kalitesinin yükseltilmesi; Yerel demokrasinin geliştirilmesi ve yerinden yönetim ilkesinin gerçekleştirilmesi; Mevcut uygulama örnekleri (İstanbul ve Kocaeli); yerel yönetimlerin Birbirine geçmiş görevlerinin sadeleştirilmesi; 61. Hükümet programı”dır (TBB, 2012: 20). 61. Hükümet Programı’nda; “büyükşehir belediyeleri konusunda köklü değişiklikler yapılacağı belirtilmekte; nüfusu 750 binden fazla olan illerde büyükşehir kurarak, il bazında üst ölçekli plan ve hizmet bütünlüğü sağlanmasının hedeflendiği” (16.04.2014, www.akparti.org.tr) belirtilmektedir.

Son dönemde illerin büyükşehir olma gayretlerinde ortaya çıkan arışı getirilen açıklamada; “büyükşehir statüsü kazanan illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerinde, diğer illere nazaran bir artış olmasını yalnızca bu nedene bağlamanın doğru olmadığını” belirtmektedir. Ancak gelirlerin artması nedeniyle, büyükşehir kurulmasının bu gelişmeye en önemli katkıyı yapan faktörlerden birisi olduğunu da belirtmektedir. Büyükşehir belediye yasalarının, uygulamada illerin sosyo-ekonomik gelişmişliğine katkı yaptığı görülmektedir (Keser ve Gökmen, 2012:36). Dolayısıyla bu katkıyı da büyükşehir geçiş nedeni olarak kabul etmek gerekmektedir.

Bu çalışmada büyükşehir geçiş nedenleri olarak kentleşmenin etkisi, kentsel hizmetlerde verimlilik açısından optimum kent büyüklüğünün sağlanma çabası, küçük belediyeler sorunu ve çözüm arayışları, büyükşehir Yasa öncesi çalışmalar, öneriler ve yerel yönetim reform çalışmaları ile mücavir alan uygulamalarından kaynaklanan sorunlar tespit edilmiş ve bu başlıklar altında değerlendirmeler yapılmıştır. Bu sıralananlar büyükşehir geçiş nedenlerinin iç dinamikleri olup bir de dış dinamiklerin etkisinin olduğu düşünülmektedir. Dış dinamikler olarak da küreselleşme ve AB uyum sürecinin etkileri ve dünyada da uygulanan büyükşehirlerin yönetim yaklaşımları ve uygulama örnekleri görülmektedir. Çalışmada bu dış dinamiklere zaman geldikçe değinilmektedir.

4.3.1.1. Kentleşmenin (Anakentleşme) Etkileri

Dünya nüfusunun hızla yükseldiği günümüzde kentleşmenin etki ve sonuçlarıyla bütün ülkeler karşılaşmaktadır. 1800 lü yıllarda 75 milyon kişi kentlerde yaşarken, bu rakam 1970’de dünya nüfusunun %22’sine ulaşmıştır (Kavruk, 2002:35). 25 yıl önce

toplam küresel nüfusun %40'ı kentsel alanlarda yaşarken bu gün bu oran % 50 olmuştur. 2025 yılında ise küresel nüfusun yaklaşık üçte ikisinin kentlerde yaşayacağı tahmin edilmektedir. Dolayısıyla bu yüzyıl şehir ve şehirli yüzyılı olarak tanımlanmaktadır. Bu kent yönetimlerinin sorumluluklarının artışı da beraberinde getirmektedir. Bu sorumluluklar klasik hizmet anlayışlarıyla yerine getirilememektedir. Dünya'nın doğal kaynaklarının yüzde 75'ini kentlerin tükettiği ve atıkların da yine yüzde 75'inin kentlerin ürettiği (TBB,2012:10) belirtilmektedir. Buradan hareketle doğal kaynakların dengeli kullanımının kentlerin değişim ve gelişimi ile tutarlı hale gelmesinin ne kadar önemli anlaşılmaktadır. Dolayısıyla küreselleşen dünyada kent yönetimlerinin özeklikle de büyükşehirlerin yönetimleri ve model arayışları ülkelerin gündemine oturmaktadır.

Anakentlerde ayrı bir yönetim modeline ihtiyaç duyulmasının nedeni, kentsel mekânın büyüklüğüne ve büyük bir kent haline gelmesine ilişkin her türlü gelişimi barındıran kentleşme süreci ile açıklanmaktadır. Anakentlerin oluşumu açısından kentleşme süreci, kentsel mekanın büyüyerek anakent haline gelmesi (metropolleşmesi) ve kent yönetimlerinin de anakent yönetimlerine (metropol yönetimine) dönüşmesi şeklinde sonuçlanmaktadır (Kavruk,2002:203).

Kentleşme hareketleri kent sayısını arttırırken, kentlerin nüfus sayısı ve yerleşim alanlarının da gelişmesine yol açmaktadır (Öner,2006:250). Bu artış kentleşme sürecinin, anakentleşme (metropolleşme) sürecine dönüşmekte olduğunu göstermektedir. Kentleşme ve bu süreç içerisinde metropolleşme açısından gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin konumları da farklılaşmaktadır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında dünya kent nüfusu ve anakent sayısı içerisinde gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelere göre çok daha büyük bir paya sahip bulunmaktaydı. Günümüzde ise anakent sayısı ve bu kentlerde yaşayan nüfus bakımından gelişmekte olan ülkelerin ağırlık kazandığı görülmektedir. Bu farklılaşmanın nedeni olarak, gelişmekte olan ülkelere kentleşme hareketlerinin İkinci Dünya Savaşı sonrasında hızlı bir şekilde başladığı, iç göçlere dayalı olarak geliştiği, özellikle de bu ülkelere doğal nüfus artışının gelişmiş ülkelere oranla daha yüksek olduğu bilinmektedir (Kavruk, 2002: 206).

Dünyada 1960 yılı verilerine göre nüfusu 500 binin üzerinde olan kent sayısı 116'dır. 1980'de yani 20 yıl içerisinde bu sayı 200'e ulaşmıştır. Öyle ki bu kentler içerisinde, nüfusu 10 milyonluk kentler dahi bulunmaktadır. Bir ülke nüfusu kadar nüfusa sahip bu kentler düşünüldüğünde; "yakın bir gelecekte yeryüzünün kentlerle ve özellikle de megapolislerle kaplanacağı ve kırsal yerleşmelerin önemini tümüyle yitireceği bir dünya ile karşı karşıya kalınabileceği" belirtilmektedir. Ayrıca büyük kentler, daha çok endüstriyel gelişmesini tamamlamış veya bu aşamaya gelmekte olan ülkelerdeki kentlerdir. Yüzyılın başından itibaren gelişen, büyüyen ve karmaşık bir çok sorunun doğmasına neden olan büyük kentler aynı zamanda yeni örgütlerin doğduğu yerler olmuştur (Çukurçayır,2009:2009).

Bu gelişmeler karşısında giderek artan anakentler için, bu kentlerde yaşayan yoğun nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak önemli sorunlar oluşturmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelere anakentler sorun alanları haline gelmekte ve sorunların çözümüne geç kalınmışlık da sorunları iyice karmaşık hale getirmektedir. Çünkü gelişmekte olan ülkelere anakentleşme gerçeğine aniden girerek hazırlıksız yakalanılmış, hem de sorunların çözümü için gerekli mali, teknik ve ekonomik kaynaklar açısından yetersizlik içindedirler (Kavruk,2002:206). Anakentler için ayrı bir yönetim modeli arayışı, anakentin getirdiği sorunları çözme amacına yönelik olmaktadır.

Hızlı kentleşme sonunda büyük kentlerin daha çok büyümesi belediye sınırlarının dışında düzensiz ve plansız gelişmelere yol açmaktadır. Bu anakentlerin yönetiminde özel modeller arayışına güncellik kazandırmaktadır. Denetim dışında kalan alanlarda düzensiz ve plansız yapılaşma; bir yandan küçüklü büyüklü çeşitli yerel yönetim birimleri arasında sıkı bir işbirliği kurulmasını, öte yandan, kentler için imar planları hazırlamakta sorumlu olan yerel yönetim organlarının yeniden ele alınıp güçlendirilmesini gerekli kılmıştır (Keleş,2012:326).

Ülkemizde kentleşme şeklinin bir başka sonucu, göçle kente gelen nüfusun, büyük kentlerle özellikle kıyı bölgelerindeki orta büyüklükteki kentlere yerleşmesi ve bunları da büyütmesidir. Nüfusun büyük kentlerde yoğunlaşması, düzensiz ve plansız kentleşme, gecekondulaşma, kamu hizmetlerinin niteliği, standardı ve veriminde düşme, orta büyüklükte kentlerin sayılarının artması gibi sonuçları yanında kent yönetimi açısından parçalanmış idari ve siyasi yapıların, yönetsel, hukuksal, mekansal başka sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Genç, vd.,2008:147).

Ülkemizde başta İstanbul olmak üzere büyükşehirlerin sorunlarının, diğer bir ifade ile il merkezlerinde göçe ve büyümeye dayalı şehirleşmeden kaynaklanan yönetsel sorunların nasıl çözüleceği, hem akademinin hem de hükümetlerin gündemine girmeye başlamıştır. Göç ve göçe dayalı büyüme, merkez kentin etrafında yeni yerleşmelerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Ancak bu yerleşmeler, nüfusu arttıkça köyden belediyeye evrilen yerleşmelere dayalı bir kentsel yayılmaya işaret etmektedir. Bu sürecin sonunda, sosyo-ekonomik açıdan “bütünleşik” ancak yönetsel açıdan “parçalı kentsel alanlar” oluşmaktadır. Bu durum, belediyeler ve/veya köyler arasında koordinasyon, planlama, hizmet etkinliği, ölçek ekonomisi, bütünleşik kent yönetimi gibi bir dizi soruna yol açmaktadır (Arikboğa,2013:52).

Bu sorunlardan biri de yerel yönetimlerin sınırları ile büyüyen kentsel alanın sınırlarının uyuşmamasıdır. Dolayısıyla, hizmetlerin kent içi bir birim tarafından mı, yoksa kent dışından bir birim tarafından mı yerine getirileceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında kentlerin veya büyük kentlerin bölgeleri içindeki idari birimler arasında hizmet paylaşımı sorunları ortaya çıkmaktadır (Çukurçayır,2009: 129). Tekel, “Geleceğe yönelik, geniş perspektifli bir yaklaşım içerisinde, metropoliten gelişmenin sınırları belirlenip, tanımı yapılmadığı takdir de bireysel çıkarları arttıracak tekil müdahalelerin planlamayı yönlendirmesi tehlikesiyle karşılaşılır” uyarısında bulunmaktadır. Ayrıca, anakent alanlardaki büyümenin başarılı bir şekilde yönetilebilmesi ve planlanabilmesi için, anakent alan planlama sınırı ile bu alanın yönetiminden sorumlu olan kuruluşların yetki sınırlarının da çakışması gerektiğine dikkat çekilmektedir (Gül, vd.,2008:363).

Büyükşehir modeline geçilme nedeni olarak, dağınıklık ve başına buyrukluğun giderilmesi; büyükşehir içinde farklı hizmet ölçütlerin giderilmesi; hizmetler arası eşgüdüm sağlanması; tek elden ve merkezden görülmesi zorunlu olan hizmetlerde hizmeti üretme ve dağıtma sürecinin bölünmezliği kuralına bağlı kalınmasını büyükşehir sisteminin dayandığı başlıca düşünceler olarak belirtilmektedir (Öner, 2006: 250).

Büyükşehirler için düşünülen yönetim modelleri, coğrafi sınırları genişleyen anakent alanlarında kentsel kamu hizmetlerinin etkili, verimli ve rasyonel bir şekilde sunulması, hizmetlerin bir bütünlük içinde planlanması, koordinasyonu ile yönetimi ihtiyaçlarına dayanmaktadır. Bu ihtiyaçlar mevcut kent yönetimleri ile yeterince tatmin edilmediğinden anakentler sorun alanları haline gelmektedirler (Kavruk,2002:207).

Kentlerin nüfus yoğunluğunun artması, bir taraftan hizmet sınırlarının genişleterek hizmet yükünü ağırlaştırırken, diğer taraftan da coğrafi alan olarak

büyümleriyle sonuçlanmaktadır. Bu büyüme aynı zamanda büyük kentlere her yıl orta büyüklükte bir kentin eklenmesi anlamına gelmektedir ki bu da sorunların da aynı oranda artması anlamına gelmektedir. Örneğin Türkiye’de kentli nüfusun %22,9’luk kısmını İstanbul barındırmaktadır. Türkiye’deki kentleşme hızı %5’in altına düşmemektedir. Bu kentleşme hızı da göz önünde bulundurulduğunda, büyük kentlerin karşı karşıya bulunduğu sorunlar daha iyi anlaşılmaktadır. Türkiye’de nüfus artış hızının ortalama %2.5 oranında olmasına rağmen kentleşmenin iki katı bir hızla gerçekleşmesi, bir çok yeni hizmetler, ekonomik, yönetsel ve sosyal yapılanmaları zorunlu kılmaktadır. Kentlerin büyümesi hem yeni hizmetler sağlamayı gerektirmekte, hem de mevcut hizmetlerin miktar ve niteliklerinde değişiklikler yapmayı gerekli kılmaktadır (Çukurçayır, 2009: 129-130).

Kentsel alan yönetiminin: “ *hizmet sunumunun yönetimi*” ve “ *kentsel büyümenin yönetimi*” olmak üzere iki boyutu üzerinde durulmaktadır. Kentsel hizmetlerin yönetimi, kentsel alanda yaşayanların gereksinimlerinin karşılanmasını, temel hizmetlerin sunumunu, hizmet talebinde yaşanan büyümenin yönetilmesini içermektedir. Tekel’e göre ise kentsel büyümenin yönetimi kentsel planlama olarak ele alınıp, “geleceğe yönelik, çok boyutlu bir düzenleme ve kararlar dizgesi” (Gül, vd., 2008:362) olarak tanımlanmaktadır.

Kentsel büyüme yönetimi genel olarak kentsel alan yönetiminin alt işlevlerinden biri olarak görülse de kentsel büyümenin yönetiminin kentsel alan yönetimi boyutunu aşan yönleri de vardır. Bu nedenle, kentsel, bölgesel ve ulusal düzeyde bütünleşik ve eşgüdümlü işbirliğini gerektirmektedir. Özellikle ulusal ölçekte nüfus hareketlerinin, yönünün, biçiminin ve hızının düzenlenmesi, belirli kentsel alanlara yönelen göçün yavaşlatılması ve başka bölgelere ya da kentlere yönlendirilmesi, çevrenin, su havzalarının ormanların vb korunması, kalkınmanın bölgesel eşgüdümü bunlara örnek verilmektedir. Ama buna rağmen kentsel büyümenin yönetimi, kentsel alanlardaki gelişmeyi ve yapılaşmayı düzenlemek, yönetmek ve yönlendirmek açılarından çok önemli (Gül, vd., 2008:362) görülmektedir.

Gerek gelişmiş ülkelerin büyük kentleri olsun gerekse de gelişmekte veya az gelişmiş ülkelerin büyük kentleri olsun her şeyden önce yayıldıkları alanın büyüklüğünden kaynaklanan temel bir sorun ile karşı karşıyadır. Çünkü özellikle sürdürülebilir kentsel gelişme bağlamında, küresel piyasaların egemenliğine yatkın olan bu büyük kentsel biçimlenmeler gerek ülkesel gelişme gerekse sosyal, ekonomik, çevresel alanlarda gelişmenin sağlanmasında önemli sorunlar oluşturmaktadır. Yine aynı bağlamda olayın bir başka boyutunu da şüphesiz dengeli bölgesel gelişme olgusu izlemektedir. Bu çerçevede özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin önündeki dengeli gelişme yolundaki önemli bir sorun ülke içindeki bir kentin aşırı büyümesi ile çekim noktası oluşturmalarıdır (Yazar, 2008:90).

4.3.1.2. Kentsel Hizmetlerde Verimlilik Açısından Optimum Kent Büyüklüğü

Bir belediyenin büyüklüğü ile o belediye tarafından sunulan ya da sunulabilecek *hizmetlerin etkinliği* arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Hizmet etkinliğini önceleyen kimi çalışmalar salt ekonomik açıklamalar üzerine kurulmakta ve temel amaçlardan biri uygun büyüklüğü (optimal ölçek) belirlemektir. Hizmet etkinliğinin yüksekliği sunulan hizmetin ölçeğiyle ilişkilendirilmektedir. Ayrıca uygun büyüklük, hizmetin türü ve niteliğine bağlı bulunmaktadır. Daha açık bir ifade ile kimi hizmetler daha küçük ölçekli belediyeler tarafından başarılı bir şekilde yapılırken, bazı hizmetlerin etkinlik düzeyi çok daha büyük ölçekleri gerektirmektedir (Arıkboğa, 2008:300).

Bir yerel idarenin en zorunlu görevlerini asgari ölçüde yerine getirebilmesi için belirli büyüklüğü olması gerekmektedir. Bu durumda yerel birimin nüfus ve alan büyüklüğünün ne olması gerektiği ve hizmetleri etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için optimal büyüklüğünün hangi ölçüde olması gerektiği sorunsalı karşımıza çıkmaktadır (Akgül,2003:252).

Ekonomik *verimlilik* açısından ise kentsel alanların büyüklüğünü iki faktör etkilemektedir. Bunlardan birincisi; üretim faaliyetleri ve sosyal ilişkilerde en verimli performansın sağlandığı bir nüfus büyüklüğü, İkinci olarak da kentsel alandaki işlevlerin zorlanmaya başladığı optimum bir kent büyüklüğüdür. Bir başka ifadeyle optimal kent büyüklüğü, içinde yaşamak ve ekonomik faaliyetleri sürdürmek için şehrin yüksek derecede verimsizleşmesinden ve arzu edilmeyen bir yapı almasından dolayı büyümenin durduğu aşamadaki kent büyüklüğü olarak da ele alınmaktadır. Yüksek yoğunluk, su temin sistemleri, iletişim sistemleri, katı atık uzaklaştırma, sağlık ve bakım hizmetleri üzerinde baskı yaratmaktadır (Ceritli,2000:325).

Öncelikle etkin ve verimli hizmet sunumuna da açıklık getirmek gerekmektedir. Etkinliğin tanımı üzerinde bir fikir birliği oluşmasa da bazı düşünürler tarafından şu şekilde ifade edilmektedir; “örgütün amaçlarını gerçekleştirme derecesi”, “örgütün çıktılarının mümkün olan bütün yollardan en yüksek düzeye çıkarılması”, “Amaçların başarılmasında, sorun çözme becerisinde ve beşeri enerji kullanımında denge ya da optimalliktir. ”Verimlilik işlerin doğru yapılması, etkinlik ise doğru işlerin yapılmasıdır”.Dolayısıyla verimlilik girdi ve çıktılarla ilgilenirken, etkinlik çıktılar ve bunların etkileriyle ilgilidir. Bu bağlamda “etkili hizmet sunumu” daha iyi ve daha yaygın hizmet dağıtımı demektir. Verimlilik ise hizmetlerin düşük maliyette üretilmesini ifade etmektedir (Akgül,2003:254).

Genel olarak optimal büyüklük, belirli kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulmasını sağlayacak nüfusa ve alana sahip yerel yönetim büyüklüğünü ifade etmektedir. Optimal yerel yönetim büyüklüğü, kişi başına hizmet maliyetinin daha fazla düşmediği(minimum verimli büyüklük) ve kişi başına hizmet maliyetinin yükselmeye başladığı(maksimum verimli büyüklük) noktadaki büyüklük olarak tanımlanmaktadır. Sorun ekonomik olarak ele alındığı zaman optimal yerel yönetim büyüklüğü kamu hizmetlerinin mal oluş değerlerine bağlanmaktadır (Akgül,2003:252). Bu bağlamda esas itibarıyla, kamu hizmetlerinin üretimindeki artışlar sonucu ortaya çıkacak ölçek ekonomileri vurgulanmaktadır. Bu da, küçük ölçek, genel olarak kamu hizmetlerinin sunumunda ortaya çıkması muhtemel ölçek ekonomilerinden faydalanılamaması anlamına gelmektedir. Soruna, tamamen ekonomik açıdan ele alan bu yöntemde, optimal yerel yönetim büyüklüğü kamu hizmetlerinin mal oluş değerlerine bağlanmaktadır (Özgür ve Kösecik, 2005:450).

Hizmet sunmakla görevli idari birimin görevli oldukları alanın optimal büyüklükte olması hizmetin başarılı ve etkin yürütülmesinin ön koşuludur. Sonsuz ihtiyaçları karşılayacak sınırlı kaynakların, en çok faydayı, en az maliyetle sağlayacak şekilde üretime kanalize edilmesi etkin hizmet üretimi anlamına gelmektedir. Ancak ülkemiz uygulamalarında önceden bir alan büyüklüğünün tespitine yönelik çalışmalar yapılmamaktadır. Ülkemizde yerel yönetimler yasal bir zorunluluk olarak kurulmaktadır. Köylerin belediye yönetimine geçişi için sadece nüfus kriteri getirilmektedir. Ülkemizde küçük ölçekli belediyelerin sayısının fazla olması, bunların ölçek ekonomilerinden ve ekonomik etkinlikten uzak olarak faaliyet göstermelerine neden olmaktadır (Ulusoy ve Akdemir,2010:395).

Yapılan çalışmalarda ideal anlamda tam bir “optimal kent büyüklüğü” ortaya konulamamaktadır. Keleş, ‘optimal kent büyüklüğü’ kavramının kente karşı alınan bir

tutumu yansıttığını; dolayısıyla üzerinde uzlaşmış bir 'optimal kent büyüklüğü' kavramından söz etmenin oldukça zor olduğunu ifade etmektedir. Bunun nedeni söz konusu büyüklük, farklı gruplara ve onların beklentilerine göre değişebilmektedir. Herhangi bir kentin büyüklüğü farklı açılardan ele alarak değerlendirildiğinde; kent büyüklüğü, daha çok kentsel mekânda sunulan hizmetlerin verimlilik düzeyine, kentin nüfus taşıma kapasitesine ve sunduğu sınaî faaliyetlerin üretkenliğine bağlı olarak tanımlanan bir kavram olarak ifade edilmektedir (Ceritli,2000:321-322).

Optimum kent büyüklüğünün bazı önemli ölçütlerini şu şekilde sıralamaktadır (Ceritli,2000:322):

- İşe gidiş- dönüş mesafesi ya da kırsala açılma sınırı kentsel alanların fiziksel büyüklüğünü ifade etmektedir.
- Kent halkının sağlığını ilgilendiren tedavi imkanları ve hastalıkların yayılma riski optimum büyüklükle ilgili başka bir ölçüt olarak ele alınmaktadır.
- Belediyelerin etkinliğini ve ekonomik faaliyetlerin çeşitliliğini yansıtan kentsel alanların ekonomik verimliliği,
- Kentsel yaşamın kalitesine katkıda bulunan toplumsal katılım ise kent büyüklüğü açısından bir diğer ölçüt olarak, verilmektedir.

Bu nedenle ekonomik faaliyetlerde ve toplumsal ilişkilerde en uygun performansın ortaya konduğu bir optimum kent büyüklüğü, ülkeden ülkeye ve belki de bölgeden bölgeye farklılık gösterse dahi söz konusu olabilmektedir (Ceritli,2000: 322). Kentsel alanlardaki optimum nüfus büyüklüğü ile ilgili yapılan çalışmalarda; 100-200 bin, 100-300 bin, 100-250 bin ya da 200- 800 bin gibi farklı bilim adamları tarafından farklı nüfus ölçütleri ortaya konulmaktadır. Büyüklük, nüfusun 25 bin ile 250 bin arasında olduğu şehirlerde bir sorun olarak görülmemekte ancak 250 binin üzerinde bir nüfusa sahip olan şehirlerde farklılaşmanın başladığı iddia edilmektedir (Yazar,2008: 92-93).

Türkiye'deki belediyelerin gelir ve harcama yapıları üzerine yapılan bir araştırmada da asgari büyüklükle etkinlik arasındaki ilişkiyi doğrulayan bulgular mevcuttur. Örneğin nüfusu 10 binin altında olan belediyelerde kişi başına personel harcamalarının oranı %34,8 ile diğer belediyelerden daha fazla çıkmıştır. Benzer şekilde nüfusu 5 binin altındaki belediyelerde bu oran %41,8'e ulaşmaktadır. Farklı nüfus gruplarındaki belediyelerin yatırım ve cari harcamaları ise %17'ler düzeyine kadar gerilediği görülmektedir (Arıkboğa, 2008: 301).

Belediyelerin uygun büyüklüğe ulaşamaması ve ölçek ekonomilerini yakalayamaması; verimliliği düşürmekte, maliyetleri arttırmakta ve israfa yol açmaktadır. Dolayısıyla halka en yakın olan ve halkın ihtiyaçlarının karşılanmasında büyük görevler üstlenen ve ülkenin de kalkınmasında bir mihenk taşı olan kentlerimiz gelişme trendlerini yakalayamamaktadırlar. Bu nedenle kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması için etkin ve verimli bir kent yönetimi arayışları farklı modellerle yapılmaktadır.

Bu nedenle ekonomik faaliyetlerde ve toplumsal ilişkilerde en uygun performansın ortaya konduğu bir optimum kent büyüklüğü, ülkeden ülkeye ve belki de bölgeden bölgeye farklılık gösterse dahi ortaya konulabileceği söylenmektedir. Çünkü kentlerin sürdürülebilirliği ve sağlıklı toplumsal ilişkilerin kurulabilmesi için; çelişkilerden ve sorunlardan soyutlanmış sağlıklı mekânların oluşturulması gerekmektedir. Bu nedenle aşırı büyüyen kentler, insanlar arası ilişkilerin kopmasına ve

bireylerin daha yoğun sorunlara maruz kalmasına neden olmaktadır. Bunun yanında aşırı büyüyen kentler özellikle yerel yönetimlerin, üstesinden gelinmesi güç sorunlarla karşı karşıya kalmasına ve hizmetlerin hem yüksek maliyette gerçekleşmesine ve hem de gecikmeli olarak halka ulaşmasına neden olmaktadır (Ceritli,2000:323).

Ekonomik bakış açısından değerlendirildiğinde herhangi bir kent alanının optimum büyüklüğü, mevcut kaynaklar, teknoloji ve toplumsal şartlar çerçevesinde, nüfus ve arazi kullanımının kişi başına net ürün ve faydayı maksimize ettiği kent büyüklüğü olarak değerlendirilebilmektedir. Dolayısıyla bir yerin verimli büyüklüğü, o yerin pazar büyüklüğüne, her bir mamul ve hizmetin ölçek ekonomilerine, teknolojinin durumuna, şehrin diğer yoğun nüfuslu kentlere olan mesafesine ve tüketici tercihlerine bağlanmaktadır. Her şeye rağmen, bütün amaçları karşılayan optimal bir kent büyüklüğünün olmadığı iddia edilmektedir (Ceritli,2000:326).

Bu açıdan bakıldığında önemli olan optimum kent büyüklüğüne ulaşmak ve buna ulaştıktan sonra söz konusu yerleşmenin alan ve nüfus olarak daha fazla artmasının önüne geçilmesi gerekmektedir (Akgül,2003:253).

Aşırı büyüyen kentler, yerel yönetimlerin üstesinden gelinmesi güç sorunlarla karşılaşmalarına, yerel hizmetlerin maliyetlerinin artmasına, gecikmeli olarak halka ulaşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle kentsel hizmetlerin etkinliği ve verimliliği açısından optimal kent büyüklüğünün sağlanması hem kentlerin sürdürülebilirliği, hem de ülkenin kalkınmasının gerçekleşmesinde önemli bir faktördür. Kentsel ölçekler hızlı ve büyük sıçramalar yaparak büyümekte, kentsel hizmetlere yapılan yatırımlar kentsel nüfus artışı ile doğru orantılı olmamaktadır; Örneğin, belirli bir ölçeği aşan kentlerin yatırım ihtiyaçları birden artmaktadır.

Türkiye’de yaygın durumdaki küçük belediyeler, belirli bir kamu hizmetinin etkin biçimde sunulmasını sağlayacak nüfus ve alana sahip yerel yönetim büyüklüğünü ifade eden optimal hizmet ölçeğini yakalayamadıkları ve buna bağlı olarak verimsiz çalıştıkları gerekçesiyle eleştirilmektedirler. Belli bir nüfus büyüklüğünün altında kalan kentler gibi, bunu aşan kentler de yerel kamu hizmetlerinde verimlilik ve etkinlik ölçütlerine ulaşamamaktadır. Türkiye’de sayıca çok fazla olan, dolayısıyla ekonomiye etkileri göz ardı edilemeyen, daha çok yerel ağların kesişim noktasında bulunan orta ölçekli kentler, söz konusu bu nedenlerden dolayı önemli bir çalışma alanı, üzerinde önemle durulması gereken birimler haline gelmiştir. Büyük kentlerin ekonomik gelişmede odak olmalarının ötesinde, doğal kaynakların başlıca tüketicileri, kirlilik ve atıkların esas üreticileri oldukları göz önüne alındığında, sürdürülebilirlik konusunda orta ölçekli kentlerin avantajlarının büyük kentlere göre daha fazla olacağı görülmektedir (Genç,2008:148).

Türk belediye sisteminin önemli ölçüde küçük belediyelerden oluşması uygulamada sorunlar doğurmakta ve halka sunulan hizmetlerin verimliliğini önemli ölçüde etkilemektedir. Bir yerel idarenin alan ve nüfus olarak büyüklüğü, yetki ve görevleri belirlemede en önemli etkidir. Yerel bölgesel kuruluş büyüdükçe görevleri kapsamı da o oranda genişlemektedir. Yerel idarenin etkinlik derecesi büyüklüğü ile ilgili ve orantılı olmaktadır (Akgül,2003:252).

Özetle; ölçek ekonomileri yazınının yerel yönetim reformu tartışmalarında dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Optimum ölçekli belediye kurulmasına ilişkin baskının küçük ölçekli belediyelerin sorunlarını aşmaya yönelik olduğu vurgulanmaktadır. Benzer biçimde optimum ölçek önermesinin arkasındaki nedenin kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması mantığı olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda optimum ölçekli belediyelerin tanımlanmasında kullanılacak kriterler şöyle sıralanmaktadır (Yoloğlu,2011:53):

- Nüfus büyüklüğü ve belediyeler arasındaki mesafe belediyeler için optimum ölçek belirlemede tek unsur olmamalıdır.
- Belediyeler yerel halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmet sunan yerel otoriteler oldukları için optimum ölçek belediyelerin sunmakla zorunlu oldukları hizmetler dikkate alınarak tanımlanmalıdır.
- Bunlara ek olarak, bölgesel özellikler ve belediyelerin alansal büyüklükleri optimum ölçek tanımlanmasında dikkate alınmalıdır.

Türkiye’de belediyelerin sunduğu su, kanalizasyon, temizlik, kent içi toplu taşıma hizmetlerinin verimlilik düzeylerinin ölçülerek optimal kent ölçeğini ortaya koymaya çalışan bir çalışmada sayılan bu farklı hizmetlere göre farklı optimal ölçekler ortaya konulmuş ve ülkemizde yerel yönetimlerde optimal hizmet ölçeğinin nüfusu 150.000 ile 250.000 arasında olan kentlerde sağlanabildiği sonucuna ulaşılmaktadır (Ceritli, 2002: 6).

Yerel yönetimlerde optimum ölçeğin sağlanmasının faydaları olarak; nüfusun birkaç büyük kentte yığılmasını önlediği; vatandaşların en büyük şehirlere gitmeden de kendi bölgelerinde bazı üst düzey kamusal mal ve hizmetlere erişimlerini kolaylaştırdığı; ülkenin ve kentlerin dengeli sosyo-ekonomik kalkınmasını gerçekleştirdiği, kıt kaynakların rasyonel biçimde kullanılmasını sağladığı (Genç, 2008: 90-92) belirtilmektedir.

Optimal sorunun üstesinden gelebilmek ve yerel ölçekte optimal hizmet sunumunu sağlamak amacıyla olan çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır. 1960’lı ve 70’li yıllarda Avrupa ülkelerinde hızlı sanayileşme ve kentleşme süreci sonunda ortaya çıkan çok sayıda küçük yerel birim, neden oldukları sorunların ortadan kaldırılması amacıyla birleştirilmekte veya kendi aralarında gönüllü işbirliği yapmak için ortak birlikler kurarak yerel hizmetleri sunmalarını sağlayan düzenlemeler yaptıkları görülmektedir. Örneğin küçük yerel yönetim birimlerinin birleştirilmesi sonucunda, Belçika’da yerel yönetim biriminin sayısı 2.600’den 1.000’e, Hollanda’da 1.015’ten 935’e, Japonya’da 10.000’den 3.000’e, Yugoslavya’da 1.479’dan 500’e, Bulgaristan’da 1.942’den 979’a düşürülmüştür. 1950-1992 döneminde ise Türkiye’de belediye sayısı %307 artmıştır. 1927-1999 itibarıyla Türkiye’deki toplam belediye sayısı %514 artmaktadır. (Genç, 2008: 144). Bu gelişmeler sonucunda, 1930’larda 492 olan belediye sayısının yıllar içinde giderek arttığı görülmektedir.

Yerel yönetimlerde optimum ölçek tartışması özellikle reform çalışmalarında dile getirilmektedir. Özellikle belediyelerin en verimli çalışacak şekilde tasarlanması kaygısı dile getirilmektedir. Ancak belediyelerin emek yoğun hizmetleri üretmesi ve üretilen hizmetlerin yerel ihtiyaçlara göre sosyal, kültürel ve coğrafi olarak farklılaşması nedeniyle optimum ölçek kavramının yerel yönetimlere uygulanamayacağı görüşü de bulunmaktadır. Yapılan bu çalışmada imar ve katı atık hizmetleri açısından 10.000-20.000 nüfus büyüklüğünün belediyeler için optimum ölçek olduğu tespit edilmektedir. Bunun yanında ölçeği 20.000’den büyük belediyelerde de ölçek ekonomisinden uzaklaştığı görülmektedir. Ancak, büyük ölçekli belediyelerin kendi gelirlerini yaratma potansiyelleri ve daha az merkezi hükümetten gelen gelirlere bağlı olma durumları bu tür bir ölçek ekonomisinden uzaklaşmayı sorun olmaktan çıkarmaktadır (Yoloğlu, 2011: 67).

Geniş ölçekli idari ünitelerin küçük olanlara oranla daha ekonomik etkin olduğu ve daha büyük bir fonksiyonel kapasiteye sahip olduğu görüşü, küçük ölçekli yerel birimlerin konsolide edilerek daha büyük ölçekli yerel yönetim birimlerinin

oluşturulmasının temel dayanağı olmaktadır. Yerel yönetimlerce sunulan bazı kamusal mal ve hizmetlerde sabit maliyetlerin yüksek olması ve üretim arttıkça ortalama maliyetlerin hızla düşmesi, belirli bir büyüklüğün altındaki yerel birimlerin bu tip hizmetleri yüksek maliyetle ürettiği, diğer bir ifadeyle, üretim artışıyla ortaya çıkacak ölçek ekonomileri kazançlarından yararlanılamadığı düşüncesi sonucu, Avrupa ülkelerinde 50-60 ve 70'li yıllarda konsolidasyon uygulamaları yoğunluk kazanmış ve belediye sayılarında yüzde 80'lere varan olağanüstü azalmalar gerçekleştirilmiştir. İktisadi etkinlik ve ölçek ekonomilerinden sağlanacak tasarruflar düşünülerek, küçük ölçekli yerel yönetim birimlerinin, konsolide edilmesinin ortaya çıkaracağı sonuçlar pek çok akademik ve yönetim çevreleri tarafından tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışmalarda birinci grubu oluşturanlar konsolidasyon uygulamalarının halk katılımını, dolayısıyla kurumların demokratikliğini azaltacağı savunmuşlardır. İkinci grubu oluşturanlar ise konsolidasyon uygulamaları ile idari ünitelerin büyütülmesinin hizmet üretiminde ölçek ekonomilerini ortaya çıkaracağını ve bunun hizmet maliyetlerinde düşüşlerle sonuçlanacağını savunmuşlardır (Topal ve Özyurt,1999:30-31).

Ancak birinci grubu oluşturanların savunuları yapılan ampirik çalışmalarla çürütülmektedir. Bu çalışmaya göre geniş kentsel idari üniteler, küçük olanlara göre daha fazla sayıda gönüllü organizasyona ve toplumsal örgüte sahiptir. Bu nedenle örgütsel katılım büyük ölçekli idarelerde daha yüksek oranda gerçekleşmektedir. Dolayısıyla geniş yerel yönetimler, katılım için daha fazla imkân sunarak demokrasiyle sanıldığı aksine, pozitif bir ilişki oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca geniş yerel yönetimler hem finansal, hem de politik olarak güçlü olduklarından, merkezi idarenin müdahalelerine karşı daha iyi direnç gösterebilmekte ve yerel demokrasiyi daha iyi korumuş olmaktadır. Büyük ölçekli yerel yönetim birimlerinde, bir yandan halk katılımı ve demokrasi için daha iyi imkanlar sunulurken, diğer yandan da mahalle ya da semt meclisleri yolu ile halkın kolektif kararlara katılım imkanlarının genişletildiği (Topal ve Özyurt,1999:33-34) belirtilmektedir.

4.3.1.3. Küçük Belediyeler Sorunu ve Çözüm Arayışları

Ülkemizdeki belediyelerin önemli bir bölümü küçük belediyelerden oluşmaktadır. Küçük belediyelerin sayıca çokluğu, uygulamada önemli sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlardan birincisi, küçük belediyelerin öz gelirler oluşturacak kaynaklardan yoksun olmalarıdır. Çoğunlukla kırsal karakterli olan bu belediyelerde kentlere özgü gelir kaynakları oldukça sınırlıdır. İkinci olarak, küçük belediyelerde ölçek ekonomilerinin yaratılamadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu belediyelerde gerekli iş yükü oluşturulamadığından büyük çaplı üretim elde edilememekte ve birim başına maliyetler düşürülemez. Üçüncü sorun, bu belediyeler bir yandan kaynak yetersizliği, diğer yandan da dar bir kariyer yapısına sahip olmaları sebebiyle nitelikli elemanlar tarafından tercih edilmemektedir. Dördüncü sorun, merkez bir belediyeye yakın olan küçük belediyelerin halkı, gündelik yaşamda merkez belediyenin hizmetlerinden herhangi bir bedel ödemeksizin yararlanmakta, bu durum merkez belediyelerinin aleyhine olmaktadır. Beşinci sorun ise, küçük belediyelerin sayıca fazlalığı merkezi belediyeden belediyelere aktarılan kaynakların küçük dilimler halinde kullanılması sonucunu doğururken, bu durum verimliliği azaltmaktadır. Ayrıca, küçük belediyelerin gerekli çalışmaları planlı biçimde yürütemedikleri ve harcamalarda özensiz davrandıkları da ileri sürülmektedir (Aktel, vd.,2009: 49).

Bu sorunları azaltmak adına nüfusu yetersiz belediyelerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması ya da dönüştürülmesi işlemi, 5393 sayılı yasa ve 5747 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” la yasal bir zemine kavuşturulmuştur. 5747 sayılı yasanın gerekçesinde, nüfusu 2000’in altına düşen belediyelerin kapatılma nedenleri sayılmış ve bu nedenler (Aktel, vd., 2009:50):

- Küçük belediyelerin yerel kaynak oluşturma kapasitesi bulunmadığından, genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan paylara bağımlı hale gelmeleri,
- Kaynak sıkıntısı nedeniyle mali yapıların bozulması ve borçların giderek artması,
- Temel altyapı gereksinimleri karşılayamamaları,
- Su kaynaklarının, doğal kaynakların ve çevrenin korunması, katı atık yönetimi ve arıtma gibi oldukça maliyetli ve ileri teknoloji gerektiren projelerin gerçekleştirilmesinde yönetsel ve mali kapasitelerinin yetersizliği,
- Yönetsel ve teknik kapasite yetersizliği nedeniyle, imar ve ruhsat uygulamaları başta olmak üzere diğer belediye hizmetlerinin yeterli kalitede ve mevzuata uygun olarak verilememesi,
- Belediyelerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması ile yönetim giderlerinden önemli ölçüde tasarruf sağlanması,
- Kaynakların daha üst yönetim ölçeği olan il özel yönetimlerinde toplanmasıyla, yerel yönetim hizmetlerinin daha nitelikli verilmesi,
- Yerel birimlerin sayılarının azaltılması sonrası örgütsel yapıda sağlanan tasarrufla kaynakların verimli kullanımı, olarak gösterilmiştir.

1980 sonrası ağırlığını hissettiren neo-liberal yaklaşımlar, hem merkezi yönetimin hem de yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılmasında etkili olmuştur. Bu dönemde profesyonel yönetim anlayışı, performans değerlendirmesi, sonuç odaklı yönetim, rekabetçi ve özel sektöre özgü iş görme yöntemleri, maliyetleri düşürücü ve standartları geliştirici özel sektör teknikleri önem kazanmaktadır (Aktel, vd., 2009:64).

Türkiye’de, yerel yönetim sisteminin merkezinde küçük belediyelerin olması ölçek ekonomisinin oluşmasının güçleşmesi başta olmak üzere, beraberinde pek çok sorunu getirmektedir. Belediyeler kentsel yerleşmelerin yönetim modeli olarak kabul edilmelerine rağmen, belediye örgütü olan küçük yerleşmeler, daha ziyade kırsal karakter özellikleri göstermektedir. Bu durum kentsel vergi tabanını da zayıflatmaktadır. Küçük ölçekli birimler mali kaynak yetersizliği, nitelikli uzman personel açısından sıkıntı çekmektedir. Küçük ölçekli ve çok sayıda yerel yönetim biriminden oluşan sistem, hem merkezden yapılacak yardımları zorlaştırmakta, hem de ulusal kaynaklar küçük dilimler halinde kullanıldığından verimsizliğe yol açmaktadır. Küçük belediyelerin alan ve nüfus ölçekleri çoğu yerel hizmeti beslemekten uzak kalmaktadır. Dolayısıyla halk, düşük standartlı hizmetlerle yetinmek zorunda kalmaktadır. Büyüyen kentlerde aynı hizmetin birbirine çok yakın küçük belediyeler tarafından sunulması, açık bir kaynak savurganlığına yol açmaktadır (Genç, 2008:148).

5747 sayılı Kanun Tasarısı’nın genel gerekçesinde de küçük belediyelerin kaynak oluşturma kapasitelerinin bulunmadığı; genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan paylara bağımlı hale geldikleri; yeterli nüfusa sahip olmayan belediyelerde kaynak sıkıntısı nedeniyle, mali yapının bozulduğu; borçların giderek arttığı; belediyelerde hizmetlerin yeterli kalitede ve mevzuata uygun olarak verilmediği; kaynakların daha üst

yerel yönetim ölçeği olan il özel yönetimlerinde toplanmasıyla hizmetlerin daha etkili verilebileceği belirtilmektedir (18.04.2014, www.yayed.org.tr).

Küçük belediyelerin sorunları, temelde küçük boyutluluktan kaynaklanmaktadır. Kırsal nitelikli, küçük belediyelerin sorunlarından birisi, bunlara çok sayıda görev verilmiş olmasıdır. İkinci sorun, bu belediyelerin üstlenmiş göründükleri bu görevleri etkililik ve verimlilikle yürütememeleridir (Yalçındağ,1996:165).

Ölçek sorunu ve kademeli yerel yönetim; Ülkemizde mevcut büyükşehirler dışında nüfusu 5000 olan belediye ile nüfusu 500.000 olan belediye aynı Kanuna(5393) tabi yönetilmektedir. Öz gelir yaratma kapasiteleri son derece zayıf olan belediyelerin genel bütçeden aldıkları payın da tamamına yakını personel ve diğer giderlere gitmektedir. Uzman personel istihdam edilememekte ve belediye hizmetlerinin gerektirdiği makine parkına da sahip olunamamaktadır. Böylelikle belediyeye Yasa ile tanımlanan birçok hizmet yerine getirilememektedir. Yerine getirilen hizmet maliyetleri ise genelde yüksek ve nitelikleri de düşük olmaktadır. Ayrıca küçük ölçekli belediyelerin öz gelirlerini tahsil etme ve borçlarını ödeme kabiliyetleri düşük olmaktadır (TBB,2010:20).

Türkiye’de küçük ölçekli yerleşim birimlerinde ayrı bir yerel yönetim birimi olan köy yönetimi bulunmasına rağmen belediyelerin büyük çoğunluğunun nüfusu 5.000’in altındadır. Kırsal alandaki dağınık yerleşme ve bunun idari yapıya yansımaları ile 35.000’in üzerindeki yerleşmede köy yönetimi, yaklaşık 2.000 yerleşmede de 5.000 nüfus büyüklüğünün altında belediye yönetimi bulunmaktadır (Arıkboğa,2008:307).

Türkiye’de gerek belediye sayısını ve büyüklüğünü gerekse idari parçalanmışlığı ciddi biçimde değiştiren iki önemli yasa çalışması bulunmaktadır. Bunlar 5447 sayılı ölçek reformu yasası, 5393 sayılı yasanın 11. Madde uygulamalarıdır. Bu yasalarla farklı nitelikteki belediyelerin tüzel kişiliği kaldırılmaktadır. 5747 sayılı yasa ve 5393/11 uygulamaları öncesinde mevcut durumda Türkiye’deki ortalama belediye büyüklüğü 18 bin civarında iken bu yasa düzenlemelerinden sonra ortalama belediye büyüklüğü 27 bin civarına çıkmıştır (Arıkboğa,2008:308).

Ölçek reformu yasası (5747sayılı yasa) ile nüfusu 2.000’nin altında kalan 862 belde belediyesinin tüzel kişiliği kaldırılarak köye dönüştürülmekte, 30 ilk kademe belediyesi ise mahalle olarak ilçe belediyelerine bağlanmaktadır. 5747 sayılı ölçek reformu yasasıyla ilk kademe belediyelerin tüzel kişiliği kaldırılarak ilçe belediyelerine bağlanmaktadır. Yasalardan önce Türkiye’de 16’sı Büyükşehir Belediyesi(BŞB) olmak üzere toplam 3.225 belediye bulunmakta iken 5747sayılı Yasa ve 5393/11 uygulamaları sonrası bu sayının 2.107’ye düştüğü görülmektedir (Arıkboğa,2008:306)

Türkiye’de nüfuslarına, büyüklüklerine bakmadan tüm belediyeleri aynı kategoride değerlendiren 1580 sayılı belediye yasası uzun süre uygulanmıştır. Ancak, kentleşmenin dinamik bir süreç olması, yeni ihtiyaçlarla şekillenmesi ve hızlı kentsel dönüşüm süreci gibi nedenlerden dolayı yerel yönetimlere ilişkin mevcut yasal ve kurumsal düzenlemeler zaman içinde ihtiyaca cevap veremez hale gelmiştir. 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası söz konusu sorunların bir bölümüne çözüm için geliştirildiği ifade edilmektedir. Bunun yanında büyükşehir belediyeleri dışında kalan orta ve küçük ölçekli kentsel alanların sorunları belediye birlikleri, mücavir alan gibi uygulamalar sayesinde kısmi olarak giderilmiş olsa da, zaman içinde daha farklı yönetim sorunları ortaya çıkmıştır. Son dönemde ise yerel yönetim reformu kapsamında yapılan düzenlemeler, 5393 sayılı Belediye Yasasının katma ve birleştirmeye dair 8. Ve 11. Maddeleri, belediye birliklerine ilişkin yeni düzenlemeler, mücavir alan genişletmesi, belediyeler arası işbirliği gibi uygulamalarla sorunların giderilmesi

yönünde adımlar atılmıştır. Ancak yine de, Türkiye’de sayıca çok fazla olan küçük ve orta büyüklükteki kentlerin yönetim sorunları devam etmektedir (Genç,2008 143).

Bir ilde birden çok yerel yönetim birimi (il özel idaresi, il, ilçe ve belde belediyesi, köy ve köylere hizmet götürme birliği) bulunmaktadır. Bunların aralarında koordinasyon olmadığından il düzeyinde yürütülecek yerel hizmetlerle ilgili plan ve hizmet bütünlüğü sağlanamamaktadır. Ölçeklerine bakılmaksızın her belediyenin imar ve planlama, ulaşım, su ve kanalizasyon, itfaiye, çevre ve çevre sağlığı, mezarlık, arsa ve konut üretme görevleri bulunması il sınırları içerisinde tek elden yürütülmesi gereken hizmetlerin parçalı olarak yürütülmesine neden olmaktadır. Bu parçalı yönetim başta planlama olmak üzere yerel hizmetlerin sunulmasında sorunlara neden olmakta ve kaynakların etkin ve verimli kullanılmaması sonucunu da doğurmaktadır (TBB, 2010:20).

Ülkemizde küçük ölçekli belediyelerimizin temel sorunlarından birisi de yeterli ve uzman personelin istihdam edilememesidir. Belediyelerimizin görevlerine bakıldığında en az nüfusu bulunan bir belediyede bile mimar, inşaat mühendisi, çevre mühendisi, şehir plancısı, veteriner gibi uzman ve teknik kadroların bulunması gerekmektedir. Oysa küçük ölçekli belediyelerimizin çoğunda uzman ve teknik personel ya hiç yoktur veya yeteri kadar istihdam edilememektedir. Bu durum hizmetlerin gereği gibi yürütülmesini engellemektedir (TBB,2010:20).

Bu gün dünyada yerel hizmetlerin de uluslar arası standartları ve kalitesi vardır. Sağlıklı bir çevre ve şehirde yaşamak talebi hizmetlerin standart ve kalitelerinin yükseltilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Yerel hizmetlerin standardı ve kalitesi, yeterli kapasiteye ve mali güce sahip yerel yönetimlerle yapılabilmektedir. Artık günümüz dünyasında ülkelerden çok şehirler ön plana çıkmaktadır. Şehirlerin dünyadaki başka şehirlerle rekabet edebilmesi hizmet kapasiteleriyle doğru orantılıdır. Nüfusu 750 bini geçen illerde il düzeyinde büyükşehir belediye yönetimi kurulmasıyla şehirlerimizin hizmet sunma kapasitesi, ekonomik canlılıkları ve rekabet gücünün artacağı (TBB, 2010:20-21) belirtilmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu’na tabi olan belediyelerde genelde 5000 nüfuslu belediye ile 500 bin nüfuslu belediyenin görev, yetki ve sorumlulukları aynıdır. Nüfusu 10 bine kadar olan belediyelerde 1 başkan, 9 meclis ve 4 encümen üyesi ve en az 10 ile 20 arasında personel bulunması zorunluluğu bulunmaktadır. Öz gelir yaratma kapasitesi son derece zayıf olan küçük ölçekli belediyelerin genel bütçeden aldıkları payın da tamamına yakını personel ve diğer giderlere gitmektedir. Uzman personel istihdam edilmemektedir. Bunun yanında belediye hizmetlerinin gerektirdiği makine parkına da sahip bulunulmaması belediyelerin yasa ile tanımlanan birçok hizmeti yerine getirememesine, yerine getirilen hizmetlerin de maliyetlerinin yüksek ve niteliklerinin düşük olmasına neden olmaktadır. Küçük ölçekli belediyelerin öz gelirlerini tahsil etme ve borçlarını ödeme kabiliyetleri düşük olduğundan borç stokları da genellikle yüksek olmaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu ile getirilen en az ölçek büyüklüğü yerleşim yerinin, coğrafik, ekonomik ve gelişmişlik durumlarına göre değişebilmektedir. Bu durum belediyelerin statülerine göre optimal bir büyüklük getirilmesini ve ölçeklerine göre yetkilendirilmesini yani kademeli yerel yönetime geçişi zorunlu hale getirmiştir. (TBB,2012: 20).

Belediyelerin büyüklüğü ile hizmet etkinliği ilişkisine yönelik ekonomik temelli açıklamalar, Avrupa’daki birçok ülkede yoğun yapısal reformlarla sonuçlanmıştır. Bu yapısal reformlar kapsamında, belediyelerin gönüllü olarak birleşmesi ya da merkezi yönetim eliyle birleştirilmesi önemli bir politika aracı olarak kullanılmaktadır.

Avrupa'da kimi zaman yasalar çıkarılarak belediyelerin birleştirme çabaları sonucunda (Arıkboğa, 2008:304) yerel yönetim sayıları azaltılmaktadır.

Birçok ülkede belediye sayılarını azaltma yoluna gidilmektedir. 1950 ve 2005 yılları arasında seçilmiş bazı Ülkelerde belediye sayılarındaki değişimi yansıtan çalışmada, Fransa ve İtalya'daki belediye sayısında önemli bir değişimin olmadığı, Türkiye'deki belediye sayısında ise büyük bir artışın yaşandığı görülmektedir. Almanya'da "alansal düzenleme çalışmaları" adı altında yapılan bu çabalar 1968 ile 1980 yılları arasında belediye sayılarında önemli bir azalma sağlamıştır. Bu reformlarda temelde küçük ölçekli belediyelere odaklanılmakta ve bunlar büyük ölçekli belediyelerle birleştirilmeye çalışılmaktadır. Reform çalışmaları sonrasında Yunanistan'da 1.000'den daha az nüfusa sahip belediye sayısında %98'lik, 5.000'den daha az nüfusa sahip belediye sayısında ise %53,5'lik bir azalma sağlanmıştır (Arıkboğa, 2008: 305).

Avrupa'daki azalmanın aksine Türkiye'de 1950-2005 yılları arasında belediye sayısı %414 artmaktadır. Türkiye'deki belediye sayısını Avrupa ülkelerindekilerle karşılaştırırken, 35.000'in üzerindeki köyü de hesaba katmak gerekmektedir. Zira Türkiye'de küçük ölçekli yerleşmelerde belediye değil köy yerel yönetimleri bulunmaktadır. Avrupa'daki ülkelerde ise köy-belediye ayrımı yoktur. Belediye sayısındaki artış mevcut belediyelerinin bölünmesinden değil, 2.000 nüfus eşiğini geçen köylerin belediyeye dönüşmesinden kaynaklanmaktadır. Belediye sayısındaki artışta en önemli neden bu olsa da, küçük belediye sorunu Türkiye'nin gündeminde önemli bir sorun olarak durmaktadır (Arıkboğa, 2008:306).

4.3.1.4. Büyükşehir Yasası Öncesi Çalışmalar(Öneriler)- Yerel Yönetim Reform Çalışmaları

Türkiye'de yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılma çalışmalarının 1960'lı yıllardan itibaren daha sistematik şekilde gündeme geldiği görülmektedir. Bu yöndeki çabalarda üç husus dikkati çekmektedir. Birinci husus, yeniden yapılandırma çabalarında yerel yönetimlerin günlük sorunlarının çözülmesinin öncelikli amaç olmasıdır. Yönetim sisteminin bütünsel olarak incelenmesi yerine yerel yönetimlere ilişkin spesifik sorunlarla ilgilenilmektedir. İkinci husus, yerel yönetimlere ilişkin bir çok kanun tasarısı hazırlanmasına rağmen bu tasarıların çoğunluğunun kanunlaşmamasından kaynaklanmaktadır. Üçüncü husus ise yerel yönetimlerin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapıldığı halde paradoksal biçimde merkezi yönetimin gölgesinde kalmaktadırlar.

Bu dönemin önemli gelişmelerinden biri büyükşehir yönetimlerine yönelik olmuştur. 12 Eylül 1980 tarihinde sonra Milli Güvenlik Konseyi tarafından 11 Aralık 1980 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan bir kararla, büyük kentlerin yakınlarında bulunan belediyelerin halka yeterli hizmet götüremedikleri gerekçesiyle ana belediyelere bağlanmasıdır. Bu karar gereğince İstanbul, Adana, İzmir ve İçel'de toplam 145 belediye ana belediyelere bağlanmıştır (Nadaroğlu, 2001:201). Bir diğer önemli gelişme ise 1984 tarih ve 3030 sayılı büyükşehir belediyelerine ilişkin yasal düzenlemelerdir.

5393 sayılı Belediye Kanun'un genel gerekçesine göre yeni bir belediye kanunun kabul edilmesinde kamu yönetiminde yaşanan değişimler, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile Avrupa Birliği'nin yerel yönetim anlayışı yanında devletin üniter yapısı, anayasada yer alan idarenin bütünlüğü ile merkezden ve yerinden yönetim ilkelerinin dikkate alındığı belirtilmektedir. Kanunla belediyelerin demokrasi, özerklik,

katılım ve etkinlik açısından güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Genel gerekçede belediyelerin kendisine verilen görevleri yerine getiren ve merkezi yönetimin uzantısı birimler olarak algılandığı tespitinde bulunmaktadır. Bu anlayışın sonucunda belediyeler üzerinde aşırı bir vesayet denetimi kurulduğu, belediyelerin mali, teşkilat ve personel açısından sorunlar yaşadığı tespiti de yapılmaktadır (Şengül,2010:78).

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda, 1580 sayılı eski Belediye Kanunu'nda benimsenen, belediyelerin görev ve sorumluluklarını teker teker belirten ve sınırlandıran liste usulü terk edilerek karma usul getirilmektedir. Yeni düzenlemede hem belediyenin hizmet alanları sayılmış hem de “belediye, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahalli müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar veya yaptırır.” İfadesine yer verilerek, belediyeler mahalli nitelikteki hizmetlerde genel görevli olarak kabul edilmektedir. Kanunda ayrıca, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartnamesi'nde öngörülen” subsiarite” ilkesine paralel bir şekilde, belediye hizmetlerinin halka en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulması esası kabul edilmiştir (Ökmen ve Parlak,2010:213).

Özerklik Şartı ülkemiz tarafından 1992 yılında 3723 sayılı kanunla kabul edilmiş ve yayınlanmıştır. Özerklik Şartına göre özerkliğin, ulusal mevzuatla ve uygun olduğu durumlarda Anayasa ile tanınması hükme bağlanmıştır. Türkiye özerklik ilkesini belediye tanımı içinde kanuni düzenleme ile yer vermeyi tercih etmiştir. Belediyelere ilişkin idari ve mali özerkliğin hükmü 5393 sayılı Kanunlarda yer almakla birlikte, özerklik ilkesi ulusal mevzuatımıza ilk kez 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile girmiştir (Öner, 2006: 55).

Belediyelerin büyüklüğü ve kentin bütünlüğüyle doğrudan ilişkili olan 5747 sayılı Kanunla belediyeler birleştirilmekte ve mevcut belediye sayılarında ciddi bir azalma gözlenmektedir. İlk kademe belediyeleri tamamen ortadan kalkmıştır. Osmanlı döneminden Cumhuriyet dönemine 389 belediye intikal etmiştir. 1580 sayılı kanunun kabul edildiği 1930 yılında belediye sayısı 505'tir. Yıllar itibariyle belediye sayısı 1950'de 628, 1960'da 995, 1970' te 1303, 1980'de 1727, 1992'de 2270'e yükselmektedir. 2008 yılına gelindiğinde 5747 sayılı kanundan önce 3225 olan belediye sayısı 2949'a düşmüştür (Şengül,2010:80). Son dönem yerel yönetim reformları da söz konusu bu sorunların çözümüne yönelik bazı önemli adımlar atılmıştır. 5393 sayılı Belediye Yasası ile belediye kurmak için asgari 5.000 nüfus şartı getirilerek, küçük belediyelerin kurulması bir ölçüde zorlaştırılmıştır. Yasa ile farklı büyüklüklere sahip belediyeler için farklı sınıflama türleri getirilmiştir (Genç,2008:151).

2007 yılı sonu. itibariyle tespit edilen ADNKS sonuçlarına göre yapılan belirlemelere göre ülkemizde toplam 862 belediyenin nüfuslarının 2000'in altına düştüğü gerekçesiyle tüzel kişiliğinin kaldırılması gerektiği ortaya çıkmış ve 22.03.2008 tarihli resmi gazetede yayınlanan 5747 sayılı yasa ile belediyelerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması ve köye dönüştürülmelerine karar verilmiştir. 5747 sayılı yasa sadece belediye tüzel kişiliğinin kaldırılması değil ayrıca büyükşehir sınırları içindeki ilk kademe belediye modelinin bir anlamda ve büyük oranda tasfiyesi ve 43 yeni ilçe kurulmasını da gerçekleştirmektedir (Öner,2008:171). 5747 sayılı Yasadaki bu düzenlemenin amacı, hizmet etkinliğinin sağlanması ve kaynak israfının önlenmesi olarak belirtilmektedir. Bu kanunla borç üreten belde belediyeleri durumuna son verilmekte ve köye dönüşmeleri neticesinde, il özel İdaresinden hizmet almaları sağlanmaktadır.

TÜSİAD'ın 1997'de hazırladığı“Yerel Yönetimler Yasa Taslağında” dikkat çeken en önemli özellik, tüm yerel yönetim birimleri için tek bir yerel yönetim yasası önerilmektedir. Taslakta önerilen birimlerin yani il, ilçe yerel yönetimleri ile köyler,

belediyeler ve büyükşehir belediyelerinin tümünün ortak temel özellikleri, birer yerel yönetim kuruluşu olmalarıdır. Görev alanlarındaki ve boyutlarındaki farkların yarattığı değişiklikler dışında yasa taslağında bu birimlerin hepsinin temel yerel yönetim kurumu niteliklerine sahip olmaları öngörülmektedir. Bu noktalar dikkate alındığında, bu beş tür yerel yönetim biriminin kuruluş, organlar, görevler-yetkiler, örgütlenme ve ilişkileri ile ilgili yasal kuralların bir tek yasa çerçevesinde bir arada düzenlenmesi öngörülmektedir (Yalçındağ,1998:38).

Yerel Yönetimler Yasa Taslağı'nda, büyük kentlerimizde *etkili ve verimli* hizmet üretecek bir belediye yönetimi oluşturulması amaçlanmaktadır. Yasada bugünkü modelin esas yapısı korunmaktadır. Bu model metropol alan yönetimine ilişkin çeşitli modeller içerisinde en başarılı sonuçlar vermiş olan, Türkiye'nin de büyükşehir yönetimi için benimsemiş olduğu "iki basamaklı, federatif belediye modelidir." Bu yasa ile büyükşehir yönetimi için de aynı model uygun bulunmaktadır. Modelin en önemli özelliği büyükşehir bütününde yönetsel *etkililik* ve *verimliliğin* yanında halkın etkili *demokratik katılımına* olanak sağlamasıdır. Ancak bu iki hedefin gerçekleşebilmesi için modelde; Büyükşehir belediyesi ile alt basamak belediyelerinin görev ve yetkilerinin uygun biçimde paylaşılması, büyükşehir kurulmasında doğru ölçütlerin uygulanması, alt basamak belediyelerinin boyutlarının çok büyük olmaması, kent hizmetlerinin tüm yetki ve sorumluluğunun büyükşehir belediye düzenine verilmesi, modeldeki belediyelerin, üstlendikleri hizmetler için yürütülür nitelikte karar verme ve iç örgüt yapısını özgürce oluşturma yetkisine sahip olmaları yanında halk katılımı, yönetsel saydamlık ve yargı yoluyla hemşerilerin belediyeyi etkili bir biçimde denetleyebilmeleri konularında doğru çözümler getirilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır (Yalçındağ, 1998: 42-41).

Taslakta İki basamaklı federatif modelin iki önemli tehlikeyi birlikte getirdiği dile getirilmektedir. Bunlardan birisi, uygun düzenlemelerin yapılmaması durumunda kent yönetiminde *bütünlüğün bozulması* ve belediye içinde özerk belediyelerin neden olacağı karmaşanın, kentin yönetiminde sorunlar yaratmasıdır. İkinci tehlike olarak, yönetimde bütünlüğü sağlamak amacıyla belediye yönetiminde *aşırı merkeziyetçiliğe* başvurulmaktadır. Bu konuda daha büyük bir sakınca, büyükşehir belediyesinde, alt basamak belediyeleri üzerindeki yetkilerin "Büyükşehir Belediye Başkanında" toplanmasıdır. Bunun gerekli denetim ve karşı güç dengeleri kurulmadığında "*seçilmiş tek adam diktatörlüğünü*" getireceği ifade edilmektedir. Öte yandan iki basamak arasındaki yetki ve görev paylaşımının yanlışlığı, kent yönetiminde birlik ve bütünlüğü geniş ölçüde zedeleyen bir dağınıklık, basamaklar arası sürtüşme ve eşgüdümsüzlük sorunu getireceği vurgusu yapılmaktadır. Günümüzde bu sorunların hepsinin, büyükşehir modelimizde yaşanmakta olduğu dile getirilmektedir (Yalçındağ,1998:43).

Bu nedenle taslak ile anılan sorunların ortaya çıkmaması için öneriler getirilmiştir. Bu önerilerin en önemli temel yaklaşımı, büyük kentin tümünü ilgilendiren hizmetlerde kentin yönetiminde yetkinin büyükşehir belediyesine ait olması ve bu yetkinin bölünmemesidir. Özellikle her ölçekte kent planlama yetkisinin büyükşehir belediyesine verilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte bir yerleşim yerinin büyükşehir statüsü kazanabilmesi için o yerin en az 500.000 nüfusa sahip olması ve belli özellikler taşıması koşulu getirilmektedir. İlk basamak belediyelerinin ise nüfus boyutlarının geriye çekilerek tavan nüfusunun 200.000 olması gerektiği belirtilmiştir. Diğer bir öneri ise görev ve yetkilerde anlaşmazlıklar yaşanmaması için taslakta açık tanımlamalar getirilmiştir. Büyükşehir belediyesinin semt belediyelerinin işlem ve uygulamalarının BŞB belediyesi tarafından belirlenen ilke, hedef ve standartlar doğrultusunda ve hukuka uygun nitelikte denetleme yetkisi yapmasıdır. Ancak bu

yetkinin BŞB başkanı yerine, BŞB yürütme kurulu ve meclisi eliyle kullanılması gerektiği belirtilmektedir (Yalçındağ,1998:44).

Büyükşehir belediyesi olma çalışmaların Denizli de 1990'ların başından itibaren büyükşehir belediyesi olma çalışmalarının ardından 2003 yılında Denizli için özel bir düzenleme çabası olan 5026 sayılı "Bütünşehir" Yasa Teklifi gündeme gelmiştir. Ancak 22 belediye ve 25 köyü Denizli Belediyesine katmayı öngören Yasa Teklifi Meclis İçişleri Komisyonundan geçmiş, ancak Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmiştir. Denizli kentsel alan bütününde idari bütünlüğü sağlamaya yönelik çabalar arasındaki büyükşehir kurulması tekliflerinin gerekçelerinde mevcut idari parçalanmaya ve yapıdan kaynaklanan sorunlara değinilmektedir (Özgür,2008:253). Denizli kentsel alanında sorunlarının çözümü için büyükşehir kurulması gerekmektedir. Ancak 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda yer alan 750.000 nüfus (10 kilometrelik çevresindeki belediye ve köyler) büyükşehir belediyesi nüfus şartını yakalayamadığı için çabaları sonuç vermemiştir.

Metropolitan alan yönetiminde yeni arayışlar ve İstanbul adlı çalışmada, İstanbul'da kurulacak yönetim modelinin tek başlı, tek meclisli ve tek bütçeli olması önerilmektedir. Bu önerinin dünyadaki gelişim eğilimlerine paralellik arz ettiği vurgulanmaktadır. Büyükşehir yönetiminin başında (Vali)atamayla gelebileceğini ve bunun anti demokratik sayılmaması gerektiği de vurgulanmaktadır. Hatta batı demokrasilerinde yürütme erkinin atama ile göreve geldiği örneklerle rastlanıldığı belirtilmektedir. Asıl önemli olan karar organının yani meclis üyelerinin seçimle göreve gelmesi gerektiği vurgulanmaktadır. İstanbul'un ikiye hatta üçe bölünmesine rasyonel bakmamaktadır. Mevcut ilçelerle İstanbul yönetimi kademelenmektedir. Burada yapılması gerekenin ilçelerin güçlendirilmesi gerekmektedir. il düzeyinde nasılkı tek yönetime gidiliyorsa, ilçe düzeyinde de Kaymakamlık ve Belediye Başkanlığının birleştirilmesi önerilmektedir. Bununla birlikte plan bütünlüğünün sağlanması ve yatırımların tek merkezden olması yönünde öneriler de getirilmektedir. Dikkat çeken bir öneri de il sınırı ile büyükşehir sınırının aynı olması gerektiğidir (Yeter,2002:46-49).

Ülkemizde, Büyükşehir Yönetimi dışında kentsel alan yönetimleri için uygulamalar şunlardır:1)Mücavir alan genişletmesi,2)Belediyeleri de kapsayan veya özellikle sadece belediyeler arası yerel yönetim birlikleri, 3) Belediyeler arası hizmet sözleşmesi,4)İSKİ ve diğer su ve kanalizasyon idareleri gibi özel amaçlı örgütler5) Özel Çevre Koruma Bölgeleri uygulaması, Kültür ve Turizm Bakanlığının ATAK Projesi gibi merkezi yönetimin özerk kuruluşlarının veya Bakanlıkların kimi yerleşim yeri öbeklerinin yönetimine ve yerel hizmetlere müdahalesi,6)Nüfusu 300.000'i geçen kentlerin çevresindeki belediye ve köyleri ana belediyeye birleştirmeyi amaçlayan 1981 tarihli ve 2561 sayılı Kanunun 8 il Merkezinde uygulanması (Özgür,2008:255).

4.3.1.5. Bir Kentsel Büyüme Yönetimi Aracı Olarak Komşu (Mücavir) Alan Uygulaması ve Sorunları

Belediyelerin temel görev alanı belediye sınırları içinde kalan alanlardır. Ancak, beldenin gelecekteki gelişme ve büyümesine bağlı olarak planlı bir kentleşmenin olabilmesi ve turizm, tabii güzelliklerin korunması gibi farklı nedenlerden dolayı belediye sınırları dışında kalan alanların da belediyelerin görev ve sorumluluğu altına alınması zorunlu hala gelebilmektedir. Bu nedenlerden dolayı belediye sınırları dışında kalan alanlar belediyelerin görev ve sorumluluğu altına alınmakta ve bu alanlara da mücavir alan denmektedir. Bu yerler 3194 sayılı İmar Yasasının 5. Maddesine göre imar

mevzuatı bakımından belediyelerin kontrol ve mesuliyetinde olan kentin gelecekteki gelişme yönünde olan alanlardır (Sezer,2008:334).

Mücvir alan kavramı başlangıçta belediye sınırları dışında ona bitişik, imarla sınırlı ve istisnai olarak verilen görev ve yetkiler için öngörülen bir alanı ifade etmekteyken, zamanla idari ve mali faaliyetleri de kapsamaktadır. Son yasal düzenleme ile mücvir alanların belediye sınırlarına bitişik olma hükmü aranmamaktadır. Mücvir alan sınırları, yerel yönetim ve idareyle ilgili hizmetlerin yapılması ve uygulanmasında vatandaşa kolaylık sağlayacak bir şekilde ve belediyelerin hizmeti götürebileceği bir mesafede olması gerekmektedir (Sezer,2008:335-336).

Belediyelerin olası gelişme alanlarını başlangıçtan itibaren denetim altında tutmak, zaman içerisinde çeşitli faktörlerin etkisiyle ya da kendiliğinden ortaya çıkan ve geri dönüşü olmayan ve gelecekte de çözümlenmesinin güç olacağı sorunlarla karşılaşmasını önlemek amacıyla taşıyan “mücvir alan” kavramı 1956 yılında kabul edilen İmar Kanunu ile mevzuatımıza girmiştir. Kavramın çıkış amacı o yıllarda başta İstanbul olmak üzere Büyükşehirlerin çevrelerinde ortaya çıkmaya başlayan gecekondulaşma furyasının önüne geçilmek istenmesidir. Ancak günümüzde yaşanan sorunlar bu amacın pek gerçekleşmediğini göstermektedir (Yılmaz ve Bozkur,2008:380).

Mücvir alanın büyüklüğü konusunda kanunda sınırlayıcı bir hüküm bulunmaması bazı belediye mücvir alan sınırının, belediye alanı sınırından büyük olması sonucunu getirmektedir. Bu kıt kaynaklara sahip belediyenin kendi kapasitesinden büyük bir alana hizmet götürmesi demektir. Belediyelerin görev, sorumluluk ve yetki alanı kural olarak belediye sınırlarını kapsamaktadır. Ancak Belediyeler 1580 sayılı kanun yürürlükte olduğu dönemde olduğu gibi belediyelerin mücvir alanlara hizmet götürmesi konusunda tereddütler yaşamaktadırlar (Sezer,2008:346).

Uygulamada karşılaşılan bu sorunlar nedeniyle Yeni Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediye Kanunu'na bu konuda açık hüküm konulmuştur. Belediye Kanunun 14. maddesine göre, *belediyeler “belediye meclisinin kararı ile mücvir alanlara da hizmet götürebilir”*. Yine 5390 sayılı kanunla Büyükşehir Belediyesi Kanununa eklenen geçici maddeye göre, “büyükşehir sınırları içinde kalan orman köylerinin tüzel kişiliği devam eder. Ancak ormanlarla ilgili diğer kamu hükümleri saklı kalmak üzere bu köyler imar bakımından büyükşehir belediyesinin mücvir alanı sayılırlar. Bu köylerde su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütme görev ve yetkisi ilgili büyükşehir belediyesine bağlı su ve kanalizasyon idaresine aittir” (md.14). Bunun dışındaki mücvir alanlara hizmet götürme konusunda belediye meclisine takdir yetkisi tanınarak sorun daha karmaşık hale getirilmiş, birçok davaya konu olmuştur.

Mücvir alan uygulamalarına yönelik bir diğer eleştiri belde halkının ödeyeceği mali külfetlerdir. Belediye Gelirleri Kanunu, belediye sınırları yanında mücvir alan içinde bulunan kişileri de mükellef kabul ederek vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükleri getirmektedir. Bu ek külfetlerin toplumda huzursuzluk yarattığı açılan davalarla anlaşılmaktadır. Ayrıca araç, gereç ve eleman açısından kısıtlı imkânları olan ve bütçesi sınırlı bir belediyenin mücvir alanlara da hizmet götürmesi oldukça zor görünmektedir (Sezer, 2008: 352). Ülkemizde kentsel büyüme yönetim aracı olarak kullanılan mücvir alan kavramı ve Türkiye'deki uygulamaları, kentin gelişme alanları ile ilgili kurgulansa da zamanla yerel birimler arasında çatışmalara, uzun süren davalara neden olmaktadır. 6360 sayılı Yasanın 13. Maddesinde; “mücvir alan ibaresinin” kaldırıldığı görülmektedir. Dolayısıyla büyükşehir alanlarında mücvir alan olgusu ve tartışmalarına son verilmektedir (R.G.06.12.2012,No:28489).

4.4.Türkiye’de Büyükşehir Yapılanması ve Modeli

Ülkemizde büyükşehir bölgeleri oluşturulması ve buralarda özel kamusal yapıların tesisi aşamasına batı ülkelerindeki gelişmeye göre çok değişik şartlar altında ve çok geç kalınmış olarak geçilmiştir. Büyükşehirler için özel model arayışlarına özellikle kentleşme sonucunda kentlerin daha çok büyümesi, belediye sınırlarının dışında düzensiz ve plansız gelişmeler neden olmaktadır. Ayrıca ülkemizde iki kademeli yapıya yerel yönetimlerin seksenli yıllardaki ekonomik ve sosyal yapıdaki değişikliklere ayak uydurabilmelerini sağlamak için geçildiği, çünkü ekonomik ve sosyal yapıdaki değişikliklerin başarılı olabilmesinin yerel yönetimlerin esnek bir yapıya kavuşturulmasına bağlı olduğu belirtilmektedir (Öner,2006:250).

Ülkemizde büyükşehirler için benimsenen model, Tokyo, Paris ve Toronto gibi anakentlerde uygulamaları görülen,“Uzun Süreli ve Kalıcı Yönetmelik Örgütlenmeler” başlığı altında anlatılan “Yerel Federasyon Modeli” ya da ülkemizde kullanım şekliyle “iki kademeli modeldir. Türkiye büyükşehir yönetimleri ile 1982 Anayasa’sının öngördüğü düzenlemelerle birlikte 1984 yılında 3030 sayılı Yasa çıkarılarak anakentler iki kademeli model ile yönetilmeye başlanmıştır. Model önce Türkiye’nin belirli bir nüfus büyüklüğü ve kentleşme özellikleri gösteren, İstanbul, Ankara ve İzmir kentlerinde oluşturulmaktadır. Bu model daha sonra yapılan yasal değişikliklerle diğer illerde de kurulmuş ve sayıları 16’ya ulaşan büyükşehir yönetimleri oluşmaktadır (Çukurçayır,2009:140). Türkiye’de 28 yılını dolduran büyükşehir yönetimlerinin bu süreçte hem sayıları hem de model pek çok değişiklikler geçirmektedir.

Büyükşehir belediyeleri modelinde temel düşünce yerel hizmetlerin sunumu noktasında federatif bir yapı oluşturularak alt basamakta sunulamayan veya sunulmasında sakınca bulunan durumlarda metropol alan hizmetlerini yerine getirmektir (Öner,2006:249). Bu anlayışla kurulan, Büyükşehir belediyesi en az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idari ve mali özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir. Yasada yer alan ilçe belediyesi, büyükşehir sınırları içinde kalan ilçe belediyesini, ilk kademe belediyesi de yine büyükşehir sınırları içinde ama ilçe kurulmaksızın oluşturulan, ilçe belediyeleriyle aynı yetki, imtiyaz ve sorumluluklara sahip belediyeyi anlatmaktadır (Çukurçayır,2009:140).

Büyükşehir modelinde, büyükşehir belediyesi kente ilişkin genel nitelikli ve kapsamlı hizmetlerin sunulmasında sorumlu tutulmaktadır. İlk kademe ve ilçe belediyeleri ise daha çok günlük yaşama yönelik görevleri yerine getirmekle yetkilendirilmektedirler. Bu çerçevede hem 5216 sayılı Yasa, hem de 6360 sayılı Yasa ile ilk kademe belediyelerinin(daha sonra kaldırılmakta) ve ilçe belediyelerinin büyükşehir modeli içinde ikincil yönetim modeli olarak görülmeye devam ettiği görülmektedir (Öner,2006:304). Ülkemizde en son yapılan yasal değişikliklerle büyükşehirlerimizde iki kademeli model ile kademeler arası yetki, görev ve sorumlulukların devam ettiği, büyükşehir belediye sınırının ise, il mülki sınırına kadar genişletildiği, görülmektedir.

Ülkemizdeki BŞB modeli ve uygulaması iki temel eksenle ele alınarak incelenmektedir. Bu iki eksen “modelin kurgusu” ve “modelin uygulama mekânıdır”. BŞB modelinin kurgusu; üst kademe ile alt kademelerin model içindeki konumu, ağırlığı ve aralarındaki ilişkilerdir. İkinci eksen olan “uygulama mekânı” ise, bu modelin uygulanacağı mekândır. Mekân bağlamında, büyükşehir belediyesinin hangi kentlerde ya da illerde ve kentin/ilin neresinde kurulacağı ve BŞB sınırındaki genişletmeleri

anlatılmaktadır. Bu iki temel eksenin birbirleriyle ilişkili olduğu, birinde yapılacak değişikliğin, diğerinde de değişikliğe, yani bazı uyarlamaların yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak, 2012 Büyükşehir düzenlemesi de dahil ülkemizdeki uygulamalarda, bu hususun göz ardı edildiği ve bunun çeşitli sorunlara neden olduğu belirtilmektedir (Arıkboğa,2012:4). 2012'de büyükşehirlerde sınırın mülki sınıra kadar genişletilmesi ile modelin uygulama mekânında değişiklik yapılmakta ama kurgusunda değişiklik yapılmadığı görülmektedir.

Ülkemizde 1984'ten bu yana büyükşehirler için benimsenen iki kademeli modelde; üst kademede büyükşehir belediyesi, alt kademede ise ilçe vb. belediyelerin bulunmaktadır. Ülkemizdeki model, üst kademe ağırlıklı olarak tasarlanmış ve büyükşehre oldukça önemli yetkiler vermektedir. Bu niteliği ile modele zaman zaman eleştiriler yöneltilmektedir. Bu eleştirilerde birinci husus gerek “hizmetlerin faydasının yayıldığı alan”, gerekse bazı hizmetlerin “ölçek ekonomisine” duyarlı olması nedeniyle, üst kademeye önemli sayıda hizmetin verilmesini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda hem kent bütünlüğüne yönelik hizmetlerin, hem de daha bir üst ölçekte yürütülmesinde ekonomik etkinlik bulunan hizmetlerin büyükşehir belediyesinin sorumluluğuna verilmesi rasyonel bir tercih olarak görülmektedir. Ancak, bu durumun, büyükşehirlerin, özellikle dar bir ölçekte kurulması durumunda geçerli olduğu ve ülkemizdeki BŞB modelinin, 2004'e kadar, çoğu kentte oldukça dar bir kentsel alanda uygulama imkânı bulduğu ifade edilmektedir. İkinci önemli husus ise ülkemizde büyükşehre dönüşme sürecinde, üst kademenin değil asıl alt kademenin kurulduğu ve aralarında vesayet benzeri bir ilişki bulunduğu belirtilmektedir. Bu iki kademeli yapıda, kademeler arasında bir takım sorunlar, tartışmalar ve hatta çatışmaların çıkması da olanaklı görülmektedir. Özellikle bu iki kademe arasında yetkilerin açıkça tanımlanmaması veya gri alanların bulunması durumunda bu tür sıkıntılarla karşılaşılma olasılığı yüksek görülmektedir. Ayrıca iki kademeli yapıda görev bölüşümüne benzer mali kaynak paylaşımı da yapılmakta ve üst kademeye çok daha fazla kaynak tahsis edilmektedir (Arıkboğa,2012:4-6). Bir diğer konu BŞB meclisinin oluşumu ile ilgilidir. BŞB meclisi ilçe belediye başkanları ile ilçe belediye meclis üyelerinin 1/5'nin katılımı ile oluşmaktadır. BŞB meclisinin oluşumunda BŞB Meclisi üyeleri doğrudan seçilmemekte ve meclisinin oluşumunun, kentin bütünlüğüne yönelik bazı sakıncalar doğuracağı saptaması yapılmaktadır.

4.4.1. 6360 sayılı Yasa Öncesi BŞB Uygulaması

1960'lı yıllardan başlayıp, yoğun olarak tartışılmaya başlayan büyük kentlerin yönetim sorunları 2000'li yıllara gelindiğinde pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de yerel yönetimlere ilişkin reformlarla birlikte arayışlara ve düzenlemelere maruz kalmaktadır. Ülkemizde Büyükşehir Belediye(BŞB) modelinin uygulanmaya başladığı yıl 1984 olarak kabul edilse de bu tarihi daha gerilerden başlatmak gerekmektedir. Ülkemizde uygulanan BŞB modeli; iki kademeli federatif model olan Büyükşehir belediye sistemi, 1855'te İstanbul'da kurulan ilk belediye örgütü Şehremaneti'yle (Eke, 1982:27; Keleş, 2012:159) birlikte uygulamaya geçmektedir. Bu bağlamda Ülkemizde Büyükşehir modelinin ilk uygulaması İstanbul(Şehremaneti)'a kadar gitmektedir. Osmanlı'da Şehremaneti ile kurulan ilk belediye örgütü(mahalli idareler) örnek alınarak taşraya yaygınlaştırıldığı bilinmektedir. Bugün de İstanbul örnek alınarak, büyükşehir sınırının mülki sınırla örtüştürülmesi uygulaması, tüm Türkiye'deki büyükşehir belediyelerine yaygınlaştırılmaktadır.

Büyükşehir yapılanması, kentleşmenin başladığı 1960’lı yıllarla birlikte başlamaktadır. Büyükşehirlerin yapılanma süreci ve modeli 3 ayrı dönemde incelemekte ve analiz edilmektedir. Bu dönemler, 1960-1982 arası “Arayış Dönemi”; 1984-2012 arası “İl Merkezinde BŞB Dönemi” ve 2012 Mülki Ölçekte BŞB Dönemi” olarak üç ayrı dönem ve dönemin adlandırılmasını yapmaktadır. 1984 ve 2012 yılları arasındaki dönem ise kendi içinde kuruluş, genişletme ve bütünleştirme şeklinde 3 alt döneme ayırmaktadır (Arıkboğa,2013:49-50).

Çalışmamızda bu dönemlemeye, 1960 öncesini de dahil ederek analiz etmeye başlayacağız. O günden bu güne büyükşehir yönetimleri için yapılan yasalaşmış, yasalaşmamış ve öneri niteliğinde olan çalışmalara yer verilerek yeni Büyükşehir yasası anlaşılmalı çalışılacaktır. Büyükşehirler için yeni bir dönemi başlatan, 6360 Sayılı Büyükşehir Yasasının arka planının anlaşılması adına da bu gelişim sürecinin analizi önem arz etmektedir. Türkiye’de büyükşehir yapılanma sürecinde modelin dönemlendirmesi, Tablo 4.4’de özetlenmektedir.

Tablo 4.5. BŞB Modelinin Dönemlendirilmesi (Arıkboğa, 2013: 51).

S. No	DÖNEM	ADLANDIRMA	AÇIKLAMA
Arayış Dönemi			
1	1960'lar-1982 dönemi	Arayış Dönemi	Nasıl yapalım?
İl Merkezinde BŞB Dönemi			
2	1984-2004 Dönemi	Kuruluş Dönemi	Yeni BŞB'lerin ilave olması
3	2004-2008 Dönemi	Genişletme Dönemi	Yarıçapa dayalı genişletme
4	2008-2012 Dönemi	Bütünleştirme Dönemi	Yarıçap içinde sıfır belde = 2008 modeli
Mülki Ölçekte BŞB Dönemi			
5	2012 +	Alansal BŞB Dönemi	2012 modeli: BŞB/ilçe mülki sınır + sıfır belde/köy

Tablodan da görüldüğü gibi, Arıkboğa, Türkiye’nin büyükşehir yolculuğunu üç ana dönemde ele alınmaktadır. Bu dönemlerden biri 1984 öncesine bakmakta, diğeri ise 2012 sonrasına uzanmaktadır. Ülkemizin “büyükşehir deneyimi” ise 1984 ile 2012 yıllarını kapsayan 28 yıllık bir süreci kapsamakta ve kendi içinde üç alt döneme ayrılmaktadır (Arıkboğa,2013:51).

4.4.1.1. 1960 Öncesi Dönem

Türkiye’de büyükşehir alan yönetiminin geçmişi, Osmanlı’da belediye yönetiminin ilk kuruluş yıllarına kadar gitmektedir.1856 yılında İstanbul’da kurulan ilk mahalli idare yapısı, iki kademeli anakent belediyeçiliğinin bir örneğini sergilemektedir (Kavruk,193). 1855’te kurulan ilk belediye örgütü, 1869 tarihli bir tüzükle tüm İstanbul’a iki kademeli bir belediye modelinin oluşturularak yaygınlaştırıldığı belirtilmektedir. İstanbul, üst düzeyde alt kademe belediyelerin başkanlarından ve belediye meclisince seçilen temsilcilerinden oluşan bir büyükşehir meclisi ile merkezce atanan bir encümen ile belediye başkanı(şehremini)bulunmaktadır. Ancak, 1912 tarihli geçici yasa ile belediye dairelerinin yerini belediye şubeleri ve belediye meclisinin yerini de belediye encümenin almasıyla belediye yönetiminin daha da merkezileştiği (Arıkboğa,2013:29) ifade edilmektedir.

Ülkemizde 1950'li yıllardan itibaren kentleşmenin artması nedeniyle “kent” kavramı yeni anlamlar kazanmaya başlamıştır. Bu çerçevede Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük yerleşim alanlarındaki gelişmelerin bilinen kent tanımları çerçevesi içinde açıklanamayan büyümesini açıklamak üzere “büyükşehir”, “büyük kent” ve “anakent” kavramları kullanılmaya başlanmıştır. TODAİE tarafından 1992 yılında yayınlanan Kaya Raporunda 1950'li yıllarda kentlerin anakent durumuna gelmeye başladığı belirtilmektedir (Öner,2006:251).

Ülkemizde yerel yönetim mevzuatında büyükşehir kavramının daha önce de “yerleşim alanı” anlamında kullanıldığı görülmektedir.442 sayılı Köy Kanununa ilişkin gerekçelerde nüfus ölçütü çerçevesinde yerleşim alanlarının köy, kasaba, şehir ve büyükşehir olarak dört grupta toplanması ve bu yönetimlerin ayrı ayrı örgütlenmesi öngörülmüştür. 1924 tarihli Köy Kanunu'nun gerekçesinden anlaşıldığı gibi, bu yıllarda büyükşehir kavramına ve anlayışına sahip olduğu görülmektedir. Ancak 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanun'da bu uygulamaya aktarılamamış, tüm kasaba, şehir ve büyükşehirler aynı potaya alınarak 1580 sayılı Kanun hükümlerine tabi kılınmıştır (Öner,2006,251).

Bu çerçevede1580 sayılı belediye Kanunu ile o yıllarda nüfus açısından en büyük yerleşim yeri olan Ankara, İstanbul için ayrı bir yönetim denemeleri yapılmıştır. Buna göre Ankara ve İstanbul belediye başkan yardımcıları, belediye başkanının teklifi üzerine İçişleri Bakanlığı tarafından atanmaktaydı. Ayrıca Kanunun 149. Maddesi ile İstanbul İl Özel İdaresi ile İstanbul Belediyesi birleştirilmiş ve ortak yönetimin başına merkezi idare tarafından atanan vali, belediye başkanının görevlerini de üstlenerek getirilmiştir. Bu uygulama 1954 yılına kadar devam etmiştir (Kılınç, 2010: 70).

1950 sonrası çok hızlı bir kentleşme süreci başlamıştır. Yönetimde tek partili dönemden, çok partili döneme geçilmiş, devletçilik uygulamalarından da vazgeçilmiş, tarımda hızlı bir makineleşme ve hızlı bir karayolu ulaşım ağının kurulma süreci başlamıştır. Çok partili hayatın ilk seçimlerinin yerel düzeyde yapıldığı 26 Mayıs 1946 Belediye Seçimleri ile eskisinden farklı olarak adayların halk tarafından gösteriliyor olması, yerel demokrasi açısından da olumlu değerlendirilmektedir. Karayolları ağındaki gelişme, yerel ve milli düzeyde siyaset ile yaklaşma büyükşehirlere akışı kolaylaştırmıştır. Büyükşehir olarak İstanbul, Ankara ve İzmir bu dönemde sürekli göç almış, kentlerin çevreleri gecekondulaşmaya ve kenar mahalleler kurulmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler üzerine imar ile ilgili düzenlemeler getirilmiştir. İmar ve kamulaştırma yasaları bu dönemde çıkmış, Ayrı bir İmar Bakanlığı kurulmuş ve özellikle imar ile ilgili işler Merkezi yönetime kaydırılmıştır. Dönemin imar problemleri, belediyelerin o dönemdeki teşkilat yapısı ve personel kadrosu ile çözülebilecek düzeyde problemler olmadığı için önemli başarı gösterilememiştir (Kavruk,2002:196).

4.4.1.2. 1960 Sonrası Dönem, Büyükşehir Yönetimlerinde Arayışlar

1960'lı yıllardan itibaren ülkemizde büyükşehirler için yeni yönetim modellerli geliştirilmeye çalışılmakta ve geleneksel belediye modelinin yetersizliği kabul edilmekle beraber büyüyen şehirlerin nasıl yönetileceği yönelik çeşitli çözümler ileri sürülmektedir. Bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin 1982 Anayasası'na kadar tartışılmaya devam ettiği kabul edilmektedir.

Büyükşehirlerin sorunlarının, diğer bir ifade ile il merkezlerinde göçe ve büyümeye dayalı şehirleşmeden kaynaklanan yönetsel sorunların nasıl çözüleceği, hem akademinin hem de hükümetlerin gündemine girmeye başlamıştır. Özellikle de bu

çözüm arayışları İstanbul üzerinden gündeme gelmektedir. İstanbul Belediyesi, 1970 yılında merkezdeki 14 ilçeyi kapsayan devasa ve tek bir belediyedir. Bununla birlikte, İstanbul'da 27 belediye daha bulunmaktadır. Bunlardan bir kısmı ilin uç kısımlarında merkezden kopuk belediyeler, bir kısmı ise İstanbul Belediye'si ile sınır komşusudur. İşte tartışmalar, o tarihte özellikle İstanbul Belediyesi ile sınır olan bu küçük belediyeler üzerinde yoğunlaşmakta, bu parçalı yapının gerek imar, gerekse alt yapı hizmetleri açısından doğurduğu sorunlara çözüm aranmaktadır (Arıkboğa, 2013:52).

Bu yöndeki çabaların 1960'lı yıllardan sonra yoğunlaştığı görülmektedir. 1961 Anayasası'nın birden çok sayıda yerel yönetim birimini kapsayan büyükşehir yönetimleri oluşturulması için bir düzenleme bulunmamakta ve bu nedenle elverişli görülme de, bu konuda arayış ve çözüm önerileri öne sürülmüştür (Kılınç, 2010:70). Örneğin Hükümet, daha 1968'de, büyükşehirlerin idari yapısının ne olması gerektiğine yönelik bir proje çalışmasının İçişleri Bakanlığı Tarafından yapılmasını istemekte ve bir bakanlar Kurulu kararı almaktadır. Bu soruna kalkınma planlarında da yer verilmektedir (Arıkboğa, 2013:52). 1969 yılı programında, metropoliten alanlar içinde çok sayıda belediye ve uygulayıcı kuruluş bulunmasının planlama kararlarının uygulamaya dönüşmesinde önemli güçlükler ortaya çıktığı vurgulanmış ve bu seviyede koordinasyonun ve davranış bütünlüğünün ancak metropoliten idarelerin kurulması ile gerçekleşeceği belirtilmektedir (Öner, 2006:252).

Bunun yanında 1970'li yıllarda büyükşehir yönetimlerine ilişkin biri İçişleri, diğeri Bayındırlık Bakanlığı'nın iki önemli tasarısı bulunmaktadır. Her iki tasarıda da soruna çözüm olarak *"birlik modeli"* öngörülmektedir. Her iki tasarıda da birlik modelinin önerilmesi 1961 Anayasasının 116. Maddesinde yerel yönetim birimleri olarak il, belediye ve köy belirtilmekte, son fıkrasında ise yerel yönetimlerin kendi aralarında birlik kurmalarına imkan sağlamakta, *"büyükşehir"* ibaresine yer verilmemesi nedeniyle çözüm birlik modelinde bulunmaktadır (Ceritli, 2002:43). Buna göre belediyeler, *"zorunlu bir birlik"* içine sokularak çeşitli hizmetler belediyeler değil de bu birlikler eliyle yürütülmesi sağlanmaktadır (Arıkboğa, 2013:52-53).

İçişleri Bakanlığı tarafından 1972 yılında hazırlanan *"Metropoliten Hizmet Birliği Kanun Tasarısı"*nda nüfusu 100 bini aşan yerleşim yerleriyle bunları çevreleyen birimlerin, zorunlu olarak katılacakları hizmet birliklerine dayalı bir büyükşehir yönetimi öngörülmektedir. Bununla birlikte 1972 yılında söz konusu tasarının metni ile 1975 yılında yine İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan *"İstanbul Hizmet Birliği Kanun Tasarısında"* birlik başkanı olarak vali ve vali'ye yardımcı olmak üzere kent yönetiminin teknik yönlerinde bilgi ve deneyim sahibi bir genel sekreter atanması öngörülmektedir. İmar İskân Bakanlığına bağlı olarak İstanbul'da kurulan *"Büyük İstanbul Nazım Plan Bürosu"* tarafından 1975 yılında hazırlanan *"Büyükşehir Birliği Kanun Tasarısı"*nda diğer kanun tasarılarından farklı olarak birlik başkanının vali değil birlik meclisinin kendi arasından seçilmesi önerilmektedir. Birlik genel sekreterinin ise başkana yardımcı olacak önemli bir fonksiyon verilmekte ve genel sekreterin yüksek öğrenim görmüş planlama, sevk ve yönetim gibi konularda bilgi sahibi olması önerilmektedir (Öner, 2006:252).

Yine aynı dönemde, 1972'de hazırlanan Belediye Kanunu Tasarısında, belediyelerin büyüklüklerine göre ayrılması ve 100 binden fazla nüfuslu belediyelere *"büyük kent belediyesi"* adının verilmesi önerilmektedir. Bu tasarıya göre; büyükşehir belediyeleri, kanunda belirtilen görevlerin yapılmasında ve yetkilerin kullanılmasında olağan belediye hizmetleri yanında çevrelerindeki diğer mahalli idarelerle işbirliği yapmak suretiyle bölge plancılığı ilke ve hedeflerini dikkate almaları gereken bir yönetim birimi olarak planlanmaktadır (Kılınç, 2010:71).

Belediyelerin kentsel hizmetlerde etkinliğini artırmak amacıyla giriştikleri hukuki düzenlemelerden bazıları da şube(1580 sayılı Kanun, m.25) ve birlik kurmalarıdır(1580 sayılı Kanun, m.133 ve 3030 sayılı Kanun,m.25).Bunlar büyükşehir yönetimine geçişin de hazırlayıcıları olmuştur(Karaman,2001:327). Bu çerçevede yerel hizmetlerin etkin ve verimli olarak yerine getirilmesi, en uygun büyüklükteki yerel yönetim birimleri arasında bir dengenin sağlanması amacıyla aynı ilin merkez belediyesinin sınırları içinde ayrı ayrı belediyeler değil belediye şubeleri kurma yoluna gidilmekte veya ayrı iki belediye bu amaçla birleştirilmektedir. Ayrıca daha kaliteli hizmet sunma amacıyla birlik kurma yolu da açık bırakılmıştır. Ancak, bu çözüm çabaları, küçük ölçekli ve dar amaçlı çözümler olarak kalmaktadır (Yaşamış,2008:51). Ancak kurulan bu birlikler ve tasarılar, 1970'lerin politik ve gerilimli ortamında sonuçsuz kalmıştır.

Türkiye'de yerel yönetim birlikleri, faaliyet alanları itibariyle çeşitlidir. Bunlar içinde en yaygın olanları köylere hizmet götürme birlikleridir. Bunun yanında sulama birlikleri, içme suyu birlikleri, turistik amaçlı birlikler, tabiat koruma birlikleri ve katı atık depolama birlikleri bulunmaktadır (Genç,2008:151).

Türk siyasal yaşamının en önemli kırılma noktalarından biri olan 12 Eylül 1980 Askeri İhtilali döneminde ve sonrasında yerel yönetim kuruluşlarında önemli değişimler yaşanmıştır. Bu girişimler Türkiye'de büyükşehir alanlarında, özel yönetim biçimleri oluşturulması doğrultusunda atılmış önemli adımlar niteliği taşımaktadır. İlk girişim büyükşehirlerdeki küçük yerel yönetimlerin tüzel kişiliğinin kaldırılması olmaktadır. Bunun yanı sıra bu yerleşim yerleri, yakınında bulundukları büyük belediyelerle birleştirilmelerdir. Küçük yerel yönetim birimlerinin sayısının azaltılması amacıyla gerçekleştirilen bu düzenleme Milli Güvenlik Konseyi'nin kararı ile uygulanmaktadır. Söz konusu bu karar ile hızlı nüfus artışı ve göçler sonucunda büyükşehirlerin çevresinde kurulan belediyelerin, beldeye ve belde halkına ilişkin görevlerini iyi yapamadıkları gerekçesi ile merkez belediyeye bağlanması düzenlenmiştir. Büyükşehirlerin içinde ve civarında bulunan belediyelerin tüzel kişilikleri kaldırılmış ve şube haline getirilmektedir (Öner,2006:253). Bu uygulamalar sonunda Türkiye'de belediyelerin sayısı 1980 yılında 1700'e, 1981 yılında 1580'e düşmüştür. Aynı zamanda 150 kadar köyün tüzel kişiliği kaldırıldığı görülmektedir.

Bu düzenlemelerden sonra 1981 tarih ve 2561 sayılı "Büyük Şehirlerin Yakın çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyeye Bağlanması Hakkında Kanun" ile uygulamalarını kontrol altına almaya yönelik ölçütler getirilmiştir. Bu Kanunda enerji, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon, ulaşım toplu taşıma ve imar gibi temel belediye hizmetlerinin birbirleriyle *uyumlu, yeterli ve verimli* olarak karşılanması amacı belirtilmektedir. Söz konusu ihtiyaçların *bütünleştirici* bir planlama ile verimli bir biçimde karşılanması amaçlanmaktadır(md,1).Bu çerçevede, son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre belediye nüfusu 300.000'i aşan büyükşehirlerin çevresinde bulunan yerleşimlerin merkez belediyesine bağlanması öngörülmektedir. Ayrıca sağlanacak bu birleşmede, bağlanacak belediye ve köylerin merkez belediyeye olan uzaklıkları, merkez belediyelerin hizmet götürme ve birleştirme imkânlarının dikkate alınması da düzenlenmektedir (Öner,2006:254).

Aynı dönemde büyükşehir sınıflamasına yönelik olarak başlatılan çalışmaların sonuçlarından biri olarak ortaya konulan "Anakent Belediyeleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Tasarısı" adlı çerçeve tasarı taslağında son nüfus sayımında belediye sınırları içindeki nüfus 500.000'den fazla olan belediyeler "Büyükşehir Belediyesi" olarak tanımlanmaktadır. Aynı tasarı da mevcut belediye ve köy varlıklarının tüzel kişilikleri korunmak kaydıyla tüzel kişiliğe sahip yeni bir yönetim

kademesi kurulması önerilmektedir(Öner,2006:255). 1980 ihtilalı sonrasında yaşanan ara dönem sırasında İstanbul'a yönelik bir düzenleme olarak 1981 yılında İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) kurulmaktadır. Kurulan İSKİ, 1984 yılında İstanbul Belediyesi'ne bağlanmaktadır.

Bulunan ve uygulanan bu çözümü, “*birleştirme modeli*” olarak tanımlamaktadır. Bu dönemde sadece İstanbul'da değil, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Gaziantep, Konya ve Eskişehir'de il merkezindeki küçük belediyeler, il belediyesi ile birleştirilmektedir. Böylece il merkezlerindeki parçalı yapıya son verilmektedir. 1970'lerde siyasetçilerin yapamadığını, askeri yönetim farklı tarzda ve farklı bir modelle (birleştirme) yapmaktadır (Arıkboğa, 2013: 53). 1980 Askeri yönetiminde çıkarılan 34 sayılı Milli Güvenlik Konseyi Kararı büyükşehir belediyelerinin kurulmasına öncülük etmektedir (Şengül,2011:107). Aslında 1960 yıllarında başlayan büyükşehir yönetim sorunlarının arayışları ve çözüm önerilerinin hukuki zemini oluşturulmaktadır.

4.4.1.3. Türkiye'nin Büyükşehir Geçişi ve Deneyimi: İl Merkezinde BŞB Dönemi

1984 ile 2012 yıllarını kapsayan bu dönem, Türkiye'nin büyükşehir deneyiminin tamamını kapsamaktadır. 28 yıllık süreci kapsayan bu dönem, kendi içinde üç alt döneme ayrılmaktadır. Bu dönemler Türkiye'nin büyükşehir deneyiminde birbirini izleyen ve birbirini tetikleyen üç dönemi içermektedir. Bu üç dönemin ortak özelliğinin, büyükşehir belediye modelinin “il merkezi” için tasarlanmış olduğudur. Ayrıca 2004 yılından itibaren İstanbul ve Kocaeli BŞB sınırının il mülki sınırına genişletilmiş olması, bu ortak niteliği değiştirmemektedir. Bu iki ilde BŞB sınırı, kentleşmenin yoğunluğu ve ilin coğrafi alanının küçüklüğü gibi sebeplerle en maksimum hattan geçirilmiştir. Bunun 2012 modeliyle doğrudan bir bağlantısının olmadığını (Arıkboğa, 2013: 53) ifade etmektedir.

Büyükşehir deneyimi “dar bir ölçekte” ilk uygulamasına başlamış, sonra bu ölçek genişletilmeye çalışılmış (2004), en son olarak da bu genişletmeden kaynaklanan bütünleşme sorunları çözülmeye çalışılmıştır(2008). Dolayısıyla 1984-2012'yi kapsayan bu üç dönem, hem il merkezine odaklanmakta hem de bu merkezi bütünleşik bir şehir halinde düşünmektedir. Kendi içinde yaklaşım farklılıkları olmakla birlikte bu dönem, “metropoliten” kentsel alanı bütünleştirme gayretleri olarak görülmektedir (Arıkboğa, 2013: 54).

4.4.1.3.(1). BŞB' nin Kuruluş Dönemi

Türkiye'de Büyükşehirlerde özel yönetimler kurulması yönündeki görüşleri tamamlayıcı biçimde 1982 Anayasası'nda, “*Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir*” (m.127/3) şeklinde oldukça esnek bir ifadeyle yer bulmaktadır. Bu ifadenin sadece büyükşehir belediyelerinin kurulmasına imkân vermediği, aynı zamanda ülkemizdeki yerel yönetim sistemini zaman içinde köklü biçimde dönüştürecek uzun soluklu bir yola da kapı açtığı belirtilmektedir. Anayasa'nın bu hükmünde belirlenen “özel yönetim biçimlerinin” açıkça belediye yönetimi olduğu belirtilmemesine rağmen, hükmün mahalli idareler başlığı altındaki maddede yer alması ve kentlerin geleneksel olarak belediye yönetimlerince idare edilmesinin genel kabul gören bir anlayış olması açısından, özel yönetim biçiminin bir belediye teşkilatlanması olacağı konusunda bir tereddüt (Kavruk,2002:208) yaşanmamıştır. Ancak Anayasa'daki bu ifadeyi çok esnek bulan ve bunun farklı örgütlenmeleri de kapsayabileceğini ifade eden görüşler de bulunmaktadır.

Anayasanın getirdiği bu hukuki zemin üzerine 1984 yılında; “2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun”, “195 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”, “3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkındaki Kanun” ile ülkemizde büyükşehir yönetimi sisteminin temelleri ve hukuki prensiplerini oluşturulmaktadır (Kavruk,2002:208). Bu çerçevede literatürde 1580 sayılı Kanuna tabi belediyeler normal belediye, 3030 sayılı kanuna tabi belediyeler ise büyükşehir belediyesi olarak adlandırılmaktadır.3030 sayılı kanun uyarınca Büyükşehir sınırları içinde oluşturulan ilçe belediyeleri ise hem 1580 hem de 3030 sayılı Kanuna göre yönetilmektedir (Öner,2006:259) .

Ülkemizde BŞB’ ler, 3030 sayılı yasayla ilk olarak 1984 yılında üç büyük kentte(İstanbul, Ankara ve İzmir) kurulmuştur. Zamanla birçok kentin büyükşehir olmak istemesiyle bu sayı 1999 yılında 16’a çıkmaktadır. Diğer taraftan 12 civarında ilin, büyükşehir olma beklentisi, o dönemlerden itibaren ifade edilmektedir. Ülkemizde 1984’ten bu yana büyükşehirler için benimsenen model, iki kademeli modeldir. BŞB modelinde kent bütünlüğüne yönelik hizmetler üst kademeye verilmekte, daha yerel nitelikte, daha katılıma duyarlı olduğu düşünülen hizmetler alt kademeye bırakılmakta ve BŞB’ ye ayrıca koordinasyon görevi de verilmektedir. İki kademe arasında vesayet benzeri bir ilişki bulunmaktadır. Bu niteliği nedeniyle zaman zaman, modele çeşitli eleştiriler yöneltilmektedir. Modelin ilk dönemlerinde Büyükşehir başkanına tanınan aşırı yetkiler zaman içinde törpülenerek, ilçe belediyelerinin karar verme özerkliği arttırılmaktadır (Arıkboğa,2012:2-4)

Böylece Büyükşehir Belediyesinin kuruluş, görev ve yetkileri, organları, ilçe belediyeleri, merkezi yönetim ve diğer yönetimlerle ilişkileri 3030 sayılı Kanunla düzenlenmiştir. 3030 sayılı Kanunda büyükşehir kavramı “Belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirler” olarak tanımlanmıştır (md,3/1). Ayrıca 3030 sayılı kanunda büyük şehirlerde büyükşehrin adı ile bir büyük şehir belediyesi, büyük şehir dâhilindeki ilçelerde ise ilçelerin adını taşıyan ilçe belediyeleri kurulması hükme bağlanmaktadır (md,4/1).

3030 sayılı Kanunla merkez ilçeler ayrı bir ilçe olarak kabul edilmekte ve bu ilçenin büyükşehir belediyesi içinde kalan bölümünde “merkez ilçe belediyesi” adı ile belediye kurulması hükme bağlanmaktadır. Ayrıca kanunun geçici 7. maddesi uyarınca; ilçe belediyesi hudutları içinde bulunan ve ilçe merkezi dışında kalan mevcut belediye şubeleri hiçbir işleme gerek kalmaksızın ilçe belediyesine bağlı şube müdürlüklerine dönüştürülmektedir (Öner,2006:256). 1984’te getirilen yeni model, kabaca, il belediyesinin büyükşehre, şube müdürlüklerinin ise, ilçe belediyesine dönüştürülmesi şeklinde hayata geçirilmiştir. Bu dönüşüm sürecinde büyükşehir belediyesinin sınırları, etki alanındaki diğer yerleşmeleri de kapsayacak biçimde genişletilmektedir (Arıkboğa, 2013: 57).

BŞB deneyimin ilk yılları, arayış döneminin kurumsal bir devamı gibi olup, düşünsel bir farklılığı içermemektedir. Bu yıllar Anayasal engelin ortadan kalkması sonrasında bir nevi kurumsal mimarinin hayata geçirilmesi girişimi olmaktadır. Bu yılları takiben, birbiri ardınca BŞB’ lerin kurulduğu görülmektedir. Öyle ki 1986 yılından itibaren, “metropoliten” olduğu tartışmalı alanlarda da büyükşehirler kurulmaktadır. Öyle ki Nüfusu 2004 yılı nüfusu 200 binin altına düşmekte olan İzmit’ de kurulan, büyükşehirle, ölçeğin giderek daraldığı görülmektedir.

İlk grupta(1984yılı) yer alan İstanbul, Ankara ve İzmir,(arayış dönemi) büyükşehir sisteminin ruhuna uygun biçimde, mevcut ilçeler üzerine BŞB sisteminin

getirilmesi yoluyla kurulmuştur. 2. grupta(1986-1988) yer alan kentlerde çeşitli zamanlarda çıkarılan kanunlarla, merkez ilçe, ikiye veya üçe bölünerek yeni ilçeler oluşturulması yolu ile BŞB kurulmuştur. 3. Grupta(1993) yer alan kentler ise, merkez ilçe bu kez ilçelere değil birkaç alt kademe belediyelerine ayrılmıştır.4. grupta(1999) yer alan Adapazarı'nda ise, 1999 depremi sonrasında BŞB kurulmuştur. Adapazarı'nın durumu 5216 sonrasındaki durumla(genişletmeyle) paralellik arz etmektedir. Adapazarı'nda BŞB kurulurken, herhangi bir bölünme yapılmamış, merkez ilçe ile birlikte ona yakın olan ilçe ve belde belediyeleri BŞB çatısı içine alınmaktadır (Arıkboğa, 2013: 57)

1984 sonrasındaki kuruluş süreci hem benzerlikler hem de farklılıkları barındırmaktadır. Bunu tablo 2 yardımıyla ifade edecek olursak: Benzerlik olarak, il belediyesinin büyükşehre dönüştürüldüğü alt düzeyde ise yeni belediyeler oluşturulduğudur. Farklılıklar ise ilk üç örneği takip eden diğer kentlerde, büyükşehir öncesinde, il merkezinde tek ilçe(Sakarya hariç) bulunmaktadır. 1986-1988 tarihlerini kapsayan dönemde, yeni ilçeler kurulması yoluyla büyükşehre dönüştürme yolu seçilirken, sonraki süreçte, merkez uygulamasına son verilerek, sadece il belediyeleri bölünmüştür. Bunun nedeni olarak yeni büyükşehirlerin azalan nüfusları gösterilmektedir. Hükümet merkez ilçeyi bölme uygulamasına son vererek, büyükşehir kurulma sürecinde, yeni ilçeler nedeniyle kendine ilave mali külfetler çıkarmaktan kaçınmaktadır. Yine Sakarya hariç bu kuruluş döneminin ortak özelliği, *belde belediyelerinin* BŞB sistemi dışında tutulmuş olmasıdır (Arıkboğa,2013:58).

3030 sayılı Kanun çerçevesinde kurumsallaştırılan büyükşehir belediye yönetim modeli üzerinde en fazla tartışmanın yapıldığı mevzuat metinlerinden biri olma özelliğindedir. Hizmet sunumunda sorunlar; ilçe ve alt kademe ve büyükşehir ilişkileri; alt kademe belediyelerinin kuruluşlarına ilişkin tartışmalar; birden fazla belediye modelinin tek çatı altında toplanması ile ortaya çıkan yetki ve görev karmaşası... ve “güçlü başkan” yapılanmasını kurumsallaştırdığı gibi pek çok konu eleştirilmiştir (Öner, 2006: 259).

3030 sayılı Kanunun uygulaması aşamasında yetki paylaşımı ve merkezi yönetimin vesayet yetkisinden kaynaklanan sorunlar çıktığı, yapılan araştırmalarda büyükşehir belediyesinin yetkilerinin artırılması gerekli olduğu yönünde çıkarımlar yapılmaya başlanmıştır. Buna, AB üyelik sürecinde yerel yönetimlere daha fazla yetki verilmesi doğrultusunda yapılan baskılar da eklenince yeni bir yasal düzenlemeye gidilmesi kaçınılmaz olmaktadır (Kılınç,2010:73). 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile uygulamaya başlayan büyükşehir belediyesi modeli ve mevzuat hükümleri 20 yıl geçerliliğini korumuştur.2004 yılında kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi ile 3030 sayılı BŞB Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Kuruluş döneminde, büyükşehre dönüştürmede izlenen yöntem farklılıklarının dışında, modelde bir değişiklik bulunmamaktadır. Yani 1984-2004 yılları, *niceliksel* değişimin yaşandığı bir dönemdir. Ancak 2004'ten itibaren, bu deneyim önemli *niteliksel* değişimler geçirdiği, genişletme ve bütünleştirme dönemlerini içermektedir (Arıkboğa,2013: 58). 2004'e yılına kadar, ülkemizde BŞB modeli çoğu kentte dar bir kentsel alanda uygulanmıştır. Bu uygulama mekânı ile üst kademeye verilen görevler arasında bir paralellikten söz edilmektedir.

4.4.1.3.(2). Genişletme Dönemi

2004 yılında kabul edilen 5216 sayılı BŞB yasası, büyükşehir kurulmasıyla ve sınırlarıyla ilgili yeni standartlar getirmektedir. Yasada, Büyükşehir Belediyesi:“ En az

üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idari ve mali özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmaktadır (Kılınç,2010:72). 5216 sayılı Kanun yürürlüğe girmiş olmakla birlikte, bu güne kadar bu Kanun metninde bazı değişiklikler yapılmıştır.

5216 sayılı yasası bir dizi niteliksel değişim öngörmektedir. Büyükşehir modeli içinde, büyükşehir ilçe belediyeleri ile büyükşehir ilk kademe belediyeleri yer almaktadır(ilk kademe belediyelerinin tümü daha sonra 2008 tarihli ve 5747 sayılı kanun ile kaldırılmıştır). Kanunda bir yerleşim alanında büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için gerekli şartlar şu şekilde açıklanmaktadır (Kılınç,2010: 73):

- Yerleşim yerinin il merkezi olması,
- En az üç ilçe ve ilk kademe belediyesini kapsaması,
- Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre 750.000’den fazla olması,
- Kanuni bir düzenleme olması.

Bu şartlar sağlandıktan sonra, aynı zamanda büyükşehir statüsüne geçecek olan yerleşim alanının “fiziki yerleşim durumlarının” ve “ekonomik gelişmişlik düzeylerinin” de değerlendirilmesi gerekmektedir. Yasayla aynı zamanda, nüfus yoğunluğu çok yüksek olan İstanbul ve Kocaeli’nde il sınırı büyükşehir belediyesi olarak kabul edilmekte, diğer büyükşehir sınırları için nüfus büyüklüğü ile birlikte coğrafi uzaklık esas alınmaktadır. Yasa gereği valilik binası merkez alınarak; nüfusu 2 milyondan fazla olan büyükşehirlerde 50 km yarıçapında, nüfusu 1-2 milyon arası olan büyükşehirlerde 30 km çapında, nüfusu 1 milyondan az olan büyükşehirlerde 20 km yarıçapındaki yerleşim yerleri Büyükşehir belediyesi sınırlarına dâhil edilmektedir (Kılınç,2010:72-73) .

BŞB sisteminin kuruluşu ve kurumsal yapısına ilişkin niteliksel değişimler 3 hususta dikkat çekmektedir. Birinci husus büyükşehir belediyesinin sınırları genişletilmiştir. Bu genişletme İki büyükşehirde mülki sınırlara kadar, diğer büyükşehirlerde ise nüfus ve yarıçap ilişkisi üzerinden yapılmaktadır. İkinci husus, Büyükşehir sınırları içinde bulunan bütün belde belediyeleri, BŞB sistemi içine alınarak, kentin imar bütünlüğü sağlanmak istenmektedir. Üçüncü husus ise BŞB kurulabilmesi için 750.000 nüfus eşiği benimsenmektedir (İzci ve Turan,2013:124). Bu değişikliklerin temel amacının, il merkezi ile etrafındaki yerleşimleri bütünleştirmek, böylece kentsel alanın yönetsel bütünlüğünü sağlamak olduğu belirtilmektedir. Bu değişiklikler Tablo 4.5.’de görülmektedir.

Tablo 4.6. Büyükşehir Belediyeleri Kuruluş Yılları ve Genişletme Dönemleri (İzci ve Turan, 2013:124)

Belediye	Nüfus	Kuruluş	Dayanak	20m	30m	50m	İl Sınırı
Ankara	4.630.735	1984	3030 sayılı kanun			*	
İstanbul	13.710.512	1984	3030 sayılı kanun				*
İzmir	3.401.994	1984	3030 sayılı kanun			*	
Adana	1.636.229	1986	3306 sayılı kanun		*		
Bursa	1.983.880	1987	3391 sayılı kanun		*		
Gaziantep	1.438.373	1987	3398 sayılı kanun	*			
Konya	1.107.886	1987	3399 sayılı kanun	*			
Kayseri	1.004.276	1988	3508 sayılı kanun	*			
Antalya	1.073.794	1993	504 sayılı KHK	*			
Diyarbakır	892.713	1993	504 sayılı KHK				
Erzurum	384.399	1993	504 sayılı KHK	*			
Eskişehir	659.924	1993	504 sayılı KHK	*			
Kocaeli	1.527.407	1993	504 sayılı KHK				*
Mersin	876.958	1993	504 sayılı KHK	*			
Samsun	547.778	1993	504 sayılı KHK	*			
Sakarya	590.498	2000	5393 sayılı KHK	*			
Aydın	1.006.541	2012	6360 sayılı kanun				*
Balıkesir	1.160.731	2012	6360 sayılı kanun				*
Denizli	950.557	2012	6360 sayılı kanun				*
Hatay	1.483.674	2012	6360 sayılı kanun				*
Malatya	762.366	2012	6360 sayılı kanun				*
Manisa	1.346.162	2012	6360 sayılı kanun				*
Kahramanmaraş	1.063.174	2012	6360 sayılı kanun				*
Mardin	773.026	2012	6360 sayılı kanun				*
Muğla	851.145	2012	6360 sayılı kanun				*
Tekirdağ	852.321	2012	6360 sayılı kanun				*
Trabzon	757.898	2012	6360 sayılı kanun				*
Şanlıurfa	1.762.075	2012	6360 sayılı kanun				*
Van	1.051.975	2012	6360 sayılı kanun				*
Ordu	741.371	2013	6447 sayılı kanun				*

Tabloda büyükşehirlerin sınırlarının yıllar itibariyle genişletildiği görülmektedir. 2004 yılında yapılan değişiklik, büyükşehirlerin sınırlarını genişletmekte ve bu sınırlar içindeki tüm belediyeleri “olduğu gibi” BŞB sistemi içine almaktadır. Köyler konusunda ise, orman köylerinin tüzel kişiliğine dokunulmamış, ama onları çeşitli hizmetler açısından sadece büyükşehir belediyesi ile ilişkilendirmektedir. Diğer köyler ise mahalleye dönüştürülerek, ilçe/ ilk kademe belediyelerinin organik parçası haline getirmektedir. Genişletme sonrasında BŞB sınırları içinde kalan alt kademe belediye sayılarında %300 ‘ün üzerinde bir artış söz konusudur. Nüfus artışı %16’lar civarında kalmıştır. Bu farkla da görüleceği gibi genişletme sonrası bu yapının sürdürülebilir olmaktan uzak olduğu ifade edilmektedir. Çünkü Büyükşehir belediye sisteminin bu kadar fazla belediye ile birlikte çalışabilmesi, koordinasyonu sağlaması ve etkili bir yönetimin gerçekleştirilmesi kolay olmamıştır. Ayrıca bu yapı, az nüfuslu ve çok sayıda belediye, büyükşehir meclisinin karar alma sistemini de derinden etkilemiştir. Ve bu sürdürülemez yapı 2008’de bütünleştirme çalışmalarıyla düzenlenmeye çalışılmaktadır (Arıkoğlu, 2013: 60-61).

2004 yılıyla beraber yeniden ölçeklendirme girişimleri, metropoliten alanda bütünleştirme lehinde gerçeklik kazanmaya başlamıştır. Birtakım yasal düzenlemelerle Kamu Tercih Okulu’nun, metropoliten alanlarda savunduğu parçalı yönetim modelinin aksine bu alanların bütünleştirme ve genişleme yönündeki politikalarla düzenlenmesine

girişilmiştir. Bu süreçte ortaya konan politikalar sonucunda belli büyüklüğün altındaki yerel yönetim birimleri kapatılmaktadır (Çınar, vd., 2009: 9). 2012 yılında yapılan yasal değişiklikle büyükşehir sınırlarında farklı uygulamalardan vazgeçilerek tek uygulamaya geçilmektedir. Dolayısıyla ülkemizdeki bütün büyükşehirler il sınırına kadar genişletilmiş olmaktadır.

4.4.1.3.(3). Bütünleştirme Dönemi

Türkiye’de 1993 ve sonrasına kurulan sekiz büyükşehirin sınırları içinde yer alan ilk kademe belediyeleri, büyükşehir sistemi içinde pek çok tartışmalara ve başı buyruk uygulamalara yol açmaktadır. 2008 yılında çıkarılan 5747 sayılı yasa ile bu konuda yeni bir düzenlemeye gidilerek ilk kademe belediyelerinin tüzel kişiliklerine son verilmektedir (Kılınç, 2010: 74).

5747 sayılı yasanın amacı; 2004’teki yasal düzenlemenin yan etkilerini ortadan kaldırmakla beraber bir amacı da ölçek reformu yapmaktır. Bu bağlamda büyük ilçeler bölünerek ya da küçük beldeler birleştirilerek yeni ilçeler kurulmuştur. Bir çok ilk kademe belediyesi ise, mevcut ilçe belediyesi içinde eritilmiştir. Böylece BŞB sistemi, alt kademe sadece ilçe belediyelerinin, üst kademe ise büyükşehir belediyesinin bulunduğu, daha sade bir yapıya kavuşturulmaya çalışılmaktadır (Arıkboğa, 2013: 3). 2008 düzenlemesi, yarıçap içinde *sıfır belde* formülüyle özetlenmektedir. Ve yerleşim esası bir tarafa bırakılarak, ilçe temelinde bütünleştirmelerle bir anlamda *alansal ölçekte yönetimler*e yol açılmaktadır (Arıkboğa, 2013: 63). 2012 yılına gelindiğinde büyükşehirler ülke nüfusunun %46’sını, belediye nüfusun ise %55’ini kapsar hale gelmiştir. 16 BŞB’nin il nüfusu içindeki payı, toplamda %81’e ulaşmıştır. Bu oran, İstanbul, Kocaeli ve Ankara’da %90’ın üzerine çıkmıştır. Bazı illerde ise BŞB nüfusu, il nüfusunun yaklaşık %50’si kadardır.

5216 sayılı kanun teorik olarak yerelde 1984 yılından bu yana edinilen tecrübelerin de kullanılarak daha etkin bir büyükşehir yönetimi sağlamak için geliştirildiği söylenmektedir. Genişletilmiş bu kurguda daha çok, hizmet yaratma ve kapasitesini arttırma yanında “seçim rüzgarından” da etkilenen seçmenin desteğini sağlamaya yönelik tercihler önde görülmektedir (Öner, 2006: 261)

Bunun yanında DPT(2001:22), ölçek kaynaklı sorunlara Çözüm amacıyla birleştirme amaçlı “alan reformlarını önermektedir. Buna göre, belediyeleşme politikasında nüfus eşliğini yükselterek, kaynakların daha az belediye arasında paylaşılması yoluyla kaynak kullanımında etkinlik arttırılması hedeflenmektedir.

Birleşme ve alan reformu ile sağlanabilecek başlıca faydalar şöyle sıralanmaktadır: i) Geniş ölçekle birlikte yerel yönetimlerin üretim miktarı da genişleyecek ve bunlar büyük çapta üretim yapabilen, yerel birim başına önemli maliyet tasarrufları sağlayan gelişmiş teknolojileri kullanabilir hale geleceklerdir; ii) Daha yüksek ücret ödeyebilme gücü, daha geniş kariyer yapısı, gelişmiş yönetim yapısına sahip olacaklardır, iii) Daha büyük ve tek bir seçim kitlesi oluşacaktır, iv) İşgücünün uzmanlaşması ve verim artışı sağlanacaktır; 5) merkezden yapılacak yardımların ve bu kaynakların rasyonel kullanımı kolaylaşacaktır; 6) Aynı kentsel alanda bütünleşen varlıklı ve yoksul yerel birimler arasında denge sağlanacak, dengeli bir vergileme düzeni oluşacaktır; 7) geniş alanda oluşturulacak mahalle ve semt meclisleri aracılığı ile yaygın katılım sağlanacaktır (Genç vd, 2008: 151).

Önceki dönemlerde de metropoliten alan yönetimlerine ilişkin çeşitli stratejiler geliştirilmiştir. Bu stratejiler Türkiye’de, yerel yönetimlerin tarihi boyunca belediyeler zemininde birleştirme, katma, bütünleştirme gibi uygulamalarla hayata geçirilmiştir.

Ancak 2000'li yıllarla birlikte, önceki yaklaşım deneyimlerinden farklı bir perspektifle, kentsel alanların yeniden ölçeklendirilmesine odaklanılmıştır. Türkiye'de nüfus ölçeğine göre küçük belediyelerin kapatılması, orta büyüklükteki bazı kentler ile tüm büyükşehir belediyeleri için sınır genişletilmesi arayışları güçlenmiştir. Bu arayışlar etrafında Büyükşehir Belediyelerinin sınırlarının genişletilmesi 2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası'yla birlikte uygulamaya konulmuştur. 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı belediye Yasası'yla belediye olma önkoşulu için gerekli nüfus ölçütü 2000'den 5000'e çıkarılmış, ayrıca yasada nüfusu 2000'in altında kalan yerlerin kapatılması için bazı düzenlemeler getirilmiştir. Bu süreçte 2008 tarihli 5747 sayılı Büyükşehir belediyesi sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Yasa'yla hem nüfusu 2.000'in altına düşen belediyelerin tüzel kişiliklerinin ortadan kaldırılması, hem de büyükşehir belediyelerinin sınırlarının genişletilmesi sonucunda büyükşehir belediyesine katılan ilk kademe belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmaktadır (Çınar, vd., 2009:1).

2000'li yıllarla birlikte metropoliten alan yönetiminde ölçek tartışmaları yapılmaya başlanmıştır. Etkinlik, verimlilik, kaynak tasarrufu ekseninde yürütülen bu tartışmalar doğrultusunda yerel yönetim birimlerinin yeniden ölçeklendirilmesi girişimleri yasama sürecine sokulmuştur. Ancak, bu yönde ortaya konan çeşitli yasal düzenlemeler uygulama şansı bulamamıştır (Çınar, vd., 2009:8-9).

Küçük Yerel birimlerin birleştirilmesi, uygun ölçeğin oluşmasından dolayı verimlilik ve hizmet kalitesinde artış, teknoloji yatırımları gibi bazı büyük yatırımların yapılmasında maliyetlerin düşmesi, işgücünün paylaşımı ve uzmanlaşmaya imkan tanınması, profesyonelleri yerel birimlere çekmek için cazip koşullar sunmak gibi faydalar açığa çıkabilmektedir Birleşmelerin, metropoliten yönetim biçimlerinin, kentsel alan bütünlerinin oluşturulmasını özendiren neden, ölçek ekonomilerinin sağlanması yanında dışsallıklardan ve diğer yönetsel kolaylıklardan faydalanma isteğidir (Topal ve Özyurt, 1999:37).

4.4.2. 6360 sayılı Yasa Dönemi ve Yasanın Değerlendirilmesi

Büyükşehre geçiş nedenleri olarak belirtilen nedenler yanında Büyükşehirlerin kurulmasına ilişkin esaslar içinde gerek 5216 Kanununda gerekse 6360 sayılı Kanunda sadece 750.000 nüfus ölçütünün bir ön koşul olarak kullanılmasının iller arasında haksızlıklara neden olacağı da belirtilmektedir. Bazı illerin merkez nüfuslarının fazla olmasına rağmen, il nüfusları baz alındığı için büyükşehir olamadıkları da belirtilmektedir. Bu da büyükşehirlerin kuruluşuna ilişkin kamu politikaları sonucunda hem bazı kentlerdeki vatandaşlarda haksızlığa uğramışlık duygusu yaratacağı hem de gelir dağılımındaki dengesizlik üzerinde, metropoliten alanlar ve bölge ölçeğinde katalizör etkisi yapabileceği (Keser ve Gökmen, 2012:37) belirtilmektedir.

61.Hükümet Programı'nda, büyükşehir belediyeleri konusunda köklü değişiklikler yapılacağı belirtilmekte ve nüfusu 750 binden fazla olan illerde büyükşehir belediyesi kurulacağına ilişkin iradenin 2011 genel seçimler öncesine de yansıdığı görülmektedir. 2011 yılının Haziran ayında yapılan genel seçimler öncesinde kimi il belediyelerinin, büyükşehir belediyesine dönüştürüleceğine yönelik açıklamaların ve yoğun tartışmaların ardından 6 Aralık 2012 tarihinde "6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi altı İlçe Kurulması İle bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" adıyla yasalaşmıştır¹. Toplam 37

¹ RG.06 Aralık 2012, 28489 (16.05.2014, www.resmigazete.gov.tr)

maddeden oluşan kanunun, 2 tane de geçici maddesi bulunmakta ve birçok kanun da değişiklik gerçekleştirilmektedir². 6360 sayılı yasada değişiklik yapan 6447 sayılı Kanun ile Ordu ili de büyükşehir statüsüne alınmakta ve yeni büyükşehir sayısı 14'e çıkmaktadır. Bu Kanun'a göre; Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van ve Ordu sınırları il mülki sınırı olmaktadır (R.G.22.03.2013,No:28595)

Yeni büyükşehir yasasının, Türkiye'de yapılan reformların devamı olduğu, 2004-2005 yıllarında gerçekleştirilen yasal düzenlemelerle yerelleşme yönünde büyük bir ivme sağlandığı, Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na uyum sürecinin bu kanunla devam ettiği ifade edilmektedir. Kanunun temel amacının ise demokrasiyi gerek ülke gerekse yerel düzeyde güçlendirmek, belediye hizmetlerinde verimliliği sağlamak ve belediyelerin daha iyi hizmet götürmesini sağlamak olduğu 12.10.2014,www.haber.stargazete.com) ifade dilmektedir.

Güngör, yeni büyükşehir belediye yönetimine geçiş nedenlerini: Ölçek sorunu ve kademeli yerel yönetim; Plan ve hizmet bütünlüğünün sağlanması; Şehirlerin rekabet gücünün artırılması, Yeterli ve uzman personel istihdamının sağlanması; Yerel hizmetlerin standardının ve kalitesinin yükseltilmesi; Yerel demokrasinin geliştirilmesi ve yerinden yönetim ilkesinin gerçekleştirilmesi; İstanbul ve Kocaeli'nde uygulanan modelin başarılı olması; Yerel yönetimlerin birbirine geçmiş görevlerinin sadeleştirilmesi ve Hükümet programları olarak belirtmektedir (TBB, 2012:19-23). Bu sayılan nedenlerin bir yandan yerel yönetimlerimiz bir yandan da ülke kalkınmasında büyük payı olan şehirlerimizin yönetim sorunlarını çözmeye yönelik olduğu görüşünü belirtmektedir.

2012'deki değişikliği 6360 sayılı kanun ve bu kanunda değişiklik yapan 6447 sayılı kanun birleştirilerek ana hatları ile aşağıdaki gibi maddeleştirilmektedir:

- 14 ilde yeni büyükşehir belediyesi kuruldu.(Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Ordu)
- Bütün büyükşehir belediye sınırı il mülki sınırı oldu.
- 30 ilde il özel idareleri kaldırıldı.
- Yeni ilçeler kuruldu(14'ü merkez ilçe, toplam 28 ilçe).
- Büyükşehirlerdeki bütün ilçe belediyelerinin sınırı ilçe mülki sınır oldu.
- Bu illerdeki bütün belde belediyeleri kaldırıldı, bunlar bir belediyenin mahallesine dönüştü(1.000'in üzerinde) .
- Bu illerde bütün köy yönetimleri, orman köyleri de dahil, kaldırılarak, mahalleye dönüştürüldü(16.000civarında).
- BŞB dışındaki illerde nüfusu 2.000'den az olan belde belediyeleri köye dönüştürüldü. Bunların sayısı 559 idi, ancak 33 tanesi, yasa yürürlüğe girene

² Söz konusu kanunlar şunlardır: 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu, 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu, 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun, 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu (R.G.06.12.2012.No:28489).

kadar birleşme yoluyla nüfusunu arttırmayı başardı.526'sı ise köye dönüştürüldü.

- Mülkü idareye bağlı olarak 30 ilde, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı kuruldu.
- Merkezi yönetim payları yeniden düzenlendi. Maliye payı ise %5'ten %6'ya çıktı.

Bu değişikliklerle birlikte, Türkiye nüfusunu yüzde76'sı, coğrafi alanın ise yüzde 50'si BŞB sınırlarına dâhil olmaktadır (Arıkboğa,2013:63). Bu durum Ülkemizde büyükşehir olan iller ve büyükşehir olmayan iller şeklinde ikili bir ayrıma gidildiğinin göstergesidir.

Bu yasanın diğer konularda getirdiği yenilikler :

- Büyükşehirlerde yeni bir ilçe belediyesinin kurulabilmesi için asgari 50.000 olan nüfus kriteri, 20.000'e çekilmiştir.
- Mahalle kurulabilmesi içi nüfus kriteri en az 500 olarak belirlenmiştir.

Büyükşehir ve ilçe belediyeleri, amatör spor kulüplerine nakdi yardım yapabilecek; yurt içi yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporcuların yanı sıra teknik yönetici, antrenör ve öğrencilere belediye meclis kararıyla ödül verebilecektir. Bu belediyeler; sağlık, eğitim, kültür tesis binalarının yanı sıra mabetlerin de yapım, bakım ve onarımını sağlayacaktır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100 binin üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açacaklardır. Belediye ve bağlı idareler, meclis kararıyla mabetlere indirimli bedelle ya da ücretsiz içme kullanma suyu verebilecektir (md.17).

4.4.2.1. Yeni BŞB Modelinin Tanımlanması

Türkiye'de 2012 yılı sonunda çıkarılan 6360 sayılı yeni yasa ile il ölçeğinde yeni bir büyükşehir belediye modeli uygulanmaya başlanmıştır. 6360 sayılı yasa ile daha önce Türkiye'de uygulanan diğer modelleri tek tipleştirerek il bazlı bir büyükşehir modeli oluşturulmaktadır. Türkiye'de bugüne kadar uygulanan modelleri sıralayacak olursak: birincisi, İstanbul ve Kocaeli'nde il düzeyinde büyükşehir yönetimi; İkincisi, Denizli'de bütünleşik kent modeli; Üçüncüsü, diğer büyükşehirlerde uygulanan iki düzeyli büyükşehir yönetimi; Dördüncüsü,Özel amaçlı metropoliten hizmet yapıları ve hizmet anlaşmaları ve genellikle kırsal özellikler taşıyan yerel yönetimler arası hizmet birlikleridir.İlk üç modelin birleşiminden 6360 sayılı yasanın oluştuğu (Arıkboğa, 2013: 30) belirtilmektedir.Bu nedenle yeni büyükşehir modeli ile Türkiye'de Büyükşehir Yönetimi yeni bir döneme girmiştir. Bu yeni yasa ve modelin farklı tanımlamasından da anlaşılmaktadır.

6360 sayılı yasa gerek yasalaşma sürecinde, gerek daha sonra yapılan analizlerde çeşitli şekillerde adlandırıldığı görülmektedir. Yeni yasa için yapılan en yaygın adlandırmalar şunlardır: “bütünşehir yasası” , “eyalet yasası”, “bölgesel yönetim yasası”dır. Arıkboğa ise “alansal yönetim modeli” dir. Birçok akademisyen Yeni BŞB modelinin “bütünşehir yasası” olarak tanımlanmaktadır. Ancak, Yeni Yasa oldukça geniş kırsal alanları kapsadığı için Bütünşehir yasası olamayacağı, asıl 2012 öncesi dönem için kullanılması gerektiği ve yeni dönem için “alansal yönetim” tanımlamasının kullanılmasının daha doğru olacağını, belirtmektedir (Arıkboğa,2013:70).

Çukurçayır(2012) ‘a göre de Büyükşehir Belediyesi ”Belediyenin yetki alanları il sınırına genişletirse sistem ‘belediye’ olmaktan çıkıyor ve otomatik olarak” eyalet ya da bölge yönetimi” ne dönüşmüş olmaktadır (14.11.2013,www.yenimeram.com.tr).

Ülkemizde “bütünşehir” kavramı ilk kez, Denizli bağlamında gündeme gelmiştir. Belde belediyeleriyle parçalanmış olan Denizli il merkezi, büyükşehire dönüşme mücadelesinde başarılı olamayınca dönemin belediye başkanı tarafından Denizli Belediyesini etrafındaki beldelerle birleştirme önerisiyle “bütünşehir” kavramı dile getirilmiştir. Bunun yanında CHP olmak üzere birçok kişi 2008’deki eski modeli değil, 2012’de öngörülen yeni modeli “bütünşehir” olarak isimlendirme gayretindedirler. Bu kavramı kullananlar yeni modelde ilin tamamı büyükşehir ise ve artık köy de(sosyolojik olarak değil fakat hukuki olarak) kalmamışsa, her yer şehirdir, mantığıyla hareket etmektedirler (Arıkboğa,2013:54).

Yeni düzenleme ile büyükşehir belediyeleri il genelindeki bütün “mahalli müşterek ihtiyaçları” karşılayacaktır. Bu düzenleme ile belediye tanımının dışında yeni bir sistem getirilmekte ve İlin bütün coğrafi sınırları içinde kalan yerleşmeler “kent” sayılacaktır. Dolayısıyla belediyelerin geleneksel tanımı ve varlığı çerçevesindeki tanımlamalar geçerliliğini yitirmektedir. İl genelinde yetkili olacak olan bir “yerel yönetim birimi” acaba belediye olarak tanımlanabilir mi? Bu bir tür federalizm ya da “küçük bölge yönetimi” çağrışımı yapmaktadır (25.11.2013, www.zaman.com.tr).

Arıkboğa (2013:70) ise; “Sadece yerel yönetimleri güçlendirmekle, diğer bir ifadeyle, “yürütme erkini” merkezi ve yerel yönetim birimleri arasında paylaştırmakla federal sisteme dönüşüm sağlanamaz. Federal sistem için öncelikli koşul, federe birimlerle federal birim arasında egemenliğin paylaşılmasıdır. Bu paylaşım, en somut şekilde kendini yasama ve yargı erklerinin paylaşımında göstermektedir.”

Birbirinden farklı değerlendirmeleri içeren görüşler bulunmaktadır. Bu tartışmalardan biri; il özel idarelerinin kaldırılmasıyla birlikte bölge yönetimlerinin kuruluş sürecinin başladığına ilişkindir. Buna göre, belediyenin yetki alanının il sınırlarına genişletilmesiyle sistemin belediye olmaktan çıkıp eyalet ya da bölge yönetimine dönüşeceğini belirtilmektedir. Ancak bu düzenlemenin bir bölge yönetimi, federasyon denemesi, siyasi özerklik gibi amaçlar taşımadığı, yasama gücünün yerel ve bölgesel birimlerle paylaşılmasını öngören bir düzenleme olmadıkça federasyondan söz edilemeyeceği, akademisyenler tarafından vurgulamaktadır (İzci ve Turan,2013:136).

AB uyum sürecinin etkisiyle her alanda yerelleşme savunulmaktayken büyükşehir yasası ile yerelleşme değil, merkezileşmeye doğru bir gidiş görülmektedir. Büyükşehir kurmaya ilişkin yeni tasarı her ne kadar büyükşehirlerin sayısını artırdığı için yerelleşme yönünde bir adım olarak değerlendirilebilse de gerçekte yapılan il içindeki yetkileri büyükşehre devretmek, bir anlamda yerel düzeyde merkezileşmeyi gerçekleştirmektir (25.11.2013, www.bianet.org). İl özel idaresi, belediye köylerden oluşan üçlü yerel yönetim yapısından sadece belediyelerin var olduğu tekli yerel yönetim yapısına geçilmektedir(TBB,2012:4).

Mevcut siyasi yapı içinde baktığımızda merkezi yönetimin uzantısı şeklinde çalışan büyükşehir belediyelerinin daha da fazla güçlendirilmesi ve yetkilendirilmesi, ilçe yönetimlerinin gücünü azaltmaktadır. Yeni büyükşehir modeli, adem-i merkeziyetçilikle taban tabana zıt bir yasal düzenleme olarak değerlendirilmektedir. Adem-i merkeziyetçilikte; mahallelerden, semtlere, ilçelere ve il yönetimine doğru bir yapılanma bulunmaktadır. Tabandan tavana doğru bir yönetim olması gerekirken yeni yasa ile bunun yönünü değiştirecek politikalar üretildiği (25.11.2013,www.bianet.org) savunulmaktadır. Bu nedenlerle “hizmette halka yakınlık” ilkesine aykırı bulunmaktadır.

Yeni yasa 30 il için devletin toprak üzerindeki örgütlenmesini kökten değiştirdiği, bu değişikliğin sadece idari bir değişiklik olmadığı ve Anayasa'da “idarenin bütünlüğü ilkesi” çerçevesinde düzenlenen merkezi yönetim- yerel yönetim ilişkisini iki farklı şekilde fiilen yeniden tanımlamaktadır. Buna göre: *Bütünşehir-merkez ilişkisi* ve İl sistemine dayanan *yerel- merkez ilişkisi*dir. Büyükşehir yasası ile Türkiye'nin iktisadi, toplumsal, siyasal ve idari yapısı radikal bir dönüşüme gebe dir (25.11.2013, www.yayad.org) denilmektedir.

6360 sayılı Yasaya ilişkin en iyi tanımlamanın yaklaşım açısından “merkeziyetçi yerelleşme yasası”, kuruluş yöntemi bakımından ise “alansal yönetim yasası” uygun görülmektedir. Yasa bazı çevrelerce, özellikle muhalefet partileri tarafından, merkeziyetçi bulunmaktadır. Diğer taraftan hem iktidar hem de muhalefet partileri, yerel yönetiminin bu yasayla güçlendiğini söylemektedirler. Merkeziyetçi yerelleşme yasası adlandırmasından kasıt, yasanın, yerel yönetimleri merkeziyetçi bir anlayışla güçlendirme yaklaşımıdır. Büyükşehirle dönüşen yerlerde yerleşim esası terk edilerek alansal yönetim modeline geçilmektedir. Bu modelin, ülkemizdeki küçük nüfuslu belediye sorununa çözüm üretmek, belediyeleri daha uygun büyüklüklere kavuşturmak, dolayısıyla hizmet etkinliğine ve daha güçlü yerel yönetimlere imkan vermek açısından önemli bir değişim olduğunu belirtmek gerekir (Arıkboğa,2013:70).

Yerel yönetimlerin varlığına bir yasal düzenleme ile son verilmesi ve taraf olduğumuz Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda yer alan yerel yönetimlerin sınırlarının değiştirilmesinde onlara referandum yoluyla danışılmadan değişiklik yapılamayacağı hükmüne ve temel haklar ve özgürlüklerle ilgili düzenlemelere de aykırı bulunmaktadır. Özellikle Türkiye'nin çekince koymadığı Şart'ın 5. Maddesi olan “yerel yönetimlerin sınırlarında, mevzuatın elverdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum yoluyla ilgili yerel topluluklara önceden danışılmadan değişiklik yapılamaz” ilkesine aykırı bulunmaktadır. Bunun üzerinden yapılan itirazları ve iddiayı, Anayasa Mahkemesi'nin dikkate almadığı (Arıkboğa,2013:77) belirtilmektedir.

4.4.2.2.Yeni Büyükşehirlerin Kurulması ve Büyükşehir Sınırlarının Genişletilmesi

Ülkemizde 1984 yılında başlayan büyükşehir belediye yönetimi uygulaması zaman içinde 16 ilimizde uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2012 yılı Ocak ayında açıklanan 2011 yılı nüfus sonuçları esas alınarak, 6360 sayılı Yasa'nın 1'inci maddesiyle il nüfusu 750 bini geçen 13 il daha büyükşehir statüsüne kavuşmaktadır. Buna daha sonra Ordu ilinin de nüfusunun 750 bini aşması nedeniyle 6360 sayılı Yasa'da değişiklik yapan 6747 sayılı Yasayla Ordu ili de Büyükşehir statüsüne alınmakta ve yeni büyükşehir sayısı 14'e çıkmaktadır.

Tablo 4.7. 30 BŞB' nin Nüfusu ve Yüzölçümü (2012) (Arıkboğa,2013:68-69)

S. No.	BŞB' ler	İl nüfusu	İlin yüzölçümü
1	İstanbul	13.854.740	5.313
2	Ankara	4.965.542	25.437
3	İzmir	4.005.459	12.007
4	Bursa	2.688.171	10.882
5	Adana	2.125.635	14.125
6	Antalya	2.092.537	20.909
7	Konya	2.052.281	41.001
8	Gaziantep	1.799.558	6.887
9	Şanlıurfa	1.762.075	19.451
10	Mersin	1.682.848	15.620
11	Kocaeli	1.634.691	3.623
12	Diyarbakır	1.592.167	15.272
13	Hatay	1.483.674	5.867
14	Manisa	1.346.162	13.269
15	Kayseri	1.274.968	17.170
16	Samsun	1.251.722	9.352
17	Balıkesir	1.160.731	14.272
18	Kahramanmaraş	1.063.174	14.525
19	Van	1.051.975	21.334
20	Aydın	1.006.541	7.943
21	Denizli	950.557	11.861
22	Sakarya	902.267	4.878
23	Tekirdağ	852.321	6.339
24	Muğla	851.145	12.974
25	Eskişehir	789.750	13.925
26	Erzurum	778.195	25.355
27	Mardin	773.026	8.858
28	Malatya	762.366	12.146
29	Trabzon	757.898	4.662
30	Ordu	741.371	5.963
Toplam		57.312.176	395.257
Türkiye'deki payı		75,8	50,3

Mevcut büyükşehir belediye yönetim yapımızda İstanbul ve Kocaeli ve diğer büyükşehirler olmak üzere iki farklı yapı bulunmaktadır. İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediye sınırları il sınırları ile bütünleşik olmasına rağmen, diğer illerde 50,30,20 km yarıçap esası alınmaktadır.6360 sayılı Yasa'nın 1'inci maddesi mevcut ve yeni kurulan büyükşehir belediyelerinin sınırlarını ayırım yapmadan il sınırına genişletmiştir. Bu düzenleme ile İstanbul ve Kocaeli büyükşehir belediyeleri ile diğer büyükşehir belediyeleri arasındaki ikili yapı kaldırılmaktadır.

Türkiye nüfusunun %84'ü belediyelerde yaşarken, 6360 sayılı yasa ile bu oran %92'lere çıkmaktadır. Türkiye nüfusunun %76'sı, coğrafi alanın ise %50'si Büyükşehir sınırlarına dahil olmaktadır. Bu payın artması halkın büyük bölümünün refah ve mutluluğunun belediye yönetimlerinin ve özellikle de büyükşehir yönetimlerinin başarısından etkileneceği anlamına gelmektedir (TBB,2012:24).

Büyükşehir sınırı içinde bulunan bucak, köy ve belde belediyeleri ile il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmakta; 29 büyükşehir belediyesinde, İl özel idarelerinin yerel hizmetlere ilişkin görevleri belediyelere devredilmekte; kapatılan belde belediyeleri, bağlı oldukları ilçeye mahalle olarak bağlanmakta ve sahip oldukları personel, mal varlığı, borcu ve alacağı bağlandığı belediyeye aktarılmaktadır. Yasa 30 İl

Özel İdaresini, 1.591 belde belediyesini ve 16.082 köyün tüzel kişiliğini kaldırmaktadır. Türkiye’de belediye sayısı 2000 yılında 3.228 düzeyindeyken, 2009 yılı yerel seçimleri sonrasında, 2010 yılında Büyükşehir Belediye Yasasında yapılan değişikliklerle 2.950’ye indirilmektedir. Son düzenleme ile 1.591(559’u büyükşehir dışında, 1032’si büyükşehirlerde bulunan) belediye daha kapatılarak belediye sayısı 1.359’a indirilmektedir. Bu sayıya yeni kurulan ilçelerin eklenmesiyle 1.384 olmaktadır. Dolayısıyla bu süreçte belediyeler %60 azalmış olmaktadır (18.04.2014, www.yayed.org.tr). 14 büyükşehirle birlikte, 24 ilçe kurulmakta, 133 ilçe dönüştürülmektedir. Toplam belediye sayısı 2.950’den 1.392’ye, Köy sayısı 34.283’den 18.201’e inmektedir. Görüldüğü gibi; il özel idaresi ve belediye ve köylerden oluşan üçlü yerel yönetim yapısından sadece belediyelerin var olduğu tekli yerel yönetim yapısına geçilmektedir (TBB, 2012:24).

4.4.2.3. İl Özel İdarelerinin Kaldırılması

Güler, Türkiye’de mülki yapı bir “yönetimsel bölünüş” ve “yönetimsel kademelenme” üzerinde yükselmekte ve Türkiye mülki-mahalli yönetim sistemi bakımından “Fransız Modeli” içinde yer almaktadır. Bu iki yönetimsel yapı dünya, taşra yönetiminde bir arada yer almakta ve birlikte iş görmektedirler. Mülki yönetim fiilen “il genel yönetimi-valilik” ve “ilçe genel yönetimi-kaymakamlık” kademelerinden oluşurken, mahalli (yerel) yönetim “il özel yönetimi”, “belediye”, “köy” birimlerinden oluşmaktadır. İl-valilik ile ilçe-kaymakamlık arasında dikey (hiyerarşik) ilişki varken, yerel yönetim birimlerinin kendi aralarında hiçbir yönetimsel ilişki bulunmamaktadır. Hiyerarşik ilişki büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasında bulunmaktadır (Güler, 2010: 237-246).

1982 Anayasası’na göre yerel yönetimler karar organları seçimle işbaşına gelmiş olan, idari ve mali özerkliği bulunan ve yerinden yönetim ilkesine göre oluşturulmuş kamu tüzel kişileridir. 1876 Kanun-i Esasi ile il özel yönetimlerine tüzel kişilik kazandırılmıştır. 1913 yılında ise İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkat çıkarılmıştır. Geçici kanunla, il özel yönetiminin organları olarak meclis, encümen ve yürütme organı belirlenmiş ve organlar arasındaki görev paylaşımının esasları da düzenlenmiştir. Bu geçici yasanın ilk bölümü illerin genel yönetimine ikinci bölümü ise il özel yönetimine ayrılmıştır. Yasanın ilk bölümü 1929 yılında kaldırılmışken il özel yönetimlerine ilişkin bölümü 1987 yılında 3360 sayılı Kanun adıyla ve kimi değişiklik ve eklemelerle yeniden düzenlenmiştir. Ancak 2005 yılında 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile il özel yönetimleri bugünkü yapısına kavuşturulmuştur (İzci ve Turan, 2013:127)

Temel ilkelerde önemli bir sapma olmamakla birlikte Osmanlı İmparatorluğu döneminde kurulmuş olan belediye ve il özel yönetimleri günümüze değin yapısal değişiklikler geçirmişlerdir. En önemli değişiklikler de 2003 yılından bu yana gerçekleştirilmektedir. Cumhuriyet tarihi boyunca görev ve yetkilerinde ciddi oranda bir daralma meydana gelen il özel idareleri bu reform sürecinde yeniden yapılandırılmış, hatta bir zamanlar kaldırılması bile düşünülen bu yerel yönetim kuruluşlarının görev ve yetki alanları oldukça genişletilmiştir. Belediye ve köyler belirli bir yerleşim alanında faaliyet gösterirken, İl özel idareleri yerleşim alanı içi ve yerleşim alanı dışı olmak üzere il sınırları içindeki bütün alanda yetkilidir. Bu yetki, merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerinde uyguladığı yönetimsel vesayet yetkisiyle sınırlandırılmıştır (İzci ve Turan, 2013: 127).

5302 sayılı Kanun ile karar organı olarak belirlenen il genel meclisleri, 3360 sayılı eski Kanuna oranla önemli işlev ve sorumluluklar yüklenmiş ve il idaresinin ana yönetim organı haline gelmiş ve yapısal olarak değiştirilmiştir. En önemli değişiklik valinin il genel meclisi başkanlığı görevinden alınması ve onun yerine meclisin kendi üyeleri arasından seçeceği bir başkanın meclis başkanı olmasıdır. Meclis başkanının görev süresi ilk seçim için 2 yıl, sonrası için ise 3 yıl olarak belirlenmiş ve meclisin toplantı düzeneği de değiştirilmiştir. Önceki düzenlemede Mayıs ve Kasım ayları olmak üzere yılda iki kez toplanan meclis yeni düzenleme ile meclisin tatil ayı olarak belirlenen bir ay dışında her ay toplanması hüküm altına alınmıştır. Yasayla getirilen bir başka yenilik de ihtisas komisyonlarının oluşturulmasıdır. Buna göre, il genel meclisleri, eğitim, kültür ve sosyal hizmetler, imar ve bayındırlık, çevre ve sağlık ile bütçe komisyonlarını kurmak zorundadırlar. İhtiyaç halinde başka komisyonlar da kurulabilmektedir (İzci ve Turan, 2013:28).

Son yasal düzenleme ile 29 büyükşehir belediyesinde il özel idareleri kaldırılmıştır. Diğer illerde ise il özel idarelerinin varlıkları korunmuştur. Böylece il özel idareleri bakımından il özel idareli iller ve il özel idaresiz iller olmak üzere ikili bir yapı ortaya çıkmıştır. İl özel idarelerinin görev, yetki ve kaynakları (taşınır ve taşınmaz malları) dağıtılmıştır. BŞB kurulan illerde kaldırılan il özel idarelerinin yetkileri bakanlıklara, bağlı ve ilgili kuruluşlara, taşra teşkilatına, valiliklere, hazineye, BŞB'lere ve onların bağlı ve ilgili kuruluşlarına ve ilçe belediyelerine verilmiştir. Ayrıca yasa ile il özel idarelerinin encümen yapısı da değiştirilmiştir. Buna göre "İl encümeni valinin başkanlığında, genel sekreter ile il genel meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından seçeceği üç üye ve valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği iki üyeden oluşur." Böylece il genel meclisinin kendi içinden seçeceği encümen sayısı beşten üçe, birim amirleri arasından seçeceği üye sayısı beşten ikiye indirilmiş, genel sekreter, encümenin doğal üyesi olması olmuş, birim amirleri arasından seçilecek olan mali hizmetler birimi amiri bulunması zorunluluğu kaldırılmıştır. Yine 5302 sayılı Kanun'un 45.maddesine yeni bir fıkra eklenmiştir. Bu düzenleme ile il genel meclisinin bütçeye ilişkin yetkisi kısmi vesayet altına alınmıştır.(İzci ve Turan,2013:128)

Önceki düzenleme şöyledir: "İl encümeni valinin başkanlığında, il genel meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri mali hizmetler birim amiri olmak üzere valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur (md. 25).

Büyükşehirlerdeki ilçe belediyeleri, sadece kentsel hizmetleri sunması gereken birimler olmaktan çıkmaktadır. Artık kırsal yerleşmelere sahip olan ilçe belediyeleri, bu bölgelerinde yerel ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Ancak ilçe belediyeleri, kırsal alan yönetimi temelinde örgütlenmiş ve yetkilendirilmiş değildir. Yasadaki "Büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarım ve hayvancılığı desteklemek amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunur"(md.7) şeklindeki ifadenin, kırsal alan yönetimi için yeterli bir düzenleme olup olmadığı ilerleyen yıllarda görülecektir (Arıkboğa,2013:76) .

Kırsal sosyo-ekonomik yapıya kentsel yönetim giydirmenin, gerçek anlamda kan uyuşmazlığına yol açacağı savunulmaktadır. Ana Muhalefet Partisi'nin Alt Komisyon Raporu'na karşı hazırlamış olduğu muhalefet şerhinde, mülki sınırların mahalli hizmetler için optimal ölçek sayılamayacağı, sınırları siyasi ve idari ölçütler ile belirlenen mülki yönetim ile sınırları yerel nitelikli hizmetler ölçütüne göre belirlenen mahalli yönetimin hizmet ve yönetim ölçütlerinin birbirinden farklı olduğu savunulmaktadır. Yine aynı belgede, ancak bir ilin ortadan kaldırılması durumunda il özel idaresinin kaldırılabilmesi, bundan ötürü düzenlemenin merkezi ve yerel yönetimler arasında görev bölüşümünün genelliği ilkesine aykırı olduğu

belirtilmektedir. Dolayısıyla kentsel alan yönetimi olarak kurulan belediyelerin, dünyanın hiçbir yerinde kırsal alanı kapsamadığı belirtilmelidir. Yasaya yönelik bir diğer eleştiri de merkezden yönetim esasına dayanan ilin, yerinden yönetim esasıyla yönetilmesi durumunda bölge yönetimine dönüşeceği (İzci ve Turan, 2013:129-130).

Bu tartışmalar yanında gerçek; Büyükşehir belediye sınırlarının il sınırları ile bütünleştirilmesi sonucu il özel idarelerinin belediye sınırları dışında görevleri kalmamıştır. İl özel idarelerinin il sınırı içinde yaptığı görevler ise ağırlıklı olarak merkezi idarenin yatırımlarına aracılık etmektir. Merkezi idare bu görevleri il teşkilatları aracılığı ile de yapabilmektedir. Yerel yönetim reform tartışmalarında zaman zaman İl Özel İdarelerinin kapatılması görüşlerini de unutmamak gerekmektedir.

Diğer taraftan büyükşehir sınırlarının il sınırı olarak genişlemesi sonucu bu illerde il özel idarelerinin varlığının devamı halinde İstanbul ve Kocaeli'nde olduğu gibi, bir ilde aynı seçmenler tarafından seçilen iki yerel meclis (Büyükşehir Belediye Meclisi ve İl Genel Meclisi) oluşmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla 6360 sayılı Yasa'nın 1'inci maddesi büyükşehir belediyesi olan ve yeni büyükşehir kurulan illerde İl Özel İdaresinin tüzel kişiliği kaldırılmakta ve yerel nitelikli görevleri büyükşehir belediye yönetimine geçmektedir. Bu düzenleme sonunda ülkemizdeki 81 il özel idare sayısı 52'ye düşmektedir (TBB, 2012:24). Böylelikle Türkiye'de İl Özel İdaresi olan iller ve İl Özel İdaresi olmayan iller şeklinde ikili bir yapı oluşmaktadır.

4.4.2.4. Belde Belediyeleri ve Köylerin Mahalleye Dönüştürülmesi

6360 sayılı Yasa'nın 1'inci maddesiyle büyükşehir sınırları içerisinde kalan belde belediyeleri ile orman köyleri dahil köylerin tüzel kişilikleri kaldırılarak aynı belde ve köy ismiyle bağlı oldukları ilçe belediyesine mahalle olarak bağlanmaktadır (TBB, 2012:24) 6360 sayılı Yasa'nın Geçici 2'inci maddesiyle diğer 52 ilde ise 2011 yılı nüfusu 2000'in altında olan belde belediyesinin tüzel kişiliği, ilk mahallî seçimden geçerli olarak kaldırılıp köye dönüştürülmektedir (TBB, 2012:24) Bunların sayısı 559 idi, ancak 33 tanesi, yasa yürürlüğe girene kadar birleşme yoluyla nüfusu arttırmayı başararak köye dönüşmemektedir (Arıkboğa, 2013:68).

Buna göre 1.032'si büyükşehirlerdeki belediyeler, 526'sı nüfusu 2000'in altına düşen belde belediyeleri olmak üzere toplam 1.558 belde belediyesi ilk mahallî idare genel seçimleri ile birlikte kapanmaktadır. Oransal olarak bakıldığında kapanan belediyeler 2.950 olan toplam belediyelerin yaklaşık yüzde 53'üne, 1.977 olan belde belediyelerinin yaklaşık yüzde 79'una tekabül etmektedir. Öte yandan tüzel kişiliği sonlandırılmak suretiyle, mahalleye dönüştürülen 16.082 köy, 34.283 olan toplam köyün yüzde 46,6'sını oluşturmaktadır (TBB, 2012:24).

Büyükşehirlerde tüzel kişilikleri kaldırılan belediye ve köylerin bazı yetkileri Kanunun yayımı tarihi itibarıyla ilçe belediyesi onayına bağlanmakta; personeli, her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçlarının ilk mahallî seçim itibarıyla ilgisine göre büyükşehir belediyesi, bağlı kuruluşu veya ilçe belediyesine devredilmesi öngörülmektedir. Ayrıca, kapatılan köy ve beldelerin personeli, mal varlıkları, alacak hak ve borçları ile iştirakleri tasfiye edilmektedir (18.04.2014, www.tasav.org).

4.4.2.5. Hizmet Bölüşümü ve Etkinlik

6360 sayılı büyükşehir düzenlemesine ilişkin en büyük savunmalardan birinin, hizmet etkinliği olduğu görülmektedir. Gerek hükümetin yasa gerekçesinde, gerekse iktidar grubunun meclisteki konuşmalarında, yeni yapının hizmet etkinliğini sağlamak

amacıyla tasarlandığı belirtilmektedir. AKP Hükümeti'nin 8 Ekim 2012 günü TBMM Başkanlığı'na sunduğu yasa tasarısının genel gerekçesinde; küreselleşme ile birlikte yönetim yaklaşımlarında da değişimin olduğu ve bu değişimlerin de beraberinde etkin, etkili, vatandaş odaklı, hesap verebilen, katılımcı, saydam yönetim ilke değerlerin ön plana çıkarılmaktadır. Tasarının özellikle *"değişen yönetim değerlerine ulaşmak için optimal ölçekte hizmet üretebilecek güçlü yerel yönetim yapılarını yaratmak amacı"* doğrultusunda çıkarıldığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda da özellikle büyükşehir alanlarında sunulan hizmetlerin *ölçek ekonomisi* kullanılarak daha az kaynak ile daha çok ve daha kaliteli hizmet sunumunu gerçekleştirme iddiaları bulunmakta ve bu iddiaları gerçekleştirmek için de il sınırında hizmet üretecek bir büyükşehir modeli öngörülmektedir (Gül ve Batman, 2013: 31)

Yeni büyükşehir ölçeğinin siyasal, toplumsal, yönetsel optimal ölçek olmadığı; iktisadi optimal ölçek olduğunun ise şüpheli olduğu dile getirilmektedir. Yönetsel ve siyasal optimal ölçek demokratik bir düzende "katılım ve demokrasi ilkelerini" temel almakta; iktisadi ölçek ise hizmet üretenlerin "kar"ını temel almaktadır (25.11.2013, www.yayed.org.tr). Bana göre Türkiye idari yapısı, kamu yararı yerine kar'a dayalı bir yönetim tercih ettiği belirtilmektedir.

Yasayı ortaya koyan irade, bu modelle etkinliğin sağlanabileceğini söylemekte ve hizmet etkinliğini "ölçek ekonomisine" bağlamaktadırlar. Hizmetin faydasının yayıldığı alan dikkate alınmamaktadır. Hizmet etkinliğinin sağlanması sadece yönetimin büyüklüğüne değil, öncelikle hizmetin yayıldığı alanın ve hizmetin sunum düzeyinin genişlemesine bağlanmaktadır. Çünkü her bir hizmetin faydasının yayıldığı alan birbirinden farklı olmaktadır. Bazı hizmetlerin faydası çok geniş alanlara yayılırken, bazı hizmetlerin faydası daha dar ölçeklerde kalmaktadır. Bu nedenle hizmet etkinliğinin sağlanabilmesi için hizmetlerin faydasının yayıldığı alanın dikkate alınması ve idari birimlerin yetki alanıyla hizmetlerin fayda alanının mümkün olduğunca örtüştürülmesi gerekmektedir. Aksi halde hizmet etkinliğinde düşüşler, çeşitli sorunlar ve aksaklıklar olabilmektedir (Arıkboğa, 2013:84).

Bu bağlamda ilin tamamına yayılmayan, sadece ilin belli bölgelerine ilçelerine ya da belli bölümlerine fayda sağlayan hizmetlerin BŞB üzerinden merkezileştirilmesi sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunlar; bu hizmetlere ilişkin kararlar, farklı bölgelerde yaşayanların farklılaşan tercihlerinin hesaba katılmamasına, tekdüze hizmet sunumuna ve dolayısıyla etkinlik kaybına neden olmaktadır. Buna karşılık bu tür hizmetlerin mümkün olduğunca fayda alanları ile örtüşen alt kurumlar eliyle yürütülmesi halinde ise yarar sağladığı görülmektedir. Bu hizmetlerin faydasının yayıldığı bölgede yaşayanların tercihleri hizmet sunumuna daha iyi yansıtılmakta, hizmet maliyetlerinin paylaşımı daha etkin yapılabilmektedir. Böylece kaynak dağılımında ve hizmet sunumunda etkinlik artmaktadır (Arıkboğa, 2013:84).

Bu hizmetin daha üst bir ölçekte görülmesi, hizmet etkinliği açısından daha etkin bir yöntem olmaktadır. Hizmetin faydasının yayıldığı alana benzer biçimde, her bir hizmetin ölçek ekonomisiyle ilişkisi de bir diğerinden farklılık göstermektedir. Bu nedenle her bir hizmet için özel bir değerlendirmenin yapılması gerekmektedir. Çünkü, ölçek büyüklüğü (ya da üretim düzeyi) ile etkinlik arasındaki ilişki düz bir eğri şeklinde olmayıp, daha çok "U" biçimli bir grafik çizmektedir. Bu eğri, ölçeği büyüttükçe birim maliyetlerin sonsuza kadar azalmaya devam etmeyeceğini, bir noktadan sonra bu kez birim maliyetler artmaya başlayacaktır (Arıkboğa, 2013:85).

Yukarıdaki teorik bilgiler ışığında 6360 sayılı Yasa'daki düzenlemelere bakıldığında, Yasanın mevcut BŞB modelinden hareket etmekte ve 5216'daki hizmet bölüşümü sistematığını büyük oranda devam ettirmektedir. Bilindiği gibi mevcut

modelde, kent bütünlüğüne yönelik hizmetler büyükşehir belediyesine, diğer yerel nitelikli hizmetler ise ilçe belediyelerine bırakılmaktadır. Bu hizmet bölüşümünün isabetli yararlı olduğu belirtilmektedir. Çünkü mevcut modelde, il merkezlerinin sosyo-ekonomik açıdan bütünleşik kentsel alanlarda kurulmakta ve bu alanın görece dar bir coğrafik ölçek oluşturmaktadır (Arıkboğa,2013:85).

Belli bir coğrafi alanda çok sayıda yerel yönetimin yetkili olması planlama ve koordinasyonun sağlanamamasına ve bu nedenle kaynak israfına yol açmaktadır. Sanayileşme, ulaşım ve çevre gibi artan sorunların hizmet üretme kapasitesi ve yeterli mali kaynaktan yoksun küçük ölçekli mahalli idarelerce çözülmesi mümkün görülmemektedir. Bu durum, kaynakların etkin ve yerinde kullanımını engellemekte, küçük yerleşim birimlerinin yanı sıra nüfusun yoğun olduğu büyükşehirde de ciddi yönetim sorununa yol açmaktadır. Uygun büyüklükte hizmet üretecek güçlü yerel yönetimlerin olmayışı, halkın yerel yönetimlerden beklediği kamu hizmetlerinin kaliteli biçimde karşılanmaması ve kamu hizmetlerinin sunumunda koordinasyon eksikliği sorunlarını ortaya çıkarmaktadır (TBB,2012:5).

Ancak il ölçeğinde böylesi bir kentsel alan bütünlüğü söz konusu değildir. Yeni büyükşehirlerde, kentsel alan dışında birbirinden mesafece uzak kırsal alanlarda bulunmaktadır. Hizmetlerin faydası, il içinde belirli bölgeler temelinde kümelenen ve birbirinden bağımsız bir görünüm arz etmektedir. Dolayısıyla ölçek ekonomisi gerektiren hizmetlerin(su, kanalizasyon, toplu taşıma, itfaiye vb.) BŞB tarafından sunulması etkinliği arttırmayıp aksine azaltacağı belirtilmektedir (Arıkboğa,2013:85).

6360 sayılı yasa, örneğin toptancı halleri, mezbahalar, mezarlıklar ve terminaller konusunda, 5216 sayılı yasadaki düzenlemeden kısmen ayrılmakta ve bu konulara ilişkin yetkilerin ilçe belediyelerine *bırakılabileceğini* öngörmektedir(madde7/z). Hizmet etkinliği açısından bu düzenleme yetersiz olmakla birlikte isabetli olduğu belirtilmektedir. Yine yasada öngörülen model, BŞB yönetimine “iş bitirme” imkanı verebilir; ancak bitirilen işlerin ihtiyaçlara uygunluğu, talep ve beklentilerle örtüşmesi, onları karşılayabilme derecesi ve dolayısıyla hizmet etkinliğini sağlaması ancak yasanın uygulanmasına başlandıktan sonra değerlendirilmesinin mümkün olacağı da belirtilmektedir (Arıkboğa,2013:86).

Bu çerçevede yönetim, planlama ve koordinasyon açısından belediye sınırı mülki sınır olacak biçimde optimal ölçekte hizmet üretebilecek güçlü yerel yönetim yapılarının varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesi ile ortaya çıkan ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalite yükselecek, daha az kaynak ile daha çok ve daha kaliteli hizmet sunulması mümkün hale gelecektir. Böylece geniş ölçekte hizmet üreten yerel yönetim birimleri gelişmiş teknolojilerle donatılabilecek, nitelikli teknik personel istihdam edebilecek, uzmanlaşmış işgücü sayesinde verimlilik artışı sağlanacak, merkezden gönderilecek kaynakların etkin kullanımı sağlanacak ve il çapında uyumlu imar uygulamaları gerçekleştirilebilecektir (TBB,2012:5-6).

Özellikle yeni büyükşehir yasasıyla “Hizmetlerin tek merkezden yürütülmesi ile ortaya çıkacak ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalite yükselecek, daha az kaynak ile daha çok ve daha kaliteli hizmet sunulması mümkün hale gelecektir.” Yerel ekonomi açısından bakıldığında da belediyelerin gerek istihdam ve gerekse yatırım güçleriyle bölgelerin en önde gelen kurumları arasında olduğu” belirtilmektedir. Yerel yönetimlerin başarısının en önemli şartı bu kentlerin ekonomik gelişimidir. Kentlerin ekonomik gelişiminin yetersiz olduğu durumlarda yerel sorunların giderilmesi zorlaşabilecektir. Bu sebeple belediyeler, fiziki ve sosyo-kültürel alanlara

önem vermelerinin yanı sıra kentin ekonomik gelişimine de önem vermek durumundadırlar (TBB,2012:4).

Nitekim belediyeler 5393 sayılı Belediye Kanunu gereğince idari sınırlarındaki bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasını da sağlayacak görevlerle donatılmışlardır. Söz konusu Kanun'un 14'üncü maddesine göre belediyelerin "mahalli ve müşterek nitelikte olmak kaydıyla ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapabileceği" hükmü getirilmiştir. Ayrıca yine aynı madde ile "il sınırları içindeki büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10 bini geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğal gaz, yol ve aydınlatma gibi altyapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere İçişleri Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir" hükmü getirilmiştir. Böylece, yerel kalkınma sürecine liderlik yapacak olan belediyeler kent ekonomisini ve ticaretini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapabilecekleri gibi bu alanda teşvik mekanizmalarını da yürürlüğe koyabilecek konuma gelmiştir (TBB,2012:5).

Yerel yönetimlerin kalkınmada etkin rol almaları, günümüzde gelişmiş ülkelerde genel kabul gören bir yaklaşımdır. Bu konuda Avrupa Kentsel Şartı'nda "Yerel yönetimler, kentte ekonomik kalkınmayı teşvik edecek koşulları yaratır, girişimcilere yardımcı olma olanaklarını sağlar. Kentsel mekânlar; üretim, dağıtım, alış-veriş ve tüketim gibi ekonomik dayanaklara sahip olduklarından, ulusal ekonomide önemli bir rol oynarlar" ifadesi yer almaktadır. Görüleceği üzere Türkiye'deki yerel yönetim yapılanması Avrupa kentsel Şartı ile uyumludur, denilmektedir. Yerel ekonomi açısından bakıldığında belediyelerin gerek istihdam ve gerekse yatırım güçleri ile bölgelerinin en önde gelen kurumları arasında olduğu görülmektedir. 2011 yılında belediyelerin harcaması 41,1 milyar TL olmuştur. İstihdam açısından da belediyeler önemli kurumlardır. Belediyede çalışan personel sayısı kamu istihdamının yaklaşık beşte birini oluşturmaktadır. Belediyeler, bütçelerinin üçte birini yatırım ve hizmet harcamalarına ayırmaktadırlar. Bu nedenle belediyelerin kaynaklarını etkin kullanımı, yerel ekonominin gelişimi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle kısıtlı kamu kaynaklarını kullanan yerel yönetimin bu konuda hassas davranması beklenmektedir. Diğer taraftan kentlerin sağlıklı gelişimi, kentte yaşayanların medeni ve mali ortak ihtiyaçlarının etkin biçimde karşılanabilmesi, ancak belediye yönetimlerinin etkinliğinin artırılması ile mümkündür (TBB,2012:5).

4.4.2.6. Mali Yapıdaki Değişiklikler(Belediye Gelirlerinin Artması)

Ülkemizde belediyelerin gelirlerinin yaklaşık yüzde 52'si genel bütçeden aldıkları paylardan, yüzde 48'i ise öz gelirlerden oluşmaktadır. Bu oran belediyelerin ölçeklerine, statülerine ve bölgelerine göre değişmektedir. Mevcut durumda 2011 verilerine göre yerel yönetimlere genel bütçe vergi gelirlerinden yaklaşık yüzde 10,30 pay aktarılmaktadır...6360 sayılı Yasa ile genel bütçeden yerel yönetimlere aktarılan pay oranı yaklaşık yüzde 11,38'e çıkmaktadır...6360 sayılı Yasa ile yerel yönetimlere genel bütçeden aktarılan paylarda yaklaşık yüzde 10,5'lik bir artış sağlanmaktadır (TBB,2012:26).

Yasanın getirdiği en önemli düzenleme yerel yönetimlerin paylarının yeniden düzenlenmesi ve doğal olarak bölüşüm ilişkilerine yapılan müdahaledir. Mevcut

durumda büyükşehir belediye sınırları içinde toplanan GBVG' in(Genel Bütçe vergi gelirleri) %5 'i büyükşehirlere verilirken, Yeni Büyükşehir Yasası'nın getirdiği düzenlemeyle bu miktar il genelinde toplanan GBVG' in % 6'sına çıkmaktadır. Diğer taraftan mevcut durumda Türkiye genelinde toplanan GBVG' in %2.5'i nüfus esasına göre büyükşehir ilçe belediyeleri payı olarak ayrılırken, Yeni Büyükşehir Belediye Yasası'yla yapılan düzenlemeye göre Türkiye genelinde toplanan GBVG' den büyükşehir içindeki ilçe belediyelerine ayrılan bu pay %4.5'e çıkarılmaktadır(Ak parti,2012:11).Yeni Büyükşehir Yasası'nın getirdiği düzenlemeye göre büyükşehirlerin gelirlerindeki artışlar Tablo 4.6. 'deki gibi gerçekleşmektedir.

Tablo 4.6. Yeni Büyükşehir Yasası'na Göre Büyükşehirlerin Gelirlerindeki Artışlar (Ak Parti yerel Yönetimler Başkanlığı,2012:12).

Mahalli İdareler	Mevcut Duruma Göre Hesaplama (A)	Tasarıya Göre Hesaplama (B)	Fark (B-A)	Artış Yüzdesi
MEVCUT BÜYÜKŞEHİRLER				
1 Antalya	493.405.959	910.566.311	417.160.352	84,55
2 Erzurum	249.081.111	395.546.617	146.465.506	58,80
3 Samsun	397.035.283	526.139.922	129.104.639	32,52
4 Konya	720.160.290	931.714.630	211.554.340	29,38
5 Mersin	665.485.934	855.026.474	189.540.540	28,48
6 Eskişehir	287.996.221	368.446.590	80.450.369	27,93
7 Diyarbakır	485.388.529	612.652.746	127.264.217	26,22
8 Kayseri	442.337.814	556.913.182	114.575.368	25,90
9 Sakarya	275.281.405	343.106.523	67.825.118	24,64
10 Kocaeli	1.065.223.953	1.265.506.299	200.282.346	18,80
11 Adana	716.306.907	845.830.864	129.523.957	18,08
12 Bursa	1.001.499.950	1.177.190.330	175.690.380	17,54
13 İzmir	2.273.906.167	2.607.133.676	333.227.509	14,65
14 Gaziantep	569.190.600	648.927.762	79.737.162	14,01
15 İstanbul	8.012.177.236	8.729.086.502	716.909.266	8,95
16 Ankara	2.763.303.815	2.922.481.536	159.177.721	5,76
Toplam	20.417.781.174	23.698.269.964	3.278.488.790	16,06
YENİ BÜYÜKŞEHİRLER				
1 Muğla	198.810.729	390.711.160	191.900.431	96,52
2 Tekirdağ	223.446.211	409.090.716	185.644.505	83,08
3 Balıkesir	297.625.671	505.717.055	208.091.384	69,92
4 Van	269.313.859	449.727.320	180.413.461	66,99
5 Hatay	409.485.080	647.848.354	238.363.274	58,21
6 Aydın	262.511.923	401.717.536	139.205.613	53,03
7 Denizli	269.533.956	399.312.293	129.778.337	48,15
8 Manisa	394.818.658	584.605.393	189.786.735	48,07
9 Şanlıurfa	465.984.939	665.725.121	199.740.182	42,86
10 Kahramanmaraş	314.014.632	443.416.786	129.402.154	41,21
11 Malatya	230.057.114	323.743.575	93.686.461	40,72
12 Trabzon	223.756.692	314.140.271	90.383.579	40,39
13 Mardin	248.691.960	315.935.527	67.243.567	27,04
Toplam	3.808.051.424	5.851.691.107	2.043.639.683	53,67

Yeni Büyükşehir Yasası ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının yüzde 1.50'si büyükşehir dışındaki belediyelere, yüzde 4.50'si büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ve yüzde 0.5'i il özel idarelerine aktarılmaktadır. Yine özel tüketim vergisi hariç olmak üzere, büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtının yüzde 6'sı ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ayrılan payların yüzde 30'u büyükşehir belediye payı olarak ayrılmaktadır. Bu yüzde 6'lık büyükşehir belediye payının yüzde 60'ı

doğrudan ilgili büyükşehir belediyesine aktarılırken, kalan yüzde 40'lık kısmının yüzde 70'i nüfusa, yüzde 30'u yüzölçümü esasına göre büyükşehir belediyeleri arasında dağıtılmaktadır (18.04.2014, www.yayed.org.tr). 6360 sayılı yasadaki önce yalnızca nüfus ölçütü varken, Yeni Kanun, nüfusun yanında yüzölçümü ölçütünü de getirmektedir. Yeni getirilen bu ölçüt, kentsel hizmet alanı genişleyenler için olumlu bir gelişme (Karasu, 2013:10) olarak değerlendirilmektedir.

6360 sayılı Yasa ile artırımlara rağmen büyükşehirlerin genel bütçeden aldıkları payların dağıtımındaki sorun giderilememiştir. Genel bütçeden en az pay alan büyükşehir belediyesi ile en çok pay alan büyükşehir belediyesi arasındaki kişi başı olarak 3 kattan daha fazla fark bulunmaktadır. Ancak sınırı genişleyen büyükşehir ile yeni büyükşehir olan illerde il özel idaresi ve belediye payları toplamının üzerinde yeni durumda genel bütçeden pay aktarılmış olacaktır. Bu illerde il özel idaresi, belde belediyeleri ve köylerin kaldırıldığı büyükşehir belediye hizmet alanı içerisine alındığından, genel giderler ve yönetim maliyeti de azalmış olacaktır (TBB, 2012:27).

Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyelerinin maddi imkânı, dolayısıyla her türlü donanımı kendilerine devredilen il özel idare varlığıyla daha da zengin hizmet imkânına kavuşacaktır. Bu durumda hizmetin uzmanlığa sahip birimlerce görülmesi kalitenin artırılmasında büyük rol oynayacaktır. İmkânların ve uzmanların birleştirilmesi, hızlı hizmet imkânına kavuşmayı sağlayacağı gibi hizmet bütünlüğü açısından da fayda sağlayacaktır (Ak Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2012:13).

Ancak belediye gelirlerinin artması aynı zamanda belediye hizmetlere yönelik talebi arttıracığından, kent ekonomisini bu kaynakların dışında besleyecek yeni gelişme alanlarına ve lokomotif sektörlerle ihtiyaç olacağı belirtilmektedir. Bu nedenle Yerel maliye sistemindeki bu değişiklik ile belediyelerdeki özelleştirme sürecinin artacağı, belediyelerin daha fazla borçlanabileceği ve hizmet maliyetlerinin düşmesi yerine artacağı da söylenmektedir. Türk yerel maliye sisteminin en temel ilkesi yerel yönetimlere görevleri ile orantılı gelir kaynaklarının sağlanmasıdır. Ancak ne yazık ki bugüne değin bu ilkenin pek de işlemediği belirtilmektedir (İzci ve Turan, 2013:136).

4.4.2.7. Yeni BŞB ve Yerindelik ilkesi

Yeni Yasaya ilişkin eleştiriler arasında yerindelik ilkesine özel vurgular yapılmaktadır. Hükümet, bu tasarıyla yerel yönetimlerin yetkilerinin artırıldığı ve AB'ye daha da yaklaşıldığını savunmaktadır. Bu savunu : "Biz yerindenlik ilkesi çerçevesine dayalı bir kanun düzenledik. Bırakın merkezileştirmeyi, aksine yerel yönetimin yetkileri burada artırılıyor. Dolayısıyla yerindenlik dediğimiz, Avrupa Konseyi'nde 1989 senesinde imza attığımız yerel yönetim özerklik şartnamesi gereğince yapılması gerekenleri daha yeni yapabiliyoruz. Burada zaten önemli olan Ankara ile olan ilişkilerin daha da azaltılması ve meselelerin yerinde çözülmesi ve hızlı hizmet demektir." Şeklinde ifade edilmektedir (25.11.2013, www.bianet.org.tr).

Avrupa Birliği üyesi ülkeler için Avrupa çapında yerel yönetim ilkelerini ortaya koyan tek yasal doküman olan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şart'ında yerindelik-yerellik-(subsidiarity) özel bir öneme sahiptir. Yerellik, öncelikle bir güç dağılımı ilkesidir. Buna göre toplum hiyerarşik olarak yapılanmış ağ ve kurumlardan oluşmaktadır. Her bir kurumun kendine has işlevleri ve sorumlulukları bulunur. Bir üst düzey yapılanma, gerekmedikçe alt düzeydeki kurumun işleyişine müdahale etmemelidir. Üst düzeydeki kurumlar alt düzeydekilere ancak görev yerine getirilemediğinde ya da acil ve gerekli durumlarda müdahale edebilir. Bu yüzden karar alıcı organlar mümkün olduğunca alt düzeyde bulunmalıdır. İlke "aşağıdan yukarı" bir

yaklaşımı benimsediğinden esas olan alt düzey, yani yerel yönetimlerdir. Hem Avrupa Birliği kurumları, hem de Avrupa Konseyi'nin büyük önem atfettiği yerindelik-yerellik-subsidiarity prensip olarak; hizmetin en yakın yönetim birimi tarafından verilmesi ilkesidir ve yerel yönetimlere daha çok yetki aktarılarak özerkliklerinin artırılması öngörülmektedir (Ak Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı,2012:10).

Yerindelik (subsidiarity) ilkesi, kamu hizmetlerinin tercihen vatandaşa en yakın yönetim birimleri tarafından sunulmasını öngörmektedir. Yerindelik kavramının kelime anlamı “ikincilik” demek olup, hizmetin yürütüleceği yere uzak olan yönetim birimlerinin, hizmet sunumunda ikinci planda düşünülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yine bu kavramın yedek ordu anlamına geldiği hatırlatılmakta ve şu uyarı yapılmaktadır: “Burada en önemli unsur, yardımcı (yedek) ordunun ancak ihtiyaç halinde kullanılması, çağrılmadan gelmemesidir. İhtiyaç durumunda kullanılan bu destek, yardımına geldiği birimin yerini alamaz.” diyerek (Arıkboğa,2013:81) yerellik bakışı açısı ortaya konmaktadır.

6360 sayılı yasa, köyleri, belde belediyelerini, il özel idaresini ve bu bağlamda köylere hizmet götürme birliklerini kapatarak, sadece ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyesinin bulunacağı yeni bir yapı tasarlanmaktadır. Dolayısıyla yerel yönetimlere bırakılmış olan hizmetler, 30 ilde bu iki birim arasında paylaştırılmaktadır. Ancak, “bu yeni tasarımda yerindelik ilkesinin göz önünde tutulduğunun, iki açıdan söylenememektedir. Bunlardan birincisi, orman köyleri ve belde belediyelerinden ilçe merkezine uzak olanlar bakımından; ikincisi ise büyükşehir ile ilçe belediyesi arasındaki hizmet bölüşümü açısından” (Arıkboğa,2013:81-82) değerlendirmektedir.

Çünkü merkezdeki belediyenin kilometrelerce ötedeki bir köye ya da belediyeye nasıl hizmet götüreceği belli değildir. Bazı illerde, kimi yerleşim yerlerinin nüfusu ildeki belediyenin nüfusuna yakın ya da ondan büyük olabilmektedir. Örneğin Muğla ilinde Fethiye, Muğla merkezden daha büyüktür. Tasarı yasalaşırsa Fethiye Belediyesi'nin imar yetkilerinin önemli bir bölümü Muğla Belediyesi'ne devredilecektir. Buna benzer biçimde Mardin'de Kızıltepe ve Nusaybin, Mardin kent merkezinden daha büyüktür (25.11.2013, www.bianet.org.tr) denilmektedir.

Yetkinin ve hizmetlerin vatandaşa olabildiğince yakınlaştırılması yoluyla sorunlara hızlı ve etkili çözümler getirilmesi, bireysel tercihlerin karar süreçlerine doğrudan yansımaya olanak verecek süreçlerin işler hale gelmesi, kamusal kaynakların kullanımında saydamlığın artırılması, kaynak kullanımı ve hizmet sunumunda hesap sorma ve hesap verme kültürünün benimsenmesi; yerleşme politikalarına yön veren temel ilkeler olarak kabul edilmektedir (Köşger,2012:26). Yerelleşmenin daha ileri boyutlara taşınmasının Mahalli İdareler genel Müdürlüğü tarafından yürütülen çalışmaların odağında yer aldığını ifade etmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimlere yönelik yapılan düzenlemeler ve kanunların da bu anlayışı yansıtmaları beklenmektedir.

4.4.2.8.Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı

6360 sayılı Yasa ile büyükşehir belediyelerinin bulunduğu 30 ilde, işleri Bakanlığı'nın taşra teşkilatı olarak valiye bağlı “Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı” kurulmaktadır. Başkanlığın görevleri; kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu ve yürütülmesi, ilin tanıtımı, gerektiğinde merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımların yapılması ve koordine edilmesi, temsil, tören, ödüllendirme ve protokol hizmetlerinin

yürütülmesi, ildeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik edilmesi ile bunların denetlenmesini gerçekleştirmektedir (md.34).

Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı tarafından merkezi idarenin adli ve askeri teşkilat dışındaki tüm birimlerinin hizmet ve faaliyetlerinin etkinliği, verimliliği ve kurumların stratejik plan ve performans programlarına uygunluğu ile ilgili hazırlanacak rapor, valinin değerlendirmesi ile birlikte Başbakanlığa ve bu kurumların bağlı veya ilgili olduğu bakanlığa gönderilecektir. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları, afet, yardım, acil çağrı, yatırım izleme, rehberlik ve denetim, strateji ve koordinasyon ile idari müdürlükler kurabilmektedir. Gerekğinde ise geçici birimler kurabilir. Valilik; kadro, yer ve unvanlarına bakılmaksızın ihtiyaç durumuna göre uzman, sözleşmeli personel ve memurları bu başkanlıklarda görevlendirmeye yetkili olmaktadır. Yatırım İzleme ve koordinasyon Başkanlıklarının çalışma usul ve esasları İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenmektedir. Ayrıca görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için Maliye bakanlığınca gerekli ödenek İçişleri Bakanlığı'nın bütçesine aktarılmaktadır. Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları, kaynağını aktarmak şartıyla illerde yapacakları her türlü yatırım, yapım, bakım, onarım ve yardım işlerini bu başkanlık aracılığıyla yapabilecektir (18.04.2014, www.tasav.org).

Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının, belediyelerin idari ve mali özerkliğine müdahale edebilecek yetkilere sahip olması, müdahalenin sınırlarının çok açık olmaması ve böyle bir durumda 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 57'nci maddesinin uygulama kabiliyetinin bulunup bulunmadığı tartışma konusu olmuştur (TBB, 2012: 28).

4.4.2.9. Büyükşehir Yasası'nın Kırsal Alanlara Etkisi

Belediye sınırlarının il sınırlarına kadar genişletilmesini anlatan "bütünşehir" uygulaması, İstanbul ve İzmit gibi kırsal alanlara sahip olmayan kentsel alanlar için uygun olabilir. Oysa yeni büyükşehir yapılacak 13 ilde kırsal alanlar çok geniş yerleri işgal etmektedirler. Geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlayan köylülerin, artık belediyenin bir mahallesinde yaşıyor yani kentli sayılıyor olması, Kırsal yerleşim yerlerinin, kentsel kurallara tabii tutulması tarım ve hayvancılık faaliyetlerini olumsuz yönde etkilediği gibi, toprak rantının paylaşımında çatışmalar yaratacaktır. Bugün üzerinde ekim yapılan tarım topraklarının kısa bir süre sonra imara açılması şaşırtıcı olmayacaktır. Bir günlük kararla arazilerin arsa haline gelmesiyle, kırsal kesimdeki toprak rantının denetimi büyükşehir belediyesine geçmektedir. Her ne kadar, şimdiki geçiş döneminde bu durumdan kaynaklanacak olası sorunların önüne geçmek için söz konusu etkinliklerin sürdürülmesine belediye tarafından izin verilse de, yakın bir gelecekte tarım ve hayvancılığın yürütülmesinin giderek zorlaşacağı görüşü bulunmaktadır.

Kanun ile birlikte kırsalda yaşadığı hâlde büyükşehirli olacak olan vatandaşlara ilâve yükler getirilmektedir. Her ne kadar vergi ve harçların tahsilâtına 5 yıl muafiyet getirilmiş olsa da, bu geçiş sürecini müteakip vatandaşlarımız birçok yeni vergi, harç ve mükellefiyetler beklemektedir (18.04.2014, www.tasav.org).

6360 sayılı yasa ile büyükşehirli mahalle olarak dâhil olacak köyler ile ilgili koruyucu düzenlemeler de getirmektedir. Bunlar (TBB,2012:28):

1)mevzuatla orman köyleri ve orman köylüsüne tanınan hak, sorumluluk ve imtiyazlar orman köyü iken mahalleye dönüşen yerler için devam eder.

2)bir belediyeye katılarak mahalleye dönüşen köy, köy başlısı ve belediyelerce kullanılan mera, yaylak, kışlak gibi yerlerden bu mahalle sakinleri ve varsa diğer hak

sahipleri 25/271998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu hükümleri çerçevesinde yararlanmaya devam eder.

3)Köyden mahalleye dönüşen yerlerden 5 yıl süreyle Emlak Vergisi ve 2464 sayılı Kanuna göre alınması gereken vergi, harç ve katılım payları alınmaz.

4)Köyden mahalleye dönüşen yerlerden içme suyu ve kullanma suları için alınacak ücret 5 yıl süreyle en düşük tarifenin yüzde 25'ini geçmeyecek şekilde belirlenir.

5)6360 sayılı Yasa ile tüzel kişiliği kaldırılan köylerde görev yapan geçici ve gönüllü köy korucuları halen görev yaptıkları yerde görev yapmaya devam ederler.

6)İlçe belediyeleri veya ilçe belediyelerinin talep etmeleri halinde büyükşehir belediyeleri bu Kanun'a göre tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüşen köylerde yapılacak ticari amaç taşımayan yapılar için yürürlükteki imar mevzuatı doğrultusunda yörenin geleneksel, kültürel ve mimari özelliklerine uygun ücretsiz tip mimari projeler yapar veya yaptırır.

7)Büyükşehir ve ilçe belediyelerine gerekirse tarım ve hayvancılığı desteklemek amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunabilme görevi verilmiştir

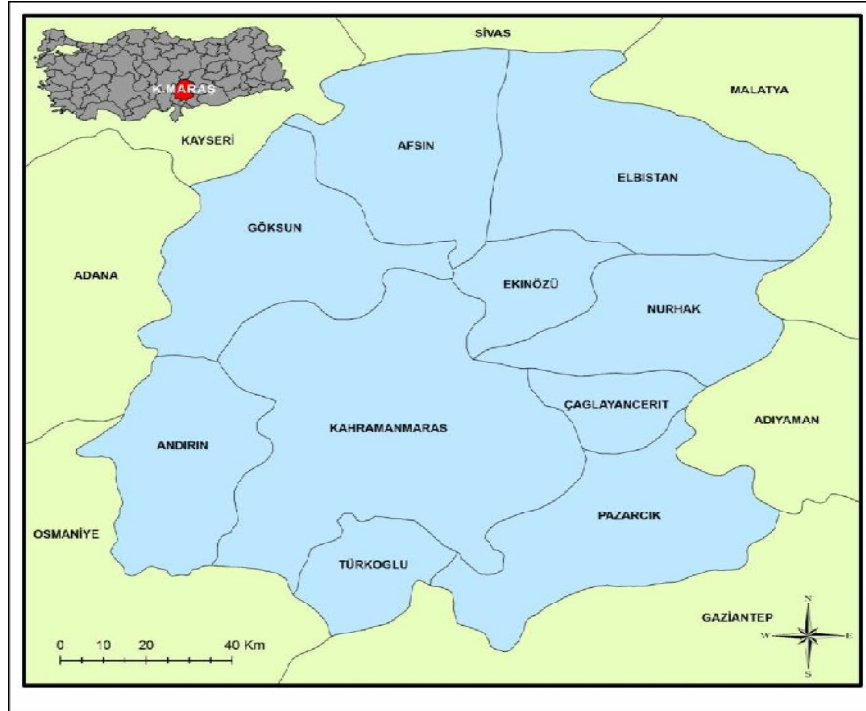
8)İstanbul ve Kocaeli hariç, büyükşehir, büyükşehir ilçe belediyeleri ve bağlı idareler yatırım bütçelerinin en az yüzde 10'unu on yıl süre ile 6360 sayılı Yasa kapsamında belediye sınırlarına dâhil olan yerleşim yerlerinin altyapı hizmetleri için ayrılması ve kullanılması zorunluluğu getirilmektedir. Ancak, kentsel alanlara göre örgütlenmiş bulunan belediye yönetimlerinin kırsal alan hizmetlerini de vermesi gerekmektedir.

5. KAHRAMANMARAŞ'IN SOSYO- EKONOMİK YAPISI

Kahramanmaraş ili Türkiye'nin güneyinde, Doğu Akdeniz bölgesinde yer almaktadır. Akdeniz Bölgesi ile Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin birleştiği yerde bulunmaktadır. Kuzeyinde Sivas, Malatya ve Kayseri illeri, doğusunda Adıyaman ili, batısında Adana ili ve güneyinde ise Osmaniye ve Gaziantep illeriyle komşudur (Şekil 5.1.).

Kahramanmaraş ili Akdeniz Bölgesi'nin Adana bölümünde, Ahır Dağı'nın güney yamacında 400 -1000 m. yükselti basamağında, Maraş ovasına hâkim bir alanda yer almaktadır. Merkez ilçe deniz seviyesinden 568 m. yükseklikte olup, ilin kuzey kesimleri oldukça dağlıktır. Yeryüzü şekilleri genellikle Güneydoğu Toroslar'ın uzantıları olan dağlarla bunlar arasında kalan çöküntü alanlarından oluşmaktadır. Arazi yüksekliği 350 metreden 3000 metreye kadar çıkan ilde geniş ovalar bulunmaktadır. Toprakların %59,7'sini dağlar, %24'ünü platolar ve %16,3'ünü de ovalar teşkil etmektedir. Diğer bir açıdan iktisaden birbirini tamamlayan dağ ve ova doğal bölgeleri arasında kurulmuştur (İl Özel İdaresi,2010:8). Kahramanmaraş ili 14.457 km²'lik yüzölçümü(göl dahil) ile Türkiye'nin alan bakımından 13. büyük ili, 2013 yılı 1075.706 nüfusu ile nüfus bakımından 18. ili durumundadır. İlin alan bakımından en büyük ilçesi 2956 km² ile Merkez ilçedir. Merkez ilçeyi sırayla Elbistan, Göksun ve Pazarcık İlçeleri takip etmektedir. İlin alan bakımından en küçük ilçesi ise 417 km² ile Çağlayancerit İlçesidir (İl Özel İdaresi,2010:8).

Akdeniz Bölgesi'nin doğusunda bulunan Kahramanmaraş ili hem kara hem de demir yolu ulaşımında güneyden ve Akdeniz'den gelen yolları doğuya ve kuzeye bağlayan önemli bir konumda yer almaktadır. Kahramanmaraş, Çukurova'yı Doğu Anadolu'ya bağlayan demiryolu hattının kuzeyinde ve Güneydoğu Anadolu'yu İç Anadolu'ya bağlayan karayolu üzerinde bulunmaktadır. İl merkezi; Osmaniye'ye 100 km, Adana'ya 185 km, Gaziantep'e 80 km, Kayseri'ye 273 km, Malatya'ya 223 km, Adıyaman'a 164 km ve Sivas'a 345 km uzunluğunda karayolu ile bağlanmaktadır (İl Özel İdaresi,2010:23).

Şekil 5.1.Kahramanmaraş İli Lokasyon Haritası, (Gürbüz, 2013: 21)

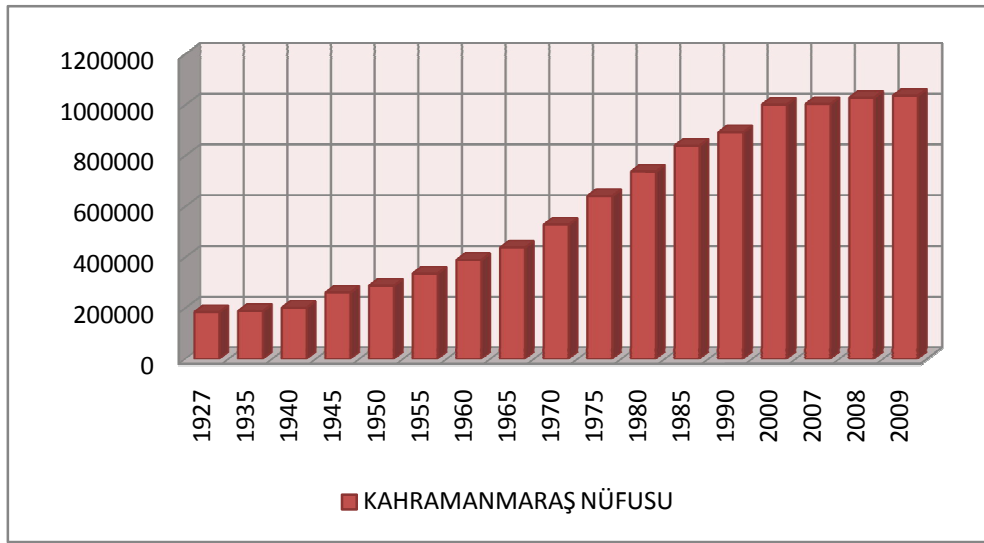
Yüksek dağlarla çevrili Maraş Ovası'nın kuzeyinde yer alan Şehir, Ahır Dağı eteklerine kurulmuştur. Ahır Dağı'nın güney yamacında, sulak ve verimli Maraş Ovası'nın hemen kuzeyinde kurulmuş olan Kahramanmaraş şehri, yaşam koşulları bakımından son derece uygun fiziki ve beşeri coğrafya özelliklerine sahip bulunmaktadır. Bu olumlu coğrafi koşullar nedeniyle Kahramanmaraş ve çevresinde yerleşimin tarihi MÖ 4000-5000 yıllarına kadar inmekle beraber, şehrin kale çevresinde Hititler tarafından(MÖ XIX.-XII. yy) kurulduğu tahmin edilmektedir. Maraş tarihi dönemler içinde başkent (Dulkadirli Beyliği Dönemi) ve sancak merkezi(Osmanlı dönemi) olarak ekonomik ve siyasi bakımdan ihtişamlı dönemler yaşadığı gibi, sönük dönemler de yaşamaktadır. Bu olayların şehrin mekansal gelişmesinde etkili olduğu (Gürbüz, 2013: 21) belirtilmektedir.

Kahramanmaraş ve çevresinin kültür ve turizm olgusu içinde ayrı bir yeri vardır. Kahramanmaraş, Akdeniz iklim kuşağında olmakla beraber Orta Anadolu ve Doğu Anadolu iklim kuşaklarıyla sınır teşkil etmektedir. Güney illere göre serindir. Çok sayıda yaylaları vardır. Bu yaylaların içinde Başkonuş ve Yavşan Yaylası dünyada az sayıda bulunan bitki örtüsü ile Türkiye'de görülmeye değer özellikteki yaylalardır. Akarsu ve kaynak suları bakımından zengindir. Bu durum Kahramanmaraş'ın büyük bir turizm potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir (İl Özel İdaresi,2010:370).

Kahramanmaraş Büyükşehir statüsüne geçmeden önce, 1 merkez ilçe, 9 ilçe, 8 bucak merkezi(1'i belde), 51 belde, 468 köy olmak üzere toplam 537 yerleşme bulunmaktaydı. Kahramanmaraş ilinde 62 yerleşmede belediye teşkilatı bulunmaktadır.. Kahramanmaraş ilindeki 62 belediyenin 11'i Afşin, 3'ü Andırın, 3'ü Çağlayancerit, 1'i Ekinözü, 10'u Elbistan,8'i Göksun, 12'si Merkez, 4'ü Nurhak, 5'i Pazarcık, 5'i Türkoğlu ilçelerine aittir (16.05.2014,www.kahramanmaraş.gov.tr). Kahramanmaraş ilçe sayısı bakımından Türkiye sıralamasında 41.sırada yer almaktadır (25.05.2014, www.tuik.gov.tr).

5.2.Kahramanmaraş'ın Demografik Yapısı

Kahramanmaraş'ta ilk nüfus sayımı Cumhuriyet'in ilanından sonra 1927 yılında yapılmıştır. Bu sayımda 184.958 kişi olan Kahramanmaraş ilinin nüfusu 2000 yılında 1 milyonu aşmış,2012 yılında 1063174 kişiyi bulmakta (Gürbüz,2013:22) ve en son 2013 Aralık ayı itibariyle 1.075.706 kişi olarak açıklanmıştır. Bu nüfusun %50,85'i erkek, %49,15'i kadındır. Türkiye'de kilometrekareye 100 kişi düşmektedir. En büyük İstanbul'da 2.725 kişi, en düşük Tunceli'de 11 kişidir (16.05.2014, www.kahramanmaraş.gov.tr). 2012 yılı ADKS verilerine göre ilin kilometrekareye 74 kişi olan nüfus yoğunluğu, 98 olan ülke nüfus yoğunluğunun altındadır. İl nüfus yoğunluğu bakımından 81 il içerisinde 33.sırada yer almaktadır (25.05.2014, www.tuik.gov.tr).

Şekil 5.3. Kahramanmaraş ilinin nüfus grafiği (İl Özel İdare,2010:195)

Ülke nüfusunun %91,35'i il ve ilçe merkezlerinde %8,65'i belde ve köylerde yaşamaktadır. Nüfusun %18,47'si İstanbul'da yaşarken, toplam nüfusun %1,40'ı Kahramanmaraş'ta ikamet etmektedir. Bu oran bakımından 81 il içerisinde 18.sırada bulunmaktadır (İl Özel İdaresi,2010:195). İl ve ilçe merkez nüfusunun toplam nüfusa oranı %63,5'tir. Nüfusun 675 589kişisi şehirlerde yaşarken, 387 585 kişisi belde ve köylerde yaşamaktadır. İl merkez nüfusu 443 575'tir.Kahramanmaraş'ta genç nüfus dikkat çekmektedir. 2012 yılında il nüfusunun %48'i 25 yaşın altında olup %42 olan Türkiye oranının üzerinde bulunmaktadır. 25-65 yaş arası nüfus, toplam nüfusun %46'sı olup, %51 olan Türkiye ortalamasının altındadır. 65 yaş üstü nüfus ise toplam nüfusun %6'sı olup, %7 olan Türkiye oranının altındadır (25.05.2014, www.tuik.gov.tr).

Tablo 5.2. İlçelere Göre İl/İlçe Merkezi ve Belde/Köy Nüfusu-2013 (15.04.2014, www.kahramanmaras.gov.tr)

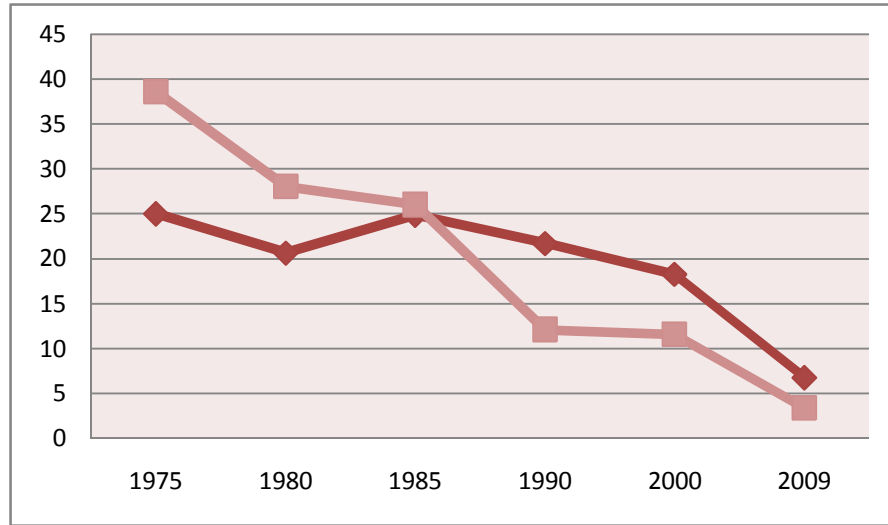
İl/İlçe merkezi				Toplam		
Kahramanmaraş	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Afşin	82.662	42.222	40.440	82.662	42.222	40.440
Andırın	35.943	18.322	17.621	35.943	18.322	17.621
Çağlayancerit	25.276	12.935	12.341	25.276	12.935	12.341
Dulkadiroğlu	216.701	110.718	105.983	216.701	110.718	105.983
Ekinözü	13.461	7.012	6.449	13.461	7.012	6.449
Elbistan	140.493	71.800	68.693	140.493	71.800	68.693
Göksün	53.157	26.897	26.260	53.157	26.897	26.260
Nurhak	13.414	6.924	6.490	13.414	6.924	6.490
Onikişubat	357.870	180.710	177.160	357.870	180.710	177.160
Pazarcık	68.843	34.627	34.216	68.843	34.627	34.216
Türkoğlu	67.886	34.776	33.110	67.886	34.776	33.110
Toplam	1.075.706	546.943	528.763	1.075.706	546.943	528.763

Tablolardan Kahramanmaraş'ın zaman içinde şehir nüfusunun artış gösterdiği görülmektedir. 1927 yılında 36343 olan şehir nüfusu 2013 yılına gelindiğinde 574.571 kişi olmuştur. Kahramanmaraş ili 2012 yılı şehir nüfus oranı %66'ya çıkmaktadır. (Gürbüz,2013:23) Tablo 5.2. incelendiğinde; nüfusun en fazla olduğu yerleşmenin Merkez İlçe olduğu görülmektedir. Merkez ilçeyi sırayla Elbistan, Afşin, Pazarcık ve Türkoğlu ilçeleri takip ederken; nüfusun en az olduğu ilçe ise Nurhak'tır.

Yıllık nüfus artış hızı iki sayım tarihi arasındaki dönemde her bin nüfus için yıllık artan nüfustur. 1975-2009 yılları arasında Kahramanmaraş ilinin nüfus artış hızıyla Türkiye nüfus artış hızı kıyaslandığında, 1985 yılına kadar Kahramanmaraş ilinin nüfus artış hızının Türkiye'nin nüfus artış hızından fazla olduğu görülmektedir. 1985 yılından sonraki dönemde ise nüfus artış hızı Türkiye'ye oranla azalmıştır. 1975-2009 yılları arasında Kahramanmaraş ilinde en düşük nüfus artış hızı 2009 yılında, en yüksek nüfus artış hızı ise 1975 yılında gerçekleşmiştir(1/100.000 Ölçekli İl Çevre Düzeni Plan Raporu,2010). 2013 yılında Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı binde 13,7 iken bu oran Kahramanmaraş'ta 11,7(2012 Binde 8,47) olarak gerçekleşmektedir. Kahramanmaraş yıllık nüfus artış hızı bakımından 81 il içerisinde 37.sırada bulunmaktadır (15.05.2014,www.kahramanmaras.gov.tr).

Tablo 5.3 Türkiye-Kahramanmaraş Nüfus Artış Hızları (1975-2009) (İl Özel İdaresi, 2010: 196)

YILLAR	TÜRKİYE (‰)	KAHRAMANMARAŞ (‰)
1975	25.01	38.56
1980	20.65	28.04
1985	24.88	26
1990	21.71	12.11
2000	18.28	11.56
2009	6.78	3.40

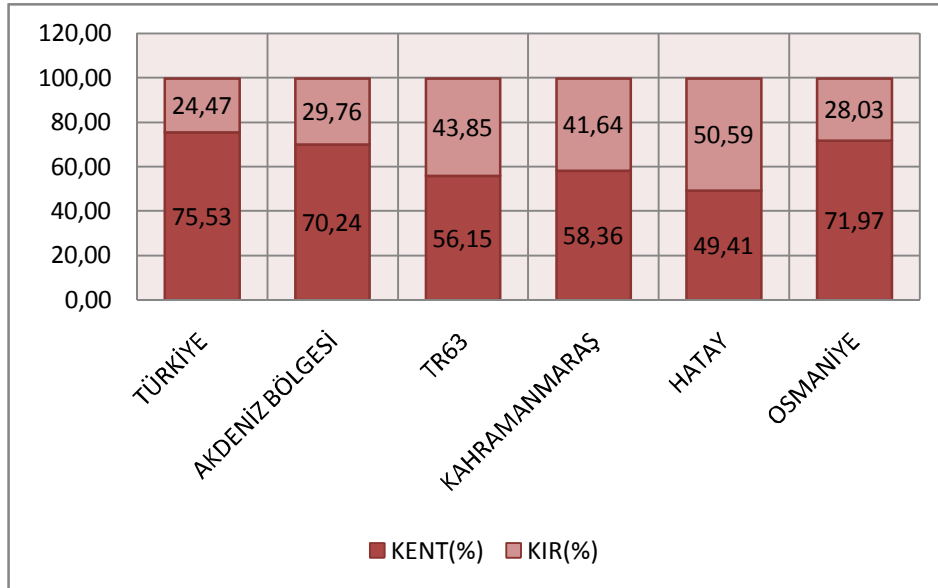
Şekil 5.4. Kahramanmaraş Nüfus Artış Hızları (1975-2009) (İl Özel İdaresi,2010:196)

1990-2009 yılları arasında Türkiye ve çevre illerin nüfus artış hızları incelendiğinde, 1990-2000 yılları arasında genel olarak Kahramanmaraş ilinin çevre illere göre nüfus artış hızının az olduğu söylenebilir. Sadece Sivas ilinin nüfus artış hızı çok düşük kalmıştır. Bu dönemde en düşük nüfus artış hızına ‰ -1.54 oranla Sivas ili sahipken, en yüksek nüfus artış hızına ise ‰ 24.05 oranla Gaziantep ili sahiptir. 2000-2009 yılları arasında ise Kahramanmaraş ili nüfus artış hızı ‰ 3.40'a gerilemiştir. Bu dönemde en düşük nüfus artış hızına ‰ -17.60 oranla Sivas ili sahipken, en yüksek nüfus artış hızına ise ‰ 25.20 oranla Gaziantep ili sahiptir (İl Özel İdaresi,2010:197). 2011-2012 yılları için Kahramanmaraş İlının ‰-8,95 net göç hızı ile göç verdiği anlaşılmaktadır (25.05.2014, www.tuik.gov.tr).

Tablo 5.4. 2009 Yılı Kır-Kent Oranları (İl Özel İdaresi, 2010: 196)

	KENT NÜFUSU	KENT(%)	KIR NÜFUSU	KIR(%)	TOPLAM
TÜRKİYE	54,807,219	75.53	17,754,093	24.47	72,561,312
AKDENİZ BÖLGESİ	6,499,564	70.24	2,753,338	29.76	9,252,902
TR63	1,660,743	56.15	1,296,970	43.85	2,957,713
KAHRAMANMARAŞ	605,531	58.36	431,960	41.64	1,037,491
HATAY	715,653	49.41	733	50.59	1,448,418
OSMANİYE	339,559	71.97	132,245	28.03	471,804

Kahramanmaraş ilini içinde barındıran 1.Düzey Akdeniz Bölgesi ve 2. Düzey TR63 bölgesi(Kahramanmaraş, Hatay, Osmaniye) kentsel nüfus oranları bakımından Türkiye'nin kentsel nüfus oranının altında kalmıştır. Akdeniz Bölgesi Türkiye kentsel nüfus oranından 5 puan geriye, TR63 bölgesinde ise bu değer yaklaşık 20 puandır. Bu da TR63 Bölgesi nüfusunun kırsal özellik gösterdiğinin bir göstergesidir.2009 Yılında Kahramanmaraş ilinin kentsel nüfusunun Türkiye'ye oranla çok düşük kaldığı görülmektedir. Türkiye'de nüfusun %75.53'ü kentte yaşarken, Kahramanmaraş ilinde ise bu oran %58.36'da kalmıştır (İl Özel İdaresi,2010:198).

Şekil 5.5. 2009 Yılı, Kent- Kır Oranları (ADNKS 2009) (İl Özel İdaresi, 2010:198)

Tablo 5.5 Kahramanmaraş İli Yıllara Göre Kent-Kır Nüfus Dağılımı (1975-2009) (İl Özel İdaresi, 2010: 199)

YILLAR	KENT NÜFUSU	KENT(%)	KIR NÜFUSU	KIR(%)	TOPLAM
1975	220.710	34.41	420.770	65.59	641.480
1980	281.382	38.13	456.650	61.87	738.032
1985	342.428	40.74	498.044	59.26	840.472
1990	407.215	45.60	485.737	54.40	892.952
2000	536.007	53.47	466.377	46.53	1.002.384
2007	584.726	58.22	419.688	41.78	1.004.414
2008	598.471	58.14	430.827	41.86	1.029.298
2009	605.531	58.36	431.960	41.64	1.037.491

Kahramanmaraş ilinde 1975-2009 yılları arasında kent nüfusu incelendiğinde 1975 yılından 2007 yılına kadar bir artış söz konusudur. 2007-2009 yılları arasında ise kentsel nüfus oranı %58'lerde kalmıştır. Kahramanmaraş ilinde 2009 yılında kentleşme oranının en fazla olduğu ilçe %73.64 oranla Merkez ilçedir. Kentleşme oranının en az olduğu ilçe ise %19.74 oranla Andırın ilçesidir. Andırın ilçesinin günümüzde kırsal özellik gösterdiğini söylemek mümkündür (İl Özel İdaresi,2010:198).

Kahramanmaraş ilinde toplam arazi kullanım alanı 1.439.374 hektardır. İl bütününde en fazla alan kapsayan kullanım %35'lik oranı ile orman alanlarıdır. Orman alanlarından sonra en fazla alanı tarım alanları oluşturmaktadır. Kuru ve sulı tarım arazilerinden oluşan tarım alanları il genelinde toplam %21,83'lük alan kapsamaktadır. İl genelinin %18,68'lik kısmını ise mera alanları oluşturmaktadır. Diğer kullanımlar arasında sanayi alanları 514 hektar, kamu alanları 149 hektar, askeri alanlar 2859 hektar, OSB 1170 hektar, Termik Santral Alanı 1664 hektarlık alan oluşturmaktadırlar (İl Özel İdaresi,2010:423).

Yapılan arazi kullanım çalışması sonucunda il bütününde 487 adet köyün meskûn alanlarının toplam 41.670 hektar olduğu tespit edilmiştir. Bu alanlar ilçe merkezleri dışındaki tüm köyleri kapsamaktadır ve toplam arazi kullanımının %2,90'lık kısmını oluşturmaktadır. Alansal olarak en fazla köy meskûn alanına sahip ilçe 13.945 hektarlık alan ile Merkez ilçedir. Merkez ilçeyi 5.985 hektarlık alanla Elbistan ilçesi izlemektedir. Kahramanmaraş arazi kullanımında köy meskûn alanları, kentsel yerleşim alanlarına göre daha fazladır (İl Özel İdaresi,2010:424).

5.3. Kahramanmaraş'ın Ekonomik Yapısı

Kahramanmaraş'ın ekonomik yapısı, Cumhuriyet'ten 1980'li yıllara kadar genellikle tarım, hayvancılık ve küçük el sanatlarına dayalı olarak gelişme göstermektedir. 1980'li yılların başından itibaren ekonomik olarak yeni bir döneme, sanayileşme ve çağdaş ticaret sürecine girilmektedir. Devletin, üretime ve ihracata yönelik geliştirdiği teşviksel politikalara, Kahramanmaraş hızlı cevap vermiş ve özel sektör yatırımları, 1984 yılı itibariyle hızlanmaktadır. Sanayileşme, genel itibariyle tekstil sektörü alanında gerçekleşmektedir. Bununla birlikte geçmişten gelen küçük el sanatlarının uzantısı olarak çelik mutfak eşyaları sektörü de aynı sanayileşme eğiliminden payını aldığı görülmektedir (17.05.2014, www.kmtso.org.tr).

Sektör büyüklüğü açısından, tekstil sanayisinden sonra ikinci sırada çelik eşya sanayi yer almaktadır. Kentin en önemli sektörlerinden biri olan toz ve pul biber cilikte sanayileşmeye paralel olarak gelişme eğilimindedir. Kahramanmaraş'ın ülkemizde ün kazanmasına yol açan dondurma sektörü, en hızlı gelişen sektörler arasındadır. Kahramanmaraş bu gelişmelere rağmen, 2012'de İşbank'ın hazırladığı Türkiye'de İllerin Gelişmişlik Seviyesi Tablosu'nda 36. sırada bulunmaktadır (24.05.2014, www.ekonomi.isbank.com.tr)

Kahramanmaraş ilinde, dokuma giyim eşyası ve deri sanayi sektörü yüzde 72,3'lük pay ile istihdam yaratmada ilk sırada gelmektedir. Bu sektörde toplam 25.672 kişi istihdam edilmektedir. Bu sektörün yüzde 7,3'lük pay ile gıda sektörü ve yüzde 7,5'lik pay ile kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi sektörleri izlemektedir. Taş ve toprağa dayalı sanayi, krom ve çelik mutfak eşyaları sanayi bölgede istihdam yaratmada öne çıkan diğer sektörlerdir.

Kahramanmaraş ilinde gıda, dokuma giyim eşyası ve deri sanayi sektörlerindeki firma sayılarının toplam sanayideki firma sayılarına oranı yüzde 50'den fazladır. Bu sektörlerde toplam 322 firma bulunmaktadır. Bu sektörleri diğer sanayi sektörü olarak sınıflandırdığımız hediyeelik eşya krom ve çelik mutfak eşyası takip etmektedir. Bu sektörlerde ise 99 firma bulunmaktadır. Bu sektörlerin ardından 54 firma ile taş ve toprağa dayalı sanayi, 46 firma ile metal eşya makine ve teçhizat ulaşım aracı, ilmi ve mesleki ölçme aletleri sanayi ve 22 firma ile kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi gelmektedir. Sanayi sektöründeki istihdam dağılımına bakıldığında ise dokuma giyim eşyası ve deri sanayi sektörü 30.363 kişi istihdam ve yüzde 47,7'lik payla ile en fazla istihdam oluşturan sektör durumdadır. İkinci sırada 12.807 kişi istihdama sahip olan metal ana sanayi gelmekte olup bu sektörün istihdamının sektörel dağılımı içindeki payı yüzde 20,1'dir. Kahramanmaraş ilinde Kahramanmaraş, Elbistan ve Türkoğlu olmak üzere üç adet organize sanayi bölgesi bulunmaktadır. Bu organize sanayi bölgelerinden sadece biri faaliyettedir. Ayrıca, 11 adet küçük sanayi sitesi bulunmakta olup bunlardan sadece 6 tanesi faaldir. Bu küçük sanayi sitelerinde 2.745 işyeri bulunmaktadır. Bu işyerlerinde toplam istihdam edilen kişi sayısı 9.896'dır (İl Özel İdaresi, 2010:351-354).

Kahramanmaraş ili ticaretinin, Türkiye ve Akdeniz Bölgesi ortalamalarından daha düşük bir göstergeye sahip olması, başlangıç itibarıyla ticaretinin yeterince gelişmediği fikrini uyandırıyor da mevcut tarım ve sanayi ağırlıklı potansiyelin gelecekte ticari hayatı olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Akdeniz Bölgesinin diğer illerinde olduğu gibi Kahramanmaraş'ta da iç ticaret ağırlıklı olarak tarıma dayanmaktadır. İç ve dış ticaretinin başlıca konusu tarım ürünleri, tarıma dayalı sanayi ürünleri ve tekstil ürünleri ile metal eşya sanayi ürünleri oluşturmaktadır. Sanayi ürünlerinde ise; ilde üretimi yapılan dokuma ve giyim sektörü mamulleri olan iplik, örgü, kumaş, ve konfeksiyon mamullerinin üretimi ve ticareti yapılmaktadır. Metal eşya sanayinde son yıllarda çelik mutfak eşyası imalatı ve ticareti bulunmaktadır. Bununla birlikte büyük yatırım ve sermaye gerektirmeden yapılan el sanatlarına yönelik ürünlerin pazarlanması, ticari hayata canlılık kazandırmaktadır. El sanatları geniş ve zengin bir çeşide sahiptir. Başta ağaç oyma sanatı, bakırcılık, sim-sırma işlemeciliği, kuyumculuk ve dericilik (köşgerlik) geçmişten günümüze yaşaya gelen belli başlı el sanatlarıdır. Özellikle ağaç oymacılığı, bakırcılığı ve altın işlemeciliği (kuyumculuk) bölgesini aşan bir ün geliştirmektedir. Dolayısıyla İlin yoğun imalat ve ticaret potansiyeli içerisinde el sanatları önemli bir yer işgal etmektedir (17.05.2014, www.k-maras.com).

Kahramanmaraş'ta, Türkiye İhracatçılar meclisi (TİM) verilerine göre, 2012 yılı ihracat rakamı 753 milyon 889 bin dolar olarak gerçekleştirilmiştir (25.04.2014, www.tuik.gov.tr). Kahramanmaraş 430 sanayi tesisi, 1,6 milyar dolar dış ticaret hacmi ve 93 ülkeye ihracatı ile ihracatta 19. Sıra, ithalatı ise 16.sıra bulunmaktadır. 2014 Şubat ayında İhracatın ithalatı karşılama oranı %72,7'dir. Kahramanmaraş, bu değerlerle Türkiye'nin en büyük 20 ekonomisi içinde değerlendirilmektedir. Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası 2011 verilerine göre Türkiye'nin sanayi elektrik tüketimine göre en çok sanayileşmiş ilk 11 şehirden birisidir. SGK kayıtlarına göre işçi sayısı 100 bini aşmaktadır. Tekstil sektöründe Türkiye iplik üretiminin %35'ini, kumaş üretiminin %10'unu gerçekleştirmiştir. Türkiye toplam elektrik enerji kurulu gücünün %8'ine sahiptir (22.05.2014, www.kmtso.org.tr). Bütün bu veriler bize Kahramanmaraş'ın sosyo-ekonomik yapısı hakkında bilgi vermektedir. Bu edinilen bilgiye göre Kahramanmaraş, son zamanlarda sanayisinin gelişimine rağmen il bütününde tarım ağırlıklı faaliyet göstermektedirler.

DPT (Kalkınma Bakanlığı) tarafından yapılan "İllerin ve Bölgelerin Gelişmişlik Sıralaması Araştırması 2003"³ verilerine göre 5 kategoriye ayrılan iller içinde Kahramanmaraş İli 4. Derece Gelişmiş İller kapsamında yer almaktadır. Dördüncü derece iller grubunda farklı bölgelerden 19 il yer almaktadır. Kahramanmaraş İl gelişmişlik performansına göre; 81 il içerisinde 48. Sırada yer almaktadır. Tarımsal üretimin, ülke tarımsal üretimine oransal dağılımında Kahramanmaraş yüzde 1,4 pay almaktadır. Kahramanmaraş bu grupta imalat sanayinde öne çıkan illerdendir. Ülke nüfusunun % 15 ine sahip dördüncü grup illerinin GSYİH' dan aldığı pay % 8.7 dir. Kişi başına GSYİH ülke değerinin altında; hatta yaklaşık yarısı mertebesinde. Grupta yer alan tüm iller göç vermektedir. Nüfus artış hızı ve yoğunluğu, ülke ortalamasının oldukça altındadır. Diğer yandan, doğurganlık hızı ve ortalama hane halkı büyüklüğü, ülke ortalamasının üzerinde seyretmektedir(28.05.2014, www.ekutup.dpt.gov.tr).

Dördüncü derecede gelişmiş iller grubunun GSYİH' dan aldığı pay, yüzde 8,7 düzeyinde olup, fert başına düşen GSYİH değeri, ülke geneline oranla düşüktür. Bu grupta yer alan iller genel olarak üçüncü derecede gelişmiş iller grubundaki illerin çevresinde yer almaktadır. Üçüncü grupta bulunan illerden çoğunluğu, son dönemlerde imalat sanayi faaliyetlerine dayalı olarak hızla bir gelişme sürecine girmiştir. Nitekim mekânsal gelişmenin yayılma dinamikleri göz önünde bulundurulduğunda, dördüncü derecede gelişmiş iller grubunun gelişme eşiğinde olduğu belirtilmektedir (28.05.2014, www.ekutup.dpt.gov.tr).

Üst bölge Akdeniz'de sekiz il içinde beşinci sırada yer alan Kahramanmaraş bir milyon nüfus (1037000) eşiğini aşmış olmasına rağmen bölge Tarım Sektörü oranının (%54.97) üzerinde (%59,2) orana sahiptir. Son yıllarda girilen hızlı sanayileşme sürecine rağmen bölge yapısının da üzerinde Tarım ağırlıklı bir il olma özelliğini sürdürmektedir. 2001 yılında ilin sektörlere göre GSYİH' da ilk sırayı % 51'lik oranla hizmetler sektörü, % 27'lik oranla sanayi sektörü ve % 22'lik oranla tarım sektörü takip etmektedir. Kahramanmaraş'ın Adana, Mersin gibi sanayileşmiş illerin hemen yakınında bulunması ilde sanayi sektörünün gelişmesini geciktirmiştir. Bu da ilin zaman

³ Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (Kalkınma Bakanlığı) tarafından belirlenmiş bu sistemde belirtildiği gibi, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerinin saptanmasında, her ne kadar yerleşmelerin yüzölçümleri ve nüfusları göz önüne alınıyorsa da, buradaki en önemli faktör kişi başına düşen gelir düzeyidir. Bu kriterlere göre gelişmiş ya da gelişmekte olan yerleşmeler olarak saptanan iller veya ilçeler sosyal ve ekonomik açıdan sundukları imkânlarla gerek çevre yerleşmeler gerekse Türkiye geneli için farklı ölçeklerde çekim ya da cazibe merkezi olma özelliği taşımaktadırlar(28.05.2014, www.ekutup.dpt.gov.tr).

içersinde sosyo- ekonomik gelişmişlik endeksi sıralamasında daha alt sıralara gerilemesine neden olmuştur (İl Özel İdaresi,2012:53).

Devlet Planlama Teşkilatı(2003) tarafından yapılan bir çalışmaya göre; Kahramanmaraş ili sosyo- ekonomik gelişmişlik sıralamasında 82 il içerisinde 48. Sırada, imalat sanayi gelişmişlik sıralamasında 27'nci sırada, sağlık sektörü gelişmişlik sıralamasında 59.sırada, eğitim sektörü gelişmişlik sıralamasında ise 54. Sırada yer almaktadır. 2010 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması karşılaştırmasında Kahramanmaraş'ın 2003 gelişmişlik endeksine göre 9 basamak gerileyerek 57. sırada yer aldığı görülmektedir (28.05.2014, www.kirklareli.gov.tr). Kahramanmaraş 2012 yılı Sağlık göstergeleri (hastane yatak sayısı, hekim sayısı ve hemşire sayısı) ile 81 il içerisinde 15. Sıradadır. Kahramanmaraş Bin kişi başına otomobil sayısı ile Türkiye'de 54. sıradadır (25.05.2014, www.tuik.gov.tr).

Türkiye'de İllerin Gelişmişlik Seviyesi Tablosu'na göre 36. sırada görülen Kahramanmaraş, finansal gelişmişlik endeksine göre 25. Sıradadır. Finansal veriler hariç tutulduğunda ise 45. sırada yer almaktadır. (24.05.2014, www.ekonomi.isbank.com.tr). Bu veriler Kahramanmaraş'ın genel ekonomik gelişmeler bakımından iyi konumda olduğunu ancak sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından geri durumda olduğu ve var olan ekonomik potansiyeli tam olarak kullanamadığını göstermektedir. Bunda kırsal özellik gösteren ilçelerin de payı bulunmaktadır. Bununla birlikte eğitim göstergesi ile Türkiye sıralamasında 64. Sırada olup, okuma yazma bilen oranı %93,37'dir (24.05.2014, www.tuik.gov.tr). Dolayısıyla eğitim düzeyi ve kalitesi bireylerin ve toplumların karar verme süreçlerini doğrudan etkilemekte, beşeri ilişkilerde ve tercihlerinde belirleyici etken olan ve verimlilik artışları ile sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmanın en önemli belirleyicilerinden biri olmaktadır.

Kahramanmaraş ili 2011 yılı işsizlik oranı %8,4 ile Türkiye sıralamasında 26 ncı sırada bulunmaktadır. İşgücüne katılma oranı %46,1 ile 55 inci sırada ve istihdam oranı %42,2 ile 55 inci sırada yer almaktadır (25.05.2014,www.tuik.gov.tr).

Tablo 5.6. İlçelere Göre İşgücünün Dağılımı (İl Özel İdare, 2010: 305)

	Nüfus	2000 (%)	Nüfus	2009 (%)
Merkez	68,488	18.0	76549	19.8
Afşin	5,535	1.5	6959	1.8
Andırın	1,603	0.4	2320	0.6
Çağlayancerit	1,356	0.4	1508	0.39
Ekinözü	1,241	0.3	1083	0.28
Elbistan	12,748	3.4	16238	4.2
Göksun	4,713	1.2	5606	1.45
Nurhak	1,089	0.3	1469	0.38
Pazarcık	4,733	1.2	5413	1.40
Türkoğlu	2,207	0.6	3480	0.9
Bucak ve Köyler	276,017	72.7	265995	68.8
İl Toplamı	379,730	100.0	386620	100

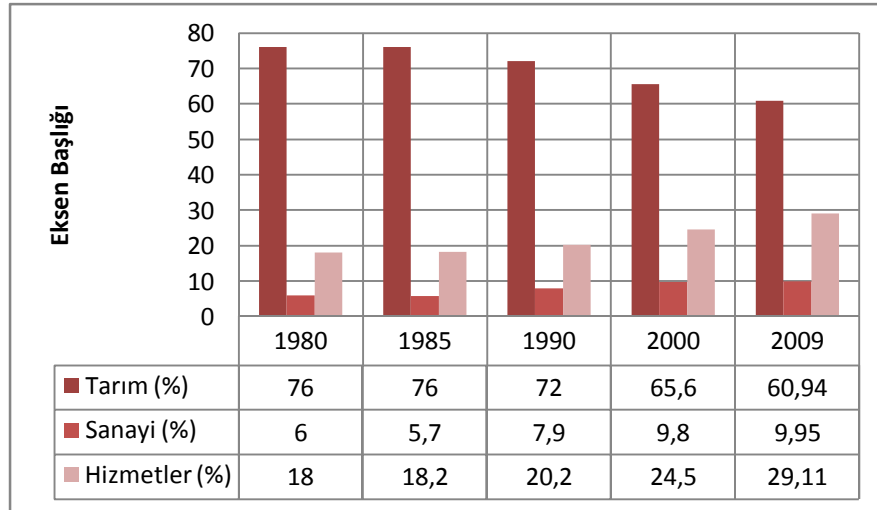
5.3.1. Temel Sektörlerin İlçelere Göre Dağılımı

2009 yılı sektörel dağılım verileri incelendiğinde kent bütününde tarım sektörünün birinci sırada yer aldığı görülmektedir. Kent nüfuslarında ise tüm ilçelerde hizmetler sektörü baskın sektör olarak göze çarpmaktadır. İlçelere göre hizmetler sektörünün birinci sırada olduğu ilçe %84,7 oranla Afşin ilçesidir. Hizmetler sektörünün en düşük olduğu ilçe ise %48,93 oranla Çağlayancerit ilçesidir. İkinci sektör konumundaki tarım sektöründe; en yüksek orana sahip ilçe %40,46 oranla Çağlayancerit ilçesidir. En düşük orana sahip ilçe ise %12,6 oranla Andırın ilçesidir. İkinci sektör konumundaki sanayi sektöründe; en yüksek orana sahip ilçe %35,3 oranla Merkez ilçesidir. En düşük orana sahip ilçe ise %8,1 orana sahip Afşin ilçesidir. Bucak ve köylerde baskın sektör %85,3 oranla tarım sektörüdür. İkinci sektör ise %12,42 oranla hizmetler sektörüdür (İl Özel İdare,2010,305).

Tablo 5.7. 2009 Yılı İlçeler Ölçeğinde İşgücünün Sektörlere Göre Dağılımı (Kent Nüfusu) (İl Özel İdare, 2010: 305)

İlçeler	Tarım	Tarım (%)	Sanayi	Sanayi (%)	Hizmetler	Hizmetler (%)	Toplam Çalışan
Merkez	2909	3.8	27022	35.3	46618	60.9	76549
Afşin	501	7.2	564	8.1	5894	84.7	6959
Andırın	292	12.6	151	6.51	1877	80.89	2320
Çağlayancerit	610	40.46	160	10.61	738	48.93	1508
Ekinözü	328	30.28	95	8.77	660	60.95	1083
Elbistan	1218	7.5	2355	14.5	12666	78	16238
Göksun	975	17.4	348	6.2	4283	76.4	5606
Nurhak	423	28.8	74	5.04	972	66.16	1469
Pazarcık	695	12.84	986	18.22	3732	68.94	5413
Türkoğlu	761	21.86	651	18.71	2068	59.43	3480
Bucak ve Köyler	226894	85.3	6065	2.28	33037	12.42	265995
Kahramanmaraş	235606	60.94	38470	9.95	112544	29.11	386620

Tarım sektörü, Kahramanmaraş'taki toplam GSYİH içinde her zaman önemini korumuştur. Tarımın ilin GSYİH'sı içindeki payında son yıllar dikkate alındığında fazla bir değişim görülmemekle beraber düşüş de görülmektedir. Bununla beraber tarım sektörünün büyüme hızında büyük dalgalanmalar görülmekte ve son yıllarda bu oran artmaktadır. Kahramanmaraş il bütününde temel ekonomik sektör tarımdır. Hizmetler ikinci, Sanayi üçüncü sırada yer almaktadır. 1980 den bugüne Tarım Sektörü'nün gelişimine bakıldığında; bölge, alt bölge gelişmesine paralellik gösterdiği izlenmektedir. 1980 de % 76 olan oran 2009 da % 60.94'e düşmüştür. Sanayi ve Hizmetler sektörlerinin gelişmesi de benzer eğilim göstermiştir. 1980 de Sanayi Sektörü'nde çalışanların oranı % 6 iken; 2009 da % 9.95'e çıkmıştır. 1980 de Hizmetler Sektörü'nde çalışanların oranı % 18 iken; 2009 da % 29.11 olarak gerçekleşmiştir. İl ölçeğinde işgücünün sektörlere göre dağılımı aşağıda verilmektedir (İl Özel İdaresi,2010.313-315).

Şekil 5.6. Kahramanmaraş İli Yıllara Göre İş Gücünün Sektörel Dağılımı(2000) (İl Özel İdaresi, 2013: 312)

Kahramanmaraş il bütününde temel ekonomik sektör olan Tarım Sektörünün istihdam edilen nüfus içindeki payı 2009 yılı itibariyle % 59,2’ dir. İl genelinde istihdam edilen nüfusun en yoğun olduğu ilçeler; merkez ilçe (% 18), Elbistan (% 3,4) ve Afşin (%1,5) ilçeleridir. İlçelere göre sektörel dağılım verileri incelendiğinde; Merkez İlçe (% 42.1) ve Elbistan (% 59.8) hariç; tüm ilçelerde, Tarım Sektörü’nde çalışanların oranı il ortalamasının (% 59.2) üzerinde görülmektedir. Merkez İlçe ve Elbistan hariç Tarım Sektörü’nde çalışanların oranının en yüksek olduğu ilçe % 80.9 ile Çağlayancerit, en düşük olduğu ilçe ise % 68.2 ile Afşin’dir. Geriye kalanlar içinde Andırın (% 79.8) hariç diğerleri % 70-75 aralığında yığılmış benzer özelliklere sahip ilçelerdir (İl Özel İdaresi,2010:312). 2012 yılı bitkisel üretim değeri, canlı hayvan değeri ve hayvansal ürünler değerine göre 81 il içerisinde 44. sırada bulunmaktadır(25.05.2014,www.tuik.gov.tr).

5.4. 6360 Sayılı Kanunun ve Kahramanmaraş

6360 sayılı Kanunla “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, 6 Aralık 2012 tarihli ve 28489 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak, yürürlüğe girmiştir. Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir kurulmakta ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmektedir (md.1). Daha önceki büyükşehir belediyelerinin (Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun) sınırları il mülki sınırı olarak değiştirilmektedir (md.2). Aynı zamanda İstanbul ve Kocaeli il mülki sınırları içerisinde bulunan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak, bağlı bulundukları ilçe belediyesine mahalle olarak katılmaktadır (md.4). 6360 sayılı Kanunun akabinde, 6447 sayılı Kanunla “6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” un başlığında yer alan “on üç” ibaresi, “on dört” olarak, “yirmi altı” ibaresi, “yirmi yedi” olarak, değiştirilmektedir. Birinci maddesinin birinci

fıkrasında yer alan “Muğla,” ibaresinden sonra “Ordu.” İbaresine eklenmektedir. (R.G.22.03.2013,No:28595).

Kahramanmaraş il belediyesi de 14 ille birlikte, Büyükşehir Belediyesi statüsüne geçirilerek, sınırları il mülki idare sınırı olarak kabul edilmektedir. Büyükşehir ilçe belediyelerinin sınırları da ilçe mülki idare sınırı olarak değiştirilmektedir. Şehir merkezinde iki ilçe ve bu ilçelerde belediye kurulmaktadır. Kanunla İl Özel İdaresi, belde belediyeleri kapatılmakta ve köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak, mahalleye dönüşmektedir. Bu uygulamalar sonunda Kahramanmaraş ilinde 62 olan belediye sayısı(Büyükşehir Belediyesi dâhil) 12'e düşmektedir. Büyükşehir belediyesi kurulan illerden Kahramanmaraş'ta, merkez ilçe ikiye ayrılarak Onikişubat ve Dulkadiroğlu isminde iki ilçe ve bu isimle belediyeler kurulmaktadır. Kanundan önce 10 olan ilçe sayısı, 11 olarak değişmektedir. BŞB sınırları içerisinde yer alan bucak ve bucak teşkilatları, köy ve belde belediyeleri ve İl Özel İdaresinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Aynı zamanda mahalli idare birlikleri de kapatılmıştır. Köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmışlardır. Kanunla tüzel kişilikleri kaldırılan İl özel idaresi, belde belediyeleri ve köylerin her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları ilgisine göre Bakanlıklara ve bakanlıklara bağlı taşra kuruluşlarına, valiliklere, YİKB' na, büyükşehir belediyesine ve bağlı kuruluşuna veya ilçe belediyesine devredilmektedir. (R.G.06.12.2012,No:28489).

Kahramanmaraş şehri güney-kuzey doğrultusunda (Adana yolu-Azarbeycan Bulvarı-Akdere....)doğu- batı olarak ayrılmaktadır(Gürbüz,2013:37). Şehrin bu yolun batısında kalan mahalleleri ile bazı belde ve merkez ilçeye bağlı köyler birleştirilerek Onikişubat ilçesi ve belediyesi, doğusunda kalan mahalleler ile bazı belde ve merkez ilçeye bağlı köyler, Pazarcık ilçesinin 10 köyü birleştirilerek Dulkadiroğlu ilçesi ve belediyesi kurulmaktadır. Onikişubat ilçesine; Kahramanmaraş şehrinin 47 mahallesi ve merkez ilçeye bağlı 81 köy ve belde Dulkadiroğlu ilçesine; Kahramanmaraş şehrinin 43 mahallesi, merkez ilçeye bağlı 49 köy ve Pazarcık'a bağlı 9 köy Onikişubat ilçesine bağlanmıştır. Bu düzenleme ile Pazarcık ilçesinin Kelebişler, Bayramgazi ve Cennetpınarı köyleri ise Türkoğlu ilçesine bağlanmış ve Türkoğlu ilçesinin idari sınırları değişmiştir (R.G.06.12.2012,No:28489).

Kahramanmaraş İl Özel İdaresi, 52 tane olan belde belediyesi ve 476 köy,30 Mart 2014 Yerel Seçimleri ile birlikte kapatılmaktadır. Belde belediyeleri ve köyler statüleri mahalleye dönüştürülmektedir. Mevcut 476 köyün tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüşmektedir. Yine mevcut durumda 349 mahallenin 197'si belde belediyelerinde;152'si ise il ve ilçe belediye sınırları içerisinde yer almaktadır. Kanuna göre 197 mahalle bağlı bulunduğu belde belediyesinin ismini alarak, tek mahalle olarak kurulmakta ve mahalle sayısı 52 olmaktadır. Dolayısıyla mevcut mahallelerle birlikte Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde tüzel kişiliği olmayan ve bir yerel yönetim türü dahi sayılmayan 680 mahalle yönetimi oluşmuştur (Gürbüz,2013:41).

6360 sayılı Kanun uyarınca Yatırım, İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuş ve 30.03.2014 tarihi itibarıyla faaliyete geçmiştir. Başkanlık bünyesinde Yatırım İzleme Müdürlüğü, Rehberlik ve Denetim Müdürlüğü, Strateji ve koordinasyon Müdürlüğü, İdari ve Mali İşler Müdürlüğü, 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğü kurulmuştur (12.04.2014, www.kahramanmaraş.gov.tr).

Büyükşehir Belediyesi sınırı, il sınırı olmakta; ilçe belediyelerinin sınırları da ilçe sınırı olmaktadır. Dolayısıyla; bu sınır içerisinde, Büyükşehir Belediyesi ve İlçe belediyelerinden oluşan, iki kademeli büyükşehir modeli oluşmuştur. Hizmetler üst

düzey olan büyükşehir belediyesi ve alt düzey olan ilçe belediyesi arasında paylaştırılmaktadır. Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin yetki, görev ve sorumlulukları bu modele göre şekillenmektedir. Büyükşehir Belediye Kanunu olan 6360 sayılı Yasanın gerekçesinde belirtildiği üzere hizmetlerde etkinlik ve verimliliğin sağlanması ve ölçek ekonomisi oluşturulması nedeniyle birçok hizmet, özellikle büyük yatırımlar, büyükşehir belediyesi tarafından yapılacaktır. Büyükşehir belediyesinin yapamadığı ve ya ilçe belediyesine bıraktığı hizmetler de ilçe belediyesi tarafından karşılanacaktır. Güngör(2013) Kaysem' de sunduğu bildiride; "Büyükşehir'de görev paylaşımının; büyükşehir belediyesi, Su ve Kanalizasyon İdaresi ve büyükşehir ilçe belediyeleri arasında olduğuna" dikkat çekmektedir. Kahramanmaraş'ta Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (KASKİ), 17 Nisan 2014 tarihinde gerçekleştirilen Genel Kurulun' da; kuruluş, görev ve yönetimlere ilişkin teşkilat yönetmeliği ve bütçesi görüşülerek kabul edilmiştir (13.5.2014, www.kahramanmaras.bel.tr).

Büyükşehir görev ve yetkileri 5216 sayılı kanunun 7. Maddesinde büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları belirtilmektedir (Şengül,2011:120). 6360 sayılı Kanunla 7. Maddede 5216 sayılı kanunda yapılan değişiklikler bulunmaktadır. Büyükşehir Belediyesinin görevlerindeki bu değişiklikler 7. Maddenin (g), (z) ve (f) fıkrasında belirtilmektedir. Buna göre: Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki mahalleleri ilçe merkezine bağlayan yollar, meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımı ile bu yolların temizliği ve karla mücadele çalışmalarını yürütmek; kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükleri koymak; ilan ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekli ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirecektir. Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri halinde her türlü desteği sağlamak amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunmaktadırlar. Bununla birlikte afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etmek ve yıkmak da büyükşehir belediyesinin görevlerindendir. Aynı zamanda bu yasa ile Büyükşehir ve İlçe belediyelerine, tarım ve hayvancılığı desteklemek amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunabilme görevi de verilmiştir (R.G.06.12.2012,No:28489).

Büyükşehir sınırları içinde mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanmasından sorumlu bulunan Büyükşehir Belediyesi aynı zamanda büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasında hizmetlerin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyon sağlamaktan sorumludur. Büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri veya ilçe belediyeleri arasında hizmetlerin yürütülmesinde, ihtilaf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisi yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkilidir. Büyükşehir Belediyesi kendisine verilen bu yetki ile il genelinde etkin konuma gelmektedir.

Büyükşehir içindeki kara, deniz, su, göl ve demiryolu üzerindeki her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME) kurulmaktadır (md.8).

6360 sayılı Yasa ile İl Genel Meclisleri ve belde belediyelerinin kaldırılmasıyla, il genel meclis üyelikleri kaldırılmakta ve belediye meclis üye sayıları değişmektedir. Kanundan önce 62 belediyenin toplam 620 meclis üyesi ve 41 İl Genel Meclis üyesi bulunmaktaydı. 6360 sayılı kanundan sonra ilçe belediye meclis üyeleri sayısı 251'e düşmüştür. İlçe belediye meclis üye sayısı, ilçe nüfuslarına göre belirlenmektedir. Bu belirle sonucunda oluşan meclis sayıları Tablo 5.8' de gösterilmektedir. Büyükşehir

belediye meclis üye sayısı ise kendi ilçesinden seçilen belediye meclis üye sayısının 1/5'i şeklinde belirlenmektedir. Belediye Meclisine belediye başkanları doğal üye olarak katılmaktadır. Yeni durumda Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Meclis üye sayısı 42 olmuştur.

Tablo 5.8. Kahramanmaraş' ta BŞB Kanunundan Sonra Belediye Meclis Üye sayısı(2014) (Gürbüz,2013:46)

Kahramanmaraş	Nüfus	İlçe meclis üyesi	BŞB meclis üyesi (1/5)	Başkan	Toplam
Afşin	83.016	25	5	1	6
Andırın	36.129	15	3	1	4
Çağlayancerit	25.382	15	5	1	6
Dulkadiroğlu	217.356	31	6	1	7
Ekinözü	13.523	11	2	1	3
Elbistan	139.545	31	6	1	7
Göksun	52.535	25	5	1	6
Nurhak	13.396	11	2	1	3
Onikişubat	343.786	37	7	1	8
Pazarcık	71.346	25	5	1	6
Türkoğlu	67.160	25	5	1	6
Topla	1.063.174	251	51	11	62

6360 sayılı kanundan önce Kahramanmaraş'ta kırsal alanlara hizmetler il genel meclis üyeleri aracılığıyla gitmekte ve kırsal alanlar bu meclis üyeleri tarafından temsil edilmekteydi. Yerelde temsil, Yeni yasa ile bu yerel yönetim birimi ve meclisinin kaldırılmasıyla, İlçe Belediye Meclisi ve BŞB Meclisi aracılığıyla olacaktır. Kırsal nüfusu fazla olan ilçelerin BŞB' de temsili artmaktadır. Ancak Kuzey İlçelerinin, İl Genel meclisinde temsil oranı %44 iken, BŞB Meclis Üye oranı %40 'a düşmektedir. Merkez İlçenin İl Genel Meclisinde temsil oranı %22 İken, BŞB Meclis üye sayısı oranı %24 artmıştır (Gündüz,2013:46). Bu oranlar İl Genel Meclisindeki temsile göre hesaplanmıştır.

BŞB statüsü ile birlikte en çok mali yapıda değişiklik olmaktadır. Yasa öncesi BŞB sınırları içerisinde toplanan GBVG' in (Genel Bütçe Vergi Gelirleri) %5'i büyükşehirlere aktarılırken, bu oran %6 olarak arttırılmaktadır. Diğer taraftan Türkiye genelinde toplanan, GBVG' in %2,5'i nüfus oranına göre büyükşehir ilçe belediyeleri payı olarak ayrılmaktadır. Bu oran %4,5'e çıkarılmaktadır. Bu ek gelirin Kahramanmaraş'a katkı yapması beklenmektedir (Ak Parti Genel Merkezi Yerel Yönetimler Başkanlığı,2012:11). Ayrıca bu artış 2011 verileri değerlendirilerek, ortaya konmaktadır. 2011 verilerine göre; yerel yönetimlere GBVG' den yaklaşık %10,30 pay (25.576.247 TL) aktarılmakta olup kişi başı 342 TL düşmektedir. 6360 sayılı Yasa ile Genel Bütçeden yerel yönetimlere aktarılan pay oranı yaklaşık %11,38'e (28.309.547 TL) çıkmakta olup kişi başı 379 TL düşmektedir. 6360 sayılı Yasa ile 5779 sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile yerel yönetimlere Genel Bütçeden aktarılan paylarda yaklaşık %10,5'lik bir artış sağlanmaktadır. Kahramanmaraş'ta yerel yönetim payı, yasa öncesi 273.516.027 TL iken, yasa sonrası bu payın 374.049.29 TL'ye çıkması beklenmektedir. Buna göre; kişi başına düşen pay 259'dan, 352 TL'ye çıkmaktadır. Ancak, ilçeler açısından durum değerlendirildiğinde kişi başına düşen pay azalmaktadır. İlçeler, sadece merkez ilçe nüfusuna hizmet verirken, Yeni yasayla tüm ilçe sınırı

içindeki alana ve nüfusuna hizmet götürmektedir (Gündüz,2013:48). Ancak ilçelere verilen görev, yetki ve sorumlulukları göz ardı etmemek gerekmektedir. Çünkü Yeni yasa ile birlikte tüm il düzeyinde asıl sorumlu ve yetkili Büyükşehir Belediyesi olmaktadır.

6. ALAN ARAŞTIRMASI

6.1. Metodoloji

Bu çalışmaya başlarken geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Genel olarak Türkiye ve yabancı ülke yerel yönetim sistemleri, Büyükşehir/ Metropoliten Yönetimleri ve özellikle 6360 sayılı Yeni Büyükşehir Yasası ile ilgili akademik çalışmalar, görsel ve yazılı basın yayınları incelenmiştir. Bu çalışmaların değerlendirilmesi sonucunda Kahramanmaraş'ta yapılacak olan “Alan Çalışması Mülakat Soruları” hazırlanmıştır. Mülakat tekniği kullanılarak Kahramanmaraş'ta yerel yönetim temsilcileri; İl Genel Meclis Üyeleri, Belediye Meclis Üyeleri, İlçe Belediye Başkanları, Belde Belediye Başkanları, Köy ve Mahalle Muhtarları ve Sivil Toplum Kuruluşları temsilcileri arasından seçilenlerle, alan çalışması, mülakat yapılmıştır. Alan çalışmasından elde edilen verilere göre Kahramanmaraş'ta farklı yerel yönetim biriminde görev almış temsilcilerin 6360 sayılı Yasa ve özellikle Yasa'nın gerekçesi olan “etkinlik” ve “verimliliğinin” algı, bilinç ve bilgi düzeyleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Buradan elde edilen verilerin değerlendirilmesi, sonuç bölümünde sunulmuştur.

6.2. Mülakat Soruları ve Değerlendirilmesi

Mülakat 9 İl Genel Meclis Üyesi, 3 Belediye Meclis Üyesi, 3 Belediye Başkanı, 3 Belde Belediye Başkanı, 4 mahalle Muhtarı, 6 Köy Muhtarı ve 6 sivil Toplum Kuruluş Temsilcileriyle yapılmıştır. Mülakata katılacak yerel yönetim temsilcileri seçiminde Kahramanmaraş'ın her yöresinden olmasına dikkat edilmiştir. Bunun yanında alan çalışması 2013 Yerel Seçim zamanına denk gelmiştir. Bu dönemde seçim nedeniyle Yerel yönetim temsilci değişiklikleri de yaşanmış ve her iki dönemden yerel yönetim temsilcileri çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu bağlamda hem 6360 sayılı Yasa öncesi hem de 6360 sayılı yasa sonrası değişikliklerin çalışmaya yansıtılması sağlanmıştır. Sorular 6360 sayılı Yasa ve özellikle Yasanın gerekçesi olan “etkinlik ve verimliliğin” Kahramanmaraş'ta algı, ilgi ve bilgi düzeyini anlamaya yönelik, hazırlanmıştır. Aşağıda sorulara verilen cevaplar bulunmaktadır.

1. Soru: Yeni Büyükşehir Yasası'nın Kahramanmaraş'a getirdiği en önemli avantaj nedir?

İl Genel Meclis Üyeleri: Hizmet / yerinde hizmet, acil çözüm/yerinde hizmet/yerel yönetim güçlenmiştir, yatırım gücü tek birimde toplanmıştır. İlin bütçe kaynakları artmıştır./ Özel idare ve belediye hizmet alanlarının birleşmesi, yerelde tek yönetim, vatandaşların atanmışlardan değil kendi oyları ile seçtiklerinden hizmet beklemektedir/ Gelirlerin artması, yönetimin tek bir merkezde toplanması/ tek elden mahalli yönetim, iyi bir planlama/vergi gelirleri ile bütçe oldukça artacaktır. Buda hizmetlerin daha çok olması demektir./ Belediye hizmetinin, şehir, ilçe ve köylere kadar gitmesi. İkinci olarak bütçenin artmasıdır. Şöyle ki; İl özel idaresine gelen yaklaşık 64 milyon bütçenin ancak 20 milyonu yatırıma ayrılabilirdi. Bunun geri kalanı personel giderlerine harcanmaktaydı. Ama BŞB olduktan sonra gelen bütçenin %10 yani yaklaşık 100 milyonu köylere ayrılacak. Bu da hizmetin artması demektir.

Belediye Meclis Üyeleri: Küçük beldelerin ortadan kaldırılması ve hizmetin daha verimli şekilde, kırsala verilmesi noktasında iyi olmuştur. Bütçe imkânlarını,

genişletecek daha büyük projeleri hayata geçirecektir. Sosyal sorumluluk, eğitim, ulaşım, problemlerinin daha hızlı çözülmesini sağlayacaktır./ Genişleyen yerel yönetimlerin daha katılımcı daha kapsamlı çalışması şehrin vizyonunun büyümesi./ Büyük şehir olması münasebetiyle bütçe gelirlerinde önemli artış olacağından iyi bir planlama ile tek elden daha düzenli bir hizmet verilecektir.

Belde Belediye Başkanları: Hizmetlerin yapılması ve kontrol edilmesinde bütünlük sağlar. Verimli iş akışı oluşur/Devletten fazla para gelmesi/ Büyükşehir yasası ile vergi gelirleri payından büyükşehir dolayısıyla Kahramanmaraş daha fazla oranda faydalanacaktır. Objektif kullanılırsa, daha fazla mali imkânlar daha fazla yatırım ve istihdam demektir.

İlçe Belediye Başkanları: Kaynakların tek elde toplanmasıdır./ Gelirinin artması, belediye hizmetlerinin yapılmasında üst kadro imkânı verilerek daha donanımlı ve vasıflı insanlarla hizmet yapma fırsatının olması/ Planlamanın tek merkezden ve sorumlu kişiler tarafından yapılmasıdır.

Mahalle Muhtarları: Kahramanmaraş' a getirdiği en önemli avantaj hizmetin daha hızlı ve çok daha fazla bölgeye hitap edecek olmasıdır./Şehrin gelişmesine ve hizmetin iyileşmesine katkısıdır./ Hizmet artacaktır./ Şehrin bundan sonraki dönemde büyük düşünce bakış açısı alacaktır.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Hiç bir avantaj görmüyorum/ Kahramanmaraş'a getirdiği en önemli avantaj hizmetin daha hızlı ve çok daha fazla bölgeye hitap edecek olmasıdır./ Büyük şehir belediyesinin herhangi bir çalışması olmadığından dolayı şu ana kadar bir fark göremedim./ Hiçbir avantajı yoktur./ Bana göre en önemli avantaj ödeneğin artmasıdır. Buna istinaden de hizmetlerin artacak olmasıdır.

Belde mahallesi: Hizmette verimlilik, kalitenin artışı ve daha modern bir hayat standardına erme./ Yatırımların artması.

Sivil Toplum Kuruluşu Başkanları: Yasanın uygulaması aşamasında görülecektir./İlçe belediyelerine ayrılan bütçe oranı/ Yerel altyapı hizmetlerinde bütünlük ve dolayısı ile de daha sağlıklı bir gelişme sağlayabilir, özel idarenin ve belde belediyelerinin hizmet sunmadığı bölgelere de hem ilçe hem de büyükşehir belediyesi ile hizmet gider. Yönetimde birlik sağlar./Bütçeden alacağı pay artmıştır. Emlak vergisi yüzde yüz arttı./ Şehir ikiye bölündü ve muhatap sayısı belirlendi.

2. Soru: Büyükşehir Belediye(BŞB) sınırının il mülki sınırı olması, planlamada bütünlüğü sağlar mı?

İl Genel Meclisi Üyeleri: İyi bir ekip ruhu ile olur./ Büyük oranda sağlar. Yatırım yetkisi tamamen BŞB belediye meclisine verilmiştir./Sağlaması için 2-3 yıla ihtiyaç var./Zamana ihtiyaç var./Evet/ Planlamada bütünlüğü sağlamasını biraz zor görüyorum. Çünkü Kahramanmaraş coğrafi, ekonomik ve kültürel yönden bir bütünlük henüz sağlayamamıştır./ Şu an için bir bütünlük sağlanamadı, ama ilerleyen zamanlarda olacağını tahmin ediyorum./ Planlamada bütünlüğü sağlar. Beldeler ve ilçelerin ayrı ayrı plan yapmasının önüne geçilecektir. Bırakın plan yapmayı altyapı, su gibi hizmetleri

dahi götürmede sıkıntıları vardı./ Biran önce bölgenin gerekli ölçekli planları yapılırsa bütünlük sağlanır kanaatindeyim.

Belediye Meclis Üyesi: Planlamadan kastedilen imar konusu ise; teknik kadro yeteri kadar olacağından sorun teşkil etmeyecektir./ İlk zamanlarda büyük sıkıntılar olacaktır ama zamanla sistemli çalışma sonucu bütünlük sağlanır./ Büyükşehir olmasındaki amaç tüm sınırlar içerisinde bulunan beldelerin, köylerin tek bir merkezden hizmet olması olacaktır.

Belde Belediye Başkanı: Evet sağlar teknolojiden faydalanarak bir bütünlük içerisinde işler daha organize edilebilir./ Sağlamaz. Çok Geniş İl Sınırı Var./ Yatırım planlamasında disiplin oluşturur, ancak bu kadar dağınık alanda bazı hizmetlerin yapılması kaynakların israfına yol açar. Örneğin dağ başındaki üç beş haneden oluşan yerleşim birimlerine yapılacak alt yapı hizmetlerine harcanacak kaynaklar gibi.

İlçe Belediye Başkanı: Görünürde planlamada bütünlük sağlar gibi görünse de yerel görüş daha önemlidir. İlin planlamaya genel çerçevede bakması yerel sorunu çözmez. Ancak yerel anlayışla konsensüs sağlandığı zaman daha verimli olacaktır. Aslında planlamada ülke genelinde makro bir plan hazırlanmalı ve yerel planlar bu makro plan çerçevesinde hazırlanmalıdır./ İlk yılda belki biraz sancılı olabilir ama hizmetlerin yeterli elemanlarla tek elden yapılmasının her zaman bütünlüğü sağlayacağı inancındayım./ Sağlar.

Mahalle Muhtarlığı: Bence sağlamaz bütün ilçeleri göz önüne alırsak sıkıntılar daha fazla olacak ve yetersiz kalacaktır diye düşünüyorum/ evet sağlar/ Sağlar/ Yeni dönemde bayağı zorlanılacak gibi duruluyor.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Hayır sağlamaz./ Bence sağlamaz. Bütün ilçeleri göz önüne alırsak sıkıntılar daha fazla olacak ve yetersiz kalacaktır, diye düşünüyorum./ Hiçbir fikrim yok/ Hayır sağlamaz. Çünkü coğrafi yapı çok dağınıktır./ Sağlamaz. Sağlasa da zaman ister.

Belde Mahalle Muhtarlığı: Evet, sağlar./ Sağlar. Toplumsal kuruluşlarda idarenin tek elden yürütülmesi bu yolda başarıya ulaşmanın en etkili yoludur.

Sivil Toplum Kuruluşları: Kesinlikle sağlamaz. Planlama bütünlükleri master plan veya Çevre Düzen planları ile sağlanabilir. Fakat büyük şehir olunmasıyla birlikte denetimler daha sağlıklı uygulanabilir. Muhalif belediyelerde bununla ilgili sıkıntıların olma ihtimali olsa da./ Planlama bütünlüğü sağlar./ Hayır. Çünkü, her bölgenin kendi şartları farklıdır. Pazarcık ile Nurhak'ın ihtiyaçları aynı değildir ve bu da planlama bütünlüğünün sağlanmasında sıkıntı oluşturur./ Sağlamaz/ İmar uygulamaları, alt yapı büyük hizmetlerin planlaması BŞB tarafından yapılacaktır.

3. Soru: Sınırları il sınırına kadar genişleyen BŞB ile hizmetlerin tek elden ve etkin olarak yürütülmesi ile kaynakların verimli kullanılması sağlanır mı?

İl Genel Meclis Üyesi: Evet bu sağlanabilir. Her zaman için kaynakların tek elden kullanılması daha verimli olacaktır. Ailede harcamaların her fert tarafından ayrı ayrı yapılması yerine sadece baba ya da annenin kontrolündeki harcama daha faydalıdır./ Biraz zor olacak, ilerleyen zamanlarda ve uygulamaların yoğun yapıldığı yerlerde bu verimlilik daha belirgin olacak diye düşünüyorum./ Sağlanır. Örneğin; merkeze 23 km uzaklıkta olan Kürtül Belediyesi'nin 2012 yılına kadar suyu yoktu. Halen bir çok sokağı asfaltsız. Nedeni ise ayrılan bütçenin büyük bir çoğunluğu

personel giderlerine gitmektedir. Yatırım için yeterli para kalmamakta. Üstelik bu personel teknik ve tecrübeli de değil. Beldenin mahalleye dönüşmesi ile daha iyi hizmet alınacaktır./ Bu iş tamamen ekibe bağlıdır. İyi niyetli ve bölgeyi tanıyan insanlardan olursa, adilane olursa sıkıntı olmaz diye düşünüyorum. /Vatandaş memnuniyeti ön planda olacağı için verimli kullanmak zorunda ya da seçilen seçimde gider./Hizmetlerin tek elden etkin olarak yürütülmesi donanımlı bir ekip ve planlama ile olur. İyi bir denetim ekibi ile takip ve denetimle sağlanır/Sağlanır. Çünkü yerinde hizmet daima iyidir. İlçeler yerinde ve zamanında hizmet verir./Sağlanır/Evet bütçe geniş.

Belediye Meclis Üyesi: Burada başkanın ve kadrosunun ortaya koyacağı performans belirleyici unsur olacaktır./ Evet Sağlanır./ Elbette... projelerin bir merkezden yapılması hizmetin aynı merkezden verilmesi kaynaklarında verimli olmasını sağlayacaktır.

Belde Belediye Başkanı: Daha verimli olacağını düşünüyorum. Çünkü elinde araç gereç ve diğer imkânları olmayan küçük belediyelere aktarılan ödenekler yıllardır heba edilmiştir. Gönderilen ödenekler vatandaşa hizmet olarak dönmemiştir./ Sağlamaz. Çünkü İl sınırlarının tamamına hizmet götürmek bu güne kadar hiç uygulanmamıştır. Pilot Bölge çalışması yapılmalıydı./ Bugüne kadar belediye teşkilatı bulunmayan yerlerdeki yatırımlar tek elden İl Özel İdaresi tarafından yapıyordu. Bundan sonra ilçe ve ağırlıklı olarak Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülecektir. Burada ihtiyaçlar değişmediği için kurum adı değişikliğinden başka bir şey bulunmamaktadır.

İlçe Belediye Başkanları: Hizmetlerin tek elden planlanması elbette çalışmalarda kalite ve verimlilik getirmesi son derece doğaldır. Bunun için her şeyden önce insan unsuru öne çıkmaktadır. Onun için kaynakların rantabil kullanılması için önce insan, sonra takip ve daha sonra verimlilik gelmektedir./ İmkânların yeterli olması durumunda, hizmetin her yöreye, her insana eşit götürülmesi hizmet önceliğine önem verilerek adil bir şekilde işlerin yürütülmesi ve bununda tek merkezden yapılması, kaynağın verimli kullanılmasını kendiliğinden sağlar düşüncesindeyim. / Sağlar.

Mahalle Muhtarlıkları: Eğer doğru ve planlı çalışılırsa sağlanabilir./ Evet, sağlar./Sağlanır/ Şu an için çok verimli olacağını düşünmüyorum.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Hayır, sağlamaz./ Eğer doğru ve planlı çalışılırsa sağlanabilir./ Hiçbir fikrim yok/ Kısmen, sağlar./ Yetkili kurumların hizmet vermesine bağlı.

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Belde-Mah: Evet çünkü kaynaklar tek elden yürütülecektir./ sağlanır. Çünkü; kişisel rantlar ortadan büyük ölçüde kalkar.

Sivil Toplum Kuruluşları: Yüz ölçümü küçük olan illerde bu verimlilik sağlanabilir. Fakat büyük illerde (Belediyeler Siyasi Alanlar Olması Sebebiyle) bunun sağlanması çok zor gözüküyor. /Belediye hizmetleri ile kaymakamlığın hizmetleri farklıdır./Sağlanamaz/ İyi bir planlamayla ve ekiple tek elden bütçenin dağılımı, hizmette verimliliği sağlar. /Sağlamaz. BŞB teşkilatlanması uzun bir zaman alacağı benziyor. Geçmişte il özel idaresi genel sekreterliğine asaleten atama bir türlü yapılamadı, aynı sıkıntı bugün BŞB' de de olacaktır. Teşkilatın ne zaman tamamlanacağını bilinmediği bir yerde hizmetlerin tek elden yürütülmesi de düşünülemez. Bu nedenle de verimli kaynak kullanımı söz konusu değildir.

4. Soru: Yeni BŞB modeli ile yerel yönetimin hizmet sunma kapasitesi kentsel alanda mı? Kırsal alanda mı artış gösterir?

İl Genel Meclis Üyeleri: Kentte artış göstereceğine inanıyorum./ Kahramanmaraş'ımız yeni BŞB olduğu için; hizmet sunma kapasitesi kentsel alanda artış göstereceği benziyor. Bunun nedeni de; önceleri büyük hizmetlerin yerine getirilmemesi. Örneğin: köprülülük kavşaklar, üst geçitler, sinyalizasyon ve ulaşım./ Hem kırsal alanda, hem de şehir merkezinde hizmet artar. / Tabi ki kentsel alanda gelişme olur ama kırsala da belli bir oranda kaynak aktarılması kanuni zorunluluktur. Kırsal da gelişmede geri plana atılmamıştır. /İyi planlama, İyi ekip ve koordinasyonla her iki alanda da artış sağlanabilir. Hizmet elbette nüfus kriterine göre öncelik gerektirir./Kırsal alanda daha etkili olur./Kırsal alanda etkili olur./Her ikisinde de etkili olur/Yasanın amacı kırsala da belediye hizmetini götürmektir. Onun için kırsal da gelişir.

Belediye Meclis Üyeleri: Kentsel alanda artış gösterir kanaatindeyim. Kırsal alan ise eskisinden daha iyi hizmet alacaktır./ Kırsalda daha etkin olur./ Büyükşehir yasasının hizmet olarak sunumu merkezden başlayarak belde ve köylere olacaktır. Çünkü yeni bir yapılanmaya ihtiyaç vardır. Bu yapılanmanın başı da Büyükşehir Belediyesidir.

Belde Belediye Başkanları: Kırsal alanda artış gösterir. Kırsal kesime hizmetler geldiğinde kentlere olan göç azalmış olacaktır./ Kentsel alanda olur./ Kırsal alanlarımızın ihtiyaçları daha fazladır. Ancak kırsal alanlardan kent merkezine ve ilçelere göç hızla devam etmektedir. İhtiyacın acil ve çok olan yerlere yapılmasına öncelik verilmesi tercih edilirse hizmet sunma kapasitesi kırsal alanda artış gösterir.

İlçe Belediye Başkanları: Büyükşehir yasasının tabiatında kaynakların yerelde yani merkezde toplanması gerçeği yatmaktadır. Nerede daha çok insan yaşıyorsa oranın ihtiyaçları daha çok olması gerekecektir./ Pratikte bakıldığı zaman kırsal alanda gösterilir diye düşünüyorum. Hatta kırsalın ihtiyaçları bakımından da destekliyorum. Ancak lobi olarak, siyasi olarak konjoktür gereği nüfusun yoğun olduğu, merkeze hizmet götürmek öncelikli olur kanısındayım. / Kırsal alanda daha fazla artış gösterir. Ancak kaynak fazla olduğu için kentte de hizmet artışı sağlanır.

Mah Muhtarlıkları: Kırsal alanlar, ikinci planda kalır diye düşünüyorum./ Kırsal alanda artış gösterir./ Her iki alanda da artış gösterir./Kentsel anlamda artış olur.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Kentsel alanda artış sağlar./ Kırsal alanlar, ikinci planda kalır diye düşünüyorum./ Kentsel alanda artış gösterir./Kentsel alanda/kentsel alanda.

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Her ikisinde de gelişme olur./ Ötekileştirme anlayışı olmadığı sürece hem kentsel hem de kırsal (taşra) alanda artış gösterecektir.

Sivil Toplum Kuruluşları: Kesinlikle kentsel alanda olacaktır. Kırsal alanlara hizmetin gitmesi, uzun yılları bulacaktır./ Bana göre hizmetler dıştan içe doğru olacaktır ki şu anda görünüş bunu göstermektedir. Öncelikle merkez dışındaki ve hizmet alamamış alanlara gidilecektir. Bu hem kentsel olabilir hem de kırsal olabilir./ İkisinde de göstermekle birlikte, kırsal alanda daha önce alınmayan hizmetleri göz önünde bulundurursak, kırsal alanda daha hızlı gelişme sağlanır diyebiliriz./ Yerel yönetimin hizmet sunma kapasitesi, önceki sorunun cevabında da belirttiğim gibi teşkilatlanması ile ilgilidir. Eğer, teşkilatlanmayı kısa sürede tamamlar ise, mutlaka kentsel alanda daha çok hizmet sunulur./BŞB sınırları içindeki köyler mahalle olduğu için kırsal alana hizmet daha çok gidecektir./Kırsal alanda artış gösterir.

5. Soru: BŞB modeli ile belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları il sınırına kadar genişlemiştir. BŞB yönetimi belediye hizmetlerini etkin verebilir mi? Hizmetleri köylere ve beldelere yeterli götürebilir mi?

İl Genel Meclis Üyeleri: Organizasyon güzel yapılabilirse mümkün./ İyi bir planlama ile olur. Ama Bu henüz gerçekleşmedi. Biraz zaman alacak. Ufku geniş, fikri geniş, çalışma grupları oluşturulmalıdır./ BŞB Yönetiminin planlamayı iyi yapmasına bağlı. Büyükşehir Belediye Başkanı iyi yönetim ve teknik ekiple, bütün mahallelere hizmeti etkin ve yeterli verilebilir./ Mutlaka bir geçiş dönemi yaşanacaktır. Ama bölgeyi bilen uzman kadrolardan oluşursa ve mecliste bütçesi oluşturulursa hizmetlerin etkin olması mümkün olacaktır. /Başarı iyi bir kadro ile olur./Evet verebilir./Verebilir./Sağlanabilir./İyi bir planlama ile verilebilir. Bunun daha hızlı ve etkin yapılabilmesi için her ilçe ve bölgelere hizmet birimleri oluşturulmalıdır.

Belediye Meclis Üyeleri: Götürebilir. Valilik, mevcut haliyle hizmeti kırsala götürebiliyordu. Büyükşehir imkânlarını daha verimli kullanarak, hizmet kalitesini ve oranını arttıracaktır./Götürür ama zaman ister./ Amaç merkezden idare ederek tüm hizmetin köylere kadar gitmesini sağlamaktır. Yapılanma için biraz sürece ihtiyaç vardır. Ama sonu muhakkak başarılı olacaktır.

Belde Belediye Başkanları: Etkin hizmet verebilir. Önemli olan koordinasyonu sağlayacak yetişmiş personelin olmasıdır. Hiçbir sorun olmadan daha etkili ve verimli iş yapılacağına inanıyorum./ Götüremez./ BŞB Daire Başkanlıkları örgütlenmesini kısa zamanda tamamlayabilir ve konusunda uzman, hizmete gönül vermiş bir ekiple yoğun bir çalışma temposu oluşturabilirse yeterli bir hizmet verebilir.

İlçe Belediye Başkanları: Büyükşehir Belediyesinin şehrin her tarafına hizmeti eşit şekilde götürmesi beklenemez. Bir yere hizmet götürülürken oranın uzun vadede gelişme perspektifi hazırlanır, ona göre hizmet götürülür. Bazı yerlerin sorunları palyatif çözümlerle giderilebilir. Bazı yerlere de gelişme alanlarının durumları gözetilerek ona göre çözümler üretilir./ Sistemini kurarak, planlı olarak götürebilir. Hatta köylerin şehir kültürüyle tanışması kaynaşması, aynı oranda hizmet amacıyla baskı unsuru olacağı, istemeseler de bu yerleşkelere bakım onarım ve hizmet yapmalarının zorunlu olacağı kanaatindeyim. / Başlangıçta bir miktar koordinasyon sorunları olsa da tüm köyler ve beldeler daha fazla hizmet alacaktır. Aksama yaşanmaz.

Mahalle Muhtarlıkları: Bir önceki soruda da dediğim gibi köy ve mahalleler ikinci planda kalır ve hizmet eşit olmayabilir./ Mümkün olduğu kadar, zamana ihtiyaç var./Götürür/

Merkez kadar olacağını düşünmüyorum.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Hayır hizmetleri yeterli götürmeyebilir./ Köy ve mahalleler ikinci planda kalır ve hizmet eşit olmayabilir./ Şu anki çalışmalara göre köyler hizmet almakta zorlanacaktır./Hayır götüremez.

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Evet götürebilir./Bu konuda gerçekten kalkınma hedeflendiği sürece ve kişisel çıkarlar bir yana bırakıldığında hizmetin gerçekten ihtiyaç duyulan bölgeye verilmesi durumunda elbette bütün mahallelere gerekli hizmet sunulur.

Sivil Toplum Kuruluşları: İlçeler ve merkezler bu hizmet akışının en yoğun yaşandığı alanlar olacaktır. Kırsala hizmet götürmek (yüz ölçümü büyük-nüfusu küçük kentlere gelen ödenekler sebebiyle)uzun dönemler içinde gerçekleşecektir./ Çok iyi bir organizasyon, yeterli ve yerinde bulundurulacak ekiplerle götürülebilir. Ancak bu organizasyonun oturtulabilmesi için bayağı bir zaman geçecektir. Şu aşamada her noktaya hizmet götürülmesi çok zordur./ Hizmetleri köylere ve beldelere yeterli bir şekilde götürebilir./ Teşkilatlanma tamamlanır ve ehil insanlar işbaşına getirilirse elbette

belediye hizmetleri etkin verilir. Köylere ve beldelere yeterli hizmet götüremez. Çünkü: köyler ve beldeler hizmeti, il özel idaresi zamanında alamadı ki, şimdi alsın.../İlçe belediyeleri, kendisine bağlı mahallelere yeterli hizmeti vermek zorundadır./Hizmetler etkin olmayabilir.

6. Soru: İl Özel idarelerin kalkması ile kırsalda hizmetin sunumunda aksamalar yaşanır mı?

İl Genel Meclis Üyeleri: Sanmıyorum./ Evet Şu anda yaşanıyor. BŞB olmadan önce yeterli planlama yapılmamış. Bir anda da Belde belediyeleri işlevleri durunca sıkıntılar yaşanıyor. Şu anda BŞB yetki alanları tam olarak belirlenemedi. Örneğin Küçük sulamaları kim yapacak belli değil. İl Özel İdare planlamasındaki köy ve mezra yol, kilit parke, içme suyu ve tarımsal sulama projeleri bayağı gecikecek gibi gözüküyor. Ayrıca beldelerdeki ulaşım işleri tam bir karmaşa. Belde belediyeleri ulaşım ile alakalı taşıtları önceden almıştı. Bu aniden durunca, özel teşebbüs taşıma konusunda fırsatçılık yapmaktadır./ İyi bir planlama yapılırsa yaşanmaz. İl Özel İdaresinin yapmış olduğu hizmetten daha iyi hizmet verebilir./ Aslında Yeni Yasa ile kırsala aktarılacak bütçe, kanun gereği İl Özel İdaresinin bütçesinin 3 katını bulacaktır. Kırsalı bilen yönetim anlayışı ile bu yatırımlar yapılırsa, aksaklıklar ortadan kalkacaktır. /İlk etapta önemli aksamalar olabilir. Bölgelerde birimler kurumsallaştıkça hizmetler hızlanabilir. Hizmet alımları ile aksamalar azalabilir./Zamana bağlı./Hizmetin her yer etkin gitmesi zamana bağlı./Hayır yaşanmaz./Seçilecek Belediye Meclis, Belediye Başkanı ve çalışma ekibi ile onların bakış açısına bağlıdır.

Belediye Meclisi Üyeleri: Sanmıyorum. Sonuçta araç parkı ve personel olduğu gibi büyükşehre aktarılıyor. Biraz daha verimli hale getirilebilir. Burada bütün soruların temelinde şunu belirtmekte fayda var; Valiliğin seçim gibi bir sınavı olmadığından, hesap verme noktasında, seçimle işbaşına gelen belediyelere göre hesap verme sorumluluğu daha azdı. Belediyeler daha etkin hizmet vermek zorundadırlar. Bu, hizmet kalitesini ve hızını olumlu etkiler./Evet yaşanır./ Hayır yaşanmaz. Çünkü özel idarenin yapacağı tüm hizmetler büyükşehir belediyesi tarafından yapılacaktır. Özel İdaresinin lav edilmesi ile tüm araçlar ve gereçler büyükşehirin emrine geçecektir.

Belde Belediye Başkanları: Etkin hizmet verebilir. Önemli olan koordinasyonu sağlayacak yetişmiş personelin olmasıdır. Hiçbir sorun olmadan daha etkili ve verimli iş yapılacağına inanıyorum./ Yaşanır. / Yaşadığım Kasaba ile kıyasladığımda kırsal alanda İl Özel İdarelerinin bugüne kadar ciddi anlamda bir hizmet sunduğunu düşünmüyorum. Kırsalda hala kanalizasyon, içme suyu ulaşım sıkıntıları yaşanmakta ve modern bir yaşam ortamı bulunmamaktadır. Maalesef kırsal alanlarımızın % 95' inde çöpler toplanmamakta, sıvı ve katı atık tesisi bulunmamaktadır. Yollar iki araç karşılaştığında zor geçeceği kadar dar ve kalitesizdir. İl Özel İdaresinin bugüne kadar yapmaya çalıştığı yollara harcanan kaynaklar ölü yatırımlardır.

İlçe Belediye Başkanları: İl Özel İdarelerinin kalkmazı son derece yerinde bir karar olmuştur. Bu millet ne çekti ise çift başlılıktan çekmiştir. Yeni siyasi patronlar türemiştir. Hizmette verimlilik yeni uygulama ile daha da artacaktır. / Sistem iyi kurulursa, planlı olarak götürülür. Hatta köylerin şehir kültürüyle tanışması, kaynaşması nedeniyle hizmet talepleri baskı unsuru olacaktır. İstemeseler de bu yerleşkelere bakım onarım ve hizmet yapmalarının zorunlu olacağı kanaatindeyim./ Aksama yaşanmaz.

Mahalle Muhtarlıkları: Büyük Şehir Belediyesinin planlı çalışması bu sorunu ortadan kaldıracaktır./ Aksaklıklar olabilir ancak zamanla giderilebilir/Yaşanmaz/ Oy potansiyeli bakış açısı nedeniyle ilişkiler daha yakın olacaktır. Bu anlamda da hizmet daha iyi verilir.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Evet, yaşanır./ Büyük Şehir Belediyesinin planlı çalışması bu sorunu ortadan kaldıracaktır./ İl özel idaresinde hizmetin daha verimli olacağını düşünüyorum/ Evet, yaşanır. Çünkü belediye kırsal alanı tanımıyor./Yaşanır/Bir problem yaşanmaz.

Belde Mahalle Muhtarlıkları: İlk etapta yaşanır ama sonra düzene biner./Evet yaşanır.

Sivil Toplum Kuruluşları: Kesinlikle yaşanır. Kahramanmaraş ölçeğinde bu kaçınılmazdır./Evet kesinlikle yaşanacaktır./ İl özel idareleri zaten görevlerini tam anlamı ile yapamıyordu. Bir problem yaşanacağını düşünmüyorum./ Kırsal alanda hizmet sunumuna bağlı. Kırsal alanda genelde içme suyu ve yol problemleri bulunmaktaydı. Kanalizasyon ve çöp toplama işi yapılırsa, hizmetin alası yapılmış olur./Başlangıçta aksaklıklar olur. Daire Başkanlıkları göreve başlarsa, hizmetler devam eder./Sorunlar yaşanacaktır.

7. Soru: İl Genel meclisinin olmaması, tek meclisli bir yönetimin –temsil açısından- yansımaları nasıl olur?

İl Genel Meclis Üyeleri: Daha iyi olabileceğini düşünüyorum.(Tabi ki kaliteli ve temsil kabiliyeti yüksek bir meclis oluşturulduğu takdirde)/

Temsilde, bir sıkıntı yok ama İl Genel Meclisinin görev ve yetkileri daha netti. Burada Belediye Başkanı ne derse o olacak gibi. Belediye Meclis üyeleri şu anda tam yetkili ve sorumlu değil. Meclis Üyelerinin yetki ve sorumlulukları ile ücretleri yeterli ve tatmin edici olmadığından yeterli ilgiyi ve çalışmayı gösteremiyorlar. Bu şekilde olursa da faydalı olamayacaktır.

Temsilde adaletsizlik var. Düşünün! Kahramanmaraş nüfusunun yarısı merkezde yaşıyor ve merkez iki ilçeden ancak 13 meclis üyesi BŞB meclisine gidebilecek. Nüfusun diğer yarısını oluşturan ilçelersen gelen meclis üyeleri ise 50' dir. Bu da Merkezin, nüfusuna göre yeterli temsil edilmemesi demektir. Merkez açısından olumsuz. Ama ilçeler açısından olumlu bir durumdur./ İl Genel Meclisinin değişik bir versiyonu olarak düşünüyorum. Daha güçlü, yetkili ve bütçesi oldukça fazla bir Büyükşehir Meclisi oluşacaktır. Bu gelişmemizi hızlandıracaktır./İyi olur./Her bakımdan iyi olur/Bence iyi olur/Her bakımdan iyi olur./Ayrı ve küçük yapılar birleşerek tek ve büyük güç oluşturacaktır.

Belediye Meclis Üyeleri: Temsil açısından adil olmayan bir sistem getirildi. Başbakan Ankara'dan bütün ülkeyi yönetiyor. Bütün vekilleri, belirleme yetkisi kendisinde. Büyükşehir modelinde temsilin daha da güçlendirilmesi adına, büyükşehir Belediye başkanına, meclis üyelerinin belirlenmesi aşamasında imkân tanınmalıdır. Burada parti disiplini ve grup kararları baz alınarak, akordu bozuk koro görüntüsü engellenebilir. Bölgecilik sıkıntısı engellenebilir. Demokratik ve hukuki hakların asıl kabul edilmesi gerekir./ Büyükşehir Meclisi geniş katılım sağlayarak, yerelde etkinliği artırır. / Başlangıçta bu zor olur ama merkezi yönetim gerekli kadroları yerleştirdikten sonra bir kargaşa çıkmaz.

Belde Belediye Başkanları: İl Genel Meclisinin bir benzeri büyükşehir belediyesi adı altında oluşacaktır. İl genelinden gelen meclis üyeleri ilin tamamını kapsayan kararlar alacağından hangi hizmetin daha faydalı olacağını tespiti açısından önemlidir./Meclis üyeleri taraflı davranabilir./Yeni yasa ile mahalle olan köylerimizin temsili daha iyi sağlanmıştır.

İlçe Belediye Başkanları: İl Genel meclisinin olmaması bir noksanlık doğurmayacağı kanaatindeyim. Çünkü yeni uygulama ile Belediye meclisleri bu boşluğu dolduracaktır. Belediye Meclis Üyeleri daha global olarak kaynakların dağıtıldığını görecektir ve eşit dağıtılması noktasında performans gösterecekleri kanısındayım./ Sonuçta seçilenler bu şehrin bütün sınırlarına kamu görevlisi olarak, hizmet sunacakları için çok da adaletsiz bir uygulamanın olacağını sanmıyorum. Dolayısıyla seçilenler bütün milletin temsilcileri olarak değerlendirilmelidir./ Daha duyarlı bir meclis, daha hızlı karar mekanizması olacağından temsil sorunu olmayacaktır.

Mahalle Muhtarlıkları: Bizim açımızdan önceden de sorun teşkil ediyordu. Çünkü hem temsil edememekte hem de sorunlarımızı iletememekteyiz./ Belediye meclisi siyasi olduğu için daha iyi çalışacağına inanıyorum/ Daha verimli olur./Daha iyi olacaktır. Çünkü temsilde birinci kişi İlçe Belediye Başkanıdır.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Temsili anlamda yeterli yansıması olmaz./ Bizim açımızdan değişen bir durum yok. Geçmişte de bu gün de muhtarlar olarak temsilde sorun var./ Hiçbir fikrim yok/İyi olur/Belediye başkanının inisiyatifine bağlı.

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Her hangi bir şey fark etmedi.Bizim açımızdan değişen bir durum yok./ Sorunların algılanma ve giderilmesi bakımından yetersizlik oluşur.

Sivil Toplum Kuruluşları: Siyasi konjoktürde güçler ayrılığının olması, teoride, kötü gibi gözükse de pratik de rekabet oluşturmaları sebebiyle avantaj katmaktaydı ./ İl genel meclisinin yerini ilçe belediye meclisleri ve büyükşehir belediye meclisi almıştır. Ancak bu meclisler hem kentsele hem de kırsala yönelmek zorundadır. Bu anlamda sadece kırsalla ilgilenen bir meclise göre yeterli hizmetlerin götürülmesi anlamında zorluklar vardır./Herhangi bir olumsuzluk olacağını düşünmüyorum./ BŞB'lerin mevcut yapısı ile temsil açısından adaletsiz olduğunu düşünüyorum. 350 bin nüfuslu bir ilçe (Onikişubat) 7 kişi ile mecliste temsil edilirken, 200 bin nüfusu bile bulmayan iki ilçenin (Elbistan ve Afşin) 11 kişi ile temsil edilmesi ortada.../Büyükşehir belediye meclisi bütün ilçelerin temsil edildiği, meclis olduğu için daha faydalı olacaktır./ İyi olmaz.

8. Soru: Yeni yasayla göçün yönü(Kırdan- Kente, Kentten-Kıra) ne yönde değişir?

İl Genel Meclis Üyeleri: Kente göç devam edecektir. Kırsal tatil amaçlı kullanılır hale gelecektir. Kırsalda da organize tarım vb. işletmeler oluşacaktır./ Bu Yasanın uygulanabilirliği biraz zaman alacaktır. Bu nedenle kırsala yatırımın önemli ölçüde artması gerekmektedir./ Kırsala yeterli hizmet götürülürse; Göç, kentten kırsala doğru yön değiştirebilir./ Zaten kırsal kesimde fazla bir nüfus kalmamıştır. Yaşlı insanlar yaşamaktadır. Şu an için pek göç olacağını zannetmiyorum. /Yeni yasa ile

kırsalda yaşam şartlarının daha da iyileşmesi ile azda olsa kentten kırsala göç olabilir/Daha iyi hizmet gelirse, kırdan kente göç azalır./Köylere daha iyi hizmet geleceği için kente göç azalır./Kırdan kente göç vardır. Köyden kente göç sebebi şehirde olanın köyde olmamasıdır./Göçün değişeceğini sanmıyorum.

Belediye Meclis Üyeleri: Göç kırdan kente olmaya devam edecektir. Sanayi ve üretim merkezde olacağından, sürekli göçler kırdan kente olmaya devam edecektir./Kentten kıra doğru artacaktır./ Hizmet endeks ile ilgili bir olay. Kırsaldakiler gerekli hizmeti alır ise kente doğru göç azalabilir.

Belde Belediye Başkanları: Kentten köye göç başlar./ İstihdam alanlarının kırsalda olmaması halinde kırdan kente göç devam edecektir.

Belde Belediye Başkanları: Şayet kırsal kesimlerde Kırsal kesime özgü yeni çağdaş gereksinmelere uygun yerleşim yerleri oluşturulmaz ise göçün yönü kesinlikle kırsaldan kente doğru olacaktır./ Kırsal olağanüstü hizmetler görür ya da alırsa insanlar bulundukları yerlerde istihdam edilirse, şehre göçün duracağı kanısındayım. İnsanların çok da severek ailesinden akrabalarından ve doğduğu yerlerden ayrılmamaktadırlar./ Köyden kente göç bir süre daha yaşanacaktır.

Mahalle Muhtarları: İş istihdamı yerel de sağlanırsa göç olmayacağı düşüncesindeyim./ Göçün yönü kentten-kıra doğru değişir./Değişmez./Bir şeylerin çok değişeceğini düşünmüyorum.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Bir değişiklik olmaz./ İş istihdamı yerelde sağlanırsa göç olmayacağı düşüncesindeyim/ Kırdan kente doğru göç artacaktır. (yalnız köylere ulaşım kolaylaştığı zaman göç durur.(Bertiz mahallelerine ulaşımın kolay yolu ahir dağından tünel geçişi verilmesidir.)/Kırdan kente yön değiştirebilir./ Kırsal kesime yeterince hizmetin gitmediğinden, gelir seviyesinin düşük olduğundan, göç devamlı kırsaldan kente olur.(Geniş programlı lisenin olmamasından dolayı da, göç yaşanıyor. Bunun yanında kış aylarında ulaşım sorunu yaşadığımızdan dolayı buna bağlı olarak da sağlık hizmetlerinin ve aile hekimliğinin yetersiz kalmasından ötürüde göç yaşanmaktadır.)

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Kırdan kente olur./ Ulaşım sorunlarının giderilmesi durumunda kentten kıra olacaktır. Gözlemlerim bu yöndedir.

Sivil Toplum Kuruluşları: Merkezlerde hizmet daha iyi olacağı için kırdan kente göç oluşacaktır./ Yasanın göçü çok fazla etkileyeceğini düşünmüyorum. Mevcut eğilim ne ise devam edecektir./Hizmet alımında gelişme olacağını düşündüğüm için insanların kentten kıra göç edeceğini düşünüyorum./ Akıllı planlamalar ile göç kentten kıra değişir./Büyükşehir Belediye Yasası ile kentten kıra dönüş olacaktır./Kentten kıra göç yönü değişir.

9. Soru: BŞB meclisinin oluşumu ve üyelerin seçim sistemini doğru buluyor musunuz?

İl Genel Meclis Üyeleri: Mevcut sistemi doğru bulmuyorum.Temsilde adalet olmalı ve daha demokratik seçim yapılabilirmeli.(İsme oy verilebilmeli)/BŞB Meclisi seçimi biraz daha net olmalı.Yetki ve ücreti iyi olmalı./ Meclisin oluşumunda yapılan hesaplama şekli yanlış. Daha adil olmalı. Yani merkezin meclis üye sayısı daha fazla olmalı. Meclis üyelerinin doğrudan seçilmesi daha iyi olur. Meclis üyelerinin seçim bölgesi olmalı./ Mutlaka temsil açısından herkesime yer verilmelidir. Ancak meclisin görev ve yetkileri oldukça fazla olduğundan dolayı, işten anlayan, uzman kişilere öncelik verilmelidir. Meclisin kalitesi arttırılmalıdır. Zaten sayılı meclis üyelerinin görevleri oldukça fazladır. Mecliste ihtisas komisyonları kurulacaktır. Bu komisyonların

görev ve çalışmaları tamamen uzmanlık konusudur. İhtisas komisyonları düşünülerek ona göre üyeler oluşturulmalıdır. Aksi takdirde komisyonların raporlarını memurlar yazar ki buda meclisin kalitesine gölge düşürür ve Kukla meclis konumuna düşer. /Evet./Hayır./ Doğru buluyorum/Doğru buluyorum./Doğru buluyorum.

Belediye Meclis Üyeleri: Şehrimizin kuzey-güney, merkez-taşra sorunu öteden beri mevcuttur. Seçimden sonra göreceğimiz ve ortaya çıkacak en önemli sorun bu konu gibi. Burada büyükşehir belediye başkanına ilçelerin ilk 5 meclis üyesini belirleme imkânı verilmelidir. Başkanın komisyonlara vereceği üyeleri, çalışacağı kişileri belirlemesi gerekir. Buna şöyle tepki gelecektir: İlçede yaşamayan ve o bölgeye ait olmayan insanların meclis üyesi atama yoluyla getirilmesi de sıkıntı oluşturacaktır. Büyükşehir belediye meclisinin de ilçe belediye meclisi listesi gibi seçime girmelidir. Bu konuyu aslında biraz daha düşünmek gerekiyor./ Sistem gereği seçim şekli belli. Bence partiye emeği geçen insanlara daha çok fırsat verilmeli./ Kesinlikle halkın ve sivil toplum örgütlerinin kişi üzerindeki değerlendirmeleri gözü önüne alınarak yapılırsa daha vasıflı insanlar göreve gelmiş olur.

Belde Belediye Başkanları: Doğru buluyorum./Coğrafi şartlara ve nüfus oranına göre olmalı./ Doğru buluyorum. Ancak parti içi demokrasi işlemediğinden liyakat sahibi olanlar, BŞB meclis üyesi olamıyorlar.

İlçe Belediye Başkanları: Belediye meclis üye seçimi tercihli olmalıdır. Partinin dogmatik olarak gösterdiği adaya vatandaş mahkûm edilmemelidir./ Doğru buluyorum./ Bağımsız bir seçim modeli olmalı. Başkan seçimine bırakılmamalı.

Mahalle Muhtarları: Büyük Şehir kendi çalışacağı ekibi kendisi kurduğu için bu konuda yorum yapmak doğru değildir./Doğrudur. /Fikrim yok./Bence doğru.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Olumlu bulmuyorum. Ayrıca bölge bölge temsilci olmalı/ Büyükşehir kendi çalışacağı ekibi kendisi kurmaktadır. Bu ne kadar doğru tartışmak gerekir./Hiçbir fikrim yok./Doğru bulmuyorum./Doğru buluyorum.

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Evet aynen devam etmeli /Evet doğru buluyorum.

Sivil Toplum Kuruluşları: Genel olarak nüfusa göre temsil hakkı veriliyor. Fakat, Belediye Başkanlığını kazanan parti kıl payı da kazansa muhalif partiden daha fazla temsilci çıkartmak da. Bunlar tekrar gözden geçirilmesi kanaatindeyim./ Büyükşehir belediye meclisi, ilçelerin nüfus kriterlerine göre belirlenmektedir. Nüfusu az olan ilçe daha az, fazla olan ilçe ise daha fazla üye göndermektedir. Ancak nüfus kriteri aralıklarının geniş olması nedeni ile de ilçelerin gönderdiği üye sayıları arasında çok fazla uçurum da yoktur. Yeni bir oluşum olmalıdır. Ancak o zaman daha eşit düzeyde temsil imkânı olabilir./Kısmen eksiklikleri var. Temsilde sayı farkı nüfusa göre değişmektedir./Doğru bulmuyorum. BŞB' lerinin mevcut yapısı ile temsil açısından adaletsiz olduğu gün gibi ortada. 350 bin nüfuslu bir ilçe (Onikişubat) 7 kişi ile mecliste temsil edilirken, 200 bin nüfusu bile bulmayan iki ilçenin (Elbistan ve Afşin) 11 kişi ile temsil edilmesi ortada.../her kesimi temsil ettiği için doğrudur. Ancak adayların belirlenmesi yanlıştır./Hayır, doğru değil.

10. Soru: BŞB meclisinde Kuzey ilçelerinin, ağırlığının artmasını nasıl değerlendiriyor sunuz? Merkez bundan nasıl etkilenir?

İl Gen Meclis Üyeleri: Merkez, ilçelerle anlaşmak durumunda kalacağı ve adil davranmak zorunda olacağı için daha iyi olacaktır./BŞB Meclisine ilçelerden gelenlerin sayıları fazla olacaktır. Ama çalışma ortamı ve yetkileri iyi olursa sıkıntı olmaz. Merkezin BŞB Meclis üyesi fazla olduğunda, bu defa da ilçelerin hizmetlerinde yatırım anlamında sıkıntılar başlar. Merkezilik, ilçecilik ayrımı başlarsa, Meclis’ de çalışmalar tıkanabilir./ Kırsal olumlu yönde etkilenir. Ama merkezin meclis üye sayısının az olması merkezi olumsuz etkiler. Buna bir de meclis üyelerinin farklı partilerden ağırlıklı olması bu çekişmeyi daha da arttırabilir./ Bu Yüksek Seçim Kurulunun belirlemesine göre yapılmaktadır. Ama merkezin Büyükşehir Meclisindeki sayısı İl Genel Meclisinkinden daha fazla olacaktır. İl Genel Meclisi üyesi 9 iken zannedersenim belediye meclis üyesi 14 çıkacaktır. /Nüfus oranına göre temsil edildiğinden doğrudur. Merkez olumsuz etkilenmez. Zira yatırım hizmetleri kentlerin nüfus yoğunluğuna göre yapılacağından payını yine alır./Etkilenir. Eğer alınan kararlar oy çokluğu ile alınmazsa etkilenir./Etkilenir./Etkilenmez. Çünkü Kahramanmaraş bir bütün olarak düşünülmelidir.

Belediye Meclis Üyeleri: Sosyolojik açıdan ayrışmayı tırmandırabilir. Hizmetin adil dağılımı ise sıkıntıları azaltabilir. Bunu bekleyip, görmek gerekmektedir. Kuzeyin iklimi, bitki örtüsü, demografik yapısı, farklı bir bölge. Aslında kuzeyde yeni bir il kurulmuş olsaydı en çok orası rahatlayacaktı. Merkezin büyükşehir modeline de ihtiyacı kalmazdı./ Çok bir etkisi olmaz. Sonuçta iki tane de merkezde ilçe belediyesi var. Ayrıca merkezden seçilen Büyükşehir belediye başkanı bu dengeyi koruyacaktır diye umuyorum./ Merkezin önceliğinin olması gerekir. Bazı eski yasalar var ise onların değiştirilmesinden yanayım. Kahramanmaraş’a bütün olarak baktığımızda ise kuzeyi, doğusu, batısı anlamında bir ayrıma girmenin doğru olmadığı kanısındayım.

Belde Belediye Başkanları: Kararların hakkaniyet ölçüsünde olması açısından iyi olur diye düşünüyorum./ Belediye Başkanının yetkisinin fazla olması merkez lehine daha fazla hizmet akışı olur./ Büyükşehir bir bütün olarak düşünüyorsak böyle bir ayrımı yapmamamız gerekir. İhtiyaçlar hiyerarşisine uymak gerekir.

İlçe Belediye Başkanları: Nihai karar mercii Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu için çok fazla mahzur doğurmayacaktır./ Son yıllarda etkin insanlar (partide), kuzey ağırlıklıdır. Bir de kabul etmek gerekir ki Elbistan-Göksun-Afşin nüfus yoğunluğu olarak da ilgi çekiyorlar. Yasa bütün olarak düşünüldüğünde bu durumu olumsuz bir etki olarak düşünmüyorum. / Temsil açısından olumlu değerlendiriyorum. Ancak bağımsızlık, önemli.

Mahalle Muhtarları: İlçeler doğru kişileri seçmişse sıkıntı olmayacaktır./ Kötü etkilenir. Çünkü belediyelere düşen nüfus sayısı fazlalaşır. Hizmet aksar./ Yatırımlar kuzey ilçelere kayar/Çok etkileyeceğini düşünmüyorum. Çünkü Büyükşehir Belediyesinin merkezde olması her zaman daha etkin olmasını sağlar.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Kuzey ilçelerinin meclis sayısının artmasını doğru buluyorum ve kentsel alanın bundan etkilenmeyeceğini düşünüyorum./ İlçeler doğru kişileri seçmişse sıkıntı olmayacaktır./ Büyük şehir belediyesinin Meclis Üyesi fazla olduğundan dolayı daha fazla avantaja sahiptir./Olumlu etkiler/ Merkez bu durumdan etkilenmez, ilçelerin meclis üyelerinin çok olması, kırsala hizmetin biraz daha fazla gitmesini sağlayabilir.

Belde Mahalle muhtarlıkları: Fikrim yok/ Çok olumludur. hatta her bölgeden bu üyelerin temsil edilmesi daha uygundur.

Sivil Toplum Kuruluşları: Olumlu olarak görüyorum. Merkezin bundan sıkıntı yaşayacağı kanaatinde değilim./

Kuzey ilçelerinin daha fazla olması elbette kuzey ilçelerinin toplam üye sayısını da arttırmaktadır. Ancak bunun bir avantaj olduğunu düşünmüyorum. Kuzey ilçelerinin birleşerek hareket etmesi durumunda bir etkilenme olacaktır./ Kuzey ilçeler için olumlu sonuçlarının olacağını düşünüyorum. Fakat diğer ilçeler onlar kadar şanslı olmayacaktır. / Kuzey ilçelerinin alacağı yatırımlar açısından olumlu buluyorum. Merkez olumsuz etkilenecektir./Kuzey ilçelerinin nüfusu fazla olduğundan, hizmet istekleri fazla olacaktır./Merkez temsil açısından olumsuz etkilendir.

11. Soru: Köylerde yaşanan aksaklıklar nelerdi? İl özel İdareleri yeterli hizmeti verebiliyor muydu?

İl Genel Meclis Üyeleri: Aksaklık veya eksik kalan hizmetlerin ana sebebi para ve insan kaynağı yetersizliğidir. Özel idareler mevcut imkânları verimli kullanabiliyordu./ Genelde yol, içme suyu, tarımsal sulamalarda yeterli değildi. Özel idare yeterli hizmet vermiyordu. Ama az da olsa hizmetleri vardı./ İl Özel İdareleri bütçeleri nispetince köylerin sorunlarını çözmeye çalışıyordu. Önceleri, yol ve su gibi istekler vardı. Ancak son yapılan 5302 sayılı Kanunu ile köylere hizmet arttı. Şimdilerde ise daha çok yollara parke döşenmesi isteniyor./ Köylerin genel ihtiyacı yol, içme suyu, kanalizasyon, okul, sağlık ocağı, tarımsal sulama, imar gibi hizmetler olduğundan hem Köy-Des hem de İl Özel İdaresi bütçesi ile imkânlar dâhilinde hizmetler yüzde 70'e kadar verildiği kanaatindeyim. /İl Özel İdareleri geçmiş köy hizmetlerinden daha iyi çalışmıştır. Verimli olduğu kanaatindeyim./Hayır Bütçe yeterli değildi./Hayır veremiyordu./Hayır, veremiyordu. /Köylerde 1. Derece sorun içme suyu ve yoldu, İl Özel İdareleri ve Köylere Hizmet Götürme Birlikleri bu sorunları başarılı olarak ve büyük oranda çözmüştür./

Belediye Meclis Üyeleri: Bu konuda yeterli bir bilgiye sahip değilim./ Hizmeti verdiğine inanıyorum. Köy-Des'le ve Bel-des'le çok şeyler yapıldı. Büyükşehir Belediyesi eksiklikleri giderecektir. / Plansız yapılaşmalar kırsal kesim ve köylerde sorun olmaktadır. Buraları insanların toplu olarak bir arada yaşayacağı yerler haline getirmek gerekmektedir. Buna göre yol, su, ibadethane gibi ihtiyaçlar giderilerek, daha yaşanılır bir yer haline getirilmelidir.

Belde Belediye Başkanları: İl özel idarelerinin yeterli ekipman ve bütçesi olmadığından yeterli hizmet veremiyordu./ Veremiyordu. Köy yaşamından kent yaşamına geçer iken çok sıkıntı olacaktır./ Köylerde yerel yönetimi temsil eden Muhtarın mali imkânlarının, personel, araç ve gereçlerinin bulunmaması en büyük sorundu. Muhtar, İl Özel İdaresi ile köyü arasında sözcü/aracı konumundaydı. Köylerimizin halen büyük sorunu çamurlu sokaklar, sağlıklı ve yeterli içme suyu ve kanalizasyon şebekesinin bulunmamasıdır. Günümüzün ve geleceğin en büyük sorunu ise temiz bir çevredir. Ancak köylerimizde yaşayanlar bu konunun önemini yeni kavrama aşamasındadırlar.

İlçe Belediye Başkanları: İl Özel İdareleri sorunları çözemedi. Başarılı olsalardı zaten değişim düşünülmezdi. Köylerde sorunlar az çok bellidir. Bu sorunlar; yol, su, kanalizasyondur. Bu sorunlar da Büyükşehir uygulamaları ile daha köklü çözümler bulabilir./ Son yıllarda Köy-Des uygulaması buradaki vatandaşlarımızı hizmete tanıştırdı devletin yakın ilgi ve alakasını gördüler bu manada hizmetlerin

götürülmesi genelde il özel idareleri aracılığı ile oldu. Çok da güzel işler yaptılar. Büyükşehir bu çitayı daha da yükseltmek zorundadır. Halk muhasebe yapacak vaziyette. / Köylerde temel ihtiyaçlar özel idare tarafından giderilmeye çalışıldı. Yol, su ve kanalizasyon gibi hizmetler bile kalıcı ve yeterince çözülemedi. Hala köylerde %70 oranında yol, su, kanalizasyon sorunu bulunmaktadır.

Mahalle Muhtarları: Köylerimizin en önemli iki sorunu var. Biri yol, diğeri sudur. İl Özel İdareleri maalesef yetersiz kalıyordu./ Ulaşım, su ve elektrik hattı sorunları var. Hayır veremiyordu./ Yetişemiyordu./Çok etkileneceğini düşünmüyorum. Çünkü merkezi yönetimin etkinliği buralarda devam eder.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Yeterli değildi. Ancak BŞB' nin bu hizmetleri vereceğini de düşünmüyorum./ Köylerimizin en önemli iki sorunun biri yol ve diğeri sudur. İl Özel İdareleri maalesef yetersiz kalıyordu./ Şu anki bulunduğumuz durumda köy halkı hizmet beklemektedir. Fakat hangi hizmeti hangi kurumun verdiğini bilmediğimizden dolayı hizmet alamamaktayız./ Kısmen veriyordu. / Yeterli hizmeti şu ana kadar veremiyordu. Sorunlarımızın başında alt yapı yetersizliği bulunmaktadır. Su ve kanalizasyon şebekesi kısmen var.

Belde Mahalle Muhtarları: İl Özel İdaresi beldelerde yeterli hizmeti veremiyordu./ Ulaşım, elektriklerin kesilmesi, içme suyu şebekesi sorunları bulunmakta olup yeterli hizmet verilemiyordu.

Sivil Toplum Kuruluşları: İl Özel İdareler nezdinde ilgili köyün muhtarının, aktiflik derecesine göre, ilgili köy daha çok hizmet alabiliyordu. Ayrıca, valilik nezdinde yapıldığı için hizmet içeriğinde siyaset minimize edilmekte idi. Tabi ki genel olarak sıkıntılar da bulunmaktaydı./ Koordinasyon eksiklikleri vardı./ İl özel idareleri, köylere yeterince hizmet götüremiyordu, Birçok aksaklıklar vardı. Yol yapımı, altyapı hizmetleri.../Köylerde altyapı, yollar ve temizlik gibi hizmetler yeterli değildi. Bundan sonra verileceğini ümit etmekteyim./Nispeten veriyordu.

12. Soru: Belde belediyeleri özellikle hangi hizmeti sunmada aksaklıklar yaşıyordu? Belde belediyelerinin kaldırılmasını nasıl değerlendiriyor sunuz?

İl Genel Meclis Üyeleri: Belde belediyeleri sadece gelen ödeneklere bel bağladığı ve kalifiye personel istihdam edemediği için belediyeçilik hizmetlerinin çoğunluğunu sunmada yetersiz kalıyordu./ Genelde yol, içme suyu, tarımsal sulamalarda yeterli değildi. Özel idare yeterli hizmet vermiyordu. Ama az da olsa hizmetleri vardı./ Bütün hizmetlerin sunumu yeterli değildi. Beldelere gelen bütçenin çoğunluğu personel giderlerine harcanmaktaydı./ Önceden oldukça fazla kadrolaşmadan ve borçlanmadan dolayı gelen bütçe buralarda kullanılmıştır. Yol, kanalizasyon, park, içme suyu, imar gibi hizmetler para arttığı takdirde yapılabilmiştir. Ya da hiç yapılamamıştır. / Gelen kaynaklar ancak personel ve cari giderleri zar zor karşılıyordu. Bütün yatırım hizmetleri aksıyordu./ Belde belediyeleri zaten hizmet veremiyordu. Kapatılması olumlu./Belde belediyeleri zaten hizmet veremiyordu, Personelin bile maaşını ödeyemiyordu, Kapatılması bu anlamda olumlu/Kapatılması olumlu. Çünkü maaş ödemekten başka bir işleri kalmamıştı. Yol kanalizasyon hizmeti yoktu./Belde belediyelerinde teknik personel yetersizliği teknik bilgi gerektiren hizmetin sunumunu engelliyordu. Belde belediyelerinin kapatılmasını doğru buluyorum.

Belediye Meclis Üyeleri: Bütçe imkânları ve personel niteliği açısından herhangi bir hizmet verme imkânları yoktu. Tamamen “kabile mantığını besleme algısıyla” kurulmuş, israfa dayalı sistemlerdi. Kaldırılmaları ülke ekonomisi adına

olumlu olmuştur./ Bütçeleri olmaması sebebiyle yatırım yapmadıklarına, hizmet yapamadıklarına şahit olduk. Bu eksikleri büyükşehir tespit edip tamamlayacaktır. Çünkü büyükşehir bütçesinde ve katkı paylarında ciddi artışlar olacaktır./ Belde belediyelerinin bazıları yeterli çalışma ortamları ve yeterli personeli olmadığından çok sıkıntı çekmiştir. Muhtarlık döneminde aldıkları hizmetin gerisine düşmüşlerdir./

Belde Belediye Başkanları: Alt yapı, asfalt, ruhsat işleri, imar uygulamaları, sosyal donatı alanları, park bahçe ve kültürel ve spor faaliyetlerinde yeterli hizmet verilemiyordu./ Büyük yatırım gerektiren, asfaltlama, arıtma, alt yapı hizmetlerinde zorluklar çekiliyordu. / Kendi Belediyemizde en büyük sorun kış mevsimindeki don olayı nedeniyle patlayan asfalt yolların tamirâtı ve yeniden yapımıdır. Çünkü asfalt çok pahalıdır ve ekipman sıkıntısı bulunmaktadır.

İlçe Belediye Başkanı: Belde Belediyeleri öncelikle mentaliden yoksundu. Ben yaptım oldu ile hareket edildi. En önemli sorunlarından biri nitelikli elaman, ikincisi kaynak ve yönetimidir./ Beldelerin kaldırılması doğru ve yerinde buluyorum. Küçük beldelerin kendi imkânlarıyla hizmet etme şansları zaten yoktu. Onlarda merkezi hükümetten bir şeyler yaparsa yapıyorlardı, gelen kaynak ancak başkan ve çalışan maaşlarına gidiyordu./ Altyapı hizmetleri yol, su ve kanalizasyon konusunda yetersizdi. Kaldırılmalarını çok olumlu karşılıyorum.

Mahalle Muhtarları: Elleri bulunan araçların yetersiz olması sebebiyle pek hizmet veremiyorlardı. Örneğin: Çöp konteynırlarının düzenli şekilde boşaltılmaması gibi günlük hizmetler dahi yeterli verilemiyordu./Asfalt, kaldırım, temizlik gibi başlıca sorunlar vardı. Büyükşehir olmasıyla birlikte bu sorunların giderileceğine inanıyorum./Su, Yol, çöp sorunları bulunmaktadır. / Hiçbir şekilde olumlu etkisi olduğuna düşünmedim. Bu sistem daha iyi olacaktır.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Ödenek yeterli alınamıyordu. Belde belediyelerinin kaldırılmasını doğru bulmuyorum./ Yetersiz hizmet vermekteydi. En basit bir çöp toplamada dahi araç yetersizliği bulunmaktaydı./ Hiçbir fikrim yok/Fikrim yok/ Vatandaşa hizmet verecek iş makinesi yetersiz olduğundan dolayı, kırsal kesimde yapılması gereken birçok hizmeti veremiyordu. Bunun yanında eleman sıkıntısı da vardır./

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Para olmadığından dolayı bütün hizmetlerde aksaklıklar yaşanıyordu./ Bir belediye personeli olarak cevap vermek istiyorum: Hiçbir hizmette gerekli oluşum sağlayamıyordu. Bunun birinci nedeni maddi imkânsızlık diğeri ise belediye başkanlarının kişisel rantları vardır.

Sivil Toplum Kuruluşları: Belde belediyeleri teknik personel konusunda sıkıntı yaşadığı için hizmetlerde de sıkıntılar yaşanmaktaydı. Fakat gene de hizmetlerini geç de olsa almaktaydı./ Özellikle altyapı, fen işleri anlamında yetersizlikler vardı. Ellerindeki teknik ekip ve bütçe ile yeterli hizmeti verememekteydiler. Kaldırılmaları olumludur./ Merkezi karar alma açısından kaldırılmasını olumlu buluyorum./ Belde belediyeleri bu ülke için bir kamburdu. Belli sayıda insanın geçimini devlete bağlamasından başka bir şey değildi. Yeterli hizmet alınamadığı da gün gibi ortadadır. İl merkezine yakın Karacasu, Kavlaklı gibi beldelere bir bakmak gerekir./Belde belediyeleri, bütçeleri, personeli ve araçları az olduğundan yeterli hizmet veremiyordu. Kapatıldığı iyi oldu/Beldelerin kaldırılması kırsalı etkiler. Ancak varken de yeterli hizmet veremiyordu.

13. Soru: Yeni Büyükşehir Kanunu ile köylerin tüzel kişiliği kaldırılmakta ve köyler mahalleye dönüşmektedir. Mahalle sayılarındaki artış göz önünde bulundurulduğunda, mahalle biriminin BŞB içinde temsiliyeti yeterli mi?

İl Genel Meclis Üyeleri: Yeterli olmadığını düşünüyorum. 3'er ve 4'er Mahalle müşterek yönleri ile birleştirilerek temsil imkanı sağlanırsa daha faydalı olacaktır./Temsiliyet yeterli, ancak muhtarlarla daha koordineli çalışılması gerekmektedir./Mahalleye dönüşen köyler ve mevcut mahallelerin temsiliyetleri zaten söz konusu değil. BŞB' den önceki mevcut durum korunmuştur./ Her köy ve belde bir mahalle olacaktır. Bu da hem Büyükşehir Belediyesinin hem de ilçe belediyesinin sorumluluğunda olacaktır. Oluşan bu mahalleler her iki belediye için oy kullanacaktır ki temsiliyet artacaktır diye düşünüyorum. /Köyler kendilerine kanunla tanınan özel hakkını kaybederler. Mahalle olmakla da temizlik, çöplerin toplanması gibi merkez mahallelerinin haklarından faydalanırlar./Beldelerdeki mahallelerin teke düşürülmesi yanlış. Mevcut mahalleler korunmalıydı./Mevcut yapı korunmalıydı. Köyler, köy olarak kalmalıydı./Artış olumlu. Halk daha fazla temsil edilir./Köylerin mahalleye dönüşmesini olumlu buluyorum.

Belediye Meclis Üyeleri: Uzun zamandır, temsiliyeti belirleme kriterleri mahalli olarak değerlendirilmiyor. Şehirde bir takım denge unsurları var. Sermaye grupları, cemaat ilişkileri, akrabalık ilişkileri belirliyordu. Seçmen fazlaca dikkate alınmıyordu. Genelde seçilecek başkana bakılır. Bu sıkıntı teşkilat içerisinde sürekli eleştiri konusudur. Seçimden sonra da yıllar geçse de eleştiriler bitmez./Temsiliyetleri yeterlidir./ Gerekli araç ve gereç takviyesi ile şehir deneyiminden de istifade ederek en ücra köşelere kadar hizmet aksamadan gidilebilir.

Belde Belediye Başkanları: Mahalleler bundan olumlu etkilenir. Köylerin elinde olmayan makine, personel desteği, ilçe ve Büyükşehir Belediyesinde olacağından, beldede yaşayan vatandaşlar daha iyi hizmet alacaklardır./ Mahallelerin temsil yetkisi %1 ve %2 civarında olup, hizmet almakta yine merkeze bağlı kalırlar./ BŞB'de her mahalleden ayrı ayrı temsilci bulunmayacağına göre muhtarlarımız yine aracı rolünü üstlenmek zorunda kalacaklardır.

İlçe Belediye Başkanları: Köylerin mahalleye dönüşmesi görünürde köy statüsü kalkıyor görünümündedir. Oysa değişen hiçbir şey yoktur. Köyü temsilen bir muhtar zaten olacaktır. Muhtarın muhatap olacağı mercii eskisine göre daha güçlü bir mercidir. / Bizim açımızdan sorun yok. Dokuz köyümüz iki beldemiz vardı. Bunlar şimdi yeni mahallemiz oldular. Büyükşehir kamu hizmetini eşit verecektir. Bir ayrım söz konusu olamaz. Belki hizmet önceliği olan, ihtiyacı acil olan, yerler fazla ve öncelikli hizmet alacaktır. Temsil açısından yeni yasayla Kahramanmaraş'ta çok da farklılıklar yoktur. Arz ve taleplerimiz birdir.Seçilen bütün herkes bizim temsilcilerimizdir. Sorun yok./ Yeterli değil. Köylerden dönülen mahallelerde özel bir temsil mekanizması oluşturulmalıydı.

Mahalle Muhtarları: Yorum Yok/ Şu an için yeterli değil. Ancak zamanla yeterli olacağını düşünüyorum./Hayır yeterli değil./Bence yeterli.

Köyden Mahalleye Dönüşen Mahalleler: Yeterli değil./yorum yok. Merkeze yakın Mahalleler hizmet almakta sorun yaşamaz iken Köyden dönüşen mahallelere bugüne kadar hiçbir hizmet gitmemiştir. (Belediyeden bir istek yapıldığı zaman şu an ki durum belli değil, kurumların yerleşmesi lazım. Daha erken gibi bir sürü söylentiler almaktayız en kötü durum ise seçimlerden bu yana en büyük sıkıntılarımızdan birisi ne

çöp kovası konuldu nede çöpler toplandı. Köyden dönüşen mahallelerde bizlerde sokakların temiz olmasını istiyoruz.) /Yorum yok./ Henüz öyle bir uygulama olmadığından dolayı yorum yapamıyorum./

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Yeterli ve gerekli hizmetler sağlanır./ Bilhassa yeni mahalle olan(birleştirilen) toplu köylerin ortak bir bölgesine belediye temsilcilikleri kurulması bu sorunu çözecektir.

Sivil Toplum Kuruluşları: Bu uygulamalar başladığında görülecektir./ BŞB içinde her mahallenin bir temsilcisinin olması zaten çok zordur. Muhtarlık bazında işlemler yürütülebilmeli, etkin ve çalışkan muhtarlar ile temsil edilmelidir./Evet yeterli./ BŞB'nin meclis üye sayısına bakmak gerekir. Bir yanda 600' den fazla mahalle, bir yandan 49 kişilik meclis üyesi.../ Temsil olayı yeterli değil /Hayır yeterli değil.

14. Soru: Türk yerel yönetim türü dahi sayılmayan mahalle yönetiminin BŞB yönetimi içindeki etkinliği yeterli mi? Mahalle muhtarlıklarının işlev ve görevleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Köylerin mahalleye dönüşmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

İl Genel Meclis Üyeleri: Mahalle muhtarlığının bütçesi olmadığı için sadece temsili bir vazife ifa edecektir. Muhtar ve üyeler mahalleli ile yönetim arasında köprü vazifesi görecektir./ Temsiliyet yeterli, ancak muhtarlarla daha koordineli çalışılması gerekmektedir./ Mahalleye dönüşen köyler ve mevcut mahallelerin temsiliyetleri söz konusu değildi. BŞB'den önceki mevcut durum korunmuştur./ Her köy ve belde bir mahalle oldu. Bu da hem büyük şehir belediyesinin hem de ilçe belediyesinin sorumluluğunu arttıracaktır. Oluşan bu mahalleler her iki belediye için oy kullanacaktır ki temsiliyet artacaktır, diye düşünüyorum. /Tüzel kişiliği olmayan bir yerel yönetimin yetkileri olmamalıdır./Mahallenin bir önemi yoktur. Önemli olan belediyenin çalışmasıdır./yorum yok./ Mahalle muhtarlarının işlev ve yetkileri geliştirilmelidir./Muhallede devleti temsil etmesi önemlidir. Bu nedenle muhtar seçilme şartlarına daha uygun kriterler getirilmelidir./

Belediye Meclis Üyeleri: Muhtarların nerede durduklarına iyi bakmak gerekiyor. Genelde siyasetin tarafı olup, mahallin problemlerinden uzakta, siyasette kendilerine alan seçme, gücün yanında yada karşısında durmak gibi bir görev algısı içerisindeler. Çok azı mahallisine hizmet getirme arayışında./ Mahalle muhtarları sosyal yönü kuvvetli insanlardan seçilmeli ve belediye birimleriyle, halkla diyalog içinde olması kaydıyla hizmet noktasından büyük başarılar olacaktır./ Muhtarlar mahallenin olmazsa olmazları. Kamu görevi yapan, mahalleliyi tanıyan ve önemli görevi olan kişilerdir. Onların köprü konumundan faydalanılmalıdır.

Belde Belediye Başkanları: Mahalle muhtarlıklarının gereksiz olduğunu düşünüyorum. Çünkü vatandaşlar muhtarın yapacağı evrak işlerini, nüfus, yerleşim yeri gibi işleri internet ortamında temin etmektedir./ Köy Muhtarlarını demokratik şekilde orada yaşayanlar seçmekte idi. Mahalle muhtarlarının ne etkisi ne de sorumluluğu var./ Mahalle muhtarlarının bugüne kadar yaptıkları en önemli görevi posta ve mahkeme tebligatların ilgililere ulaştırılmasında, jandarma ve polis memurlarına rehber olmak olmuştur. Maaşları arttırıldığından bundan sonraki dönemde de geçim yeri olacaktır. Sadece muhtarlık maaşına talip olan muhtarlar türemiştir. Muhtarlıkların görev ve yetkileri bakımından daha işlevsel hale getirilmesi gerekmektedir.

İlçe Belediye Başkanları: Klasik dönemde Osmanlı idari yapısının en alt kısmında köy ve nahiye bulunmaktaydı. Nahiye kadı naibi yönetmekteydi. 19. Yüzyıla gelindiğinde köyleri sipahi, voyvoda ve kethüda gibi memurlar yönetmekte idi.

Nahiyeleri kaza kadısının atadığı naip, onun adına yönetmekte idi. Gayrimüslim köylerin yönetimi cemaatin Kocabaşı gibi zengin üyeleri ya da papazlar yönetmekteydi. Köyler ve nahiyelerin idari varlık olarak ortaya çıkması 19. Yüzyılda gerçekleşmiştir. Köy muhtarlıkları II. Mahmut döneminde kurulmuştur.

1871 Nizamnamesi Osmanlı idari yapısında ciddi yenilik getirmiştir. Eyalet kaldırılarak yerine vilayet getirilmiştir. Adı geçen Nizamnameye göre ülke 27 vilayet ve 123 sancağa bölünmüştür. Anadolu 16 vilayet ve 74 sancak şeklinde örgütlenmiştir. 1871 nizamnamesine göre vilayetler livalara, livalar kazalara, kazalarda nahiye ve köylere ayrılmıştı.

Mahalle yönetimi artık benimsenmiş, bize özgü hale gelmiştir. Köy modeli bunun en güzel örneğidir./ Mahalle yönetiminin etkinliği yetersizdi. Mahalle muhtarlarının işlev ve görevleri zaten bitmişti. Köylerin mahalleye dönüşmesi kısa vadede olumsuz gibi gözüксе de bağlı olduğu ilçeler, ekonomik yönden desteklenirse ve güçlenirse iyi olacağı kanısındayım./ Muhtarlık müessesinin katkısı şüpheli, giderleri ile faydaları arasında mukayese yapıldığında kapatılması elzem.

Mahalle Muhtarları: Yeterlidir. Muhtarlarımız işlev açısından mahallede yaşayan ve derdini sadece tanıdıklarına diyenler için önem arz etmektedir./ Evet, yeterli yetkinin verilmediğini düşünüyorum. İyi olmadığını düşünüyorum./ Hayır, yeterli değil, sorumluluk çok, yetki yok./

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Yeteri kadar etkin değil. Mahalle muhtarlarının görevleri yok sayılır. İyi olmadı. Köy muhtarlığı daha iyiydi./ Yeterlidir. Muhtarlarımız işlev açısından önemlidir. Mahallede yaşayanlar, derdini muhtarlara anlatarak bir çözüm bulabilmektedirler. Özellikle köyde yaşayan insanlar için muhtarlar önemlidir./Hiçbir fikrim yok/Artık, hiçbir yetkisi kalmamıştır./ Yeni büyükşehir olduğumuzdan dolayı ve o tür bir çalışma yapmadığımız için cevap veremiyorum

Belde Mahalle muhtarlıkları: Muhtarların görevleri arttırılmalı ve daha çok söz sahibi olmalıdır./ Yetersizdir. Mahalle muhtarlarında hiçbir yaptırım gücü yoktur. Bir temsilci gibi kullanılmaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşları: Alanın yüz ölçümünün, düşük olması halinde olumlu değerlendirilebilir. Fakat bir örnek vermek gerekirse: Tapkiran köyünde yaşanan bir sıkıntıdan Büyükşehirin haberi olacağı fikri biraz ütöpik gelmektedir./ Mahalle ve köy kavramları birbirinden farklıdır. Köylerin sadece idari isimleri mahalle olmuştur. Yaşam kalitesi, sosyal yaşam standartlarının oluşması, altyapı eksiklikleri anlamında hala köy statüsündedir. Ve bu statü birden değişmeyecektir./ Herhangi bir olumsuzluk olacağını düşünmüyorum./ Mahalle yönetimleri, BŞB yönetimi içinde var mı ki? Mahalle muhtarları görevlerini yeterince yerine getirmiyorlar. Köylerin mahalleye dönüşmesi de bu yetersizlik içerisinde büyük bir sıkıntı oluşturmaktadır./Köyler mahalleye dönüştüğünden programlı hizmetler daha çok gelecektir./Yeterli değil, Muhtarlığın fonksiyonu kalmadı.

15. Soru: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı ile ilgili ne düşünüyorsunuz? İl özel İdarenin yerine geçer mi? Başında Valinin olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

İl Gen Meclis Üyeleri: Eğer işlevsel olursa denetim adına faydalı olabilir./ Bu yeni olduğu için zamana bırakmak lazım. İl özel idaresinin yerine geçemez. Çünkü Yatırım Bütçesi yok. Başında Valilin olması hiç bir şey değiştirmez. Sadece Valiye bağlı birimler artar. Bir faydasının da olacağını tahmin etmiyorum./ Yerine geçemez.

Çünkü İl Genel Meclisi gibi seçimle oluşturulmuş değil. Atamayla oluşmuş. Valinin etkinliği nispeten azalarak devam eder. Çünkü İl Özel İdaresi gibi güçlü bir bütçesi yok./ Eğitim, sağlık gibi hizmetler buradan verilecektir. Tüm il ve ilçelere hizmetler adilane olursa sıkıntı olmaz. Ama adilane olmazsa sıkıntı büyük olur. /Denetim yetkisinin olmasını olumlu buluyorum. İl Özel İdaresinin yerini dolduramaz. Başında valinin olmasını uygun görüyorum./Olumlu buluyorum./Yorum yok/İl özel idarenin yerine kurulmuştur. Görevi düşünülürse başında valinin olması doğrudur./ Merkezi hükümetin yatırımları için kurulmuştur. Başında valinin olması doğrudur./

Belediye Meclis Üyeleri: Yatırım- İzleme birimi Büyükşehir sınırlarında yapılacak yatırımların vilayet tarafından kontrolü ve koordinasyonu olarak düşünülmüştür./Oluşumu doğru bir karardır./ İl özel idaresinin kaldırılıyor olması yerinde bir koordinasyon başkanlığının kurulması ve bunun başında valinin olması, yeni bir çalışma alanı oluşturacaktır./

Belde Belediye Başkanları: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, tek bütçenin, tek merkezden yönetilmesi açısından çok gerekli ancak denetim ve değerlendirmelerin adil, şeffaf ve etkili olması gerekmektedir. Vali ilin bütününden sorumlu devleti temsil eden bir kişi olarak kurumun başında olması yerinde bir karar olmuştur./İl özel İdaresinin yerine geçmez. Valinin pek etkisi olacağını düşünmüyorum./ Belediye Başkanlarının bu kadar sınırsız yetkilerle donatılması ve arkasında bulunacak siyasi güçleri nedeniyle Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının raportörlükten öteye geçemeyeceğini düşünüyorum. Mali imkânlar ve yetkilerin bir çoğu BŞB' dedir. Vali ve Kaymakamların özellikle yatırım anlamında fazla bir işleri olmadığından, ayrıca mülki amir olduklarından, etik olmaz düşüncesiyle şimdilik bu merkezler kurulmuştur. Daha sonraki yıllarda bu merkezlerin kaldırılması ihtimal vardır. Çünkü Belediyeleri denetleyen birkaç tane kurum vardır. Daha sonra kaldırılacağını düşünüyorum.

İlçe Belediye Başkanları: Geçici bir kurul olduğuna inanıyorum, sembolik olacaktır. Avrupa Birliği Yerel Yönetim Özerkliğine bağlı olan bir kurumu size ait bir kurumla çok fazla etki altına alamazsınız./ Büyükşehirle koordineli olarak ihtiyaç olan hizmetlerin birlikte kararının verilmesi iki başlılık yaratmadan objektif düşünülmesi durumunda yatırım izleme ve koordinasyon kurulunun iyi fikir olduğunu söyleyebilirim. / Sorumluluk ile yetki arasında koordinasyon olmalı, sorumluluk taşımayan makamların yetkisi sınırlı olmalı.

Mahalle Muhtarları: Yorum yok/Daha iyi bir gelecek, daha modern ve hizmet yapabileceğine inanıyorum. Evet, il özel idaresinin yerine geçebilir. Daha düzenli ve disiplinli olacağına inanıyorum./ Yatırımlar daha doğru yapılır. /O Konu hakkında bir bilgim yok.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: İyi görüyorum. İyi çalışma olursa il özel idarenin yerine geçebilir ve başında valinin olması daha iyi olmuş. /Yorum yok/Yorum Yok/İyi olur/ Kurumun başında vali bey olduktan sonra daha da etkili olur./

Belde Mahalle Muhtarları: Başında valinin olması olumlu bir gelişmedir. Vali'nin olması hizmet kalitesini arttırır./ Vali Bey'in kontrolünde olması en büyük avantajı sağlayacaktır./

Sivil Toplum Kuruluşları: Uygulamalarda görülecektir./Sanırım, İl özel idaresinin çok küçültülmüş ve daraltılmış bir versiyonudur./ Deneyimli ve yetkin personellerle kurulduğu takdirde olumlu sonuçlar doğuracaktır./Başkanlık zaten İl Özel İdaresi'nin yerine kurulmuş bir oluşumdur. Başında valinin olması zaman içerisinde siyasi anlamda sıkıntı oluşturur. İktidarla ters düşen bir vali, kurumun çalışmasını

tıkayabilir./Planlamanın uygulamada kontrolü bakımından, valiliğin olması doğrudur./Geçmez, Valinin olması siyasi bir karardır./

16. Soru: Görev ve sorumlulukları ilçe sınırına kadar genişleyen İlçe belediyeleri, yeterli hizmeti verebilir mi?

İl Genel Meclis Üyeleri: İlçe belediyelerinin bütçesi eğer personel yükü altında ezilmezse mevcut görev ve sorumlulukları açısından yeterli olacaktır. Belediyecilikte sadece gelecek ödeneye bağlı kalınmaz projelerle yeni kaynaklar üretme yoluna gidilirse, başarı kendiliğinden gelecektir./ BŞB yetkileri bayağı fazla ama bütçeleri şu an için yeterli değil. Yatırım bütçeleri yeterli değil. İlçe belediyelerine biraz daha pay aktarılması gerekmektedir./ Yeterli olur. Çünkü ilçenin büyük yatırımlarını BŞB yapacaktır./ Vergilerden aktarılan bütçe fazla olacağından eskisine nazaran daha iyi olacaktır. Ama mutlaka geçiş döneminde sıkıntılar olacaktır. Biraz zamana ihtiyaç var./Başarı, iyi kurulmuş bir ekip ruhu ile olur./Onu zaman gösterir./Yetersiz olacağı kanaatindeyim. Ne kadar başarılı olacağı şimdiden belli olmaz./ Yetersiz olacaktır./Bütçeler nüfus sayısına göre olacağından yeterli olabilir, İlçelerin acil ve öncelikli ihtiyaçlarına göre ek kaynak sağlanmalıdır.

Belediye Meclis Üyeleri: şehrimiz adına denenmiş bir durum yok. Bunu bekleyip göreceğiz./ Oluşumu tamamlanmadı. Zamanla göreceğiz. / Büyükşehir Belediyesinin, ilçeler ile ilgili planlama ve proje konusunu yeniden gözden geçirerek geleceğe yönelik nüfus artışları göz önünde bulundurarak, hizmet kalitesini arttıracığını düşünüyorum.

Belde Belediye Başkanları: Yeterli, evet verebilir. Bazı aksaklıklar yaşanırsa bunlar uygulama aşamasında tespiti yapılarak, yönetmelik değişiklikleri ile giderilebilir./ Yapamaz. Çünkü Büyükşehir Belediye Başkanı'nın yetkisi daha geniştir. Büyükşehirle bağımlı kalacaktır./ Belde Belediyelerinin borçları ve personeli, İlçe Belediyelerine devredildiğinden önümüzdeki dönemde yeterli hizmet verebileceklerini düşünmüyorum.

İlçe Belediye Başkanları: Yukarıda ifade ettiğim gibi bu iş insan unsuru ile münasiptir. Karar vericiler son derece objektif olmalı, kaynakları rantabl kullanmalıdır. O zaman bütçe yeter. / Evet. Yerinden yönetimin gayesi olarak ekonomik manada desteklenirse çok isabetli olur./ Verebilir. Kategorik olarak çözümsüzlüğe zorlanmadıkları takdirde başarılı olabilir.

Mahalle Muhtarları: Gelecek olan bütçe, hizmet vermek açısından yeterli olacaktır./Evet verebilir./Yeterli değil./Verebilir ancak büyükşehir desteğiyle.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Verebilir./ Gelecek olan bütçe, hizmet vermek açısından yeterli olacaktır./ Şu anda hizmet alamıyoruz. İlçe belediyelerinde herhangi bir çalışma görmüyorum (Ayrılan bütçenin ne kadar olduğunu bilmediğimizden dolayı yeterli ya da yetersiz, diye bir şey diyemem.)/ Henüz erken olduğundan ötürü yorum yapamıyorum

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Yeterli./ İlçe belediyelerinin bütçelerini bilemediğimizden bu konuda fikrim yoktur.

Sivil Toplum Kuruluşları: Teknik personel sağlanması, bütçelerin yüksek verilmesi halinde sağlanabilir, fikrindeyim. Fakat yine de siyaset seçici davranabilir./ Yeterli hizmetin verilebileceğini düşünmüyorum./ BŞB'den yeterli desteği aldığı takdirde yeterli hizmeti verebilir./ Mevcut yapıları ile hayır. Kadro, ekipman ve kaynak aktarımı ile yeterli hizmet sunulabilir./Yeterli bütçesi olursa verebilir./Hayır, veremez./

17.Soru: BŞB başkanı ile ilçe belediye başkanlarının sorun yaşayacağını düşünüyor musunuz?

İl Genel Meclis Üyeleri: Elbette sorunlar yaşanacaktır. Ancak ortak akıl ve istişare ile sorunlar aşılabacaktır.“Büyük balık küçük balığı yutar”/ Evet yaşanabilir. Özellikle BŞB başkanı ile İlçe Belediye başkanı, farklı partilerden olduğu zaman sıkıntı yaratacaktır. Bir de bürokratları BŞB atadığı için alt birimlerde BŞB yönlendirici olacaktır. Bu da İlçe Belediye başkanının İş yapmasında gecikmelere neden olabilir./ Başkanların uzlaşa kültürüne sahip olup olmamasına bağlı./ Herkese hakkı verilirse sorun olmaz. Ama hak ihlali olursa büyük sorunlar olur. /Her halde sorunlar yaşanır, İktidar-muhalefet başkanları arasında sorun daha çok yaşanır./Olabileceğini düşünüyorum/Hayır,şu durumda bir sorun çıkmaz /Siyaseten elbette bazı şeyler olabilir, Ancak hizmet noktasında sıkıntı olmaz/ Sorunları yasalardan daha fazla kişiler çözer.

Belediye Meclis Üyeleri: Farklı partilerden adayların seçilmesi ve iletişimi problemlili olan adaylarla sorun yaşanır./ Zannetmem BŞB başkanının aday seçiminde etkin rolü olacağından, sonrasında sorun çıkmaz./ Yetkinin büyük bir kısmı büyük şehirde olacağı için bir sorun olacağını zannetmiyorum.

Belde Belediye Başkanları: Koordinasyon, işbirliği olduğu sürece yaşanmaz./ Düşünüyorum. Özellikle ayrı siyasi görüşte olurlar ise sorun yaşanır./ Siyasi tercihler nedeniyle sorunlar olabilecektir.

İlçe Belde Başkanları: Elbette sorun yaşanır. Yereli en iyi, yerel belediye çalışanları bilir. Mevcut Büyükşehir Belediye yasası mevcut Büyükşehir Belediye Başkanları tarafından hazırlanmıştır. Geçmişte belediyeler arasında yaşanmış çatışma örnekleri vardır. Örneğin; Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı ile Keçiören Belediye Başkanı arasında yaşanmıştır./ Hayır. Bence birlikte organize bir şekilde çıkarsa daha faydalı olur. Ayrıca herkesin görev alanları kanunla bellidir. Sorun Çıkmaz./ Sorun çıkabilir. Çünkü BŞB geniş yetkiye sahip. Yetkileri daraltılmalı.

Mahalle Muhtarları: Sorun çıkacağını düşünmüyorum/ Hayır, düşünmüyorum. İyi anlaşacaklarına inanıyorum./ Sorun çıkacağını düşünmüyorum/ Hayır, tam tersine uyumlu olacağını düşünüyorum.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Hayır / Düşünmüyorum / Önümüzdeki beş yıl boyunca çok fazla sıkıntı yaşanacağını düşünüyorum / Yorum yok / Düşünmüyorum.

Belde mahalle Muhtarlıkları: Hayır/Hayır, sorun yaşanmaz.

Sivil Toplum Kuruluşları: Kesinlikle hayır. Kozmopolit bir İl olsaydı tabi ki yaşanabilirdi./Elbette, sorun yaşanacaktır./Hayır. Kaldı ki bir ilçe muhalefet belediye başkanına sahipse de sorun yaşanacağını düşünmüyorum. / Düşünüyorum. Çok büyük bir olasılıktır üstelik. Belki şu ilk günler sorun yaşanmaz ama önümüzdeki günlerde bunu özellikle kuzey ilçelerinde yaşarız./Aynı siyasi partiden olduklarında sorun yaşanmaz./Evet yaşanır./

18. Soru: Yeni BŞB modeli ile farklı büyüklükte olan ilçelerin hizmet kapasiteleri denkleşir mi?

İl Genel Meclis Üyeleri: Hayır. Büyük olan yine pastadan fazlasını alır. Bunu da şu anda engelleyemezsiniz./ Bütçe nüfusa göre olacağı için denkleşir./ Bu denkleşme biraz imkansız görünmektedir. Büyük ilçeler daha fazla hizmete ihtiyacı olacaktır. Ama katsayı olarak küçük ilçeler daha fazla yararlanacaktır. /Hizmet kapasitesi nüfus

kriterine göre dağılır, İlçelerin coğrafi yapılarına ve geri kalmışlık durumlarına göre öncelik verilerek denkleştir./Evet denkleştir./Zamanla denkleştir./Denkleştir/Denkleşmez

Belediye Meclis Üyeleri: Denkleşmez/ Tabi ki tatlı bir yarış halinde olacaklardır. Bu hizmete yansıyacaktır./ İhtiyaçlara göre ilçelerin öncelikleri belirlenip buna göre karar verilmesi durumunda, hizmetin ihtiyaca göre denkleşeceğini düşünüyorum

Belde Belediye Başkanları: Denkleşmez ama adil bir hizmet akışı olacağını düşünüyorum/Denklesir./ Gelir düzeyleri farklı olacağı için denkleşmez.

İlçe Belediye Başkanları: Pek sanmıyorum. Çünkü Büyükşehir yasası ile Büyükşehirlere bağlı olan tüm ilçeler kalkınmış, birinci sınıf ilçeler konumuna yükselmiştir. Yasa çıkmadan önce ilçeler kalkınmışlık endeksine tabi idi. Kanunun getirmediği bir hakkı, yeni dönemde pek kullanılamayacaktır. Ancak ilçe tabiatı gereği kalkınma yöresinde ise kendiliğinden yeni artı hizmetler alacağı muhakkaktır./ Hizmet ekonominin gücüne bağlı olarak azim ve istek işidir. Şehrin bütünüyle kalkındırılması en önemli düşünce olmalıdır./Büyükşehir, metropol ilçesine daha fazla hizmet edebilir. Küçüldükçe sorun olabilir.

Mahalle Muhtarları: Bence nüfusa göre değil de ilçeler de olan sorunlara yönelik çalışılırsa denkleştir./ Evet denkleştir/Denkleşmez/Değişmez.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Farklı olabilir ama denkleştir./ Bence nüfusa göre değil de ilçeler de olan sorunlara yönelik çalışılırsa denkleştir./ Sıkıntı yaşanacağını düşünmüyorum./Denkleştir

Belde Mahalle Muhtarlıklar: Evet, denkleştir/ Hayır, denkleşmez.

Sivil Toplum Kuruluşları: Uygulamalarda görülecektir. Fakat genel kanaatim zor olduğu yönünde./ Bakıldığında denkleşmesi gerekmektedir. Amaç tek elden her noktaya eşit hizmet götürülmesi ise bunun sağlanması gerekmektedir./Evet, denkleştir./ Kahramanmaraş'ın ilçelerinde yeterli belediye hizmetleri olmadığı ortada. Bu durumda bir denkleşmeden söz edilemez./İhtiyaçlara göre denkleştir, aynı büyüklükte olmadığı için farklılıklar olur./Hayır denkleşmez.

19-BŞB Yasasıyla merkezi yönetim mi? Yerel yönetim mi güçlenmiştir?(Merkezi yönetimin taşra birimleri yasadan etkilenir mi?)

İl Genel Meclis Üyeleri: Şu anki duruma bakılırsa yerel yönetim ile merkezi yönetim birimlerinin birinin diğerine üstünlük sağlama yeteneği oluşmamıştır./ Yerel yönetim güçlenir. Ama biraz politize olur. Çok güçlenmesi gerekmektedir. Ayrıca BŞB Meclisinin de yetkilerinin artması lazım./ Yerel yönetim güçlenmiştir. Meclisin etkinliği ve yetkileri arttığı için yerel güçlenecektir/ Yerel yönetim tartışmasız çok güçlenmiştir. Sorumlu olduğu bölgede çok daha etkili kılınmıştır. /BŞB yasası ile yerel yönetim güçlenmiştir. Merkezi yönetimin taşra birimleri yasadan olumsuz etkilenebilir/Güçlenmiştir. Taşra birimleri etkilenmez./Her ikisi de güçlenir, taşra birimleri etkilenmez/Yerel yönetim güçlenmiştir, Özellikle vali ve kaymakamın gücü azalmıştır./yerel yönetim güçlenmiştir.

Belediye Meclis Üyeleri: Yerel yönetim güçlenmiştir/ Yerel yönetim güçlenmiştir/ Yerel yönetim güçlenir. Önemli olan hizmetin vatandaşın zamanında gitmesidir.

Belde Belediye Başkanı: Büyükşehir yasası ile yerel yönetim tamamı ile güçlenmiştir. Yasanın esprisi zaten yerel yönetimi güçlendirmektir. Türkiye Büyükşehir yasına imza koyduğu Avrupa Birliği Yerel Yönetimler Özerklik Şart'ı nedeniyle

geçmiştir. Yönetim ve mali yönden özerk kurum elbette daha güçlü olacaktır. Zamanla yereldeki diğer kurumlar da yerel yönetime bağlanacaktır./ Yerel yönetim güçlenir diye düşünüyorum. Yasa şehrin bütününe hedef almıştır. Herkesin hizmet isteme ve sorgulama hakkı olmuştur./ Yerel yönetim yetki açısından güçlenmiştir. Ancak merkezi yönetime bağıllığı da bir şekilde devam etmektedir./

Mahalle Muhtarları: Yerel yönetim güçlenmiştir/merkezi yönetim güçlenmiştir/Merkezi yönetim/yerel yönetim güçlenir

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: yerel yönetim güçlenmiştir/Yerel yönetim güçlenmiştir./Hiçbir fikrim yok/Yorum yapamıyorum.

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Her ikisi de güçlenmiştir./ Yerel yönetim güçlenir.Taşra birimleri etkilenir.

Sivil Toplum Kuruluşları: Merkezi yönetim güçlenmiştir. Yerel yönetimler daha da fazla olarak hareket alanları kısıtlanmıştır./ Yasa ile yerel yönetimlerin elinin güçlendirilmesi istenmektedir. Tüm idari sınırın BŞB'ye bağlanması bunu göstermektedir./ Her ikisi de güçlenmekle birlikte yerel yönetim daha fazla güçlenmiştir./ Merkezi yönetim güçlenmiştir. Çünkü BŞB'de genel sekreteri merkezi yönetim (içişleri bakanı) atıyor. Bu da yerel yönetimin kolunu bağlayacaktır. Merkezi yönetimin taşra birlikleri bu yasadan zaman içerisinde etkilenebilir./Yerel yönetim güçlenir, taşra birimleri etkilenmez, /Merkezi Yönetimin taşra birimleri zamanla bu durumdan etkilenir.

20. Soru:Büyükşehir Belediye başkanlarının yeni yasa ile güçleri artmıştır. Nasıl karşılıyorsunuz? (hesap verebilirlik, denetim açısından)

İl Genel Meclis Üyeleri: Seçimle gelen seçimle gider. En iyi denetimi halk yapar./ Eğer seçimde hesap verebiliyorsa sonuç da ona göre değişir. Muhakkak denetim daha sık olmalıdır. Ama belediye başkanının, elini kolunu bağlayacak bir şekilde değil./ Hesap verebilirlik ve denetim mekanizmaları olduğu sürece başkanların güçlerinin artması sakınca getirmez. Önemli olan bu mekanizmaların işlemesi./ Zaten her yıl faaliyetleri mecliste oylanacaktır. Ayrıca denetim komisyonları, tüm yapılanları inceleyip suç teşkil edenleri mecliste okuyacaktır. Yine müfettişlerce de denetimi yapılacaktır. /BŞB başkanlarının yetkileri artmıştır. İlçe belediye başkanları ile uyumlu çalışılmadığı takdirde hizmet dağılımında olumsuzluklar olabilir./Yerelde sorunların çözümü açısından olumlu/Son derece olumlu/Güçlerinin artışı iyi oldu/Belediye Başkanlarının güçlerinin artışı iyi olmuştur.

Belediye Meclis Üyeleri: Yerel yönetimin güçlendirilmesi noktasından bakıldığında olumlu görüyorum./ Hiçbir problem olmayacağına inanıyorum. Denetim mekanizması da etkin çalışacaktır./ Büyükşehir sorumluluk getireceği için büyük başarılarla imza atacağını düşünüyorum. Hesap ve denetim her zaman olacaktır.

Belde Belediye Başkanları: İç denetim ve merkezi denetim verimli çalışması gerekmektedir./ Süper yetkili Büyükşehir Belediye Başkanı'nı seçtik./ BŞB Başkanlarının siyasi güçlerinin artması olumlu ancak, denetim ve hesap verilebilirliğin de artması gerekir.

İlçe Belediye Başkanı: Halka dayanmayan belediye başkanlarının denetlenebilirliği mümkündür. Ancak; halkın desteğini çok güçlü olarak arkalarına alan belediye başkanları çok fazla denetlenemez. Denetlense de zor, oyunu bozar kanaatindeyim./Demokrasilerde hesap verebilirlik, denetim mekanizmaları, halk nezdinde sorgulandığı sürece bir şey ifade etmez. Seçilen insanlar da halka sorumlu

olduklarını bilecek kadar zeki. Yönetime herkes ortaktır./ İyi karşılıyorum. Seçilmiş insanlar açısından toplum denetimi esas olmalıdır.

Mahalle Muhtarları: Hesap verebilirli yeterli olur, kanaatindeyim./Halkın sorunlarıyla ve şehrin ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilecektir./Yorum yok/Daha güçlü hizmet için iyi olacaktır. Hesap uzmanları denetimi sağlayacaktır.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: İyi karşılıyorum./ Hesap verebilirli yeterli olur kanaatindeyim./Hiçbir fikrim yok/Bence güçlerinin artması iyi oldu./

Belde Mahalle Muhtarları: Denetim yeterli olacaktır./ belediye başkanının güçlü olmasına olumlu yönde bakıyorum. Hesap verebilirlik ve denetim yeterli olacaktır.

Sivil Toplum Kuruluşları: İyi bir siyasetçi olduğu zaman sıkıntı olmayacaktır. Yönetimde eşitliği sağlama niyetinde olması gerekir./ Önemli olan gücün artması değil bu gücün nasıl kullanılacağı ve sahaya yansıtılacağıdır. / Kurumsal yönetimi uyguladıkları takdirde çok iyi olduğunu düşünüyorum./Siyasi bakımından olumsuz buluyorum. Merkezi hükümetin dışındaki siyasi partilerden seçilmiş başkanların işlerinin daha da zor olduğu, zaten ortada.../BŞB' de sekreteryaya, daire başkanları ve iç denetçilerin olması, denetimi artacaktır./Her yönden iyi karşılamıyorum.

21. Soru: BŞB bütçesinin tüm il düzeyinde yeterli olacağını düşünüyor musunuz?

İl Genel Meclis Üyeleri: Yeni kaynaklar üretme yoluna gidilmediği takdirde yeterli olacağını düşünmüyorum. Kahramanmaraş coğrafyasının genişliği ve coğrafi yapısının dağlık olması hizmetleri zorlaştıracak etkenlerdir./ Şu an için yeterli değil, artması gerekmektedir/ Yeterli olur. Bütçe her anlamda artmış oluyor. Ayrıca yatırımlar tek elden ve koordinasyon içinde olunca daha da etkili olacaktır./ Bu tamamen niyete bağlıdır. Bölgeyi bilen, tanıyan, iyi bir ekip kurulursa hizmetlerin eskiye nazaran daha yeterli olacağını düşünmekteyim. /Evet, yeterli olacaktır./Eskiye nazaran yeterli olacaktır./Şimdilik artış yeteceğini gösteriyor./Küçük 5-10 haneli köylere aynı oranda hizmet gitmeyebilir./Yatırım programının çok iyi planlanması halinde yeterli olabilir.

Belediye Meclis Üyeleri: Yeterli olmasını temenni ediyorum. Fayda -maliyet - verim ilkesine göre hareket edilirse sıkıntı olmaz./ Evet, çünkü BŞB meclisinde ilçelerden daha çok meclis üyesi olacak. Ve bunlar ilçelerine hizmet için uğraşacaklar./ Gerekli kadroları zamanında oluşturması durumunda aksaklık olmadan hizmeti götüreceğini düşünüyorum.

Belde Belediye Başkanları: Yeterli olacağı kanısındayım./Hayır yeterli olmayacaktır./ Plan, program, öncelikler dâhilinde ve tasarrufa riayet edilirse yeterli olacaktır.

İlçe Belediye Başkanları: Büyükşehir Yasası bu şekliyle personel giderleri açısından ciddi bir masrafa neden olacaktır. Belediye meclis üyeleri bu şekliyle çok fazladır. Belediye meclis toplantıları zaman ve kaynak israfına neden olacaktır. Yandaş yaklaşımından dolayı nitelikli insanlar mecliste olamayacaktır. Bu bir kaynak ve zaman israfı demektir. Diğer taraftan üç ve daha fazla Belediye Başkan Yardımcılıkları da şimdiden kamuya mali bir kambur olarak gelmektedir. Başkan yardımcılıkları da siyasi ranta gideceğinden büyük oranda nitelikten yoksun olacaktır./ 2 aydır memnun değiliz. Sıkıntılar var böyle gitmez. Gelirimiz eskisinden daha az. Bir çözüm bulunması gerekir diye düşünüyorum. Özellikle ilçe belediyeleri açısından./ Dağınık coğrafi yapıları ve fiziksel genişliği, büyük olan iller için yeterli değil.

Mahalle Muhtarları: Evet bütçe yeterli./Evet, yeterli olacaktır./Hayır bütçe az, yeterli olmayacaktır./Yeterli olacağını düşünmüyorum/ Şu an için az olduğunu düşünüyorum.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Evet /Evet/ Büyükşehir belediyesinin bütçesinin ne kadar olduğunu bilmiyorum. Ancak köyden dönüşen mahallelerde birçok eksik var bu eksiklerin hepsini gidermek istekleri zaman, bütçenin yeterli olacağını düşünmüyorum./Yeterli olacağını düşünmüyorum.

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Kısmen evet /Evet olabilir.

Sivil Toplum kuruluşları: ,ayır. Yüz ölçüm çok büyük. / Bunu söylemek şu an için çok zor. Çünkü daha neyin nasıl yapılacağı, nerelere ne tür hizmetlerin götürüleceği, ne tür projelerin üretileceği bilinmemektedir./Evet/ Hayır. Ama zaman içerisinde iyi bir bütçe oluşabilir. Şu andaki bütçe zaten 400 bin nüfuslu bir ilçeye göre yapılmış bir bütçedir. /Bütçe yeterli değil. Personel maaşına zor yeter, 200 milyar bütçe,160 milyar borç var./ Hayır, yetismeyecektir.

22. Soru: Kahramanmaraş'ın coğrafik yapısı ve mesafelerin BŞB modelinin uygulanmasını etkileyeceğini düşünüyor musunuz?

İl Genel Meclis Üyeleri: Kahramanmaraş'ın kuzeyindeki coğrafi ve kültürel farklılıklar ve merkeze de uzak olması bu modelin uygulanmasını oldukça zorlaştıracak hatta zamanla kırılmalarda meydana gelebilecektir diye düşünüyorum./ Evet etkiler. Ama İyi organize ve çok çalışmak gerekir. Coğrafi yapı tabi ki çalışmaları etkiler./ İl Özel İdaresi imkanlarına rağmen hizmeti kırsala nasıl götürdüyse, BŞB yönetimi de götürebilir./ Coğrafi yapı düşünülerek planlama ve hizmet anlayışı yapılırsa, ona göre uzak yerlerde ekipler oluşturulsa, hizmetler aksamadan yürütülürse modelde sıkıntı olmayacaktır. /Kahramanmaraş'ın coğrafi yapısı BŞB modeline göre hizmetlerin ulaşmasında zorlaştırabilir/Uzak ilçelere şube şeklinde olabilir/Problemler zamanla aşılabacaktır./Hayır, düşünmüyorum./Hayır, etkilemez.

Belediye Meclis Üyeleri: Etkileyebilir./ Hayır etkileyeceğini düşünmüyorum. İlçe belediyeleri o coğrafi bölgelere hizmet götürecektir. Etkilemez./ Günümüzde ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler uzaklıkları yakınlaştırmakta, mesafeleri etkisiz bırakmıştır. Ancak her şey hizmet anlayışına bağlıdır.

Belde Belediye Başkanları: Hayır düşünmüyorum. Sorunlar, yerelde, o yerde yaşayan insanlardan faydalanılarak, daha az maliyetle ve daha hızlı hizmet verilebilir. Önemli olan sorunların yerinde tespit edilmesi./ Uzak yere Hizmet zor gider./ Örgütlenmenin coğrafi yapı dikkate alınarak yapılması halinde problem olmayacağını düşünüyorum.

İlçe Belediye Başkanları: Yerelde oluşturulacak temsilcilikler kanalıyla bu sorun rahat çözülebilir./ Bu Kahramanmaraş'a özel bir durum değil. Her büyükşehir için geçerli. Belki ihtiyaç olarak hizmette geri kalmış olabiliriz bunu telafi etmek lazım. Coğrafi duruma katılmıyorum. / **Kahramanmaraş'ın coğrafik yapısını Büyükşehir modelinin uygulamasını** etkileyeceğini düşünüyorum. Zira fiziksel açıklıklar çok büyük. Bu durum BŞB açısından fazla kaynak harcama demek.

Mahalle Muhtarları: Aksaklıklar yaşanabilir./Hayır, yaşanmayacaktır. /Evet, Yaşanabilir./ Coğrafyanın çok etkilemeyeceğini düşünüyorum.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Evet yaşanabilir./Aksaklıklar yaşanabilir/Hiçbir fikrim yok/ Etkileyeceğini düşünüyorum.

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Kısmen etkileyebilir./Hayır, etkilemez.

Sivil Toplum Kuruluşları: Kesinlikle etkileyecektir. / Verdiğiniz kriterlerin modelin uygulanmasını olumsuz yönde etkileyeceğini düşünüyorum./ Hayır. Becerikli bir yönetimle aksaklıklar önlenir./ Kahramanmaraş'ta BŞB modeli sağlıklı olarak uygulanamaz. Kahramanmaraş'ın coğrafi yapısı buna izin vermez. Sadece ilçeler arasındaki koordinasyon sağlanırsa, K. Maraş için BŞB modeli uygulanmış olacak gibi geliyor. Coğrafi konumdan kuzey ilçeleri çok etkilenir/Çok etkilenir./Evet, etkilenir.

23. Soru: İl özel İdaresinin kaldırılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Valinin etkinliğini azalttı mı?

İl Genel Meclis Üyeleri: Sadece İl Özel İdareleri'nin değil belde belediyelerinin ve köylerin de kaldırılması ile çok başlılıktan tek başlılığa geçişi sağlanacaktır. Valinin etkinliği kalkmaz, sadece yükü azalır./ Evet Çift başlılık kalktı. Çünkü Seçimde hesabı siyasiler veriyor. Vali, işin idari tarafından keyfini sürüyordu. Yani Halka karşı hesap vermiyordu. Valinin etkinliği bu anlamda azalmıştır./ Çift başlılık kalktı. Valinin etkinliği azaldı. Ancak bu daha çok BŞB Başkanına bağlı, başkan Valiye fırsat vermemeli. / Çift başlılık demeyelim de çift meclis, tek meclise dönüşmüştür. Buda tek meclisin elini daha da güçlendirmiştir. Dolayısıyla İl Genel Meclisinin kalkması ile Valilik makamının etkisi azalmıştır. İl Genel Meclisinin tüm kararları Valilik onayından geçiyordu. Gündemlerin çoğu Valilikçe meclise gönderiliyordu. /Evet, kalkmıştır./Evet ama valinin etkinliği azalmadı./ Vali İGM üzerinde de büyük yetkiye sahip değildi, Ama çift başlılık kalktı./Evet/ Çift başlılık kalkmıştır. Özellikle yatırım hizmetlerinde valinin etkinliği azalacaktır.

Belediye Meclis Üyeleri: Çift başlılığın kalktığına Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın davranışlarını görerek karar verebiliriz./Azaltmaz o mülki amir/ Hayır. Valiye daha büyük bir saygınlık kazandırır. Hizmet tek elden yürür.

Belde Belediye Başkanları: Evet çift başlıklı uygulama ortadan kalkar. Örneğin: Bir ilin sınırları içerisinde köy yolu, belde yolu, kara yolu gibi yollar olmamalı yol tek merkezden hizmet görmeli./ Evet/ İl Genel Meclisinin kalkması, Validen çok Kaymakamların etkinliğini azaltmıştır.

İlçe Belediye Başkanları: Kanunun esprisi yerel özerkliği sağlamaktır. Bundan sonra mülki idareler sembolik görevler yapacaktır./ Elbette Vali ve Kaymakamlıkların yükünü ve işini azalttı. Ancak büyükşehir ve ilçe belediyelerinin işi ve sorumlulukları artı./ Çok olumlu olduğunu düşünüyorum. Sorumsuz yetki kullanımı ve kaynak kullanımına yol açtı. Azalttı.

Mahalle Muhtarları: Evet, kalktı. Valiliğin etkinliğini azalttığını düşünmüyorum. Yine de beraber çalışılarak daha başarılı olacağını düşünüyorum./ İl Özel İdaresinin kaldırılmasıyla bir şey değişmeyecektir. Yine hizmet verilecektir. Hayır, azaltmadı./Hayır etkinlik azalmaz./Evet azaltmıştır. Güçlü bir yerel yönetim meydana çıktı.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: kalmalıydı. Valinin etkinliği azaldı/ Evet kalktı. Valiliğin etkinliğini azalttığını düşünmüyorum yine beraber çalışılarak yapılacak bir iş sonuçta./hiçbir fikrim yok/ Etkinliğini azalmadı

Belde Belediye Muhtarlıkları: Evet, /Hayır

Sivil Toplum Kuruluşları: Evet il özel idarelerinin kalkması doğrudur. Valinin etkinliği azalmıştır./ Valiliklerin etkinliği elbette azaltılmıştır. İl özel idarelerinin kalkması elbette olumsuzdur. Ancak BŞB modeli içinde, il özel idarelerinin görevlerini ve hizmet alanlarını kapsayacak ve sadece buna yönelebilecek bir birim oluşturulması

halinde eksikliği görülmeyecektir./ Kalkmasını olumlu buluyorum yukarıda da belirttiğim gibi hizmette yetersizlerdi. Valinin etkinliği azalmaz./ İl özel idareleri zaten belde belediyeleri gibi bu ülkenin bir kamburudur. Siyasetin oyuncağı haline geldiğini de görüyoruz. Valinin etkinliği ise azalmaz./İl özel idarelerinin kalkması hizmetleri arttırır. Vali'nin bu konuda yetkisi azaldı./Evet doğru bir karardır.

24. Soru: Yeni BŞB modeli Türkiye’de Bölgeler arası dengeyi etkiler mi? Kahramanmaraş’ın içinde bulunduğu TR63 bölgesi nasıl etkilenir?

İl Genel Meclis Üyeleri: Kırtsaldan metropole göçü engelleyecek tedbirler hızla alınamazsa denge bozulmaya devam eder./ Önceki BŞB olmuş illere bakmak lazım. Maraş için erken. Araştırılması gerekmektedir./ Bölgelerin kalkınmasında Kalkınma Ajanslarına ve yapılan projelere bağlı. Ne kadar proje kabul edilirse bu o bölgenin faydasıdır. Büyükşehir olunduğunda daha fazla proje demektir. Bu da bölgeyi geliştirir./ Büyük şehir olmayan yerlere kaynak az aktarılacak. Büyük şehir olan yerlere fazla aktarılacaktır. İster istemez aktarılan kaynaklar doğrultusunda bölgeler arası denge ona göre paralel bir değişim gösterecektir. /Bölgeler arası dengeyi az da olsa etkileyebilir/Adil olacağı kanaatindeyim/Zaman gösterir./Evet, etkiler /Hayır, etkilemez.

Belediye Meclis Üyeleri: Kahramanmaraş mevcut ekonomik verilere göre 17.büyük şehir, nüfus açısından da 17. büyük şehirdir. Biz burada bölgemizdeki yerimizi birkaç puan daha yukarı taşıyabiliriz. Dengeleri çok yüksek oranda değiştirecek bir etki vermesini beklemiyorum./ Etkilemez. Kahramanmaraş kendi bünyesinde büyüyerek yoluna devam eder.

Belde Belediye Başkanları: Bölgeler arası gelişmişlik endeksini ortadan kaldırmaz ama yerel kaynakların daha etkili ve verimli kullanılmasını sağlar./Evet değiştirebilir.

İlçe Belediye Başkanları: Yasa zaten kendiliğinden yeni bölgeler oluşturmuştur. Devletin genel gücü zayıfladığında kendiliğinden sorun doğuracaktır./ Olumsuz yönde etkileneceğini sanmıyorum/ Büyükşehirlerin etkileri bölge içinde gelişmişlik farkları oluşturabilir.

Mahalle Muhtarları: Yorum yok/Etkiler./Yorum yok/Çok fazla etkilemez.**TR63 Bölge Hakkında Bilgin Yok.**

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Bölgeler arası dengeyi etkiler. TR63 bölgesi cagrafi olarak etkilenir/Yorum yok/Hayır/ Etkiler. Bir bölgedeki büyük şehir sayısının çok olması o bölgeyi daha da kalkındırır ve denge böylece etkilenmiş olur

Belde Mahalle Muhtarlığı: Hayır, etkilemez./Evet etkiler.

Sivil Toplum Kuruluşları: Kesinlikle etkiler. Fakat merkez kendi içinde etkilenmez./ Bu, bölgeye gelecek yatırımlarla, üretimlerinin artması ile ekonomisinin farklılaşarak büyümesi ile alakalı bir konudur. Bölgeleme kriterlerini değiştirecek gelişmeler olması halinde dengeleri de değiştirecektir./Yorum yok/ Olumlu etkileyeceği düşüncesindeyim. TR63 bölgesinde BŞB olmayan sadece Osmaniye var. Hatay ve K.Maraş’ın büyükşehir olması bölgeye ivme kazandırır. Özellikle Hatay’ın coğrafi konumu bu ivmeyi hızlandıracaktır./Olumlu etkilenir/Etkiler

25. Soru: İstanbul metropoliten alanı ile Kahramanmaraş’ın aynı BŞB modeli ile yönetilmesi, doğru mu?

İl Genel Meclis Üyeleri: İstanbul ve Kocaeli modelinin Kahramanmaraş vb. şehirlerde uygulanması ekonomik, sosyal ve kültürel altyapısı hazır olmadığı için zor

olacaktır./ Tabi İstanbul ile Kahramanmaraş' ı aynı tutmamak lazım. Yasa aynı olsa da uygulama tabi ki farklı olacaktır. Bence Yasanın içine İller arasındaki kültürel, sosyolojik, ekonomik gelişmişlik ve coğrafi yerleşim vb. kriterlerin, belirlenmesi daha iyi olur düşüncesindeyim./ Sakıncası yok. İstanbul kendi ihtiyaçlarına göre, Kahramanmaraş kendi ihtiyaçlarına göre hizmet üretir. Başta uygulamada aksaklıklar olabilir. Ama zamanla bu aksaklıklar giderilir./ Büyük şehir olmayan yerlere kaynak az aktarılacak. Büyük şehir olan yerlere fazla aktarılacaktır. İster istemez aktarılan kaynaklar doğrultusunda bölgeler arası denge ona göre paralel bir değişim gösterecektir. /Evet/Evet/ Kahramanmaraş'a daha farklı bir model düşünülebilirdi/ Her BŞB kendine göre coğrafya ve alana göre meclis karar alır./İstanbul'da bu model daha verimli ve kolay uygulanır. Kahramanmaraş'ın dağlık ve çok engebeli yapısı ile bu modele uygunluğu azdır. Zorlukları olacaktır./

Belediye Meclis Üyeleri: İstanbul ve Kocaeli'nde ilçe ve merkez arasındaki mesafeler çok yakın. Bizde ise mesafeler sorun teşkil edecektir. Doğru değil./ Çok da doğru değil. Aksaklıklar, olacaktır ama zamanla bunun için çözümler üretilecektir. /Doğru değil. Her açıdan İstanbul ile kıyaslamamak gerekir.

Belde Belediye Başkanları: Evet, doğrudur./ Doğru değil, coğrafi durum göz önünde bulundurulmamıştır./Kahramanmaraş ve benzeri illerde Örgütlenmede bazı değişiklikler BŞB uygulamasını daha verimli hale getirilebilir.

İlçe Belediye Başkanları: Elbette doğru değil. Bir kez hizmet götürülecek yüz ölçüm, topografik yapı ve kaynak aynı değildir. Yukarda ifade ettiğim gibi ilçelerde ya da belli bölgelerde temsilcilikler oluşturulmalıdır./ Hayır. Onlar bir çok şeyi aşmış ve çok çok gelişmiş. Sıkıntı bizim geride kalmamız./Aynı olmaması doğal. Bu yerleşim yerlerine kaynakların, BŞB'ye geçiş süresince fazla aktarılması zarureti bulunmaktadır. Beklentiler yüksek, dolayısıyla, memnuniyetsizlikler olabilir.

Mahalle Muhtarları: Doğrudur. Kahramanmaraş'ın tanıtılmaya ihtiyacı var sadece bunu da ilerleyen zamanlarda yapacaklarını düşünüyorum./Doğrudur/Doğru değil./ BŞB'ne geçiş sürecinde zorluklar yaşanacağını düşünüyorum.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Aynı modelle yönetilmemeli./ Fikrim yok./Kahramanmaraş hiçbir zaman İstanbul modeli ile yönetilemez./ Doğru değil. Coğrafi yapı olarak farklı şehirler olduğundan dolayı, doğru bulmuyorum

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Zaman gösterecektir. Ama doğru değil./ Hayır, bu durumda coğrafi yapı çok büyük etkindir.

Sivil Toplum Kuruluşları: Kesinlikle yanlış bir uygulama. İstanbul zaten bütün sınırları ile yapılaşmış bir alan. Aynı değerle görebilmek çok yanlış bir uygulama./ İstanbul çok fazla makro düzeyde geniş bir alana sahip olmasının yanında devamlılık arz etmektedir. Tüm alanlar uç uca bitleştirilmiş şekilde bir bütünlük vardır, diyebiliriz. Ancak bunu Kahramanmaraş'ta söylemek, imkânsız görünmektedir. Dolayısı ile aynı yönetim modeli içinde olmaları yanlıştır./ Evet, doğru buluyorum. Bu modelin uygulanması için; ilçeler arasındaki mesafeler kalkmalı, bütünleşmeliyiz. / İstanbul metropoliten hakkında yeterli bilgim olmadığı için cevap veremiyorum. Ama şu bir gerçek ki, Elbistan'ın şartları ile Pazarcık'ın şartlarının bir olmadığı gibi İstanbul ile K.Maraş şartları da farklıdır./Doğru değil/Hayır doğru bulmuyorum.

26. Soru: BŞB modelinin Kahramanmaraş'ın ekonomik ve sosyal kalkınmasını etkileyeceğini düşünüyor musunuz? Neden?

İl Genel Meclis Üyeleri: Merkez ilçelerde kalkınmayı sağlaması mümkün iken taşrada bunun pek sağlanabileceğini düşünmüyorum./ Düşünüyorum, Ancak; iyi bir

planlama lazım./ Olumlu yönde etkiler. Hizmetin ve yatırımın artması ekonomik ve sosyal kalkınmayı da artırır. Yani başımızda büyükşehir olan kentlerde arttığı gibi burda da artacaktır./ Vergilerden aktarılan gelirler fazla olacağından ekonomik açıdan kalkınma söz konusudur. Sanayi alanları, ticaret alanları, kültürel alanları, sosyal alanları hızlı bir gelişme ile kalkınacaktır.

Belediye Meclis Üyeleri: Artan bütçe, yapılacak yatırım hacmi, ekonomik ve sosyal kalkınmayı olumlu yönde etkileyecektir./ Evet düşünüyorum. Büyümenin olduğu her yerde ekonomik yansımalar olumlu yönde muhakkak olacaktır.

Belde Belediye Başkanları: Düşünüyorum çünkü K Maraş'ın kuzey ilçeleri, merkez ve güney ilçeleri arasında ekonomik sosyal ve kültürel anlamda işbirliği ve dayanışma yok denecek kadar azdır. BŞB'nin yapacağı spor, kültür, kurs vs etkinliklerle işbirliği ve dayanışma artar. İnsanlar, yaşadıkları ilin sorunlarını bilir ve sahiplenirler. / Evet. Geniş bütçeli olmasından kişileri apolitik yapar.

İlçe Belediye Başkanları: Nefs-i Maraş'a diğer bir ifadeyle Kahramanmaraş merkez ile bu hinterlanda yakın yerlere pozitif katkı sağlayacaktır. Yakın bir gelecekte Kahramanmaraş merkez nüfus ciddi artış göstereceği kanaatindeyim. Bu vesile ile yatırımlarda buna paralel artacaktır./ Kesinlikle olumlu bir etki yapar. Daha çok iş daha çok yatırım daha çok istihdam. Sosyal ve kültürel manadaki gelişim ve değişimde işin çabası./ Etkileyecek. Çok yönlü etkisi olacaktır. Toplum beklentilerinin idareciler üzerinde baskısı, planlama, verimli kaynak kullanımı ile az da olsa artacaktır.

Mahalle Muhtarları: Evet, sosyal belediyecilik ön planda olursa kalkınmanın iyi olacağını düşünüyorum./Evet, vergiler artar./Evet, bütçemiz artacaktır.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Ekonomik ve sosyal kalkınmayı olumsuz etkilemez. Hatta daha iyi olur/ Evet. Sosyal belediyecilik anlayışı ile hareket edilirse her alanda kalkınmanın iyi olacağını düşünüyorum/ Büyük şehir belediyesi gerekli çalışmaları zamanında ve yerinde yapar ise ekonomik ve sosyal olarak etkili olacağını düşünüyorum. Belediyenin, yapacağı, hizmetlere bağlıdır. /Yeni büyükşehir olduğumuzdan dolayı, bu tür bir çalışma yapmadığımız için cevap veremiyorum.

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Evet, çünkü yatırım artar./ Evet, olumlu düşünüyorum. Ekonomik olanaklar BŞ yasasıyla daha da genişlemiştir.

Sivil Toplum Kuruluşları: Uygulamalarda görülecektir./ Eğer doğru yatırımlar, projeler gerçekleştirilebilirse kalkınma sağlanabilecektir./ Uzman bir kadro tarafından yönetilirse neden olmasın./ Her iki açıdan da olumlu etkiler. Zaman içerisinde beklentiler gerçekleşir. Kahramanmaraş'ın ekonomik yapısının kendine özgü olduğunu da unutmamak gerekir./Belediye bütçesi Kahramanmaraş'a hizmet olarak dönecektir. Kalkınmayı artıracaktır./Etkilemez, faydası olmaz.

27. Soru: Yeni BŞB modeli ile yerel siyaset nasıl etkilenir?

İl Genel Meclis Üyeleri: Siyasete ilgi azalacaktır./ Eğer belediyecilikte yeterli çalışma yapılamazsa siyaseti her yönüyle etkiler. Başarı ileriye, başarısızlık geriye götürür partileri. Bununda hesabı herkesten sorulur. Hatta Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekilliği seçimlerinin sonucunu etkiler diye düşünüyorum./ Yerel siyasete ilgi azalmaz, aksine artar. Çünkü BŞB başkanı için köyden kente herkes oy kullanacaktır. Kendi ilçeleri ve belediye meclisleri için de oy kullanacaklar. Yerel siyasete ilgi artarak devam eder./ Şu aşamada dahi vatandaş ne yapacağını anlamış durumdadır. Büyük şehir belediyesi, ilçe belediyesi, meclis üyelikleri ve muhtarlık için oy kullanacağını herkes anlamış olup ona göre tavır alacak ve oy kullanacaktır diye düşünüyorum./Vatandaşın yerel siyasete ilgisini şimdiden arttırmıştır. Beldeler, devletin kamburu idi, devlet

kurtulmuştur. Dönüşümün ilk etapta zararları olabilir./Belde belediyeleri çoğunlukla hizmet üretmez, Çalışan maaş bürosuna dönmüştü/Zamanla aşılacak problemler elbette olacaktır /Etkilemez./İlgi artar, Çünkü Köyde oturan da BŞB başkanını seçmekteler.

Belediye Meclis Üyeleri: Olumlu etkileyecektir./ Çok çok etkiler. Meclis üyesi aday adayı sayısı bunu kanıtlar niteliktedir./ Olumlu yönde etkileyeceğini düşünüyorum. Mevcut iktidara artı getirir.

Belde Belediye Başkanları: Küçük kasabalarda seçimlerde yaşanan kırılganlıklar ortadan kalkar. Sosyal barışa olumlu katkı sağlar. Ancak, Avrupa'da yerel yönetim genişler iken, bu sistem daralmakta bu nedenle olumsuz etkiler. / Yerel siyaset daha önemli hale gelir.

İlçe Belediye Başkanları: Ekonomik, kültürel yönden yeterli olmayan insanların umudu eskiden olduğu gibi siyasilerden beklenmeye devam edecektir. Ne zaman insanlar ilmen, siyaseten ve maddeten bağımsız hale gelirler ise siyasete o zaman pek gereksinim duyulmayacaktır./ Zamanla farklılıklar olur. Bir renklilik diye düşünmek gerekir. Olumlu yanları hep önde olur. Hep beraber Büyük Kahramanmaraş diyebilmek her şeyden önemlidir./Yerel siyasette kalite ve hizmette liyakat öne çıkacaktır.

Mahalle Muhtarları: Tanıdık kadrosunda vatandaşlar tesir altında kalabilir/ Yerel siyasete ilgi artacaktır. /Daha Güçlü bir yerel siyaset olacaktır.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Siyasetin etkinliği azalır/ Hiçbir fikrim yok. / Belediyenin yapacağı, hizmetlere bağlıdır.

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Yerel siyasete etkisi olumlu olur./Etkilemez.

Sivil Toplum Kuruluşları: Uygulamalarda görülecektir. Fakat yanlış hizmet durumu kenti kuzey-güney istikametinde ikiye bölebilir./ Siyaset alanı daha da genişlemiştir. Eskiden Kahramanmaraş Belediye başkanı sadece merkezde siyaset yapmak durumunda iken şu anda tüm il sınırlarında boy göstermek zorundadır. Bu durum ilçelerde de aynıdır./ İşlevselliği açısından olumlu etkileneceğini düşünüyorum. /Siyaset tek düze haline gelecektir. Siyaset, seçmen üzerinde daha da etkili hale gelecektir. /En az şekilde etkilendir/Bazı bölgeler için kötü olur(Doğu-Güneydoğu).

28.Soru: BŞB Yasası'nın şekillenmesinde Avrupa Üyelik Sürecine Uyumun etkisinin olduğunu düşünüyor musunuz?

İl Genel Meclis Üyeleri: Kısmen/ Olabilir ama, AB süreci bizi etkilememelidir. Çünkü işimizi iyi ve tam manası ile yaparsak, zaten AB bizi almış, almamış hikayedir. Türkiye'nin geçim ve seçim sistemi standartlarını iyileştirmesi gerekmektedir. Belki de o zaman bizi almak için başka formül bulurlar./ Yerel siyasete ilgi azalmaz, aksine artar. Çünkü, BŞB başkanı için köyden kente herkes oy kullanacaktır. Kendi ilçeleri ve belediye meclisleri için de oy kullanacaklar. Yerel siyasete ilgi artarak devam eder./ Bunu zaten Ak Parti Yerel Yönetimlerden Sorumlu Başkanı Menderes Türel açıkça ifade etmiştir. /Hayır, etkisi olmamıştır.

Belediye Meclis Üyeleri: : AB üyeliklerine göre şekillenip şekillenmediğini bilmiyorum ama yerel yönetimi güçlendirme mantığıyla hareket edildiği kesin. Bu anlamda AB politikaları ile örtüşüyor./Hayır, olmamıştır./Evet olumlu düşünüyorum.

Belde Belediye Başkanları: Evet olduğunu düşünüyorum. Avrupa Birliği üyesi ülkelerde de yerel yönetimlerin birleştirilmesi yönünde ortak görüş vardır./ Avrupa'da yerel yönetim genişler iken, bu sistem daralmakta bu nedenle olumsuz etkiler. /Etkili olmuştur.

İlçe Belediye Başkanları: Elbette olmuştur./ Avrupa'dan ziyade doğru olanın doğru insanlarla çok çalışarak insanlarımızın refah düzeyini yükseltmek, ihtiyaçlarına çözüm bulmak. Adına evrensel dünyanın doğruları deyin, Avrupa birliği standartları deyin fark etmez yeter ki insan odaklı ve sosyal içerikli olsun fark etmez./ Doğrudan bir etki görülmesi de Ülkemizde, Avrupa birliğinin öteden beri yerel yönetimleri güçlendirmesi yönünde görüşü genel kabul görmektedir. Bu Yasa'da da etkisi olmuştur.

Mah Muhtarlıkları: Hayır/Hayır/Evet/Evet Tamamen etkilemiştir.

Köyden Mahalleye Dönüşen Mahalle Muhtarlıkları: Hayır etkinin olmadığını düşünüyorum/Hayır, olmamıştır./ Köyden, mahalleye dönüşümde bu etkinin izleri vardır./ Yorum yapamıyorum.

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Evet/ Hayır, düşünmüyorum. Bu geri kalınmış bir düşünce anlayışıdır. Zira, Türkiye globalleşen dünyada süper güç olmaya aday Avrupa ülkelerine yön verecek güç ve kapasiteye sahip bir ülkedir.

Sivil Toplum Kuruluşları: Düşünmüyorum/ Muhakkak ki bu uyum süreci yasayı etkilemiştir. /Kesinlikle Evet/ Avrupa'daki yerel yönetim sistemini bilemediğim için bu soruya cevap veremiyorum./Fikrim yok/ Hayır, bir etkisi olmamıştır.

29. Soru: Yeni BŞB modeli büyük kentlerin yerel yönetim sorunlarının çözümüne yönelik mi geliştirilmiştir?

İl Genel Meclis Üyeleri: Evet/ BŞB Yasası bana göre ileriye dönük ve bölgesel farklılıkları azaltmak için çıkartılmıştır. Ama farklı yorumlayanlar da var./ Köy ve belde belediyeleri gereken hizmeti zaten veremiyordu. Hizmetlerin daha etkin verilmesiyle, sorunlar daha hızlı çözülecektir. Çok sayıda beldenin olması yerel yönetim sorunlarını arttırıyordu./ Şehir büyüdükçe sorunlar artmıştır. Aktarılan kaynakların yetersizliği gibi konular büyük şehir olmakla eskisine nazaran daha da minimuma indirilmiştir ve sorunların çözülmesine yöneliktir. /Evet / Hayır, daha çok bizim durumdaki illerin problemlerini çözer./ Yerel yönetim sorunlarını çözmek için geliştirilmiştir./Hem büyük kentlerin sorunlarını çözmek için, hem de yerel yönetimlerin sorunlarını çözmek için bu modele geçildiği kanaatindeyim.

Belediye Meclis Üyeleri:%80 Evet diyebiliriz./Bu konuda bilgim yok/ Yeni Büyükşehir modeli büyükşehirlerin sorunları için çıkarılmıştır.

Belde Belediye Başkanları: Kentler bir bütün olarak değerlendirilmiş ve o yönde yönetmelikler hazırlanmıştır./Evet/ Kısmen evet. Ancak yatırımların plan, program dahilinde yapılması ve mali disiplin açısından doğru bir tercihtir.

İlçe Belediye Başkanları: Kısmen düşünülebilir/ Tabi ki kalabalık yerlerin güzel imkânlarının yanında trafik-güvenlik vb. sorunlar da olmaktadır. Etkin insanlar bunun çözümü noktasında çareler üretmekte, yönetim şekilleri geliştirmektedir. Yeter ki değişim ve gelişime kapalı olmayalım./ Belli büyüklükteki kentlerde yönetim sorunları oluşmaya başladı. Mevcut yapı tıkanmıştı. Mesafe alınamıyordu.

Mahalle Muhtarlıkları: Evet/ Evet /Hayır/ Evet yasa yeterlidir.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Hayır/Evet/Hiçbir fikrim yok./ Büyükşehirlerdeki Yerel yönetimlerin sorunlarının çözümüne yönelik olduğunu düşünüyorum.

Sivil Toplum Kuruluşları: Amaçlardan biri olabileceği kanaatindeyim./ Söylenen amaç bu yöndedir. Ancak ne derece sorunlara çözüm getirecektir, bunu yaşamadan göremeyeceğiz./Hayır/ Merkezi yönetimin yetki paylaşımı olduğunu düşünüyorum. Sorunların çözümüne yönelik olduğu düşüncesi oluşmuyor/ Hayır, denildiği gibi değil.

30- BŞB yönetiminde katılım mekanizmaları yeterli mi? Yeterli temsil edildiğinizi düşünüyor musunuz?

İl Genel Meclis Üyeleri: Seçim sistemi bu şekilde devam ettikçe kararların alınmasında vatandaşın pek etkisi olmayacaktır./ Hayır yeterli değil, Özellikle BŞB Meclisinin içinde seçilmişlerle beraber atanmış, yereli temsil eden, işin ehli uzman bürokratlar, üniversiteler, STK 'lar olmalıdır. Tabi bunlar çoğunlukta değil. Mesela her seçim bölgesinden 1 veya 2 kişi olmalıdır. Veya seçilecek kişilerde böyle vasıflar aranmalıdır. Yani testiği kıran ile testiği taşıyan aynı kefiye konmamalıdır. Siyaseten alınan haklar, ticarete feda edilmemeli, elden gitmemelidir... Eğer hesap verebilirlik olmasa, Bürokratlara hiç güç yetmez... / Yeterli değil. Belediye başkanı, meclis üyelerinin seçimi doğru yapılmıyor. Seçim Sisteminin değişmesi gerekmektedir. Özellikle meclis üyelerinin seçim şekli ve oranları konusunda düzenleme yapılmalı. Seçilecek başkan adayının Parti Genel Başkanının keyfiyetinde olması parti içi adaleti bozmakta./ Her insanın kararı mutlak önem arz etmektedir. Meclis karar organı olduğu için meclisin oluşumu çok önemlidir. Kararlar ancak işinin ehli insanlarca doğru alınır. Meclis oluşturulurken; yetkili, bilgili, uzman ve vatandaşın taleplerini dile getirecek insanlardan oluşturulursa d meclisin kararlarına katılım gerçek anlamda sağlanmış olacaktır. /Katılım mekanizmaları büyük oranda yeterlidir. Seçilen, temsilcilerin etkinliğine ve gayretine ve uyumuna göre değişir./Vatandaş memnun olmaz ise beş yıl erken gelir/Şu an için yeterlidir. Yeterli olmaz ise zaman içinde yeni yollar bulunur./hayır, temsil sorunu vardır.

Belediye Meclis Üyeleri: Seçim Sandığının olduğu her durumda, vatandaş kararlarının alınmasında etkin olacaktır. Demokrasi kültürünün ve davranışlarının artması, yönetimde adaleti ve hizmet kalitesini artıracaktır. Bu biraz daha zaman alacaktır. Henüz demokratik olgunluk gelişmedi. Demokratik olgunluğa :geçmişte yaşadığımız darbeler etki ederek, ileri demokrasi kültürüne geçişimize mani olmuştur.Yavaşta olsa ilerliyoruz./ Yeterlidir etkisi olacaktır./ Bunun etkin olabilmesi için sivil toplum örgütlerinin ve halkın katkısının sağlanacağı toplantılar muhakkak olmalıdır.

Belde Belediye Başkanları: Halk meclisleri oluşturulmalı ve bu meclislerin belirleyeceği temsilcilerle belli zamanlarda yerel yönetim elemanları toplantılar yapılmalıdır. Bu toplantılarda alınan kararlar BŞB meclisine sunulmalıdır./Hayır/ Yeterli değil. Çünkü halkı temsil edeceği iddiasıyla seçilen meclis üyelerinin eğitim düzeyi düşüktür. Önseçim ve gönüllülük esasına göre değil de partilerdeki gücü ve başkan adaylarının tercihi sonucu seçilmişlerdir.

İlçe Belediye Başkanları: Her ne kadar halkın dediği olacak denilse de Türkiye’de yönetsel kararlar tek adam yönetimine dayanmaktadır./ Donanımlı ve üretken insanlar olduğu sürece, temsil yeterli./ İlçelerin, merkezde temsili yetersiz. BŞB geniş yetki ve kaynaklara sahip. Bu kaynakların adil paylaşımı, katılım ve temsil ile mümkün olacaktır. Mevcut şartlarda yetersiz görülmektedir.

Mahalle Muhtarları: Yeterlidir. Evet düşünüyorum, bizim sorunlarımızı direk olarak ileteceğimiz şahıslar var. Öncesi de ise birine söylüyorduk, iletip iletmeyeceğini biliyorduk./Evet yeterli./Yeterli değil/Evet yeterlidir.

Köyden Mahalleye Dönüşen Muhtarlıklar: Yeterli görmüyorum. Yeteri kadar temsil edildiğimi düşünmüyorum/ Sorunlarımızı direk ileteceğimiz muhataplar var./Hiçbir fikrim yok . Ama şu anda köyden dönüşen mahallelerin çok fazla sıkıntısı var ve bunları başlıca belirtmek istiyorum:

İçme suyu yetersiz buna rağmen evlere saat konulması gerektiği söylendi fakat gerekli bilgiye sahip değiliz. Bağ ve bahçeleri sulama kanalları vardı bunların eksik olan yerlerinin tamamlanması için dilekçemi doldurdum fakat hiçbir kurum kabul etmemiştir. Alt yapısı olmayan sokaklar mevcut en yakın olanı 5 km uzaklıkta bunların alt yapı çalışmaları nasıl olacak. Çöp Konteynırları konulmadı Çöplerin toplanacağı söyleniyor fakat böyle bir çalışma henüz başlamadı. Mahalle sokaklarında hayvancılık yapan vatandaşların hayvan gübrelerini dökecekleri yerin olmamasından dolayı sokaklara dökülmektedir bunlar ise gerek sağlık gerekse görüntü bakımından çok hoş olmayan bir durum Sokaklar da başıboş köpekler dolaşmakta bunlar zaman zaman vatandaşlara saldırıyor sabahları bakkalla giden çocukların elindeki ekmeklere saldırıyor bundan çocuklar çok kötü etkileniyor.

/Temsil edildiğimizi düşünüyorum. Ayrıca belirtmek istediğim sorunlar: Bertiz çatısı altında bulunan yaklaşık 20- 25 tane mahallemizin ulaşım yönünden genel bir sorunu vardır. Mahallelerimizi şehre bağlayan dağ (kara) yolunun yeterli düzgünlükte ve korunaklıkta olmadığından ötürü ulaşımında büyük sorunlar yaşıyoruz ve her sene vatandaşlarımız bu yollarda hayatlarını kaybediyor. Bu can kayıplarının olmaması adına ve de ulaşımın rahatlaması açısından ,bu mahallerimizi şehre bağlayacak bir tünel yolunun yapılmasını uygun görmekteyim ve bu mahallelerde yaşayan insanların tamamının da görüşü bu yöndedir.Bu konuları yetkililere iletin.

Belde Mahalle Muhtarlıkları: Evet/ Henüz yeterli temsiliyet yok. Ancak muhtarlarımızın olanaklarının da kısıtlılığını göz önüne alarak ilgili yerlere durum hakkında bilgi verilmesini rica ederim.(Çoğu muhtarımızın bir bilgisayarı dahi yok).

Sivil Toplum Kuruluşları: Uygulamalarda yeterliği veya yetersizliğinin görüleceği kanaatindeyim. Bunun için erken olduğunu düşünmekteyim./ Kesinlikle düşünmüyorum. BŞB yönetiminde ilçelerin meclis üyelerinin yanı sıra, tüm meslek dallarından uzman kişilerin, halk içinde sözü muteber eşrafların, çok farklı temsiliyetlerin de olması gerekmektedir./ Mekanizma yeterli. Yeterli temsil edilmesi konusunda tereddütlerim var./ Hayır. Daha önceki sorularda bunun cevabını vermiştim./Hayır yeterli temsil edildiğini düşünmüyorum.

7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yerel yönetimler alanında son on yılda uygulamaya giren yeni yasaların ortaya koyduğu temel düzenlemelerde, insanımızın hayatını kolaylaştıran, daha etkili ve kaliteli hizmet sunumunu esas alan, kaynakların ekonomik ve verimli kullanılmasıyla hizmet arzını artıran ve çağdaş hizmet uygulamalarını hedefleyen bir yaklaşım benimsenmiş ve uygulamalar bu kapsamda hayata geçirilmeye çalışılmıştır. 2004 tarihli “Belediye Kanunu” ve “Büyükşehir Belediye Kanunu” başta olmak üzere, yerel yönetimlere ilişkin yeni düzenlemelerin ölçek, vesayet, katılımcılık, mali kaynak, yetki ve sorumluluk açısından yenilikler getirmektedir.

Son çıkarılan 6360 sayılı “On üç ilde Büyükşehir Belediyesi ve 26 İlçe Belediyesi Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile yerel yönetimlerimizde reform yeni bir sürece girmiştir. 6360 sayılı Yasa ile Ülkemizde 16 olan büyükşehir belediye sayısı, 13 il daha büyükşehir statüsüne alınarak 29’a çıkmaktadır. Bu sayı daha sonra Ordu ilinin de büyükşehir statüsüne alınmasıyla 30’a çıkmaktadır. Yasa ile yeni büyükşehirler kurulmakta, büyükşehir sınırları il mülki sınırına kadar genişletilmekte, büyükşehirlerde il özel idaresi kaldırılmakta ve belde belediyeleri ile köyler mahalleye dönüşmekte, yeni ilçeler kurulmakta ve nüfusu 2 binden az olan belediyelerin de tüzel kişiliği sona erdirilmektedir. Dolayısıyla İl özel idaresi, belediye ve köylerden oluşan üçlü yerel yönetim yapısından, sadece belediyelerin var olduğu tekli yerel yönetim yapısına geçilmektedir. Bu köklü değişimle sadece büyükşehir statüsü olan iller değil tüm ülke ve yerel yönetim yapımız etkilenmektedir. Böyle köklü bir değişimin arkasında hem yerel yönetimlerin sorunlarına çözüm arayışları hem de küreselleşmeye paralel olarak, yerel yönetimler ve kentlere yüklenen, yeni işlevler bulunmaktadır.

Farklı ülkelerdeki farklı yerel yönetimler incelendiğinde, yönetimde mükemmelliği sağlayan unsurun sistemlerin yapısal ya da idari özelliklerinden ziyade toplumun ve yöneticilerin zihniyeti olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, yerel yönetimlerin daha da güçlenmesi için yasalar ve yapılar kadar, mevcut sistem içinde katılımcılığı, saydamlığı ve hesap verebilirliği günlük uygulamaların temel ilkeleri haline getirmenin üzerinde durmak çok daha etkili sonuçlar doğuracaktır. Özü uygulayıcılar tarafından tam olarak anlaşılmamış ve benimsenmemiş düzenlemelerin büyük çaplı değişimler yaratmasını belemek akılcı bir yaklaşım olamayacaktır. Bu nedenle Büyükşehir Yasasının uygulaması sırasında oluşacak aksaklıkların azaltılması ve çözümü için yerelde Yasayı uygulayacak olanlara anlatılması, bilgi düzeyinin artırılması gerekmektedir.

Yerel yönetimlerin başarısının kentlerin ekonomik gelişimine bağlandığı günümüzde, kentlerin ekonomik gelişimlerinin yetersiz olduğu durumlarda yerel sorunların giderilmesi de zorlaşabilmektedir. Bu sebeple belediyeler, fiziki ve sosyo-kültürel alanlara önem vermelerinin yanı sıra kentin ekonomik gelişimine de önem vermek durumundadırlar. Yerel yönetimlerin kalkınmada etkin rol almaları istenmektedir. 6360 sayılı Yasanın, özellikle belediyelerin bu yönde gelişimini etkilemesi beklenmektedir.

Yerel ekonomi açısından bakıldığında da belediyelerin gerek istihdam ve gerekse yatırım güçleri ile bölgelerinin en önde gelen kurumlarının arasında görülmektedir. Bu nedenle belediyelerin kaynaklarını etkin kullanımı ve yerel ekonominin gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Kısıtlı kamu kaynaklarını kullanan yerel yönetimin bu konuda hassas davranması beklenmektedir. Diğer taraftan kentlerin sağlıklı gelişimi, kentte yaşayanların medeni ve mali ortak ihtiyaçlarının etkin

biçimde karşılanabilmesi, ancak belediye yönetimlerinin etkinliğinin arttırılması ile mümkündür.

Ülkemizde yerel yönetimlerin önemli sorun alanlarından olan ve kentsel hizmetlerin etkili ve verimli sunumunu olumsuz etkileyen, kentin bütünlüğü ve İdari parçalanmışlığıdır. Belediyelerin sayısal çoğalmalarının doğurduğu bir dizi sorun vardır: vergilerden ayrılan paylar ile genel bütçeden yapılan aktarımların daha çok sayıda birim arasında paylaştırılmaktadır. Belli bir coğrafi alanda çok sayıda yerel yönetimin yetkili olması planlama ve koordinasyonun sağlanamamasına ve bu nedenle kaynak israfına yol açmaktadır.

Yasanın Kahramanmaraş'a getireceği en önemli avantaj sorusuna verilen cevaplar ile yasanın gerekçesinin örtüştüğü görülmektedir. Katılımcılar birinci soruya çoğunlukla olumlu cevaplar vermişlerdir. Büyükşehir Belediye statüsü ile bütçe artışı, nitelikli personel istihdamı, plan bütünlüğü ve yatırım artışı sağlanacağı ve bunun Kahramanmaraş'ta hizmet kalitesini ve hızını arttıracacağı dile getirilmiştir. Dolayısıyla Büyükşehir Yasasının şehrin ekonomik ve sosyal yönden gelişmesine katkısının olacağı düşünülmektedir. Özellikle Büyükşehir belediye yönetimlerinin bölgelerine yatırım ve istihdam sağlayacağı dolayısıyla bölge ve ülke ekonomisine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak Belediye bütçesinin il sınırları içinde hizmeti sunmada, şu an için yeterli olamayacağı görüşü de bulunmaktadır. Kendi öz kaynaklarını yaratması gerektiği vurgulanmıştır. Bütçenin yeterli olmayacağının sebebi olarak dağınık ve engebeli coğrafi yapı ve yerleşimler arası mesafe gösterilmiştir. İl içinde kapatılan il özel idare personeli, belde personellerinin büyükşehir çatısı altında toplanması nedeniyle personel giderlerinin artacağı belirtilmektedir. Bu konuda da nitelikli personel istihdamı sağlanması önerilmiştir.

Büyükşehir Yasasının getirdiği en kapsamlı değişiklik, bilindiği üzere büyükşehir sınırının il mülki sınırına kadar genişlemesidir. Bu genişleme kırsal alanı da içine almakta ve geniş yüzölçümüne sahip illerde plan bütünlüğünün sağlanıp, sağlanamayacağına katılımcılar temkinli yaklaşmaktadır. Bunun zamanla ve uygulamalarda görüleceği, iyi planlama ve nitelikli ekip kurulmasıyla tüm il düzeyinde plan bütünlüğünün sağlanacağı ifade edilmiştir. Ancak ilk zamanlarda sıkıntılar yaşanacağı da kabul edilmektedir. Plan bütünlüğünün sağlanması noktasında köy muhtarları sıkıntı yaşanacağı görüşündedirler. Ayrıca Kahramanmaraş'ın coğrafi yapısı ve yerleşmeler arası mesafenin fazlalığı, büyükşehir modelinin uygulanmasını zorlaştıracığını düşünenler yanında bunun zamanla aşılacağı yönünde olumlu görüş de bildirilmiştir. Olumlu düşünenler, büyükşehir yönetimiyle il özel idare hizmetlerinin yapılabileceğini belirtmişlerdir.

Büyükşehir belediyesi tarafından hizmetlerin tek elden ve etkin olarak verilmesi ile kaynakların verimli kullanılmasının sağlanacağına olumlu bakanlar yanında olumsuz bakan katılımcılar da bulunmaktadır. Olumlu bakanlar kaynakların verimli kullanılması için nitelikli personel ihtiyacına ve iyi bir yönetim oluşturulmasına dikkat çekmişlerdir. Aslında tüm sorulara verilen cevaplar arasında yasanın uygulamasında insan faktörü önemli görülmektedir. Büyükşehir belediye yönetiminin başarısı nitelikli ve iyi bir ekip oluşturulmasına bağlanmaktadır. Nitelikli ve alanı tanıyan bir ekip, iyi bir planlama ve adil yönetim anlayışı ile oluşacak sorunların üstesinden gelineceğine inanılmaktadır. Olumsuz düşünenler ise bunu hem Kahramanmaraş'ın coğrafi yapısına hem de insan faktörüne dayandırmaktadırlar. İl özel idaresi ve belde belediyeleri yerine hizmetlerin Büyükşehir Belediyesi tarafından tek elden verilmesi sonucu kaynak israfının önüne geçileceği düşünülmektedir.

Yetki, görev ve sorumlulukları il sınırına kadar genişleyen Büyükşehir Belediyesi'nin hizmetleri köylere ve belde yerleşmelerine kadar götürmesi gerekmektedir. Çünkü; köylere hizmeti sunan il özel idareleri kaldırılmış, köyler yerel yönetim statülerini kaybederek mahalleye dönüşmüştür. Beldeler de ise belde belediyeleri kaldırılmış ve belde mahalleleri birleştirilerek tek mahalle olmuştur. Mahalleler ise Belediyelerin sorumluluğundadır. Dolayısıyla köylerin ve beldelerin, mahalleye dönüşmesiyle, sayıları 680'i bulan Kahramanmaraş'ta bütün yerel hizmetler, Büyükşehir Belediyesi sorumluluğuna girmiştir. Büyükşehir Belediyesi hem kentsel alandan hem de kırsal alandan sorumlu olmaktadır. Bu iki farklı alana hizmeti etkin ve verimli götürmesi, şu an mevcut teşkilat yapısıyla uygun görülmemektedir. Bunun için yereldeki temsilciler önerilerde bulunmuştur. Bunlar arasında daire başkanlıklarının şubelerinin ilçelerde oluşturulması, hizmet alımları ve iyi teşkilat yapısı gibi öneriler bulunmaktadır. Büyükşehir Belediyesinin bütün il sınırlarları içinde hizmet verebilmesinin uzun zaman alacağı belirtilmektedir.

Ancak mevcut durumda da kırsal alanın yeterli hizmeti alamadığı belirtilmektedir. İl özel idarelerinin ve belde belediyelerinin kalkmasının bu anlamda durumu pek değiştirmeyeceği belirtilmektedir. Hatta eskisine göre daha iyi hizmet alacağı düşünülmektedir. Özellikle belde belediyelerinin kaldırılması olumlu karşılanmaktadır. Belde belediyelerinin öz kaynak yaratmada sıkıntılar yaşadığı, gelen ödeneklerin de ancak personel maaşlarını karşıladığı, nitelikli ve teknik personel istihdam edemediği, yeterli araç parkurunun olmadığı dile getirilmektedir. Bu imkânsızlıklarla, sorumlu oldukları alanın altyapı hizmetlerini (yol, su ve kanalizasyon) sunmada ciddi sıkıntılar yaşadıkları hatta günlük ihtiyaç olan çöp toplama hizmetini dahi karşılayamaz duruma geldikleri belirtilmektedir.

Köyler de altyapı yönünden yetersiz bulunmakta ve acil çözüm bekleyen sorunlar olarak yol, su ve kanalizasyon hizmetleri dillendirilmektedir. İl özel idarelerinin nispetince hizmet getirdiği özellikle Köy-Des projesinin başarılı çalışmalar yaptığı belirtilmektedir. Burada dikkat çeken bir konu iki yörenin de aynı sorunlara sahip olmasına rağmen belde belediyelerinden daha çok hizmet arzı yaratması beklenmektedir. İl Özel İdaresinin çalışmaları ise genel olarak yeterli görülmüştür. Bu da bize vatandaşların yerel yönetimlerden beklentilerinin merkezi yönetimden daha çok olduğunu göstermektedir. Bu anlamda da Büyükşehir Belediyesinden beklentiler her anlamda daha da artacaktır. Katılımcıların bu algısının altında, beklentinin temelinde yerel yönetimlerin siyasi yönü bulunmaktadır. "Seçimle gelen, seçimle gider" denilerek, yerel yönetimlere sorumluluk verilirken, İl Özel İdaresi başındaki valiye bu sorumluluk verilmemektedir. Valinin etkinliğinin il özel idaresinin kaldırılmasıyla azalacağını düşünler, bunu yatırımlara bağlamaktadırlar. İl özel idaresinin kaldırılması ile valinin etkinliğinin azalmayacağını savunanlar, hatta etkinliğinin artması gerektiğini düşünenler bulunmaktadır. Bu görüş farklılığı, merkezi yönetim ve yerel yönetim ilişkilerine vatandaşın nasıl baktığını ortaya koymaktadır. Merkezi yönetimin güçlü olmasını savunanlar yanında yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gerektiğini savunanların sayısı da azımsanmayacak kadardır.

Büyükşehir Yasasıyla yerel yönetimlerin dolayısıyla büyükşehir yönetiminin, merkezi yönetime rağmen güçleneceğini göstermektedir. Aslında bu güç, yasadan ziyade seçimle elde edilmektedir. Yerelde hizmetlerin etkili ve verimli verilebilmesi sorumluluğu, Merkezi yönetim yerine daha çok yerel yönetime verilmektedir.. Bu da bize Büyükşehir Yasası ile birlikte yerelde hizmet arzının hem niceliksel hem de niteliksel olarak artacağını göstermektedir. Bu bize ölçek genişlemesinin savunulduğu gibi demokratik katılımı azaltmayacağı aksine arttırabileceğini göstermektedir. Hizmet

sunumunda etkinlik ile halk katılımı ve demokrasi tartışmalarındaki küçük ölçek taraftarlarının savunularını geçersiz kılmaktadır.

Katılımcılara yöneltilen; “Tek meclisli yönetim, meclisin oluşumu ve üyelerin seçimi, mecliste kuzey ilçelerin temsilinin ağırlıklı olması, mahalle yönetiminin BŞB’de temsiliyeti ve mahalle muhtarlarının işlev ve görevleri, büyükşehir belediye başkanı ile ilçe belediye başkan ilişkisi, yerel siyaset ve BŞB yönetiminde katılım mekanizmaları yeterliliği” sorularına, verilen cevaplar ile ölçek büyüklüğü ile halk katılımı arasındaki ilişki Kahramanmaraş örneği üzerinden ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda bu yönde veriler elde edilmiştir. Şöyle ki: Büyükşehir ölçeğinin büyümesiyle daha iyi temsil edildiği görüşü yaygındır. Büyükşehir belediye başkanlık seçiminin il bazında yapılması yerel siyasete ilgiyi arttıracaktır. Büyükşehir meclisinin geniş katılımı sağlayacağı, yerel yönetimlerin etkinliğinin artacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla yerel siyasetin düşünüldüğünün aksine artacağı savunulmaktadır. Yerel siyasetin azalmayacağı aksine artarak genel seçimleri dahi etkileyeceği görüşü ile “Oy ve hizmet ilişkisinin” varlığı açıkça belirtilmektedir. Bu bağlamda Büyükşehir Yasası ile gerçekleşen ölçek büyüklüğü ile “hizmette etkinliğinin ve verimliliğinin” artacağı yönünde olumlu görüş bulunmaktadır.

Aslında sorulara verilen cevaplardan “temsiliyet” ve “katılım” kavramlarından ziyade sadece Büyükşehir meclisindeki üye sayısı temsiliyet ile ilişkilendirilmiştir. Büyükşehir belediye meclisinin üye seçimi ve mecliste temsiliyetin sadece nüfus kriteri ilişkisi üzerinde durulmuş, niteliği üzerinde yeterli durulmamıştır. Buna göre Büyükşehir Yasası ile tek meclisli yönetim, tüm il bazında temsilcileri kapsadığından olumlu bulunmakta ve İl Genel Meclisinin yerine geçeceği belirtilmektedir. Ayrıca Büyükşehir Belediye Meclisi, siyasi bulunduğu için daha iyi çalışacağı belirtilmektedir. Hatta meclis üye seçiminin Ankara’da yapılması eleştirilirken, getirilen öneri ; meclis üye seçiminin Büyükşehir belediye Başkanının belirlemesi yönünde olması gerektiği ifadesi, çelişkiyi ortaya koymaktadır. Bunun yanında sadece bir kişi meclis üye seçiminin doğrudan seçim yöntemiyle yapılması üzerinde durmuştur. Öyle ki liste usulüyle seçimi yapılan meclis üyelerinin Büyükşehir için de uygulanması belirtilmektedir. Katılım mekanizmaları konusunda yeterli görüş bildirilmemiştir. Sadece bir katılımcı “halk meclislerinin” olması gerektiğini vurgulamıştır. Büyükşehir belediye başkanlık seçimlerinde oy vermek(seçime katılma) mahalle temsiliyeti için yeterli görülmüştür. Bütün bu görüşler yerelde temsiliyetin ve katılımın içerik olarak anlaşılmadığını göstermektedir. Bu kafa karışıklığı, demokrasi geleneğinin oluşmadığını da göstermektedir. Ayrıca Büyükşehirlerin merkezileştiği iddiasının yerelde savunulduğu görülmektedir. Bu da “temsiliyet” ve “demokratik katılım” sağlanması konusunda algı, bilinç ve bilgi düzeyi yetersizliğinin olduğu saptanmıştır. Bu saptamaya en güzel örnek; Mahalle muhtarının yeterli temsil edildiğine olumlu bakması yanında sorunlarını ve taleplerini mülakat yapan aracılıyla iletilmesini istemeleri bu saptamayı doğrular niteliktedir.

Büyükşehir Yasası ile köyler ve belde belediyelerinin mahalleye dönüşmesi mahalle yönetimlerinin sayılarını arttırmıştır. Bu artışla birlikte mahallelerin görev, yetki ve temsiliyetleri açısından Büyükşehir Yasası bir değişiklik getirmemiştir. Mevcut durum korunmuştur. Sadece muhtarların, maaşları artmıştır. Bu da 2013 yerel seçimlerde muhtarlık adaylığına talebi arttırmıştır. Ancak bu artış Büyükşehir içerisinde, mahalle yönetimlerinin temsil kabiliyetini şua için etkileyecek gibi görünmemektedir. Alan çalışması sırasında görüşmelerden elde edilen en önemli veri muhtarlık seçilme kriterinin artırılması ve muhtarların görev ve yetkileri bakımından daha işlevsel hale getirilmesi gerektiği savunulmaktadır. Özellikle muhtarların, eğitim

düzeylerinin, arttırılması, gerektiği belirtilmiştir. Bilgi ve iletişim çağında olduğumuz bu dönemde muhtarların, bilgisayar kullanım yetersizliği görülmüştür. Hatta bilgisayarları olmayan muhtarlıklar dahi bulunmaktadır. Belde mahallelerinin birleştirilmesi ile oluşan mahalle muhtarlarının işi daha zor görünmektedir. Kahramanmaraş'ın coğrafi yapısı nedeniyle belde mahalleleri arasındaki mesafe oldukça fazladır. Bu uzak mesafedeki mahalleler tek muhtarlık çatısı altında birleştirilmiştir. Daha önce Belediye teşkilatı ile yönetilen yöre şimdi mahalle yönetimine dönüşmüştür. Mahalle muhtarı da belde belediye başkanı görevini üstlenmiş görünmektedir. Muhtarların bu görevi yerine getirebileceğine şüpheli bakılmaktadır. Köylerin belediyeden hizmet alacak olması nedeniyle mahalleye dönüşmesi olumlu karşılanmıştır. Muhalle yönetimine ve temsiliyetine olumlu bakanlar, mahalle muhtarlıklarının görevleri ve yetkilerinin arttırılması gerektiğini belirtmiştir. Belki de ilerleyen zamanlarda Büyükşehir Yasası en çok bu alanda düzenlemeler getirecektir.

Büyükşehirlerin kentleşme süreciyle hem sayıları hem de şehir nüfusları artmaktadır. Bu süreç gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde farklı özellikler gösterse de nüfus genellikle büyükşehirlere doğru akan dinamik yapısını sürdürmektedir. Ancak 6360 sayılı Yasa ile bu nüfus hareketinin yönü değiştirilebilir mi? Göç, Kırdan- kente değil de kentten –kıra doğru sağlanabilir mi? Ya da göçün hızı düşürülebilir mi? Sorusuna katılımcılar genellikle kırsala yapılan hizmet kalitesi ile göçün yönünün merkezden kırsala doğru değişebileceğini belirtmektedirler. Bu anlamda 6360 sayılı Yasa sürdürülebilir kent oluşumuna olumlu katkı sağlayacağı görüşünü desteklemektedir. Çünkü Türkiye'de kentleşmenin etkisiyle metropoliten özellik gösteren kentlere göç daha çok olmakta dolayısıyla bu kentler büyümekte ve sayıları da artmaktadır. Bu bağlamda yeni bölgesel mekânlar oluşturmak adına gelişme potansiyeline sahip büyükşehirler, ülkemizde nüfusun dengeli dağılımına katkı sağlayacak ve bölgeler arası dengesizlikler azaltılacaktır.

Büyükşehir Yasasının Bölgeler arası dengeyi etkileyeceği görüşüne karşılık bölgeler arası dengeyi etkilemeyeceği görüşü de bulunmaktadır. Kahramanmaraş kendi bölgesi içinde durumunu koruyacaktır görüşü yanında ekonomik gelişmeyle illerin gelişmişlik sıralamasının Yasayla değişebileceği de belirtilmektedir. Hatta büyükşehir yasasıyla, büyükşehirin kendisinin yeni bölgeler oluşturduğu görüşü bulunmaktadır.

İlçe belediyelerinin hizmet sınırı da genişlemiştir. Bu sınır içinde yeterli hizmeti vereceğine, olumlu bakılmaktadır. Yeterli bütçe, personelle ve büyükşehir desteği ile sınırları içinde hizmet verebileceği savunulmaktadır. Büyükşehirle bağımlı kalacağı için sorunlar yaşayacağı etkili ve verimli hizmet vermesinin bu anlamda zor olduğu düşünülmektedir. Büyükşehir Belediye başkanı ile ilçe belediye başkanı arasında sorun yaşanacağına yönelik olumlu ve olumsuz görüş bulunmaktadır. Aynı partiden bulunduğu daha az sorun yaşanacağı belirtilmiştir.

Türkiye'de 2012 yılına kadar büyükşehir yasasının şehirlere göre farklı uygulamaları, bulunmaktadır. İstanbul ve Kocaeli ile diğer büyükşehirler sınır saptaması konusunda ayrılmaktadır. Ancak 6360 sayılı Yasa bütün büyükşehirlerde aynı sınır değişikliğini öngörmüştür. Hatta Yasa daha önce uygulaması bulunmadığı şeklinde eleştirildiğinde, pilot uygulama olarak İstanbul ve Kocaeli büyükşehir örneği verilmiş, büyükşehir sınırının il mülki sınırına kadar genişlemesi uygulamasının başarılı olunması üzerine yasanın şekillendiği görüşü savunulmuştur. Bu savunu Kahramanmaraş'taki yerel temsilcilere sorulmuş ve alınan cevaplar savunuyu desteklememiştir. Kahramanmaraş ve benzeri iler için daha farklı bir uygulama yapılması sonucu çıkmıştır.

Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın kurulmasına genellikle olumlu görülmektedir. İl özel İdaresinin yerine kurulduğu hatta onun küçük bir hali olduğu düşünülmektedir. Özellikle denetim görevi üstlenmesi beklenmektedir. Başkanlığın başında valinin bulunması ise olumlu karşılanmaktadır.

Mevcut büyükşehirlerden farklı olarak uygulanacak olan Yasaya olumlu ve olumsuz bakan taraflar oluşmuştur. Bunun yanında yasaya temkinli bakanlar, Yasanın ancak uygulamalardan sonra değerlendirileceğini belirtmişlerdir. Bu görüşü belirtenler Türk Kamu Yönetimi Reform Çalışmalarının bir gerçeğini de ortaya koymaktadır. “kervan yolda dizilir” anlayışı reformların yapılandırmasına yansımıştır. Bir Yasa çıkarılırken yeterli araştırma ve değerlendirmeler yapılmamaktadır. Yasanın aksayan yanları zaman içerisinde uygulamalar yapıldıkça görülmektedir. Bunun vatandaşa nasıl yansıdığı ise düşünülmemektedir. Alan araştırmasının başka bir bulgusu da: Büyükşehir Yasasının arka planında dış dinamiklerden çok iç dinamiklerin olduğu görüşü savunulmuştur. Ayrıca AB üyeliğine olumsuz bir tavır sergilendiği de anlaşılmaktadır.

Yetkinin ve hizmetlerin vatandaşa olabildiğince yakınlaştırılması yoluyla sorunlara hızlı ve etkili çözümler getirilmesi, bireysel tercihlerin karar süreçlerine doğrudan yansımaya olanak verecek süreçlerin işler hale gelmesi, kamusal kaynakların kullanımında saydamlığın artırılması, kaynak kullanımı ve hizmet sunumunda hesap sorma ve hesap verme kültürünün benimsenmesi; yerel yönetimlerin kapasitelerini arttıracaktır. Bu bağlamda alan çalışması ile özellikle yerel yönetim temsilcilerinde bu kültürün yeterince oluşmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla; Büyükşehir Yasasının gerekçesinin ve amacının, Kahramanmaraş'ta büyükşehir yönetimi ile gerçekleşmesinin sağlanacağı düşünülse de demokratik katılım, sağlanamadığı zaman yerel yönetimlerin hizmet etkinliği ve verimliliğinin de sağlanamayacağı bir anlamda aralarında “bumerang etkisine“ benzer bir ilişkinin olduğunu söyleyebiliriz. Sonuç olarak; 6360 sayılı Büyükşehir Yasasının ifade edildiği amaçlara ulaşabilmesi için Kahramanmaraş'ta yerel yönetim temsilcilerinin, demokratik kültürünün ve katılım mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- AKGÜL, A., 2003, “Kent Büyüklüğü ve Hizmetlerde Etkililik İlişkisi “, Türk İdare Dergisi, 438, ss.225-249.
- AKTEL, M., ALTAN, Y.,ve KEMAN, U., 2009. “5747 Sayılı Yasa ve Köye Dönüştürülen Küçük Belediyeler Isparta Örneği”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi 18(1), ss 45-71.
- AKSU,H.,2008. “5393 sayılı Belediye kanunu Çerçevesinde Kent Yönetiminde Yeniden Yapılanma”,Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler, Ed:F.N.Genç,A.Yılmaz ve H.Özgür, Gazi Kitabevi,Ankara, ss.35-59.
- ARIKBOĞA,E.,2008.”Türkiye’de Belediyelerin Büyüklüğü ve Kentin Bütünlüğü Sorunu:Reform ve Uygulama Analizi”, Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler, Ed:F.N.Genç,A.Yılmaz ve H.Özgür, Gazi Kitabevi,Ankara, ss.259-333s.
- _____,2013. “Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli”,yerel Politikalar 3, ss.48-96.
- BOZLAĞAN, R., DEMİRKAYA, Y., 2008. “Türkiye de Yerel Yönetimler”, Nobel Yayın, İstanbul, 382s.
- CANPOLAT,H. ve HAKTANKAÇMAZ,M.,İ.,2010. “Yerel Yönetişim Sorunları Açısından Londra Büyükşehir Belediye Örneği”, Çağdaş Yerel Yönetimler Der.,19(1),ss.91-107.
- CERİTLİ, İ., 2000. “Kentsel Hizmetlerde Verimlilik Açısından Optimum Kent Büyüklüğü Araştırması “, Yerel Yönetimler Sempozyumu, 1-2 Kasım.TODAİE, Ankara
- _____,2002. “Yerel Kent Hizmetlerinin Verimli Sunumu Açısından En UYGUN Kent Büyüklüğü ve Türkiye Örneği”,Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi,11(2), ss.3-7.
- ÇINAR,T.,CİNER,CAN,U.veZENGİN,O.,2009.“Büyükşehir Yönetimi ve Bütünleştirme Süreci”, TODAİE, Ankara, 353s.
- DEMİR,K.ve ÇABUK,S.,2010.“Türkiye’de Metropoliten Kentlerin Nüfus Gelişimi”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 28(1),ss .193-215.
- EKE, A., 1982. “Ana Kent Yönetimi ve Yönetimler Arası İlişkiler”, A.Ü. S.B.F.Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi, Ankara, 192s.
- ERTÜRK, H.ve SAM, N., 2011.“Kent Ekonomisi”, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 323s.
- ES, M., 2008. “Yerel Siyaset”, Okutan, İstanbul, 352s.
- GENÇ,N.F.,2008. “Orta Ölçekli Kentsel Alanların Yönetimi ve Sorunlar:Söke Örneği”, Dönüşen Kentler ve Değişen yerel Yönetimler, Ed:F.N.Genç,A.Yılmaz ve H.Özgür, Gazi Kitabevi,Ankara, ss.143-170.
- GÜL, H. ve BATMAN, S., 2013. “Dünya ve Türkiye Örneklerinde Metropoliten Alan Yönetim Modelleri ve 6360 Sayılı Yasa”, Yerel Politikalar Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi, 3. s. 7-47.
- GÜL,H.,TAŞDAN,N. ve KİRİŞ,M.,2008. “kentsel Büyüme Yönetimi ve Isparta’da Komşu(Mücvir) Alan Uygulamaları” Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler, Ed:F.N.Genç,A.Yılmaz ve H.Özgür, Gazi Kitabevi,Ankara, ss.355-377.
- GÜLER, B. A., 2010. Türkiye’nin Yönetimi- Yapı, İmge Kitabevi, Ankara,359s.
- _____,2001. “Yerel Yönetimlerde Reform Sorunu”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 10(3), ss. 7-12.

- GÜRBÜZ, M., 2013. "Kahramanmaraş İçinde Belediye Teşkilatı Bulunan Yerleşmelerin Fonksiyonel Analizi", YL, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.
- GÜNDÜZÖZ, İ., 2012. "Bir Senaryo Çerçevesinde Metropol Belediye Kavramı ve Fayda-Maliyet Analizi "Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 21(1), ss.17-43.
- GÜNGÖR, H., 2013. "Yeni Büyükşehir Yönetimi ve geçiş Nedenleri", Kasem-8 Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar Bildiri Kitabı.
- HAKTANKAÇMAZ, M., İ., 2006. "Japonya da Yerel Personel Sistemi ", Çağdaş yerel Yönetimler Der. 15(2), ss.69-87.
- İZCİ, T. ve TURAN, M., 2013. "Türkiye’de Büyükşehir Belediyesi ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediye Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği", Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF Dergisi, 18(1), ss.117-152.
- KARAASLAN, M., 2008. Özerklik ve Denetim Açısından Yerel Yönetimler Reformu, Turhan Kitapevi, Ankara, 302s.
- KAVRUK, H., 2002. Anakente Bakış, Şelale Matbaacılık, Ankara, 422s.
- KELEŞ, R., 2012. Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem Yayınevi, İstanbul, 605s.
- _____, 1998, Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Kitapevi, Ankara, 224s.
- KESER, A. Ve GÖKMEN, Y., 2012, "Büyükşehir Belediyeleri Kuruluş Sürecinin Analizi", Çağdaş Yerel Yönetimler Der., 21(1), ss.17-42.
- KILINÇ, G., 2010. "Çeyrek Asırlık Bir Tecrübe: Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerin Yapılanması ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi Örneği", Çağdaş Yerel Yönetimler Der., 19(1), ss.67-91.
- NADAROĞLU, H., 2001. Mahalli İdareler Teorisi, Marmara Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fak., Beta Yayın, İstanbul, 275s.
- ÖKMEN, M. ve PARLAK, B., 2010. "Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler, Yaklaşımlar ve Mevzuat, Alfa Aktüel Yayıncılık, Bursa, 584s.
- ÖKMEN, M., 2008. "Kentsel Alanda Aktörler Arası İşbirliği ve Kalkınma Çabaları", Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler, (Ed): F.N. Genç, A. Yılmaz ve H. Özgür, Gazi Kitapevi, Ankara, ss.3-25.
- ÖNER, Ş., 2006. Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye’de Belediye Yönetimi, Nobel Yayınevi, Ankara, 438s.
- _____, 2008. "Yeni Mevzuat Açısından Kentsel Alan Yönetimi: Uşak Örneği", Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler, (Ed): F.N. Genç, A. Yılmaz ve H. Özgür, Gazi Kitapevi, Ankara, ss.171-210.
- ÖZGÜR, H. ve KÖSECİK, M., (Ed), 2005, "Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar- I Reform, Nobel, Ankara, 712s.
- ÖZGÜR, H., 2008. "Denizli kentsel Alanının Yönetiminde söylemden Eyleme Bütünşehir Belediyesi Tasarımları: Ali Aygören Teklifi(2001), Denizliye Özel Kanun Teklifi(2003) ve Belediye Kanununun 11. Maddesi(2006)", Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler, Ed: F.N. Genç, A. Yılmaz ve H. Özgür, Gazi Kitapevi, Ankara, ss.239-298.
- Röportaj KÖŞGER, Y.S., 2012. "Büyükşehir Tasarısı ve Yerel Yönetimler Reformu", Yerel Politikalar Dergisi, 2, ss.13-26.
- SEZER, Y., 2008. "Türk İdare Hukukunda Mücavir Alan Kavramı ve Uygulaması", Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler, Ed: F.N. Genç, A. Yılmaz ve H. Özgür, Gazi Kitapevi, Ankara, ss.333-354.
- ŞAHİN, M., 1999, "Amerika Birleşik Devletlerinde Yerel Yönetim ", Çağdaş Yerel Yönetim, 8(2), ss.21-137.
- ŞENGÜL, R., 2011. Yerel Yönetimler, Umuttepe Kitapevi, Kocaeli, 247s.

- TBB (Türkiye Belediyeler Birliği), 2009. Küreselleşme ve Türkiye’de Yerel Yönetimler, Ankara, 188s.
- _____,2012. İller ve Belediyeler Dergisi, Ankara,96s.
- TOPAL,A.K. ve ÖZYURT,H.,1999. Avrupa Ülkelerinde Belediyelerin Konsolidasyonu Eğilimleri ve İstanbul İçin Optimal Bir Plan Önerisi, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 8(4), ss.30-60.
- TOPAL,K.,2008.“Türkiye’nin Kentleşme Sürecinin Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi”, Türk İdare Dergisi, Mart 2008, 458, ss:107-127
- TOPRAK, Z., 2006 “Yerel Yönetimler”, Nobel, Ankara, 490s
- _____,2010”Metropolitan Kent Yönetimi Örnekleri ve Karşılaştırmalı Analizler& Stratejisi”,25. Yılında Türkiye’de Büyükşehir Yönetimi Ulusal Kongresi, Haziran, Ankara Dokuz Eylül Üniversitesi.İk.İd.Bil.Fak 14/11/2013
- TORTOP, N.İ.,AYKAÇ, B., YAYMAN, H.,ve ÖZER, A., 2008. Mahalli İdareler, Nobel Yayıncılık, Ankara, 670s.
- ULUSOY, A., AKDEMİR, T., 2010. Mahalli İdareler-Teori-Uygulama-Maliye,Seçkin Yayınevi,Ankara,456s.
- YALÇINDAĞ, S., 1996. Belediyelerimiz ve Halkla İlişkiler , TODAİE, Ankara, 322s
- _____,1998.”TUSİAD Yerel Yönetimler Yasa Taslağı” , Çağdaş Yerel Yönetimler , 7(2), ss.27-36.
- YAŞAMIŞ,F.D., 1995. “Büyükşehir Sorunları”, Amme İdare Dergisi, 28(1), ss.93-111.
- _____,2008.“Belediyelerde Kurumsal Gelişme ve Reorganizasyon Çalışmaları”,DönüşenKentlerveDeğişenYerelYönetimler,Ed:F.N.Genç,A.Yılmaz ve H.Özgür, Gazi Kitabevi,Ankara, ss.27-59.
- YAZAR,H.,2008. “21. Yüzyılda Orta Ölçekli Kentler ve Kent Planlama Yaklaşımı” Dönüşen Kentler ve Değişen yerel Yönetimler, Ed:F.N.Genç,A.Yılmaz ve H.Özgür, Gazi Kitabevi,Ankara, ss.89-122.
- YETER, E., 2002. “Metropolitan Alan Yönetiminde Yeni Arayışlar İstanbul “, Çağdaş yerel Yönetimler Der., 11(2), Nisan 41-51
- YILMAZ,A.,ve BOZKURT,Y.,2008. “Kütahya’da Mücavir Alan Sorunları:Üçler BelediyesiÖrneği”,DönüşenKentlerveDeğişenYerelYönetimler,Ed:F.N.Genç,A.Yılmaz ve H.Özgür, Gazi Kitabevi,Ankara, ss.379-391.
- YOLOĞLU, A.C.,2011.“Belediyelerde Optimum Ölçek Üzerine Görsel Bir Değerlendirme “, Çağdaş yerel Yönetimler Der., 20(3)Temmuz, 47-69
- Kahramanmaraş Valiliği, İl Özel İdaresi, İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü,2010. “1/100.000 İl Çevre Düzeni Planı Araştırma Raporu”,Ankara,642s.

İnternet Kaynakları

- ARIKBOĞA,E.,2012.“Büyükşehir Belediye Modeli ve Reformu”,Marmara Sosyal Araştırmalar,Der.,2,31s.,
www.marmarasosyaldergi.org/index.asp?/ist=yazar&yazar=12 (25.11.2014)
- KÖSE,H.,Ö.,2004.“Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecinde Yerel Yönetimin Değişen Konumu”,Sayıştay Dergisi, Sayı:52, 42s.
<http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/dergi2.asp?id=379>. (14.11.2013)
- KAYA,E.,ŞENTÜRK,H.,DANIŞ,O. VE ŞİMŞEK,S.,2007.Modern Kent Yönetimi-I,Okutan Yayıncılık, Ankara,434s. http://www.yerelsiyaset.com/V4/medya/kent_yonetimi.pdf. (18.04.2014)

- TOPRAK,Z.,2010. “Metropolitan Kent Yönetimi Örnekleri ve Karşılaştırmalı Analizler&Staratejisi”,25. Yılında Türkiye’de Büyükşehir Yönetimi Ulusal Kongresi,12-13 Haziran, Ankara,59s. <http://www.iibf.deu.edu.tr/admin3/personel/cv/zerrintoprakpdf>. (25.11.2013)
- KARASU,M.,A.,2013.“6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve Olası Etkileri:Şanlıurfa Örneği”,www.iibf.harran.edu.tr/akademik/mkarasuhtm,Gazi Üniversitesi,İİBFDergisi,15(1),ss1-17.
<http://iibfdergisi.gazi.edu.tr/index.php/iibfdergisi/article/viewFile/531/500/>
(18.04.2014)
- http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/Akilli_bele diye%20sayi.pdf/ (18.04.2014)
- <http://www.bianet.org/bianet/kent/141531-buyuksehir-tasarisi-ve-kent-hakki>.
(25.11.2013)
- <http://www.haber.stargazete.com/ege/buyuksehir-buyuk-firsatlar-geliyor/haber-705885>
(12.10.2012)
- <http://www.bianet.org/bianet/bianet/138569-buyuksehirler-yasasi-merkezi-guclendirir>
(25.11.2013)
- <http://www.yayed.org/id287-incelemeler/buyuksehir-kanunu-ne-getirmektedir.php>
(18.04.2014)
- [http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/BSB-YAYED Görüşü.pdf](http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/BSB-YAYED_Gorusu.pdf) (25.11.2013)
- <http://www.kahramanmaras.gov.tr/Nufus.aspx> (16.05.2014)
- <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/K.MARAS.pdf>, 2012, (25.05.2014)
- <http://www.kahramanmaras.gov.tr/Nufus.aspx> (16.05.2014)
- <http://www.kahramanmaras.gov.tr/Cografiyapi.aspx> (16.05.2014)
- <http://www.kmtso.org.tr/statik.php?file=ekonomikyapi&menuID=36> (14.05.2014)
- http://k-maras.com/dos/el_sanati.htm, (17.05.2014)
- http://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/ar_03_2012.pdf (24.05.2014)
- <http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/gosterge/2003-05.pdf/28/05/2014>
- http://www.kirklareli.gov.tr/90planlama/90diger/dokuman/dpt_illerin_ve_bolgelerin_sosyo_ekonomik_gelismislik_siralamasi_arastirmasi_2003.pdf (28.05.2014)
- <http://www.kmtso.org.tr/statik.php?file=ekonomikyapi&menuID=36> (14.05.2014)
- <http://www.kahramanmaras.gov.tr/Haber.aspx?haberNo=689> (12.04.2014)
- www.yenimeram.com.tr/yeni-buyuksehir-belediyeleri-kanunu-haberleri-turkiyenin-kabusu-2647yy.htm (14.11.2013)
- R.G.06.12.2012,No:28489,<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206-1.htm> (16.05.2014)
- R.G.22.03.2013,No:28595,<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130322-2.htm> (16.05.2014)
- <http://www.akparti.org.tr/site/haberler/hukumet-programi-okuyor/10890>, (16.04.2014)
- <http://www.zaman.com.tr/yorum/yorum-makifcukurcayir-buyuksehir-yasa-tasarisi-idare>
(25.11.2013)
- http://tasav.org/usr_img/yayinlar/bilgi_notlari/shy_bnotu_1_belediyeler_aksu_son.pdf/1
(8.04.2014).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı – Soyadı : Hatice KOÇ
Doğum Yeri ve Tarihi : İslahiye/24.02.1973

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi
Anabilim Dalı

Doktora Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar : HABİTAT - 2
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar : Özgür Planlama, Akkent Planlama, Arma
Metal Dış. Tic. San. Ltd.Şti, Kahramanmaraş
Kadın Girişimciler Dernek Başkanlığı

İletişim

E-Posta Adresi : haticekoc46@hotmail.com
Tel. : 0344 251 33 00
Tarih :

EKLER

Kahramanmaraş'ta Farklı Yerel Yönetim Temsilcileri ile Yapılan Mülakat Soruları

- 1- Yeni Büyükşehir Yasası'nın Kahramanmaraş'a getirdiği en önemli avantaj nedir?
- 2- Büyükşehir Belediye(BŞB) sınırının il mülki sınırı olması, planlamada bütünlüğü sağlar mı?
- 3- Sınırları il sınırına kadar genişleyen BŞB ile hizmetlerin tek elden ve etkin olarak yürütülmesi ile kaynakların verimli kullanılması sağlanır mı?
- 4- Yeni BŞB modeli ile yerel yönetimin hizmet sunma kapasitesi kentsel alanda mı, kırsal alanda mı artış gösterir?
- 5-BŞB modeli ile belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları il sınırına kadar genişlemiştir. BŞB yönetimi belediye hizmetlerini etkin verebilir mi? Hizmetleri köylere ve beldelere yeterli götürebilir mi?
- 6- İl Özel İdarelerin kalkması ile kırsalda hizmetin sunumunda aksamalar yaşanır mı?
- 7-İl Genel Meclisinin olmaması, tek meclisli bir yönetimin –temsil açısından- yansıması nasıl olur?
- 8-Yeni yasayla göçün yönü(Kırdan- Kente, Kentten-Kıra) ne yönde değişir?
- 9-BŞB meclisinin oluşumu ve üyelerin seçim sistemini doğru buluyor musunuz?
- 10- BŞB meclisinde Kırsalın (Kuzey ilçelerinin) ağırlığının artmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Merkez yani kentsel alan bundan nasıl etkilenir?
- 11- Köylerde yaşanan aksaklıklar nelerdi? İl özel İdareleri yeterli hizmeti verebiliyor muydu?
- 12-Belde belediyeleri özellikle hangi hizmeti sunmada aksaklıklar yaşıyordu? Belde belediyelerinin kaldırılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 13- Yeni Büyükşehir Kanunu ile köylerin tüzel kişiliği kaldırılmakta ve köyler mahalleye dönüşmektedir. Mahalle sayılarındaki artış göz önünde bulundurulduğunda, BŞB içinde temsiliyeti yeterli mi?
- 14- Türk yerel yönetim türü dahi sayılmayan mahalle yönetiminin BŞB yönetimi içindeki etkinliği yeterli mi? Mahalle muhtarlıklarının işlev ve görevleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Köylerin mahalleye dönüşmesini nasıl değerlendiriyor sunuz?
- 15- Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı ile ilgili ne düşünüyor sunuz? İl Özel İdarenin yerine geçer mi? Başında Valinin olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

16-Görev ve sorumlulukları ilçe sınırına kadar genişleyen İlçe belediyeleri, yeterli hizmeti verebilir mi?

17- BŞB başkanı ile ilçe belediye başkanlarının sorun yaşayacağını düşünüyor musunuz?

18- Yeni BŞB modeli ile farklı büyüklükte olan ilçelerin hizmet kapasiteleri denkleşir mi?

19-BŞB Yasasıyla merkezi yönetim mi? Yerel yönetim mi güçlenmiştir?(merkezi yönetimin taşra birimleri yasadan etkilenir mi?)

20-Büyükşehir Belediye başkanlarının yeni yasa ile güçleri artmıştır. Nasıl karşılıyorsunuz? (hesap verebilirlik, denetim açısından)

21-BŞB bütçesinin tüm il düzeyinde yeterli olacağını düşünüyor musunuz?

22- Kahramanmaraş'ın coğrafik yapısı ve mesafelerin BŞB modelinin uygulanmasını etkileyeceğini düşünüyor musunuz?

23-İl özel idaresinin kaldırılmasını nasıl değerlendiriyor sunuz? Valinin etkinliğini azalttı mı?

24-Yeni BŞB modeli Türkiye'de Bölgeler arası dengeyi etkiler mi? Kahramanmaraş'ın içinde bulunduğu TR63 bölgesi nasıl etkilenir?

25- İstanbul metropoliten alanı ile Kahramanmaraş'ın aynı BŞB modeli ile yönetilmesi, doğru mu?

26-BŞB modelinin Kahramanmaraş'ın ekonomik ve sosyal kalkınmasını etkileyeceğini düşünüyor musunuz? Neden?

27-Yeni BŞB modeli ile yerel siyaset nasıl etkilenir?

28- BŞB Yasası'nın şekillenmesinde Avrupa Üyelik Sürecine Uyumun etkisinin olduğunu düşünüyor musunuz?

29- Yeni BŞB modeli büyük kentlerdeki yerel yönetim sorunlarının çözümüne yönelik mi geliştirilmiştir?

30- BŞB yönetiminde katılım mekanizmaları yeterli mi? Yeterli temsil edildiğinizi düşünüyor musunuz?